

CAM IRMAĞI

Taş Gemi

NAZAN
BEKİROĞLU

NAZAN BEKİROĞLU

**CAM IRMAĞI
TAŞ GEMİ**

Elif karanlıkta oturuyordu.

Bir Be bulsa, açılacaktı yolu.

Ama sırdı Be.

Elif sırrın varlığım bile bilmiyordu.

Oysa gelmesi gerekiyordu Be'nin geleneksel metinlere göre.
Gelmesi ve ayağına düşmesi Elifin.

Elif soracaktı, neye geldin?

Seni açıklamak için, diyecekti Be.

Her Şey böyle olacaktı, yol bulacaktı, akacaktı ama Elif, Be'yi bilmiyordu.

Karanlıkta Elife yol verecek bir Be olmuyordu.

Simgenin manasında, kayalıkların üzerine kurulu, her dem karanlık bir kentti Elifin yaşadığı. Dışında kalan dünyadan muhkem surlarla ayrılmıştı. Bambaşka bir âlemdi. Büyük kapıları vardı. Kapılar yaradılışın zihninde, açılmak ve kapanmak için tasarlanmıŐtı ya, bu kentte o kapılar hiç açılmazdı, hep kapanırdı. Gelişi olurdu da bu kapıların gidiŐi olmazdı. Sonra "onlar" vardı, bu kentin sakinleri. Onlar, karanlıkta otururdular ve çok bilmiş ilklerinin bütün sıklıklııyla sadece akıldılar, serapa mantıktılar. Bir rnek siyah cbbelerinin içinde hep Şimdiki zamandılar. Hep bir andılar. Hep aynıydılar.

Elif bütün dünyayı karanlıktan, bütün insanları da onlardan ibaret zannediyordu.

Karanlığı bu kadarla kalsa o da karanlığa katılacak, bir su iegi gibi havuzun bir kıyısından öbür kıyısına vurup duracaktı. Oyunun içinde ya da dışında ama mutlaka oyunculardan biri olacaktı. Öyle ya da böyle oyalanacaktı.

Ama yaratıŐın yazgısı gibi farklıydı onlardan Elif, başkaydı. Lâkin bir kez olsun bilmeyenlerin bilgisizliğiyle, bilmiyordu kendi farkını çünkü Őuuru yoktu.

Korkmakla sabretmenin farkını bilmeden, sabrını korku, korkusunu sabır bile zannetmiyordu.

Ancak bir rüya Elife haber getirebilirdi.

Ama görülmesi gereken rüya henüz görülmemiŐti.

Vakit vardı, henüz er kendi.

Vakti zamanı geldi. Rüya manadan evvel, bir gün Be'nin rüyası geldi. Filiz veren kummuş bir sabır sarmaŐığı. Sonra haberi

geldi. İçi pervaz vurmuş, çoktan uçmaya durmuş, kalbi hazır olduğunda Elif, Be'yi hissetti.

Bir his.

Bir köprü üzerinden ağır ağır yürüyerek karşı tarafa geçmiş gibi.

Ya da bir köprünün altından çok sular akmış gibi.

Bir kanat dokunmuş, bir rüzgâr esmiş de gecenin bir vaktinde uyanıp pencereden karşılara bakmış gibi. Hiç kimsenin duymadığı bir şeyi duymuş gibi.

Sanki büyük bir katta ol, denmiş de kader gerçekleşmiş gibi.

Onu henüz görmemişti ama dönülebilir olandan geriye dönmenin mümkün olmadığını gördüğünde Elif, histen manaya geçti, Be'yi önce mana olarak tanıdı, sonra da onun Be olduğunu anladı. Ve bir an geldi ki ellerinin tam üzerindeki Be'yi fark etti. İki damarının bileğinde yaptığı Be'yi. Avucunun tam içindeki çizgilerin çizdiği Be'yi. Dağılan saçlarını kaldırmak için elini alınına götürdüğünde, kendi elinin kendi alınına yazdığı Be'yi.

Her yan Be'ydi şimdi, her şey Be.

Be'ye bağlanınca Elif, Elifliğini bildi.

Her şeyi Be ile tefsir etti.

Dünya dediğin bir tefsir hikâyesi, yol verdi, geçsindi.

Be'ye yol verince.

Sır, sır olmaktan çıktı, aşikâr oldu. Eski halinde kalmanın imkânı yok, Elif'in yolu açıldı.

Onlar aynıydı gerçi, dört bir yan karanlıktı hâlâ ama hava, toprak, ateş, su ağır gelirken üzerine, Elif'e artık karanlığın tehdidi azdı. Simsiyah cübbesini çıkarıp geçti şehrin kapılarından. Ne ahidler bozdu da yüzünü dışarıya döndü, ilk adımını attı.

Manasım bildiği ile karşılaşmanın zamanıydı.

Gözleri kamaştı önce, hiçbir şey göremedi. Dışarısı önce bahardı; derin, mavi ve güzel ırmaktı. Suydu, ışıktı. Kokuydu, sarmaşıktı. Sonra yavaş yavaş gözleri alışınca, hiçbir şey yabana değil, her şey aniden tanıdıktı.

Bir kürsü ve bir nokta. Elif, Be'yi tanıdı. Bir ağaca yaslanmıştı. O yaslandığı için ağaç gölgesini salmıştı mecalizlikle, sarsılmıştı.

Ağacın gölgesinde bir fidan gibiydi Be. Narin ve İnce. Şen ve masum. Derin ve düşünceli.

Be'nin perçemleri üzerine düşen toprak rengi bir gölge.

Şensin, dedi Elif, tanıdım seni. Sen misin, dedi Elif, tanıdım seni.

Benim, dedi Be, sesi yumuşak ve munisti.

Be, çok güzeldi.

Ama güzelliğinin farkında değildi. Masumdu bu yüzden.

Lekesiz ve temizdi.

Karanlıktan aydınlığa çıktığı ilk anda. İki tarafı ağaçlıklı toprak yolun başında. Kapının, eşiğin, aşılması gereken ne ise, onun ardında.

Omuzlarına mavi bir hırka attı Be, Elifin. Sonra tutup sağ yeninden öptü usulca.

Canın tene değmesi gibi tanıdıkça tanıdı Elif, Be'yi. Hiçbir hayal kırıklığı, yürek hacminde hiçbir sekme yoktu. Kim, hırkasının sağ yeninden öpmeyi akıl edebilirdi?

Elif, bir Be'nin adını biliyordu şimdi. İlk kelime olarak aşk yazdı, Be'nin harfleri yetti, arttı.

Adını koyunca bir kere, gerisi kendiliğinden tamamlandı.

Bir gökyüzü, bir Be onun altında.

Bir ırmak, üzerinde Be.

Bir Elif bir de Be.

Sonrasında, Be'nin öğretmesiyle suya ve ışığa boğulmuş bu dünyanın bütün kelimelerini öğrendi. Her şeyin cismini ve ismini. İyi bir öğrenciydi. Öyle bir zaman geldi ki Elif'in kelimelerinin sayısı Beynin bildiklerine erişti.

Gün ışığı yettiği kadar. Gün ışığı yetmediğinde yolun iki tarafında camdan kandiller yakarak. Alınlarının üzerine portakal çiçeklerinden taçlar, sol ayak bileklerine ya semen den bilezikler taktılar. Saçları arkadan tek örgü, yumuşak kıvrımlı giysilerin içinde bedenlerini rüzgâra bıraktılar. Dayanamadılar, beyaz köpüklerin arasına atıldılar. Su yıldızları, ayaklarının altında çakıl taşı yaralan, ipeksi kum. Ondurucu yağmur ve bulutlar. Yağmur yağarken bile burada her şey ırmaktı. Sonucunda her şey saftı, şeffaftı, suydu, ışıktı ve ikisi de çocuktü.

O kadar çok sevdi ki Elif, Be'yi. Kıyamete değin hiçbir kadının hiçbir erkeğı böyle sevemeyeceğinden emindi.

Elif kimi böyle sevebilirdi?

Nasıl sevdiyse öyle de sevildiğini zannetti.

Ama kim bilebilir ki?

Nereden bilsindi?

Hoş kokulu çamların iğneleriyle kayganlaşmış yoldan geçerek bir gün ırmak kıyısına indiğinde Elif bütün hikâyelerin içerdığı cümleyle aniden burun buruna geliverdi.

Nedeni nasılı yok bunun, kimse merak etmesin. Değil mi ki, her şeyle her şey arasında incecik bir çizgi.

Sadece bir yol kıvrımı. Sapak noktası.

Bir an. İnanç bir an. Dönüş bir an. Fark ediş bir an.

Neden sonra görebildi.

Onları gördü uzaktan.

Be"yi ve adını bilmediği diğerini. Sirtında güneş rengi, alev ateş bir giysi, saçlarının arasında su damlalarından bir taç. Ateş ve su aynı anda.

Ayrı ağaca, o ağaca sırtlarını yaslamışlardı. Başlarını birbirlerinin omuzuna bırakmışlardı.

Ağaç sarmıştı onları dalları ve yapraklarıyla. Yaklaşmıştı iyice. Meyvelerini onlara uzatmıştı.

O kadar güzellerdi ki Elifin bile id titredi.

Ama kendi güzelliğinin farkındaydı şimdi Be.

Yasak meyve: Şuur hali.

Farkındalık: Güzelliğın suç hikâyesi.

Bu bilmekle bir suça dönüşmüştü Beynin güzelliği.

Sanki her şey susmuş da onları dinliyordu. Kulak kesilmişti kışlar, ırmak ve bulut. Bir onlar konuşuyorlardı derin suyun dibinden gelen musikinın, tanrısal bir lir'in eşliğinde.

Soluğunu tuttu Elif, Beynin sesini duydu.

Be, ona aşkı anlatıyordu.

Dikkat etti Elif.

Be'nin kendi sözcükleri yoktu. Ona, aşk, Elifin sözcükleriyle anlatıyordu.

Bir şey olmuştu ama kendisine ne olduğunu anlayamadı Elif önce.

Bu olanla da hoşça bir uyum içinde geçinilir zannetti.

Can evinden vurulmuştu oysa. Henüz sıcaktı yara, duymuyordu.

Bir sırça binbir parçaya bölünmüş de yerlere saçılmış gibi.

Bir avuç altın tozu rüzgârda savrulmuş gibi.

Bir daha asla eskisi gibi olmayacakmış gibi.

Halinin kelimesini bulamadı, ancak benzetmelerle yetindi. Onlarla devam etti.

Bir büyük boşlukta bir ıglık kopmuş gibi. ıglığı atan görünürde yokmuş da, ses hâlâ ınlayarak devam ediyormuş gibi.

Bir uçurumdan düşerken kolundan yakalayan el uçurumun kendisine dönüşmüş g^bi.

Bir uçurumdan düşüp öylece hareketsiz kalmış gibi.

Dünya aniden bitmiş, bundan sonrası ölüm gibi.

Ölmedi. Bundan sonrasını da yaşadı.

Bundan sonrası?

Taşıdı. Taşidikça ağırlaştı.

Olan olmuştu bir bunu anladı da olanı içine nasıl sığdıracak, nasıl hazmedip sindirecek, Elif bunu anlayamadı. Bir daha toplanması mümkün olmayan bir kırılışla kırıldı içinin kayığı.

Mutsuzdu.

Üstelik korkuyordu.

Yürüyüp geçse üzerinden? Gitse? Gidebileceği bir yer yoktu.

Durmakla olmadı, yine de gitti. Bir başka suyun, koca okyanusun tam kenarında bir kumsal evine yerleşti. Deniz bir ilerledi bir geri çekildi. Evi bir kıyıda vardı Elifin, bir suyun içindeydi.

Dalgaların birbiri ardınca kumsalı dövüşünü, bu uğultuyu, yağmurun denizin üzerine yağışını hiç bu kadar yakından görmemişti.

Yıldızlar, uzansa tutabileceği kadar yakındı.

Ama ne yıldızları tutmaya takati vardı ne de denizin sonunu getirmeye Elifin. Hiçbirisine kalkışmadı.

Üzerinden tekinsiz bir rüzgâr geçmişlere mahsus ürpertiyle kaçtı arka odalara günlerce.

Kimselere görünmek istemedi, kimseleri göremedi.

Ateş istilâ etti bedenini. Kasvet, koyu kurşuni bir sis dalgası gibi bütün ruhuna sirayet etti.

Yüzlerce düşüncede battı. Kendi içine çevirdi gözlerini. Bütün gidişler eninde sonunda aynı kapıya çıktı.

Aşkın belâsı, aşkla hesaplaşmaya kalkması, bir aşkta aşkın yorumunu yapması. Olanın bitenin ne olduğunu anlamak isteği, Elifin büyük girdabı oldu.

Keşke bitenin neye bittiğini anlasaydı. Olü bir balık gibi böyle, kıyıya vurup durmasaydı.

Tanrım, dedi.

Kalp bilgimi arttır. Ki olup biteni daha iyi anlayayım. Anlarsam dayanırım.

Ne kalp bilgisi arttı, ne olup biteni anladı. Çözdükçe düğümlendi. Anlamaya çalıştıkça boğuldu.

Aşkıyla yüzleşip de içinden sağ salim çıkamayınca bu kez aşkın kavram olarak kusurlu olduğuna karar verdi. Yaradılışından mücrimdi aşk duygusu. Neticede aşkı yalanlamaktan başka varlık hükmü kalmıyordu.

Ama aşk yalanlanınca da geriye bir tek karanlık kalıyordu. Oysa karanlığa tahammülü yoktu Elif in.

Karanlık bir oturursa yüreğinin orta yerine, ona yaşamak kalmazdı.

Acıydı karanlığın taşınması, taşınamayan yine de aşkın acısı olsundu.

A ay la savrulduğunda iki değirmen taşı arasındaki buğday tanesine benzedi en fazla. Savunmasız, iki büklüm savrulurken bile isyansız.

Kimi coşkunun azgın atıp duran bir ana damar kesigi, kimi bir taşın kanaması gibi ağır ve sessiz, kanadı durdu.

Bir karar tutturamadı, kalbi sormuyor ki! Bir o duyguya gitti bir bu duyguya geldi. Kimi nefret etti kimi yeni baştan sevdi.

Halden hale geçti.

Şekilden şekile girdi.

Aşk onu da kendisine benzetti.

Koca bir yağmur mevsimi geçti üzerinden Elifin. Sayılı soğukları sayısız sıcak günler izledi.

Böyle geçti mevsimler. Böyle hiçbir şey değişmedi. Böyle, bu da geçmedi.

Ama dayanmak mümkün değildi.

Peki, zaman her acının ilâcı değil miydi?

Gözden irak olan gönülden de irak olmuyor muydu?

Aşk bile olsa her şey, eninde sonunda bitmiyor muydu?

Bitmiyordu.

Bir adım sonrası ölüm.

Ölünmüyordu. Sürüp gidiyordu.

Bir eşik ki Elif, önünde çakılıp kalmış.

Ne ileri geçebiliyor, ne geri dönebiliyor.

Ne yükselebiliyor ne de düşebiliyor.

Başka çıkış yok muydu?

Bütün yollar Be'ye çıkıyordu.

Be olmayınca, gerisi gelmiyordu.

Bir daha Be katılsa öfkesine sular gibi durulacaktı biliyordu.

Her şey eskisi gibi olabilir belki. Küçük bir kapıyı açık bıraktı.

Olmadı. O da kendiliğinden kapandı.

Değmezmiş, diyebilseydi (değmezmiş, diyebildi).

Tanrım, diyebilseydi {Tanrım, dedi), Tanrım değmeyende oyalama beni.

Öyle bir oyalandı ki değip değmediğini bile bilmediğinde, dönerim zannetti de, bir adım geri dönemedi.

Bu defa, Be'nin değil de Be'de kendisine gösterilenin ne olduğunu merak etti Elif. Belli ki uçurum vardı iki Be arasında. Özle resim, mana ile kelime arasında.

Be'nin aslı neydi?

Neydi ki kendisinden vazgeçmek kabil olmuyordu?

Tanrım, dedi, bir kişi daha varsa onun gibi, gönder onu bana. Kimse gelmiyordu.

Neye Be, başlangıçta, ezelde yazılmış hikâyeyi doğrular gibi geliyordu da, hikâyenin sonu gerektiği gibi çıkmıyordu, veriliyor da sonra geri almıyordu?

Bütün bu kararsızlık kıyametinin ortasında. Aslında, dışarıdan biri gibi bakabilse görecekti başına gelenin herkesin başına gelenle bir olduğunu.

Aşkın abes yüzünün onu aniden vurduğunu.

Ne kadar abesti aşkın yüzü.

Dahası, ne kadar çok yüzü vardı. Aşkın bir yüzü, iki yüzü. Aşkın yüzsüzlüğü.

Vefa, ihanet, ahd. Hepsi birbirine karışıyordu.

Uğrunda ahidler bozulan, ahde vefasızlık ediyordu.

Tanrım, dedi.

Ne olurdu yanılma olmasaydı.

Ama yanılmıştı.

Bildi aşkın acılığını.

Acı kendi içindeydi, aşkın tarafsızlığını.

Ne büyüktü vaad ve toprak ne kadar küçükmüştü.

Gördü. Görmek an meselesi değil ama. Zaman meselesi şimdi.

Gördüğünün aslında kendi görme kabiliyetinden daha fazlası olmadığını, okyanusun kıyısında, gelgitler arasında, neden sonra fark etti. Yani bu Be ne kadar olsa da ancak Elif in gördüğü kadardı.

Be idi ama.

Noktası eksikti.

Sadece bir kürsüden ibaretti.

Be'nin sırrı noktasında saklı.

Kusurluydu bu yönüyle. Kusurlu Be'ydı.

Bir Elifi tefsir edemeyen Be idi.

Bir Elifi çekemeyen Be.

Öyle ağırdı ki üzerine yıkılan mana, artık hallerini bilindik kelimelerle ifade edemedi Elif. Bir acı ki kelâmda bu halin karşılığı yok acıdan başka.

Bundan sonrası derin denizlerin yalnızlığı oldu.

Hesaplan artık bu dünyaya sığmadı, çözümünü bir başka dünyaya bıraktı.

Üzüntüsünün artık Be'ye dair bile olmadığını fark etti.

Kederi yön değiştirdi.

Hiçbir şey yapmadı Elif. Eylemsiz.

Sadece her gün, yumuşak kıvrımlarla uzanan toprak yolun sonuna kadar gitti, bir camcı ile taşçının nasılsa yan yana kurulmuş dükkânlarının önünden geçti, zeytin ağaçlarının altında oturdu. Zeytin bahçesi.

Bir tarafı sararmış otların acı kokusu, bir tarafı köpük köpük dalgalanmış, koyu yeşil, büyük denizin uçurumu.

Üzerinden dalgalar geçen kayaya baktı en fazla.

Dalgalar bir nazenin geliyorlardı bir öfkeli. Belli ki büyük denizin sağı solu yoktu.

Düşünüp durdu Elif, yine eylemsiz.

O kadar çok yitikti ki, o, zeytin ağaçlarının altında otururken, az ötede, bütün yazı bir gül ibrişim ağacının altında oturarak geçiren ufak tefek bir kadım bile, ancak hayal meyal fark etti.

Sadece seyretmekle geçen bir dairenin içine kapandığım da o zaman anladı Elif. Karanlık kentte ne yapıyor idiye yine onu yapıyor. Sadece seyrediyor. Yaşamıyor.

Tortulanmış, durgun bir su.

Bir bilgi yığını.

Yorucu.

Gel zamanı çıktı, neredeyse denizin ortasında kalmış kumsal evinden. Ayak bilekleri ıslandı.

Karanlık kentin kapısına dayandı, geçtiği, uzun ve meşakkatli bir yoldu. Gecenin otobüsleri güçlü yolcularıyla uzaklaşırken tehlikeli mesafelere, onun kara, kapkara giysileri bıraktığı yerde duruyordu. Önce portakal çiçeklerinden yapılma tacını çıkardı başından, son birkaç deniz kabuğunun üzerine çözdü saçlarının örgülerini. Sonra büzgülü ve beyaz giysilerini sıyırdı, döküverdi ayaklarının dibine. Sol ayak bileğinden yasemen bileziğini çözdü, en son da bağcıktı sandaletlerini.

Cübbesini usulca geçirdi sırtına, sonra başlığını çekti, ta gözlerinin üzerine indirdi. Demir kapıdan geçip içeri girdi. Kimse yadırgamadı varlığını. Sanki herkes onun bir gün döneceğini biliyordu. Sanki hiç gitmemişti. Kente doğru ilk adımını atarken, hiç olmazsa karanlık samimi, diye mırıldandı, hiç olmazsa tek rengi var onun.

Bütün bunlar yaşanırken orada, o büyük denizin kıyısında.

Öykücü sessiz sedasız tanık tutuldu. Tanıklığı yazıydı.

O da her gün zeytin ağaçlarının altına, sırtını dayadığı gülibrişim ağacına, üzerinden dalgalar geçen kayaya kadar gitti,

dönüşte, yan yana kurulmuş camcı ile taşçının dükkânlarının önünden geçti. Elif Te karşılaştı her gün, sessiz sedasız bir selâm ile yetindi.

Gözünün önünden koyu yeşile dönmüş büyük denizin dalgası, başının üzerinden bir göçmen kuş sürüsü geçti.

Dört hikâye düştü içine.

Bir: Kül rengi küçük kuş ile beyaz mermer şehrin hikâyesi.

İki: Mavi gül dalının, Üç: Camcı ile taşçının hikâyesi.

Dördüncü? Bir Be balsa yolu açılacak olan Elifin, bir sarmal olup da kendi üzerine kıvrılan hikâyesi. Yani aşkın kapkaranlık hikâyesi. ilk üçünü kırık dökük yazdı da, aşkın kapkaranlık hikâyesinin içinden çıkamadı, Be'nin noktasında takıldı kaldı. Özünü, özetini yazmakla yetindi, üzerinden kısaca geçti. Bu yüzden başlangıç harfi Elif değil Be'ydi.

Öykücü bir de, çoktan yazılmış olsa da Nihade'nin beşinci defterinin kapağını, onu sonsuza değin kapamak için, kaldırdı, içine baktı.

Hepsi bu!

İkibinaltı haziranının yirmidokuzu.

KÜL RENGİ KÜÇÜK KUŞ İLE BEYAZ MERMER ŞEHİR

Kül rengi küçük bir kuştı, albeni siz. Sadece boynunun etrafında turuncu parlak bir leke, o kadar.

Küçük de bir şehirde yaşardı. Gri gökte serili bulutların altında kör kahverengi dağlar ve gamlı ev yığınları uzanırdı orada ve ardı arkası kesilmeyen kasvetli yağmurlar yağırdı günlerce. Şehir duman rengine, is rengine boyanırdı. Çamur birikintileri çekilmedikçe insanlar evlerinden, yağmurlar kesilmedikçe kuşlar yuvalarından çıkmaz, soğuk ve rutubetten daha sinsî bir isteksizlik, yaşama boydan boya karşı çıkan bir ölümle yarıştırdı. Hasılı sıkıntılı bir yerdi burası.

Her yıl, kısa süren bir yaz mevsiminin sonuna doğru, ağustos ayının içinde saklı sonbahar, geliyor, deyip de ilk yapraklar sararmaya başladığında, geniş sürüler halinde göçen kuşlardan geriye kalan kentte kül rengi küçük kuş, ilk yağmurları, ilk soğukları bir başına karşılardı. Sonbaharın yağmurları gibi, kışın dalkıran, kozkoparan fırtınalarını, karlarını, buzlarını da, büzül düğü yuvasında geçirirken, başını dışarıya bir uzatsa, tüyleri kar tanelerine karışır, neredeyse kanatlan donar, gagası buz tutardı.

Güçsüz kanatları, çelimsiz gövdesi, dar göğsü ile kül rengi küçük kuş, gitmekten çok kalmak, aşmaktan çok beklemek için yaratılmıştı. Ama yine de her sonbahar başlangıcında akıllı, bini erce si bir araya gelerek gökyüzünde pervaz vurmaya başlayan göçmen kuşların, en fazla da altıny yağmur kuşlarıyla sarısalkım kuşlarının ardına takılırdı. Onların, kendi gövdelerinden başka dayanakları olmaksızın yola çıkışlarını izlerdi ve bu muhteşem töreni seyrederken, minicik kalbi minicik göğsüne sanki sığmazdı. Zamanı söyleyen biri olmaksızın, vakti saati gelince göç halini bilmelerini, bir araya toplanmalarını, en güçlü, en akıllı, en zeki olup da, bir sürünün yaşamını kendi yaşamında taşıyabilecek denli sorumluluk taşıyan, en güvenilir öncü seçmelerini, her konak yerinde kendilerine katılan sürü sürü kuşlarla giderek büyümelerini ezber etmişti.

Güzel, gösterişli ve ayrıcalıklıydılar. Akıllı ve güçlüydüler. Sarısalkım kuşlarının da, altıny yağmur kuşlarının da; yaban kazları, leylekler, telli ve telsiz turnalar, okyanus gezginleri, ötücü kuğular gibi, büyük ve açıldığında gölgesi dağlar üzerine düşen güçlü kanatları, yorulmak bilmeyen bünyeleri ve göç için yaratılmışlıkları vardı. Tek vücut halinde, aralıksız, günlerce süren zorlu uçuşların sırrını bilir, "V" biçiminde katar tutarlardı. En güçlü olan en önde yerini alırdı, ona yakın güçtekiler ise

hemen arkasında. Böylece hava aklına karşı bir siper oluşturur, daha küçük ve daha zayıf kuşların uçuşunu kolaylaştırırlardı ve bu birkaç öncü, gücü önden arkaya doğru azalan sürüye kader olurdu.

Kendisi de bu göçlere katılmış ve kazasız belâsız menzile varmış gibi bilirdi kül rengi küçük kuş, onların, kıtadan kıtaya uçuşları esnasında, ufkun üzerinde yer değiştirerek ilerleyen fırtınaları seçebildiklerini, seçtiklerinden uzak durmayı başarabildiklerini. Elverişli rüzgârları kendilerine hem kılavuz hem destek ettiklerini. Öyle yüksekten uçtuklarını ki buradan bakınca kara parçalarının artık uzaklardaki birer noktaya dönüştüğünü. Akabinde o noktanın bile sonsuzluğa karıştığını ama onların, yollarını asla kaybetmediklerini, günler süren uçuşlarında milim sapmaksızın yönlerini tayin edebildiklerini. Hayranlıkla bakardı kül rengi küçük kuş onların gidip de dönüşlerine. Bu harikulâde güzergâh üzerindeki seçilmişliklerine.

Göçüp duran sonra geri dönen bu kuşların asıl yurdunun neresi olduğunu merak ederdi sonra. Masum bir meraktı bu. Eğer gidilip de dönülüyorsa, kalınmıyorsa, asıl yurt burası demektir. Öyleyse bütün bu meşakkat, bir kez yurt kılınmışa sadakat içindi. Bunu düşününce en çok, içi titrerdi kül rengi küçük kuşun. Ama sadakat kolay değildi. Sıradağların ve çöllerin üzerinden geçerek varılıyordu sıcak iklimlere ve aynı yoldan dönülüyordu geri. Yol, hep dağ ve çöl de değildi üstelik. Altınyâğmur kuşları ve sarısalkım kuşları ucu bucağı olmayan okyanusu aşıyorlardı.

En çok da, o kadar yüksekten bakıldığında okyanusun, bu cazibenin ama tehlikenin en derin, en yeşil, en koyu yerinde yer yüzündekiler kadar yüksek ve sıra sıra uzanan dağların nasıl görüldüğünü merak ederdi kül rengi küçük kuş. Okyanusun

dibinde, suya batıp gözden yitmiş adaların, mercan kayalıklarının, yosun tarlalarının, akıntıların, dalgaların nasıl görüldüğünü bilmek isterdi. Baş dönmesini, iç çekilmesini; ürpertinin kalbi istilâ ettiği andaki bu yüceliği. Artık daha fazlası olmaz kil

Yolcular onurlu ve cüretkârdı ama iç içe geçmiş ve renk değiştirerek hareket eden bulutlar halinde süzülüp giden bu kuşlardan birçoğunun yolculuğu tamamlayamadığını da bilirdi kül rengi küçük kuş, yan yollarda düşüp bir daha kalkamadıklarını. Lâkin yerlerinin boş kalmadığım, çünkü tek bir vücut halinde hareket eden sürüden hiçbirinin düşenle geride kalmadığım.

Okyanusu düşmeden aşmayı başararak menzile ulaştıklarında, altınyâğmur kuşlarının ve sarısalkım kuşlarının iyice zayıflamış ve güçten düşmüş olduklarını da bilirdi kül rengi küçük kuş. Ama onlar bu zayıflığı, aşılmaz zannedileni aşmış olanlara mahsus birer zafer elbisesi gibi taşırlardı gövdelerinde ve bu elbise onlara muzaffer bir komutana savaş yorgunluğunun yakıştığı kadar yakışırdı. Kül rengi küçük kuşa göre bu yolculuğun güzelliği zaten bu ürkütücü oluştu. Bunca yolun yorgunluğuna degecek sıcak iklimli ülkeler, mercan adalarıyla dolu mavi kıyıları, bembeyaz köpüklerle kaynayan billur renkli dalgalar, bir fıskiye gibi fışkıran sular gibi dallarını yapraklarını açan palmyeler ve tatlı yemişli hurmalar, hatta adını bile bilmediği ağaçlar değildi özlediği özendiği. Kül rengi küçük kuşun aklının, büyük sürülerin arkasına takılıp da giden yanı, bu muazzam yolculuğun güçlüğünde, varılan yerden çok bu yolculuğun harikulâdeliğindedir. Çok tehlikeli. Bu tehlikeli yolculuktaki onurlanmayı özlerdi. Ama o göçmek için yaratılmamıştı ki, gitmeye değil kalmaya yazgılıydı.

Onlar gidince geriye, kül rengi küçük kuşa bakılırsa, onur kırıcı bir boşluk kalırdı. Kendisi gibi geride kalan kuşlara bakardı kül rengi küçük kuş. Hiçbirisinin aklının ucundan bile geçmemesine şaşardı, kendi aklından geçenlerin, aklını geçip de kalbine düşenlerin. Bu şaşkınlıkla, hepsi gözüne daha küçük, daha zayıf ve güçsüz, daha çelimsiz görünürdü. Ve daha çirkin. Başının üzerindeki zümrüt yeşili tüyleriyle, bir dünya güzelliği taşıdığını iddia eden yelpaze kuşu bile. Hepsi öyle kaderine razı, öyle ezik, öyle siliktiler ki, kül rengi küçük kuş hiçbirisinin rüyasından bir okyanusu aşmanın, ya da aşmaya kalkışıp da düşmenin manasının geçmediğini, bir okyanusu aşmış olmanın doygunluğunu kendi düşlerinden bildiği kadar bilirdi. O zaman neden olsa bir kuşcağızın kalbi kadardı.

Ama olanca güzelliğine rağmen yorgun, bomboş, yitik, harap, saklı bir şehirdi burası. Sıfatlan çoktu, yalnızdı, terk edilmişti. Ölü bir şehirdi ve ölesiye sessizdi. O kadar sessizdi ki gündüzü istilâ eden yaşamın sesinin, kurumuş toprağın üzerine çöken gecenin sessizliğinden hiçbir farkı yoktu. Sadece yıldızlar elmas parçalan gibi parıldıyordu gökte geceleyin ve ay doğduğunda hepsini hükümsüz bırakıyordu. Tarih kadar sabitti ki bütün bir ihtişamın ve zenginliğin, dört başı mamur edilmiş güzelliğin yüzyıllara yayılan varlığıyla bir yandan eskirken bir yandan yenilenmişti beyaz mermer şehir. Her yaşayan şey tükendiği içindi eskimesi. Ama bir bağış gibi değil bir ceza gibi sürekli de yenilenmişti. Ceza gibi, çünkü göreni yok, bilen yok. Taş kalbine kimse dokunmadığı gibi güzel ellerini de kimse görmüyor. Bir kez daha, ölesiye sessiz.

Öyle sessizdi ki, gözlerini açıp da kendine geldiği ve onun, başlıkları düşmüş mermer sütunlarını, devrik sunaklarını, saltanatını içindeki yabancı otlara terk etmiş saraylarını, kapısı ve penceresi de çatısı gibi çökük evlerini, bu yıkı kliği, bu terk

edilmişliği gördüğü andan itibaren beyaz mermer Şehrin hiĭ konuşmayacağını düşünmüştü kül rengi küçük kuş. Böyle bir yıkıntıyı yaŐamıŐ olan, nasıl konuşabilirdi ki? Oysa içinde büyüyen koŐulsuz sevginin bile ilk Őartı olan bilmek isteğiyle, onun konuşmasını, anlatmasını istemişti az zaman evvel okyanusu aşmak için beslediğinden de büyük bir istekle. Ama temkinliydi beyaz mermer Şehir. Bütün kapılan kapalıydı ve taş gibi sessizdi.

Bütün yıkılmışlığına rağmen hâlâ büyüleyici görünen Şehir o kadar yalnızdı ki, kül rengi küçük kuş bir tek bunu anlamıştı. Ama en çok da böyle zamanlarda merak etmişti taş kesilmiş bugünün arkasında nasıl yaman bir geĕmiŐin yattığını, onu bu kadar susturan Şeyin ne olduğunu. En çok böyle zamanlarda kıŐkırtmıŐtı onu konuşmaya ama beyaz mermer Şehir de en çok böyle zamanlarda susmuştu. Ne dolambaĕlı sokaklarından geĕerek bütün kuytularına pervaz vurması yetmişti kül rengi küçük kuşun, ne de viran saraylarının, tapınaklarının, kapılarından pencerelerinden içeri hızla dalıp aynı hızla öbür taraftan çıkması. Üzerinden, zamanı kaybolmuş sabahlar ve akŐamlar geĕip gittikĕe susuyordu Şehir sadece.

Güneş günlerce, gökyüzünün haritasındaki Şaşmaz devrinde yükselip tepeye geldikĕe keskin ışıklarını gönderdi, alĕaldıkĕa gölgelerini uzattı, soğuk ve rutubetli Şehri arkasında saklayan dağların üzerinden battı. DeđiŐen bir Şey olmadı. Gayretini artırdı ve bütün hünerlerini bir bir sergiledi kül rengi küçük kuş, sergilediğini tekrarladı. Bildiği dansların en güzelleriyle havada döndü, tehlikeye meydan okudu ani hamlelerle, kanatlarını parlattı, tüylerini Őehrayin kıvılcımları gibi döktü Şehrin üzerine. Boynunun altındaki parlak turuncu lekeyi gösterdi istekle. Çıkarabildiği bütün güzel seslerle Şarkılarını söyledi. Beyaz mermer Şehir sustukĕa kül rengi küçük kuş konuştu. Şehir

durdukça, o uçtu coştı. Hiçbir şey değişmedi, o civildadıkça öbürü somurttu.

Ama kül rengi küçük kuş zorluklardan yılacak gibi hiç değildi ve ulaşmak istediği şeyin yolunda düşmeye temrinliydi. Beyaz mermer şehrin kalbine giden yolu pervaz vurmakla aşamayınca, onun, kendisinden başka herkesin unuttuğu anadilini öğrenmesi gerektiğini bildi. Zordu ama imkânsız değildi. Niyet ve gayret. Çeşmelerin, kütüphanelerin kitabelerinde, kayalara oyulmuş mezarların alınlıklarında, sarayların, tapınakların duvarlarında, taşa kazınmış yazılarda hâlâ saklı duruyordu unutulmuş bir anadilin heceleri, harfleri, kelimeleri, cümleleri. Önce en sık tekrarlanan cümleleri keşfetmeye çalıştı kül rengi küçük kuş, başaramadı, çok kalabalıktı. Bu kez en sık tekrarlanan kelimeleri görmeye uğraştı. Görüşü keskindi, üç kelime seçti. Bunların ne olabileceklerine dair tahmin yürüttü günlerce. Bunca kitabede en çok tekrarlanan sözcükler bu şehrin yine kendi ismi olmalıydı. Böyle bakınca önce şehir'i tanıdı taşa kazılı sözcüklerin arasında, sonra mermer'i. Üçüncüsünde biraz bocaladı. Çıkaramadı. Çok geçmedi çözmesi. Işığın her saatinde pembeden gümüşiye, eflâtundan boza kadar renkten renge düşüp kalkmasına rağmen şehir, en fazla beyazdı. O böyle güneşin de, yağmurun da, ayın da altında sadece ve dalma beyazken, sözcüklerin arasından beyaz gülümsedi.

Böyle heceledi kül rengi küçük kuş, beyaz mermer şehrin ölü anadilini, böyle söktü alfabesini, böyle öğrendi. Hayret! Hiç mi kimse bu niyeti beslememişti? Besleyip de büyütmemişti?

Neticede, güllerin vakti olan bir seher vaktinde, bir nar dalının üzerinden ürkek bir neşeyle ve beyaz mermer şehrin ölü anadilinde, konuş benimle ey şehir, diye seslendi kül rengi küçük kuş, susma. Bu ilk sözcükleri duyunca, beyaz mermer

şehir, güzel ve siyah gözlerini ağır ağır kaldırarak yüzyıllardır tek hecesini bile işitmediği kendi lisanında konuşan yabancıya, bu küçük kuşa hayretle baktı. Günlerce sürdü nar dallarının üzerinden bu sesleniş. O kadar içtendi ki seslenen, seslenilenin içinde bir yer isteksizce ısındı. Kendisine rağmen ısınan bu yere önem vermedi önceleri beyaz mermer şehir. Ama anadili bir kez sökülünce, kül rengi küçük kuşu daha fazla görmezlikten gelemedi. Bu unutulmuşluk ve yalnızlıkla, bu kendinden razı olmayışın ağırlığıyla, asırlardan sonra ılık bir ırmak aktı içinden ve ilk kez gülümsedi. Kırgın, küskün, utangaç, bir suçlu nasıl gülümserse öylesine bir gülümseyişi bu. Ama olsun, gülümsüyordu ya, ve anadilinin kelimelerini içinden özlemle tekrarlıyordu.

O gülümseyince, taht meydanının ortasına, içten içe genişleyip duran kırmızı lekenin hiç solmadığı yere konan kül rengi küçük kuş, minicik başını beyaz mermer şehrin kalbinin üzerine bıraktı. Konuş benimle ey şehir, dedi bir kez daha, anlat bana, ne olur susma. Şehir gülümseyince ve unutulmuş anadilinin kelimeleri içinden, hayat gibi bir kez daha geçince, asırların mesafesi sanki aradan kalktı, yamaçlara yaslanmış evlerde birer birer kandiller yandı. Sarı ziyaları bir yandan su gibi, mermer ana caddeye akarken bir yandan göğe ağdı. Tatlı bir musiki sardı bütün şehri. Müzisyenler, âlimler, mahir sanatçılar, zeki ve güçlü erkekler, güzel ve zarif kadınlar bir aynanın içine düşmüş gibi geçtiler kül rengi küçük kuşun gözlerinin önünden. Bir hamle etse, bir pervaz vursa, koyu gölgeler arasında yükselen şehrin ilk zamanlarında uçacaktı neredeyse, her şey öylesine canlanmıştı. Ama o, geçmiş zamanlarına değil, halihazırına talipti beyaz mermer şehrin. Terk edilmişlik ve yağmalanmışlığına. Bir daha yaşanması olmayan ne kadar çok şeyi yaşadığı belliydi, yaşadığını

taşıyışına. Gözlerinin derinindeki şu acıya. Acıdan başka hiçbir şeyin bu kadar aşikâr kılamayacağı manaya. Bu dağılan parçalanan, çözülen güzelliğe, bu tebessüme. Ve daha çoğuna, hepsine.

O zaman beyaz mermer şehir suskunluğunu bozdu ve ona anlattı. Tutuktu biraz dili, asırların tortusu çökmüştü üzerine. Ama zararı yoktu. Bir kez dili çözülmüştü ya! Kendi sesini duya duya anlattı, kelimeler kendiliğinden geliyordu. Çoktu anlatacakları, arkadan gelen günler ve geceler boyunca anlattı. Ona, şimdi yaban süsenleri^ acı kokulu eğretiler ve dikenli böğürtlenlerle; başaklı sararmış otlar güneşte yanmış meyvesiz ağaçlar, kurumuş kına fidanlarıyla ve en çok da dört bir yana savrulmuş taş parçalarıyla dolu olan şu düzlüklerde, hatırlanamayacak kadar çok eski zamanlarda kemerlerle bölünmüş yasemin, gül ve karanfil bahçelerinin teraslar halinde sıralandığını. İç duvarları, düzgün kesilmiş ayna parçalarıyla, dış duvarları ise iri cam kırıklarıyla mozaiklenmiş sarayların günün her saatinde ışıkla oynaştığını. Tapmaktalarda her gece, yansıması körfeze düşen ve çok uzaklardan bile fark edilen ateşler yakıldığını. Ve en önemlisi şu kurumuş yataklardan, sularına salkım söğütlerin eğildiği ırmakların aktığını. Sütunlu ana caddenin, zengin kervanların ve gösterişli ordularla savaş arabalarının geçişine uygun olarak en güçlü taşlardan örülmüş olduğunu. İki yana sıralanmış dükkânlarda müzik âletleri, silâhlar, kıymetli taşlar, pahalı ve keskin kokular, nadide kumaşlar, görülmedik bitkiler ve hayvanlar ile fildişi, altın, abanoz, servi ve tunç gibi pek çok değerli şeyin alınıp satıldığını. Aynı caddenin üzerinde genç kızların, savaştan dönen mahir cengâverlere çiçek attığını. Hafızası bir kütüphanedeki bütün kitapların sakladığı bilgileri taşıyabilecek denli güçlü âlimlerin, aslından ayrılmayacak canlılıkta resimler boyayabilen yetenekli

ressamların, en güçlü şehirleri bile bir gecede teslim alabilecek denli kuvvetli ordulara ve askerlik dehasına sahip komutanların ve o komutanları tek bir muharebeye gerek duymaksızın yerle bir edebilecek denli güzel ve aşk dolu kadınların da aynı caddenin üzerinde dolaştığını. Tören günlerinde bu caddeden inci ve mercan toplandığını. Arasına bir saç teli sığmayacak düzgünlükte kesilmiş taşların üzerinde kadınların saçlarından ve omuzlarından dökülen yaldızların parıldadığını. Şarkı seslerinin gökyüzüne yükselip oradan yeryüzüne dağıldığını. Muhkem surların içine alınmış bu şehirde uzun ve narin servi ağaçları ile beyaz bahar fidanları arasında kurulmuş, surları olmayan sarayların avlularınının her sabah gül suyuyla yıkandığını, sokaklarınının her gün buhurla kokulan d iril d iğini, güllerin gümüş tepsiler üzerinde yasemin yaprakları ve fesleğen dallarıyla karıştırıldığını. Sık ağaçlı bahçeleri. Suyuna pembe karanfiller bırakılmış beyaz nilüferli duru havuzları. Dar geçitleri. Devasa büyüklükteki hamamları. Çarşıları. Tapmakları. Kervansarayları. Kemerli taş kapıları süsenleri acı kokulu eğreltiler ve dikenli böğürtlenlerle; başaklı sararmış otları güneşte yanmış meyvesiz ağaçlar, kurumuş kına fidanlarıyla ve en çok da dört bir yana savrulmuş taş parçalarıyla dolu olan şu düzlüklerde, hatırlanamayacak kadar çok eski zamanlarda kemerlerle bölünmüş yasemin, gül ve karanfil bahçelerininin teraslar halinde sıralandığını. İç duvarları, düzgün kesilmiş ayna parçalarıyla, dış duvarları ise iri cam kırıklarıyla mozaiklenmiş sarayların günün her saatinde ışıkla oynadığını. Tapmalarda her gece, yansıması körfeze düşen ve çok uzaklardan bile fark edilen ateşler yakıldığını. Ve en önemlisi şu kurumuş yataklardan, sularına salkım söğütlerin eğildiği ırmakların aktığını. Sütunlu ana caddenin, zengin kervanların ve gösterişli ordularla savaş arabalarının geçişine

uygun olarak en güçlü taşlardan örülmüş olduğunu. İki yana sıralanmış dükkânlarda müzik âletleri, silâhlar, kıymetli taşlar, pahalı ve keskin kokular, nadide kumaşlar, görülmedik bitkiler ve hayvanlar ile fildişi, altın, abanoz, servi ve tunç gibi pek çok değerli şeyin alınıp satıldığını. Aynı caddenin üzerinde genç kızların, savaştan dönen mahir cengâverlere çiçek attığını. Hafızası bir kütüphanedeki bütün kitapların sakladığı bilgileri taşıyabilecek denli güçlü âlimlerin, aslından ayrılmayacak canlılıkta resimler boyayabilen yetenekli ressamların, en güçlü şehirleri bile bir gecede teslim alabilecek denli kuvvetli ordulara ve askerlik dehasına sahip komutanların ve o komutanları tek bir muharebeye gerek duymaksızın yerle bir edebilecek denli güzel ve aşk dolu kadınların da aynı caddenin üzerinde dolaştığını. Tören günlerinde bu caddeden inci ve mercan toplandığını. Arasına bir saç teli sığmayacak düzgünlükte kesilmiş taşların üzerinde kadınların saçlarından ve omuzlarından dökülen yaldızların parıldadığını. Şarkı seslerinin gökyüzüne yükselip oradan yeryüzüne dağıldığını. Muhkem surların içine alınmış bu şehirde uzun ve narin servi ağaçları ile beyaz bahar fidanları arasında kurulmuş, surları olmayan sarayların avlularının her sabah gül suyuyla yıkandığını, sokaklarının her gün buhurla kokulan d iril d iğini, güllerin gümüş tepsiler üzerinde yasemin yaprakları ve fesleğen dallarıyla karıştırıldığını. Sık ağaçlı bahçeleri. Suyuna pembe karanfiller bırakılmış beyaz nilüferli duru havuzları. Dar geçitleri. Devasa büyüklükteki hamamları. Çarşıları. Tapmakları. Kervansarayları. Kemerli taş kapılan.

Sararmış yabancı otların üzerinden, kalbe hançer gibi batan uğultusuyla ancak gözlerini kapamayı göze alabilenlerin duyabileceği rüzgârlar geçerken ve kelimeler beyaz mermer şehrin ağzından dökülürken, günler de anlatan ve anlatılanın

üzerinden geçip gitti. Ağır ağır, tane tane ve özlemle anlatan beyaz mermer şehrin kalbinin tam üzerine başım dayamış kül rengi küçük bir kuş; dışardan biri bakabilmeydi, bütün görüp göreceği bu olurdu. Anlatan ve anlatılan nezdinde giderilmiş özlemin sükûneti. Ama ışıltılar saçan tarihçesi boyunca her güzellik gibi bütün tehlikeleri kendisine çektiğini de anlattı beyaz mermer şehir; onunla, bir kez olsun göz göze gelen, yüz yüze duran ya da bunca güzelliği ve zenginliği kendi gözüyle görmeyip de efsanesini işiten hükümdarların, sonunda mutlaka ordularıyla birlikte gelip kapılarına dayandığını. Yine de olsun; şehir, takatten düşmemiş kapılarını hiçbir zaman aralamamış ve gelenler için bu yol, çok defa ölüme kadar dayanmıştı. Yoksa, bir vazgeçişin yükü yüklenmişti omuzlarına, o da bir daha tamir edilemeyecek bir gurur kırıklığı pahasına satın alınmıştı.

Ama ne zaman ki Asya kıtasının ta içlerinden kopmuş yabancı kavimlere komuta eden yenilgi görmemiş bir komutan, geniş ve güçlü donanmasıyla, aşılmaz zannedilen denizleri aşip da derin körfezin karşısına demir atmıştı. Kara muharebesinde de donanmaları sevk etmekteki kadar yüksek olan dehasıyla, bir akşam üzeri, güzel koşumlu soylu atları, süvarileri ve savaş arabalarıyla gelip kapılarına dayanmıştı. Beyaz mermer şehir işte o zaman dayanmak için her zamankinden daha fazla güç harcamıştı.

Çünkü derinden bakan mavi gözleri, ucu omuzlarına değen ve Asya ülkelerinde rastlanmayacak denli sarı saçları ile bu doğulu komutan, otağını karşı kıyıya kurduğu ilk gece. Asya tarafından doğarak dünyaya iyice yaklaşmış ve bir gözbebeği kadar büyümüş olan dolunayın ışığında ona uzun uzun bakmış ve beyaz mermer şehri bu soluk mavi aydınlıkta yıkanırken görünce anlamıştı bundan daha güzelinin olamayacağını. Ve bu sarhoşlukla fark etmişti öyleyse onun olması gerektiğini.

Donanmasının kandillerinin ışığı, şehrin kandillerinin ışığıyla karşılaşp da sönük kaldığında, neredeyse yok olduğunda ise muzaffer komutan bir şey daha anlamıştı, bu beyaz şehri ele geçirse bile, onun ışığı altında yok olup gideceğini, fatihken fethedileceğini. Tarihte örneği hiç az değil ki!

Bir büyük korkuyu gizlemekten başkaca da anlamı olmayan büyük bir öfke içinde, yanık teni, bağcıkları dizlerine kadar çıkan deri sandaletleri, ay ışığında bile parıltılar saçan göz alıcı miğferi ile kusursuz bir yontuya benzeyen, hiç yenilgi görmemiş komutan, uzun mızrağını öfke ve hayranlıkla toprağa sapladığı otağının önünden karşı kıyıda yükselen beyaz mermer şehre doğru, ey şehir hatırla beni, diye haykırmıştı. Hatırla beni ve bir zaman benim olduğunu hatırla! Öyle karıştı ki kalbi! Ama fikri kalbinin üzerindeydi ve o, kalbiyle değil fikriyle eyleyenler zümresindendi.

O haykırdığında gökte yıldızlar, yerde derinliklerine kadar akarsular titremişti ve şu ki, beyaz mermer şehrin de içi titremişti. Bütün gövdesini tepeden tırnağa bir alev sarmış, çünkü beyaz mermer şehir de onu hatırlamıştı. Fazla dayanamamıştı ve dehşetli eyleminin mantığını erdem üzerine kuran bütün hainler gibi, eylemine bir erdem zemini aradığında bunu en fazla da kendi içinde, kendi hatırasında bulmuştu:

Gel! Ben de seni hatırladım çünkü!

Beri yandan şehrin, asıl sahibi, ömrünü güzel şehrini korumak için savaş meydanlarında geçirmiş efendisi, daha evvelkilerin hiçbirine benzemese de bu şiddetli kuşatma karşısında ümitsiz değildi. Muzaffer komutan, güzel şehrin kapılarına dayananların ne ilkiydi ve şehrin efendisine kalsa ne de sonuncusu olacaktı. Dayanabilirdi beyaz mermer şehir, yeter ki kapılan sımsıkı kapalı kalsındı ve yüzyıllar boyunca giderek

kalınlaşan, kalınlaştıkça kavileşen surlarında bir gedik açılmasıydı. Ama yanılıyordu ilk kez. Şehrin asıl sahibinin, bütün meşaleleri, kandilleri, hatta tapınaktaki kutsal ateşi söndürtüp de şehri karanlıkla örttüğü, ölümle kalımın birbirinden ayrıldığı o kader gecesinde beyaz mermer şehir, en zayıf kapısının üzerinde su mermerinden bir kandil yakmıştı. Bir zaman kendisine ait olduğunu hatırladığı doğulu muzaffer komutana kapılarını ardına kadar açmış ve onu, yağmurunu bekleyen toprak gibi ağırlamaya hazırlanmıştı.

Bir büyük hatırlamanın haklılığında kapılarını ardına kadar açtığında, hatırasının onu ne kadar yanılttığını anlamıştı oysa. Ama neden bu yanılğı, bunu hiç, hattâ minicik başını göğsüne dayayarak soluk almadan dinleyen kül rengi küçük kuşa bütün bunları anlattığı şu an bile, anlamamıştı. Meşalelerin ışığında, güçlü ve atik askerlerden oluşan ordusuyla girmişti şehre muzaffer komutan. Daha ilk askerinin adımının değdiği yerde iri kara bir leke. Zorlu ve öfkeli askerler, şehrin kendiliğinden açılan kapılarından içeri girdikten sonra, geriye sadece büyük bir azap, yakıcı bir öfke, dinmek bilmez bir kan ve sınırsız bir yağma kalmıştı. Her bir asker boyun eğdirdiğine boyun eğmekten korkan, o yenilgi bilmez komutana benze mi şti sanki. Öyle öfkeli. Öfkesinde mazur değil ama sebebi belli. Geldikleri gibi değildi gidişleri. Götürülecek nesi varsa götürmüşlerdi şehrin. Götürülmeyecek olanları da yerle bir etmişlerdi. Genç ve eşsiz güzellikteki kızları, memede bebeği olan narin kadınları, fidan gibi delikanlıları, komutanları, başbuğları kılıçtan geçirmişlerdi. Ayaklar altında ezildikçe acıyla salmıştı kokusunu gül yaprakları ve yasemin dalları, yapacak başka bir şeyleri yoktu. Hayatın tam ortasında, dirimin en yetkin çağında gelmişti çünkü yıkım. Taş üstünde taş kalmamıştı ve taşa dönmüştü beyaz mermer şehir.

En çok da, kendisini, uzun yıllar boyunca gözü bu güzellikten ayrılmamışların yağmasından korumak için savaşmış, yorulmuş ve yaşlanmış olan şehrin asıl sahibinin, beyaz saçlı efendisinin, taht meydanının tam ortasında, mavi gözlü muzaffer komutanın ayaklan dibindeki ölümünü anlatırken acılanmıştı beyaz mermer şehir. Düşüp de yere kapandığında yaşlı vücudunda yara almadık yer yoktu şehrin asıl sahibinin. Gözleri, sadece güzel şehrinin geleceğinden endişe ederek arkada kalmıştı. Bembeyaz saçları, kendi bedeninden boşalan kana bulandığında ise pek çok çizgi ile dolu yorgun yüzünde hiç beklenmedik bu acı sonun nedenini anlayamamışlara mahsus o ifade vardı.

Bu değildi oysa beyaz mermer şehrin niyeti! Niyetin neticeye hiç uymadığı o vakitten sonra, kıyısında kurulduğu körfezin durgun suyuna her baktığında kendisinden bir şey eksildiğini fark etmişti. Ama onu asıl yıkan, çehresinden eksilen değil her defasında ona katılan şeyi görmesi olmuştu.

Gözlerinde, kati an a katılana çoğalan ihanetin, ahde vefasızlığın ve iyiliğe kemliğin derin ve karanlık izi. Böyle katılmıştı kalbi, yüzü böyle taşlaşmıştı. Dayanılırdı belki bütün bunlara ama yanılmışlığı kendi sebebi, buna dayanamamıştı. Üstelik taht meydanının tam ortasında, yaşlı komutanın düştüğü yerde, bembeyaz mermerin derinliğinde o gün bugün durmaksızın kanayan kıpkırmızı bir yara; şehrin, alnında lekesi, yüzünde karası vardı.

Anlattıkları dayanılır gibi değildi. O vakitten sonra sustuğunu, bir daha gülümseyemediğini ve bunu zaten istemediğini söyledi beyaz mermer şehir. Sözüünün sonuna geldiğinde niyeti yeniden susmaktı. Ama bir şey oldu. Bütün bunları anlatınca, kalbinin üzerinden, taşıdığı yükün hepsinin değilse de en ağır kısmının kalktığını hissetti; fazlasıyla ödenmiş bedellerin,

haddinden ağır çekilmiş cezaların, büyük acılarla akıtılmış zehirlerin, kalbe, ağlamak kadar ferahlatıcı doğuşuyla. Ateşin arıtmasından ve dönüp de geriye bakabilmiş olmaktan daha sağaltıcı ne olabilirdi ki? Sanki bir kapı kapanmamış ama yine de bir kapı açılmıştı. Bu kadarına razıydı. Unuttuğu bir sevinç doldu içine. Gece uçmazdı kuşlar, gecesi değil ama beyaz mermer şehrin kuşluk vakti cıvıltıyla doldu. Bir kuş geldi kalbinin ucuna kondu. Bir okyanusu aşmaya niyet edip de daha yolculuk başlamadan gücü tükenen bu kırık kanatlar, bu incecik pençeler, koskoca bir mermer şehri düştüğü kuyudan çekip çıkardı. Bu zayıf bedeninin yere bile düşmeyecek denli yok gölgesi, o koca şehrin üzerine uçsuz bucaksız bir serap saldı. Dallarını yapraklarını, yıkıntılarını kuşattı. O kadar büyüdü ki kül rengi küçücük bir kuş muhabbetle, aşk olup kocaman mermer bir şehrin kalbine doldu. Ve o kadar büyüdü ki kalbi, kocaman bir mermer şehir o kalbe sığıdı. O zaman, dudağının ucuna bir tebessüm, güzel ve siyah gözlerine de gökyüzüne çevrili bir bakış asılı kaldığı anda, körfezin durgun sularına baktı beyaz mermer şehir. Suyun aynasında kendi yüzünü görebildi. Bu yüz şimdi, güzelden öte masum bir şeydi. Sanki her iz silinmiş gibi.

Başı, hâlâ beyaz mermerin derinliğinde kanayıp duran, yıldız yıldız dağılan kırmızı lekeye dayalı kül rengi küçük kuş, boynundaki turuncu halkaya şefkat ve muhabbetle bakan beyaz mermer şehrin içine biraz dikkatli bakabilseydi, onun, yüzlerce yıldır hainlik etmiş ve ihanete uğramış, yanılmış ve taşlaşmış kalbinde bir yere girdiğini, dolmaz zannedilen bir yeri doldurduğunu, karanlığı tescilli tekinsiz bir yangının üzerine serin bir ilkbahar sabahının taze çimen kokusuyla, berrak bir akşamın ışıklı sevinciyle doğduğunu, onarılmaz zannedilen bir yıkıntıyı onardığını, sağalmaz zannedilen bir yarayı sağalttığını görecekti. Temiz ve yalın, saf ve duru. Katışıksız ve art niyetsiz.

Sadece kendisi. Bunu sadece bu kadarıyla yaptığını da fark edecekti.

Üstelik kıymeti ilk anda, sağalmaz zannedilen bir yarayı sağal tabi İmişliğiyle smırh, ona bağlı, o yaraya bağımlı gibi görünürken, giderek kendisini var kılan sebeplerinden sıyrıldığı, doğrudan doğruya kendisinden ibaret bir kıymete dönüştüğünü. Ve artık sadece kendisi olarak kıymet taşıdığını. Bir yarayı sağaltmış olmasa da muhabbetin zamansızlığı, öncesizliği ve sonrasızlığı, sebepsizliği ve sonuçsuzluğu, mantıksızlığı ve hükümsüzlüğü üzerinde en fazla da bu yüzden kül rengi küçük kuş olarak kendi isminin, terk edilmiş, yitik, beyaz mermer şehrin kitabelere kazılı isminin içinde yüzyıllardır saklı durduğunu görecekti.

Gözleri keskindi kül rengi küçük kuşun ama bu kadarını o bile göremedi.

Aşkın karaladığı yeri aşktan başka bir biçimde aklamıştı ama aşka talipti. Aşktan öte değil, aşktan beri, aşkın cümlesine talipti. O kadarıyla sınırlı. Ne de olsa kalbi bir kuşçağızın kalbi kadardı.

Aşkın karaladığını aklamanın, aşktan daha büyük olduğunu görebilseydi kül rengi küçük kuş, kısacık ömrü ne kadarsa onun sonuna kadar, ama bambaşka bir mecrada akıp gidecekti bu hikâye. Üstelik bir küçük kuşçağızın ömrüyle de sınırlanmayacaktı, taşlara yazılmış yazılar kadar uzun ömürlü olacaktı. Çünkü taşlara kazınmış yazılardan bile uzun ömürlü, bizatihi taşın kendisi olan beyaz mermer şehir, dolmaz zannedilen boşlukları doldurabilen, sağalmaz zannedilen yaralan sağal tabii en kül rengi küçük kuşun güzel hatırasıyla yaşayıp yaşlanacaktı. O zaman belki taht meydanının tam ortasında kanayıp duran kırmızı yara bile eskisi kadar çok kanamazdı. Ama aşk aşk, diye sızlandı kül rengi küçük kuş ve

kendisi için aşkın adıyla ölçülen bir cümle değeri istedi. Bana, seni seviyorum de, dedi. Ben sormadan, ben istemeden, kendiliğinden. Bir değil çok kere, son değil ilk; ilk değil son kere, seni seviyorum, de. Bir cümle. Beyaz mermer şehirse, sana bundan daha fazla nasıl değer verebilirim, diye sordu da onun yerine, verdiği değeri gösteremedi. Aşktan daha fazlasını besliyorum yangın yerinde dedi de, aşkın kirini pasını, külünü bulaşğını silip süpüren, arıtıp temizleyen muhabbeti gösteremedi. Bir, seni seviyorum, diyemedi. Diyebilseydi; hep o aşk cümlesini duymak isteyen, görüşü keskin, görmesi kusurlu kül rengi küçük kuşun gücü azalan minicik pençeleri arasından bir sitem taşı da düşmezdi belki.

Sitem, kavi bağları daha bir kavileştirmesiyle malûm olsa da, zayıf bağları koparmasıyla meşhurdu. Kavi olduğu var sayılabilirdi belki koca bir şehrin küçücük bir kuşa duyduğu ve ondan fazlasıyla geri aldığı muhabbetin. Lâkin taht meydanının ortasında kanayıp duran bir yara vardı. Ve bazı yaraların tamiri ne kadar özenle yapılmış olsa da kan, dışarıya mutlaka sızardı. Yarayı ne taşıyanın ne onaranın ihmalkârlığı söz konusu olabilirdi bunda. Yaranın doğasıyla ilgiliydi sadece bütün bu olanlar.

Her ne olduysa oldu, ama beyaz mermer şehrin tam kalbinin üzerinde telâş içinde uçarken, kül rengi küçük kuş, duyamadığı cümlenin öfkesiyle, pençelerini araladı, sitem taşını usulca bıraktı. Taş, kalbe çarptı. Hiçbir ağırlığı yoktu görünürde, ama yaralı bir muhabbetin kaldıramayacağı kadar ağırdı. Beyaz mermer şehir şaşırıldı önce, ne olduğunu anlamadı. Hiç beklemiyordu doğrusu bir sitemi, böylesini. Tam alnının üzerinden boydan boya bir kırık geçti. Öyle derin ki! Ölü anadilinde, kül rengi küçük kuşun henüz öğrenmediği bir kelime söyledi, o kelimeyle inledi. Zambaklar, dağ lâleleri,

çiğdemler inledi. Sustu sonra beyaz mermer şehir, yumdu ve kendi içine çevirdi siyah ve güzel gözlerini. Bu oldu. Devamı yoktu. Kül rengi küçük kuşun sararmış yabancı otlar, sarı düğün çiçekleri, çalılar, gelincikler, papatyalar arasında gözlerini açtığı ilk günkünden farksız, mazisi çok uzun o susuşla susuyordu şehir şimdi. Öyle derin bir sessizlik çöktü ki üzerine, asırlardır yaşanan sessizlikten hiçbir farkı yoktu. Her şey eskisi gibi olmuştu.

Bir daha parlattı tüylerini kül rengi küçük kuş, parlamadı; bir daha en güzel şarkılarını söyledi, sesi kırıktı. Bir daha boynunun altındaki turuncu lekeyi gösterdi, isteksizdi. Havada döndü birçok uçuş oyunları, tapınakların, sarayların kapılarından pencerelerinden içeri bir girdi öbür taraftan çıktı, sağ kanadı ağırlaşıyordu. Tüylerini serpti şehraym artıkları gibi, dökülmüyordu. Kanatlarını açıp kapadı. Kendi içinden başka bir yere bakmıyordu ki beyaz mermer şehir, hiçbirini görmüyordu.

Küçücük bir sitem taşı sadece. Alnından geçen çizgi öyle derindi ki şehrin, küçücük bir sitem taşının bunca kırığa yol açmasının imkânı yoktu. O zaman anladı kül rengi küçük kuş, beyaz mermer şehrin hiçbir yarayı sadece kendi hacminden ibaret bir yara olarak taşımadığını. Bütün zamanların üst üste yığılımlığında, açılan son yarada, bütün yaralarını kanattığını. Bütün yaralarının gidip o ilk yaraya bağlandığını ve o günün katliamında kanar gibi kanadığını.

Bu ürkütücü sessizlik bozulsun diye, hiçbir çıkar yol kalmayınca, ne yaptıysa olmayınca, kül rengi küçük kuş, minicik pençelerinin taşıyabileceği en büyük ve en sert taşı, güneşten çatlamış toprağın üzerinde, kummuş sarı otların arasından arayıp buldu. Ait olduğu gövdeden kopması için üzerinden kavurucu sıcaklar, dondurucu soğuklar, depremler, rüzgârlar ve yağmurlar, hepsinden fazlası, yüzyıllar geçmesi gerekmiş bir taş

parçasıydı bu. Bir zamanlar, somaki mermerden bir genç kız heykelinin elinde tuttuğu çiçeklerden biriydi. Yontucunun, son çekiş darbesini vurup da eserini bitirdiği gün neredeyse tanrılarla yarışmaya kalkıştığı ise beyaz mermer şehrin son gününe kadar herkesin aklındaydı. Her şeyin, bir taş parçasının bile bir hikâyesi vardı, kapılar biraz aralansa oysa sadece taş parçası vardı kül rengi küçük kuş için şimdi ve o da çok ağırdı.

Ağır yükünü pençelerinin arasına aldı, parmakları öyle ince, tırnakları öyle güçsüzdü ki, kan ter içinde havalandı. Fazla uzun değildi gözüne kestirdiği mesafe. Taht meydanının üzerinden, şehrin tam kalbinin üzerinden geçerken pençelerini araladı, yükünü bıraktı. Bir ses, bir şikâyet gelir, bu öldürücü sessizlik biter, diye boş yere bekledi. Başka zaman olsa beyaz mermer şehir, ölü anadilinde kül rengi küçük kuşun bilmediği o kelimeyle inlerdi. Bu kez hiç ses gelmedi. Konuş benimle, dedi kül rengi küçük kuş bir daha, susma ne olursun, bir şey söyle. Bir kırık olsun, kalbinde yerim olsun. Sürgün etme, beni gönderme. Kaldır gözlerini, bir bak bana, ne haldeyim. Öfkelen, sitem et, bağır çağır ama böyle taş gibi durma, ne olursun. Beyaz mermer şehir taş gibi sessizdi.

O zaman kül rengi küçük kuş, yıkıntısına, yorgunluğuna, dağılımlığına talip olduğu, öyleyse tek ve en yetkin sahibi olduğu beyaz mermer şehrin sonsuza değin dışında kaldığını anladı. Tepeden tırnağa bir ürperti sardı küçük bedenini, göç vaktinin geldiğini anladı. Uzak ve sıcak ülkeleri görmek gibi aşılmaz zannedilen okyanusları aşmaya dair de bir isteği yoktu. Ne aşmak. Ne varmak. Kendisinden geriye kala kala bir tek gitmek isteği kalmıştı.

Fazla gecikmediler. Önce, gökyüzü dalga dalga yaklaşan kanat sesleriyle sarsıldı, sonra esmerlik, emsalsiz genişlikte ürpertici bir gölge gibi düştü şehrin üzerine. Başını, kendisini yarı yolda

birakan sağ kanadının altına alıp da büzüldüğü yerde, muhteşem birliktelikle kanat çırparak geçen sürünün sesini duydu kül rengi küçük kuş, pek çok kanat tüyü döküldü üzerine. Ama yoluna çıkan kuş tüylerini toplamak, bu terk edilmiş şehirde kimin aklına gelebilirdi ki? Bir daha onların güçlü ve geniş kanatlarına baktı, bir daha kendi küçük ve güçsüz kanatlarına. Bu hikâyeyi, kısacık ömrünün kendisine yüzyıllar öncesi kadar eski gelen bir sabahından hatırladı. Bunca geniş ve koyu bir gölgenin altında bile en az eskisi kadar beyaz ve güzel şehre bakınca anladı gitmenin zor olduğunu ama kalmak daha ağırdı.

Yol boyunca iyice genişleyen sürü, derin körfezin çok eski zamanlarında muzaffer komutanın otağını kurduğu ve mızrağım toprağa saptadığı karşı kıyıda yere indi. Bir yudum su, birkaç buğday tanesi. Son bir kez. Derin bir soluk alış. Havalanmadan evvel son bir hız alış. Az bir zaman geçti. Haydi! Önce içlerinden en büyük ve en güçlü olan havalandı. Onu, cüssesi ve gücü yakın olanlar izledi. O kadar kuvvetliydi ki kanatlarının sesi ve esintisi, bir yamaç evinin harap duvarından kendilerini seyreden kül rengi küçük kuşa kadar geldi. İnce, ipeksi tüyleri dalgalandı bu rüzgârda. Büyük ve güçlü kuşların biraz evvel gelmiş olduğu tarafa baktı kül rengi küçük kuş. Şu dağın arkasında günlerce ardı arkası kesilmeyen, kasvet verici yağmurlarla ıslanan soğuk şehir vardı. Diğer tarafta ise aşılması ancak fatihlere nasip olacak okyanus. Hiçbirisi artık umurunda değildi. Havalandı. Sevinçten titreyerek değil, kendisini boşluğa sadece bıraktı. Son bir kez dönüp geriye bakmadı. İçi yandı, bir yudum su içse de sönmeyecek ki. Derin ve mavi sulan berrak bir aynaya dönüşmüş körfezi aşması zor olmadı. Gölgesi yok, yine yok. Eskisinden daha yok. Körfezin karşı kıyısına vardığında, geniş sürünün s on-ucu topraktan daha

kalkmamıştı bile. Önde tek adası, tek bir kara parçası, bir tek dal kırığı olmayan büyük ve derin okyanus. Boynunun altında turuncu renkli bir halka. Silik soluk bir leke gibi bu muazzam sürüye katıldı. Yeri sürünün en arkası, vakit yolculuğun daha ilk sabahıydı.

Dönüp de geriye bakabilmeydi, göçmen olduğu halde göçmek istemeyen bir sarısalkım kuşunun, ait olduğu sürüden koptuğunu, geniş ve büyük kanatlarını açabildiği kadar açarak körfezin üzerinden geriye doğru süzüldüğünü ve beyaz mermer şehrin taht meydanının tam ortasına indiğini görebilirdi. Ama kül rengi küçük kuşun gördüğü son şey, arzın yüzünü güneyden kuzeye doğru keserek seri adımlarla ilerleyen muazzam bir ordu oldu.

MAVİ GÜL DALI

Dünyanın, sadece doğu ile batı ya da kuzey ile güney olarak ikiye bölünebileceği kadar eski, ve bir hükümdara ancak yetebileceği kadar da küçük olduğu zamanlardı. O zamanın günlerinde güneş gökyüzünü doğudan batıya doğru defalarca geçip gidiyorken bir ordu da yerin toprak yüzünü güneyden kuzeye doğru kesip biçti. O kadar çabuk hareket ediyorlardı ki hızlarına sadece gölgesi dağların üzerine düşen bulutlar ve onları sürükleyen rüzgâr eşlik edebildi.

Bilinen arzın dörtte birine haklındı bu ordu. Arzın geri kalan dörtte üçü ise zaten suydu. Dörtte üçü mavi dörtte biri siyah bayrakları vardı bu yüzden. Mavi suydu, siyah topraktı. Doğuyu ve batıyı bir miras olarak çoktan sahiplenmişlerdi. Güneyse sadece kendileriydi. Kalıyordu geriye bir tek şu, kendisinden efsaneler söylenen, dünyanın öbür ucundaki kuzey ülkesi. O da ne kadar zorlu ne kadar efsane olsa, bir savaşla bitirilebilecek bir işti. Gaye bariz olunca, sıcak çöle ezelden aşına, soğuk

denize tümnden yabancı olan bu ordu ulaşabileceği en son yere kadar çıktı, denize dayandı, kıyıya vurdu. Yeri belirsiz, sınırları tahminsiz, bir koyfun koynundaki kuzey ülkesi böyle bulundu. Güney, soğuk denizle ve ona ait her şeyle ilk kez bir tepeyi aşınca karşılaştı. Buz uğultusu. Kuzey de, savaşçı çöl kavimlerinin bu zalim ordusuyla kendi toprağında tanıştı. İkisi de birbirine yabancıydı.

Ordunun başında, çöl için çok olan tanrıların ve tek olan güneşin yer yüzündeki gölgesi, kara parçalarının efendisi hükümdar, muammalı bir manayla gülümsüyordu.

Manası şu ki bu muammanın, güneyle kuzey arasında geçerli olacak tek ruhsat, doğu ile batı arasında geçerli olan ruhsattı ve o da hükümdarın adıydı.

Çölün bağrından çıkarak kuzeye varması, zamanın takvimlerince sadece altı ayını almıştı hükümdarın ve onsuz düşünölemeyecek ordularının. Batı ile doğu arasındaki mesafeleri kısaltınasıyla mağrurlanmış babasınmkilerden de geniş hayalleriyle, kuzey ile güney arasındaki mesafeyi yok etmeye kalkışmış, gelmiş kuzeyin kapılarına dayanmıştı, ikiye ayrılmıştı dünya onun için, bir kendi ülkesi vardı, bir de onun dışı. Oysa gayesi tekti, bilindik dünyayı kendi ülkesi kılmak. Dünya davetkâr, hükümdar ise talepkârdı. Kuzeyin bu zenginlikli ülkesini silmeye ahdetmişti zamanın haritalarından. Adı kalmasındı.

Ama kendi adı geleceğe kalsmdı. Ateşten bir nehir gibi akararak geçtiği her yolun üzerinde kandan bir iz bırakması, geleceğe bir isim bırakmanın başka yolu kendisine öğretti İmed için dendi. Ateş, önüne geleni yok ediyorsa da kan izi bir daha silinmiyordu. Bu yüzden arkasında ateşten bir iz bırakarak geldi.

Gelen varsa karşılayan da var. Ama bu gelen, kuzeyin, görülür biçimlerden görülmez manalar çıkarmaya yetenekli evvel zaman kâhinlerince, güneyden geleceği çok kez ifade edilmiş olan kurtarıcı değildi. Gökte beliren âteşin bir ziya toprağa bereket olup düşmemiştir. Tekinsizliği sadece gökte kalan siyah bir yıldız haberi ya da ne kadar taşkın gelse sonunda yine yatağına dönen bir ırmak da değillerdi. Göz kamaştırıcı zenginlik ve bitimsiz esenliğe dair haberler dalga dalga gelirdi kuzeyin kulağına ama işte en büyük tehlike de güneyden gelmişti. Kan bürümüştü gözlerini, bünyelerini kan tutmuştu. Bir istilâ sadece. Daha önce hiçbir istilâ bu kadar çetin, hiçbir tehdit bu kadar ağır gelmemiştir. Daha önce hiçbir ordu böyle gelmemiştir. Üstelik geliyorum, bile dememiştir. Aniden gelmişti.

Şüphe yok ki efsanelerin karşılıklı çoğaldığı ve yerin de kulağının var olduğu o zamanlarda güneye de, donmuş suyun kıyısına oyulmuş ışıklı, zengin dantelin ve suya bağlı kaderine her zaman boyun eğecek insanların haberleri gelirdi. Ama onca dağı tırmanıp da en yüksek tepeye varınca aniden karşılaştıkları ve uzaktan seyrettikleri şeye, yıllardır anlatılanlar hiç yetmedi, anlatılanların hiçbirisi şu karşılannda serili duran asıla mukayese edilebilir türden değildi. Anlatılır gibi değildi.

Bitip tükenmek bilmeyen bir ıssızlık uzaklığının ve yüze çarpan müthiş soğuğun ortasında, geçit vermeyen yalçın kayalıklardan, ağırlaşmış lâcivert suyun kıyısına doğru basamak basamak inen bu şehir, içinde yüzdüğü ağır ve oynak kuzey ışığında, şeffaf ve sessiz duruyordu. Şehrin gölgesi bir ayna yüzeyi kadar durgun denizin üzerine düşüyor ve derinliğinde sanki ikinci bir şehir yüzüyordu. İçten gelen bir ışıkla parıldayan göller, sonsuz beyaz gölgelerin altında kar ve buz adacıkları,

lâcivert gökleri kaplayan ve billur damlaları gibi sarkıveren bulutlar, buzdan yontulmuş yollar, buzdan ağaçlar, sessizlik tarafından emilmiş ışıklarım karın üzerine titreşimle yayan evler. Sırtını güneye dönmüş, denize haklın, kente haklın saray. Hepsinin görüntüsü bir kez de suyun içinde tekrarlanıyordu. Ve suyun derinliğinde her şey kendisinin başkası, bir o kadar da fazlası gibi görünüyordu. Burada her şey başkaydı, farklıydı, yabancıydı. Bilinmedik bir dünyaydı burası. Büyüleyici bir cazibesi vardı. Buz masalıydı. Ve hayret! Güneyde su yoktu, buradaysa her şey suydü.

Bütün bir ordunun gözleri demek olan gözleriyle, hükümdar da gördü onların gördüklerini. Alacakaranlığa gözleri alışanların seçmesi gibi kenti, denizi, limanı seçti.

Soğukkanlılığını korum a saydı hayranlıkla donakal a çaktı. O kadar güzeldi ki gördüğü şey, ölümle güzelliğin karşılaştırmasını yapabilseydi, onu nasıl yok edebileceğinin hesabıyla içi titreyebilir, bu güzelliğe kıyamayabilirdi. Ama onun güzelliği yaşama tarzı bambaşkaydı. Güzelliğin yaşanması ona sahip olmakla mümkün, bu yüzden duraksamadı. Alev ateş kitabında kör edici hayranlıklara yer yoktu ve çölün sıcağına alışkın ordusu için bu ülke kanı donduracak kadar soğuktu.

Uzgürü sahibiydi yılların savaş yorgunu hükümdar. Her geçen anın tersine işlediğini, kendisine yüksek bir tepeden baktığı bu kentin hesabının bir an evvel görülmesi gerektiğini çok geçmeden anladı. Açlığa, yorgunluğa, susuzluğa ve sıkıntıya katlanacak şekilde eğittiği ordusunun sıcak zaten kendi meskeniydi. Ama belli ki bu ordunun, alışık olmadığı dondurucu soğuğa tahammülü bir sınırdan öteye geçmeyecekti. Vakit geçirmeden son darbeyi indirmek lâzımdı. Ne yapılacaksa bir hamlede ve yıldırım hızıyla yapılmalıydı. Değilse, soğuğun bu

savaştan galip çıkması işten bile değildi. Hükümdar, dinlenmeleri için askerlerine zaman bile vermedi.

Zor olacaksa da imkânsız değildi. Değil mi ki tarihçesine bir zulüm söylemi sığdırmayan kuzey, savaşa alışkın değildi. Savaşın pazarında defalarca pişmiş sinanmış güçle karşı karşıya geldiğinde, ancak şu dondurucu soğuk kadar güçlü bir silâhı olabilirdi ve ne kadar yiğit ve özverili olsalar da, askerleri tüccarlarından, kumandanları sanatkârlarından azdı, zayıftı. Kalpte taşınıp da hayatın harında sinanmamış sadakat duygusunun ve buz içlerine yerleştirilmiş düşlerin ise ne ateşten kılıçlara, ne de alevden kalkanlara karşı koyabilirliği vardı.

Kuzey ülkesinin, güneyden gelecek istilâlara karşı şu, geçit vermez kayalıklardan başka korunağı yoktu. Ama o kadar yalçındı ki bu kayalıklar, en usta mühendislerin ve mimarların zihinlerinde resmi çizilen surlar bile bu kadar dayanıklı ve aşılmaz olamazdı. Kuzeye gelince. Kuzeyin daha kuzeyi yoktu ki korunağa gerek olsundu. Bu yüzden şehir, bir denize bir de sırtını yasladığı sarp kayalıklara güveniyordu ve bu kayalıklardan, güneyin atlarının çektiği şu meşhur savaş arabalarının geçirilemeyeceğine dair de ümit besliyordu. Arabalar geniş, kayalıkların geçit verdiği yollar dardı. Savaş arabaları olmazsa, güneyin ordusu gücünden bir hayli eksilirdi, ve kuzeyin kaderine dair kördüğüm belli ki bu eksiklikte çözülebilirdi.

Koruyuculuğuna onca emniyet edilmişken dik kayalıkların geçit vereceği nereden bilinebilir? Aslında kayalıklar değildi geçit veren, kayalıklar masumdu. Ama eğitilmiş atlar neredeyse birer keçi kadar oynaktı, keçi yolları bu yüzden geçmelerine yetmişti. Arabaların gövdelerine gelince? Hükümdar bu

gövdelerin parçalarını, daracık yolların hemen başında söktürmüş, bitiminde yeniden taktırmıştı.

Fazla gecikmedi. Denize dost, sırtını kayalıklara vermiş kentin yenilgisi, yay kullanacak ellerini serbestte bırakmak için dizginleri bellerine bağlamış askerlerin sürükleyip getirdiği savaş arabalarını karşısında bulunca oldu. Gerisi neredeyse kendiliğinden oldu. İlk karanlığını toplayıp da dağıtmaya fırsat bulamayan göğün altında güneyli askerler, denizin yumuşak eteklerine doğru yayıldılar. Bir seylâbe gibi önlerine ne geldiyse yakıp yok ederek aktılar. Silâhları karanlık gece indiğinde dahi parlaktı. Sol kolunu kaldırdı güneyli hükümdar hızla, aynı hızla vur emrini verdi. Sınırı yoktu. Kuzeyin tarihçileri böyleşini bugüne değin yazmamıştı, ilkti, son oldu.

Bütün insanlar ölümlü, ümitsiz savaşını daha başlangıçtan kaybeden kuzeyli kralın ölümü ise daha beklendikti. Suyu doğmuş, bütün ömrünü suyla geçirmiş, suyu ve onun çeşitli huylarını avucunun içi gibi bilmiş yaşlı kral, suyun karayla tam da buluştuğu yere, savaşta ölen bütün krallar gibi yüzüstü düştüğünde, ölüm nedeninin, güneyli hükümdarın maharetle fırlattığı ve tam böğrüne isabet eden mızrak mı yoksa kendisini boğan şu bir karış su mu olduğunu kimse bilmedi.

Kralları ölünce, şehrin zaten ölgün son umudu da suya düştü. Bir araya toplandılar önce. Bir noktaya dönüştüler. Sonra o da silindi. Asıl yıkım arkadan geldi. Çocuklar annelerinin, kadınlar kocalarının gözleri önünde öldürülünce her şey bitti. Kuzey ile güney arasındaki incecik sınırı çiğnedi geçti hükümdar. Hudut taşını kar çiçeğinin tam ortasına dikiverdi. Gelecek zamanın haritalarında kimseye ait olmayacak şehir yitti gitti. Tarihin derinliklerinde yüzyıllarca bir sır gibi uyuması için bu kadarı yetebilirdi.

Ama yetmedi.

Yok edicilik, güneyin ordularınca kutsaldı. Canlıları yok etmekle doymadılar. Cansızlara saldırdılar. Evleri, yollar, havuzları, kış bahçelerini, sarayları, çarşıları yıktılar. Taş kalmadı taş üstünde. Buzdan ağaçları bile yaktılar.

Olsaydı, tapmakları da yıkacaktılar.

Ama yoktu.

Her yerdi tapınak çünkü kuzeyde yaşayan bu kavim için, Tanrı tekti ve her yerdeydi.

Oysa güneyin hükümdarı ve onun orduları buraya en fazla da tanrılar için gelmişlerdi.

Yaradılışın neredeyse ilk günü kadar kadar uzak ve vak'a yazıcılar m özenle kaydettikleri kadar sağlam bilgilere bakılırsa, topraklarının genişlemesi gibi genişlemişti güneyin tanrılarının da ailesi. Başlangıçtan bu yana, zabtedilen bir ülkeden geriye götürülecek en kıymetli şey, tanrılar ordusuna katılacak yeni tanrılar olmuştu ve hiçbir hükümdar bu katılıma ses çıkarmamıştı. Ses çıkarmak şöyle dursun her savaşın aslan payı gibi bekler olmuştu bu tanrı yağmasını.

Halk da ufkun arkasından kalkan ilk toz bulutuyla dönüşünü fark ettiği savaş yorgunu ordunun en nadide ganimet olarak başının üzerinde taşıdığı yeni tanrılara, tapınaklarının kapısını ardına kadar ve gönüllüce açmıştı. Tapmaklarının ve kalplerinin kapılarını. Çünkü azlık zafiyetti. Hele teklik: Hiçlik. Oysa çokluk kuvvet demektir. Ve çok tanrı her zaman için bir tanrıdan daha fazla güç demektir.

Toprağı, nimeti, bereketi; ince belli kızları, geniş göğüslü delikanlıları sahiplenir gibi yeni tanrıları da sahiplenmişlerdi. Tanrıları sahiplenmenin en kestirme yolu ise adlarını değiştirmekten, onlara yeni bir isim vermekten geçiyordu. Kendisine yeni isim verilen tanrı yeni dilin evinde varlık

bulurken, bir isimle başlıyordu her şey ve bir ismin unutulmasıyla bitiyordu. Olup bitiyordu böylece. Tanrının manası ve putu çok uzak iklimlere taşınırken ismi anayurdunda bırakılsa da ne gam! Nasılsa geriye onu ve ismini hatırlayacak kimse kalmıyordu.

Bilindik dünyanın her yerinden güneyin taht şehrine taşma taşına o kadar çoğalmışlardı ki artık her şeyin tanrısı vardı. Adaletin ve kanunun, yağmurun ve fırtınanın, suyun ve ateşin, havanın ve toprağın, aşkın ve evliliğin, güneşin ve kadının, rüzgârın ve erkeğin, buğday başağının, hasat zamanının, doğurmanın ve ötmenin. Acının ve onanmanın.

Hepsinin tanrısı vardı ve hepsi diğerlerinden farklıydı. Üstelik bu tanrıların korkuları, acıları, saadetleri, kavgaları, aşkları vardı. Aşkın tanrısı vardı. Tanrının ölümü vardı. Sonra tekrar doğuşu vardı. Yani ölümsüzlükleri vardı. Ama yine de insanların sunularına, adaklarına, kanlarına muhtaçtı bu tanrılar, canlarına susuzdular. Hepsi de kana susamıştı, hepsi de acı istiyordular.

O kadar çoktular ki, tanrıların sadece adları bile bir tapınak avlusunun dört duvarını dolduruyordu ve yazıcıların uzun papirüs tomarları üzerine sıralayadurdukları tanrı isimlerini ezberlemek günden güne güçleşiyordu. Resimlerinin yapılması halinde ise, kimi savaş halinde, kimi hayat halinde, kimi ölüm halinde ve daha her halde, bitip tükenmek bilmeyen bir tanrı alayı başlayıveriyordu.

Nasıl bir alay teşkil ederlerse etsinler, hükümdarm bu alayda yeri vardı ve o yer de en arka sıradaydı. Ama ne kadar arkada dursa da elinin üzerinde, sırtında ya da kalbinde mutlaka bir tanrının koruyucu eli bulunurdu ve hükümdarı, kulları nezdinde dokunulmaz kılan da böyle bir tanrı kalabalığı tarafından el üstünde tutuluyor oluşuydu. ilâhı bir vasii katılırdı böylece,

aslında sıradan insanlardan farkı olmayan kişiliğine. Bir alış veriş hasılı. Tanrılar hükümdarı el üstünde tutar, halkı nezdinde ayrıcalıklı ve üstünlüklü kılarken, ondan bekledikleri de el üstünde tutulmalarıydı. Ama el, elin üstündeydi ve tanrılardan her birinin eli arkasında bir rahibin eli vardı. Bu yüzden her savaşın sonunda ne kadar çok tanrı kazanılırsa, savaşa katılmayan ama devletin tam ortasında duran rahipler için de hükümdar için de işler o kadar yolunda sayılırdı.

Savaştan dönen her hükümdarın yabancı topraklardan ganimet edilmiş yeni tanrılar getirmesi gibi yeni bir mabet yaptırması da âdettendi. Güney ülkesinde bir kral ağacının dikili durduğu, ırmağın birçok kollara ayrıldığı yerde kurulu bir tek saraya mukabil birçok mabetlerin sayısı böyle artmıştı. Saray; mabetler ve tanrılarla, onların maiyeti rahipler tarafından böyle sarılıp sarmalanmıştı.

Ama şimdi, rüya ile gerçek arasında kana bulanana bu solgun ışıklar kentinin tanrıları, diğer savaşların alışıldık tanrı yağmasını tekrara izin vermiyordu. Çünkü burada tanrılar yoktu, Tanrı vardı. Çok değil tekti. Üstelik o da ortalıklarda görünmüyordu. Putu yoktu, maddesizdi. Ve katıldığı tanrılar âlemini çoğaltmak şöyle dursun, ancak birleştirebilir, tekleştirebilirdi.

Peki şimdi hükümdar, ülkesine ne götürecekti?

Bu iğne yapraklı, gümüşlenmiş kara ağaçları, bu hayran bırakıcı ve donuk parıltılı denizi götürmenin imkânı yoktu.

Aradığını saray koridorlarının en dolambaçlısında, hazine kapısının arkasında buldu.

Bulduğu şey gerçek bir hâzineydi ve öldürülemez kadar kıymetliydi.

Kabzası hilâl biçimli hançeriyle parçaladığı kilidin arkasında, hazine odasında karşılaştı hükümdar, savaşın en kıymetli ganimet payıyla, bir kral kızıyla. Mavi bir gül. Yabancı ve ürkütücü bir çiçeğin hiç alışılmadık cazibesıyla o kadar güzeldi ki; hükümdarın, kendi tanrılarına kata ulayacağı için üzüldüğü, kuzeyin olmayan tanrıları bile neredeyse gölgelenen işti.

Hazine odasını dolduran her şey, bu göz alıcı ve sakınlı zenginlik, zahir ki çok kıymetliydi. Altın, mücevher, abanoz, sedef. Şu siyah tilki, kırmızı kunduz, bembeyaz ayı kürkleri, balina dişleri baha biçilmezdi. Hepsi götürü lebilirdi. Fakat götürülecek en kıymetli şey şimdi şurada, fütursuzca kendisine bakmaktaydı. Gençliğinde bile başının dinginliğini bir kadının göğsünden çok kazanmanın yorgunluğunda aramış olan hükümdar için vakit bir hayli geçti. Ama daha kendi sağlığında, hükümdar vasfını taşımasına izin verdiği oğlu için, soylu kanıyla bu prenses iyi bir kraliçe olabilirdi. Hem şunun şurasında her şeyi oğlunun değil miydi? Gücünü, mabetlerine kattığı tanrıların sayısıyla çoğaltınaya alışkın hükümdar, bu kez sarayına bir gelin katarak çoğalacaktı. Halkının gözlerini bu kez birçok tanrıyla değil bir tanrıçayla kamaştıracaktı.

Ömrü boyunca oğluna yok etmekten başka bir şey öğütlememiş olan baba, son emri olduğunu bilmeden çağırdığı ona hayatı böyle bağışladı. Gel, dedi, al onu. Sana yaraşır. Bu bir kral kızı. Ne bahşettiğin farkında bile değildi.

Hükümdar oğlu hükümdar geldi, kendisine bahşedilenin önünde durdu.

Buzlanmış bir camdan ağır ağır süzülen ışık odaya dolarken ve prenses kendi ölümüne bakar gibi ona bakarken, hükümdar oğlu hükümdar da onun gözlerinde kendi ölümünün rengini gördü. İçli, lâcivert ve derin. Üstelik soylu ve soğuk, üstelik uzak ve düşmanca. Her şeyini bir savaşta kaybetmişlerin hepsi gibi

keder ve korku dolu ama sakin ve durgun. İçi acıyla doldu hükümdar oğlunun. Billur yüklü bulutlardan süzülen ışığın her şeyi maviye boyadığı bu ülkede kan bile kırmızıdan çok mavi akıyordu ve güzel prensesin göz kapaklarının ve ellerinin üzerindeki damarcıklar gibi dudakları da morarmıştı.

Şu dondurucu soğğun ortasında bile üşümek nedir bilmeyen hükümdar oğlu hükümdarın, karşılaştığı buz mavisi gözlerde okuduğu mana içini üşüttü ama bu üşümeyle de başladı yangınların en ateşli en şenliklisi. Çünkü o, ömrü boyunca, kendisine yok etmekten başka bir şey öğütlenmemiş olsa da, sıcacık ve merhametli bir kalp taşıyordu ve şefkat hâlâ duyguların en yükseğinde duruyordu.

An, o an oldu.

Hava birdenbire kararıp da, büyük kuşlar huzursuzca havalanıp, küçük kuşlarınsa bütün yapabildikleriyle yuvalarına saklandığı o anda. Denizin üzerinde gri bir renk geldi durdu. Suda beyaz dalgacıklar kaynadı evvel. Ufuktan itibaren muhteşem bir sis kıymetli şey şimdi şurada, fütursuzca kendisine bakmaktaydı. Gençliğinde bile başının dinginliğini bir kadının göğsünden çok kazanmanın yorgunluğunda aramış olan hükümdar için vakit bir hayli geçti. Ama daha kendi sağlığında, hükümdar vasfını taşımasına izin verdiği oğlu için, soylu kaniyle bu prenses iyi bir kraliçe olabilirdi. Hem şunun şurasında her şeyi oğlunun değil miydi? Gücünü, mabetlerine kattığı tanrıların sayısıyla çoğaltınaya alışkın hükümdar, bu kez sarayına bir gelin katarak çoğalacaktı. Halkının gözlerini bu kez birçok tanrıyla değil bir tanrıçayla kamaştıracaktı.

Ömrü boyunca oğluna yok etmekten başka bir şey öğütlememiş olan baba, son emri olduğunu bilmeden çağırdığı

ona hayatı böyle bağışladı. Gel, dedi, al onu. Sana yaraşır. Bu bir kral kızı. Ne bahşettiğin farkında bile değildi.

Hükümdar oğlu hükümdar geldi, kendisine bahşedilenin önünde durdu.

Buzlanmış bir camdan ağır ağır süzülen ışık odaya dolarken ve prenses kendi ölümüne bakar gibi ona bakarken, hükümdar oğlu hükümdar da onun gözlerinde kendi ölümünün rengini gördü. İçli, lâcivert ve derin. Üstelik soylu ve soğuk, üstelik uzak ve düşmanca. Her şeyini bir savaşta kaybetmişlerin hepsi gibi keder ve korku dolu ama sakin ve durgun. İçi acıyla doldu hükümdar oğlunun. Billur yüklü bulutlardan süzülen ışığın her şeyi maviye boyadığı bu ülkede kan bile kırmızıdan çok mavi akıyordu ve güzel prensesin göz kapaklarının ve ellerinin üzerindeki damarcıklar gibi dudakları da morarmıştı.

Şu dondurucu soğuğun ortasında bile üşümek nedir bilmeyen hükümdar oğlu hükümdarın, karşılaştığı buz mavisini gözlerde okuduğu mana içini üşüttü ama bu üşümeyle de başladı yangınların en ateşli en şenliklisi. Çünkü o, ömrü boyunca, kendisine yok etmekten başka bir şey öğütlenmemiş olsa da, sıcacık ve merhametli bir kalp taşıyordu ve şefkat hâlâ duyguların en yükseğinde duruyordu.

An, o an oldu.

Hava birdenbire kararıp da, büyük kuşlar huzursuzca havalanıp, küçük kuşlarınsa bütün yapabildikleriyle yuvalarına saklandığı o anda. Denizin üzerinde gri bir renk geldi durdu. Suda beyaz dalgacıklar kaydılar evvel. Ufuktan itibaren muhteşem bir sis bulutu adım adım yaklaştı ve kar, rüzgârın önünde savrula savrula yağmaya başladı. Hükümdar oğlu hükümdar hiç tanımadığı bu oluş karşısında bir an, kendi lisanında kelimesi olmayan bir sevinç duydu. Eşya kar ışığının

içinde, ışık prensesin gözlerinde yüzüyor. Rüzgâr hem denizden prensese doğru, hem prensesten denize doğru. Rüzgârın sesi, prensesin gözleri. Kar sadece kendi dilinden konuşuyor. Bir kar fırtınası, ellerini kar tanelerine ilk kez açmış hükümdar oğlu hükümdarı boğuyor.

Ne kadar kolay bir boğulma olduğuna şaşırarak zamanı bile olmadı hükümdar oğlu hükümdarın. Su altı bahçeleri, mercanları ve incileriyle gözünün önünde kat kat açıldıkça, akli bulanıp gönlü hoşlaştıkça kendisine ne olduğunu bile anlamadı. Şaşırdı. Neydi ki bu? Yaşanacak neyi vardı?

Elinden tutmak istedi prensesi ve yerinden kaldın vermek. Gel, demek halinin diliyle, bağına bastın vermek, prensesin dilinde müstesna bir kelime bilmek ve ona onunla seslenmek. Bir isim vermek ona bir isim almak ondan. Yapamadı. Bu ilk çağrıda hem sahip oluşun bildirgesi hem de koruyuculuğun teminatı bir arada olacaktı ama prensesin sessizliğiyle benzeşebilecek bir tek denizin uğultusu vardı. Su üstüne yazı? Buz üstüne yazı? Kum üstüne yazı? E>eğil, taş üstüne, kaya üstüne yazı. Prenses kaya gibi sessizdi. Kar, camın dışında yağıp duruyordu hâlâ. Şu kar tanelen çelik kılıçların ayasında sadece eriyebiliyorken ve kar tanelerinin gücü kendisini sadece tekrara yetebiliyorken, yağmur olup akası geldi hükümdar oğlu hükümdarın bu sessizliğin üstüne. Uzun zamanda aşmırdırabilirdi yağmur kayaları. Şimdiyse zaman dardı.

Prensesin, suyla karanın kavuştuğu yerde hâlâ yüzüstü yataduran babası için, hükümdar oğlu hükümdar tarafından, şanına yaraşır bir tören yaptırıldı. Onca ateş hatırasının üzerinden prensese uzatılmış bir damla su serpintisi olmaya yetmezdi bu, ancak içerdiği mana iki erkek, iki kral, iki komutan arasında zuhur edebilecek gizli bir onur mukavelesi kadar derindi. Diğer yandan bir gönül serinletme. O gönülse

hükümdar oğlu hükümdara lâzımdı. Mezar odasının kapılan kralın, sağ böğründen mızrakla delinmiş, gelip de geçici bedeninin üzerine sonsuza değin kapanmadan önce, prenses, İncili kar çiçeklerinden minicik bir çelengi babasının yarasının üzerine bir veda armağanı olarak bıraktı, çelengin ortasında masmavi bir gül vardı. Gülün kendisi buz; rengiyse henüz görülmemiş bir ırmağın rengi.

Savaş arabalarının en güzeli, kadife minderler, tül perdeler, kristal aynalarla döşenip de bir gelin arabasına çevrilirken, sayısını unutacakları denli sık değiştirecekleri sağnsı terli, yeleleri rüzgârlı, ağzı köpüklü atları üzerinde ulaklar, düğün hazırlıklarınının başlatılmasını haber vermek üzere çöl ülkesine doğru çoktan yola çıkmışlardı bile. Ordugâhsa aradaki bunca mesafeyi dönüş yüküyle ağır ağır alacaktı.

Gelin alayına dönüştürülmüş bir savaş alayının en kıymetli varlığı olarak prenses, bir esir gibi değil, bir gelin gibi ağırlandı. Uğurlayanı ise kalmamıştı ki uğurlansındı. Sarayından son kez çıkıp da kendisi için çizilen yolun başlangıcında durduğunda, bir kez sahip olunmuşu sonsuza değin kaybetmekte olduğunu bilenlere özgü iç acısıyla, ama en sıcak anlarda bile nasıl korunacağı kendisine öğretilmiş bir soğukkanlılıkla dönüp geriye baktı. Denizi son kez gördü. Kendisini unutturmak istemeyenlerin ancak bürünebileceği bir en güzellikle güzeldi deniz. Oysa neye sahip olduğunu anlaması için prensesin ona uzaktan bakması hiç gerekmemişti ki.

Muhafızların saygılı tahakkümü ve olup da bitmeyi uzaktan izleyen oğul hükümdarın esirgeyen bakışları altında kendisi için hazırlanan arabaya doğru yürürken prenses üç şey aldı yanına:

Bir; kurşuni gök altında gümüşü denizin hayalini, bu kuzey ülkesinin hatırından hiç çıkmayacak olan son halini, en güzel halini, yani her halini.

İki; asla unutmaması gerektiğini adını bilir gibi bildiği anadilini.

Ve üç; kalbinin tam ortasında taşıdığı, evrenin yaratıcısı, tek ve biricik olan Tanrı'yı.

Bir de son bir hamleyle, yolunun üzerinde, sağ tarafında, yapraklarına dallarına kadar yanmış tutuşmuş ağaçların arasında nasılsa sağlam kalmış bir gövdeden uzanıp koparıverdiği ve dünya âlem üzerinde sadece kuzeyin şu soğuk toprağında hayata tutunabilen mavi gülün ayırmalık dalını.

Dalı gövdesinden koparıırken prenses, gövdenin canı öyle yandı.

Anadilini zihninde, tek ve biricik Tanrı'yı kalbinde, kuzey denizinin en güzel halini gözlerinin içinde taşıyacaktı prenses yol boyunca. Mavi gül dalını ise hoş kokulu ağaçlardan oyulmuş çeyiz sandığının içine attı. Siyah bir kürkün kıvrımları arasına üzenle sakladı. Prenses, çeyiz sandığının içine mavi gül dalını attığında, onca ağır yükün altında bana mısın, demeyen yük hayvanının sırtını ter bastı, dizlerindeki derman kesildi bir an, sarsıldı, güç toparlandı. Yol boyunca taşıdığıının mahiyetini bilmese de onu ağır ağır taşıyacaktı. Yükü hafifti gerçi, kıymeti az; ama manası ağırdı.

Muazzam kalabalık, geldiği yolu bu kez tam tersi istikamette geçerken yine aylarca yol aldıysa da, dönüş daha kolay oldu. Az bir zaman evvel var olan neşeli ve yaşam dolu şehirlerin hepsi kaybolmuş, her şey çünkü yerle bir olmuştu. Bu akış karşısında hiçbir engebe, tek bir direnç yoktu. O kadar ki dönüş yolculuğuna hadisesiz de denebilirdi, hükümdar baba aniden ölü vermeseydi.

Sebepler ve onların sonuçları belli ki bambaşka katlarda yazılıyor. Bir sebep sadece. Ani ateş yükselmesiyle geliveren bir

şey. Hafif bir sancıyı katlanılmaz kılan onun artacağına dair taşman endişe, yoksa sancı katlanılmaz değil. Arttı sancısı, gelirken geçtiği her köprüyü yıkan, dönüş yolunda yeniden kuran hükümdarın, aniden ölüverdi. Sınırın içiyle dışını bir yaptığında, dışarıda artık bir başka dünya kalmadığında, yani ki dünyayı kendi ülkesi kıldığında, gitme vaktinin de gelip çattığını anlamış mıydı? Sormadılar ki, gitmem, diyemeden gitti. Hiç sebep yokken, durup dururken gitti. Savaşta ölen bütün krallar gibi suya ya da toprağa kapaklanarak değil, sıradan insanlar gibi, yumuşatılmış bir döşegin üzerinde gözlerini son kez yumduğunda, varlıklarına sahip olmak için üzerlerine o kadar ölüm bıraktığı tüm ölenler gibi öldü gitti. Daraldı ölümle kalım arasındaki mesafe. Perde inceldi. Ölüm geldi, hayatın tam ortasında durdu. Belli ki ölmek de ancak yaşanırsa ölmek oluyordu. Yavaş yavaş değil birdenbire söndü, karanlığa karıştı. Kendi ölümü gelince gövdesine, gözlerini yumdu. Kim ölmemiş ki?

Geriye kalanlarınsa, ölüme göz yummaktan başka yapacak bir şeyleri yoktu, görkemli törenler müstesna. Ama hükümdar, ülkesinden ne kadar uzaktaki şu toprağa sessiz sedasız gömülmek istediğini söyleyecek vakti bulabilmişti. Yanındakiler bu isteği, toprağı kendisinin kılmak için tutulmuş bir yol olarak yorumladı. Bir toprağı kendisinin hissetmenin en sağlam yolu ona kendi bedenini vermek değil mi?

Daha sağlığında çöl ülkesinde inşa ettirdiği devasa anıtmezaraya götürülmedi bu yüzden hükümdar. Haftalarca uzatılmış bir konak zamanında, ölüp gittiği yerde, görkemine eksiklik gelmesin diye yükseltelen bambaşka bir mezara gömülüverdi. Ne çıkar! Üzerine dikilen taşların ne kadar yüksek olsa da zamana yenik düşeceğini, en fazla da o taşları diken taşçının kendisi biliyordu.

Bilenler şunu da biliyordu. Kılıç, kargı, kalkan, mızrak, balta, miğfer, zırh. Simsiyah yeleleri ay ışığında lâcivertleşen güçlü atlar. Gürlemesi de görünüşü gibi korku salan savaş arabaları. Onca kumandan, onca asker. Çağının bu en güçlü ordusu, hükümdarı olmazsa bir biç oluyordu. Onun için bıraktığı boşluk ne kadar büyük olacaksa da ölen ölmüştü, yeni hükümdar yaşa sındı. Hükümdar oğlu hükümdardı unvanı bir kadem evvel, şimdi sadece hükümdardı.

Ordusu, yattığı şu topraklardan giderek uzaklaşan hükümdar baba, ateşler içinde yandığı ölüm döşeginde, son seferinin veda armağanı olarak oğluna, doğusu ve batısı gibi; güneyiyle kuzeyi, çölüyle denizi birleştirilmiş, fethedilecek bilindik yanı kalmamış bir dünya devretmişti. Doğuyla batıyı ve onların arasındaki mesafeyi babadan oğula geçen bir miras gibi o da kendi babasından devraldığına, oğlunun şu an bulunduğu yaştan daha fazlasında değildi. Gerçi, oğlunun bu yekpare dünyayı ne yapacağına dair bir fikri yok İdiyse de rahiplere güveniyordu en fazla. Gençecik ve tecrübesiz bir adamı atalardan kalan tanrıların istekleri doğrultusunda çekip çevirmeyi bilirlerdi nasılsa. Gözü oğlunun gözlerinde, tanrıların adını fısıldayarak ölürken, gözü arkada kalmamıştı.

Düğün alayına çevrilmiş savaş alayı neden sonra başladığı yere döndü, her şey bir deveren hali, çıktığı kapıdan içeri girdi, sefer, başladığı yerde bitti. Gâhi yol kesen fırtınalarla gâhi yoldan eden sıcaklarla burun buruna gelerek ülkesine döndüğünde yeni hükümdar, bunca ağır bir tarihçenin tanığı olarak yol meşakkatinin adını etmezdi gerçi, gerçek bir ağırlık değildi üzerinde hissettiği. Ama kadife minderler, aynalar, tüller ve cibinliklerle döşeli şu gelin arabasının yükü yok mu! işte o, öyle ağırdı ki, hükümdar, neredeyse sevincinden uçacaktı, kalbi kendisine biçilen görevlerin altında kaim a saydı,

bir kendine kalsaydı. Çünkü kalbinde, göreviyle benliğinin arasında cereyan eden büyük bir çatışma vardı ve işten değildi arada ezilip gitmesi. Yirmi küsur yıllık ömrü boyunca dinlemişti babasından; savaşmanın hayatta kalmanın tek yolu olduğunu, zamanının en büyük askeri gücü o İm anınsa, orduları ezmek ve imparatorlukları devirmekten başka manaya gelmiyor olduğunu. Başarının acımasızlıkla aynı imlâda yazıldığı bir zamanı yaşadıklarını. İyi yöneticiler olmadıkları için kazandıklarını kısa zamanda kaybedenlerin ibretlik öykülerini, sıralanabilir bütün insanı kıymetlerin ülkelerin devamlılığı için şart ama askerlik ve hazineden sonra gelir olduğunu.

Ama. Bütün bunları, çoğu, kavurucu günlerin bol yıldızlı gecelere devrildiği saatlerde hoş çiçeklerle kokulanmış bahçelerde babasından dinlemiş olsa da, hükümdara, savaşçı ve zalim olmak zorunda kalan babasından ve onun da savaşçı ve zalim olmuş olan babasından, sadece bir günah ve zulüm fikri kalmıştı. Bu genç adamın bütün vücudunda tek bir savaş yarası yoktu haddizatında. Bu kanlı savaş yoluna, öğretilmiş fakat nefiste tecrübe edilmemiş doğruların mazgallarından bakarak girerken, serinlerdi çölün havası ama onun içi yanardı. Susardı, susmanın iç yangınını iki kat artırdığını öğrene öğrene. Söylese tanrılar gücenirdi, babasının gücenik bakışlarına yüklenmiş alınganlıklar ve gazaplarla. Sussa, olmazdı. içi içine sığmazdı. Ve her şeyden geriye huzursuz bir kalp ve güçlü bir mide bulantısı kalırdı.

Şimdiyse kentin cümle kapısını aşip da içeri girdiklerinde, başının üzerine akağaç filizleri ve lotus çiçekleri serpilirken tutulan alkışlarda, kendisinde görülmek istenenin en fazla da babası olduğunu biliyordu. Bu muhteşem hükümdarlar çağında oğullar, babalarının oğlu oldukça değerliydi ve bu ülkede her şey babadan oğula kaldığı gibiydi. Ama babadan oğula kalan

büyük zaferin sahibi olarak karşılanmış olsa da kendi zaferi değildi bu. O sadece eşlikteydi.

Ve babasından kendisine kalan. Ne kadar da ağır bir şeydi. Zamanın bilindik dünyasındaki son kapıyı da ardına kadar açtığıнын hemen ertesindeki ölümüyle o kadar büyük bir efsane bırakmıştı ki arkasında hükümdar baba, bu efsanenin gölgesinde kalacaktı yeni hükümdarın saltanatının tacı. Aşılması gereken korkulu bir hayal gibi kalacaktı üzerinde babasının gölgesi. Onu aşmak, hayallerinde bile asla mümkün olmayacak. Ne yapsa, yok; olmayacak. Ne katsa çoğalmayacak. Ne eksiltse azalmayacak.

Öyle muhkemdi ki kendisine bırakılan şey. Oğul hükümdar hiçbir şey yapmasa bile bütün bir saltanatı hadisesiz ve refah içinde geçebilirdi. Ama yapacak bir şey vardı.

Müddet i saltanatı çok hadiseli geçti.

Babasının kendisine bıraktıkları arasında tamamlanması gereken yarım kalmış işler yoktu. Öyleyse tamamlamaktan çok bozdu, çoğaltmaktan çok azalttı. Azaltmakla kalmadı, tekledi, birledi, bire indirdi.

Çünkü babasının oğlu değildi.

Prensese gelince. Bambaşka bir yolculuk hikâyesi ve bambaşka bir varıştı onunkisi.

Kuzeyi güneye bağlayan yol, mavi akan ırmaklardan ve geçit vermeyen buzul dağlardan sonra durulmuş ve kavrulmuş çöllere varınca her şey gibi seziler de değişti. Öldürücü sıcağı geçerlerken hem prenses hem çeyiz sandığında siyah kürke sarıh mavi gül dalı, bir daha geri dönülemeyeceğini hissetti.

Yol ve keder yorgunu prenses, sık sık uykunun kollarına düşüvermişti yol boyunca. Belli ki bu narin beden, yarısı ölüm demek olan uykuya kolay teslim oluyordu. Güney ülkesinin

başşehrine varmadan bir konak evvel, nedimeler tarafından duygulu şarkılar eşliğinde bir gelin gibi süslenip de yeniden yola revan olduklarında, kendisini taşıyan araba, unutulmuş beyaz mermer bir kentin yakınından geçerken kadife yastıklara gömüldü, uykunun unutturuculuğuna bir daha düşüverdi. Oysa uyandığında bir bir hatırlayacaklarını hesaba katarak bu yaman uykuya dalmayı hiç istemezdi ve eğer perdeyi aralayıp da dışarı bir baksaydı, muazzam bir kuş sürüsünün bir bulut kümesi halinde kendisiyle aynı yönde, kuzeyden güneye doğru göç ettiğini ve kül rengi küçük bir kuşun sürünün en arkasında kanat çırpmaya çalıştığını görebilirdi. Ama görmedi.

Şehrin cümle kapısından dünyanın kuzeyini ve güneyini, çöl ile denizi, sahiplenilmek ile iyeliği birbirinden ayıran bir kapıdan geçer gibi geçerlerken, uyandı prenses, doğruldu. Perdeleri açtı. Güney ülkesinin başşehri, dünyanın merkezi, güneşin rengi, tende kızgın kum, gözlerinin önüne serildi. Arabası kıymetli yükünü ehliyetle taşıyıp da menzile vardığında, son kez durup da kapı, altın sorguçlu, göz kamaştırıcı mücevherler içinde mağrur ve bir taş kadar sessiz hizmetkârlar tarafından saygıyla açıldığında, daha evvel görmediği bir toprağın üzerine, boncuk işlemeli terlik içindeki minicik ayağını bastı. Önce sağ, sonra sol. O, boncuklu terlik içindeki minicik ayağını yere bastığında. Etraf bu toprağın alışık olduğundan bambaşka bir ışıkla aydınlandı. Ne günler süren yolculuk ve onun evvelindeki can evinden vuran yıkım, ne de bir konak yeri evvel nedimelerin bir gelin hazırlamalıği olarak saçma, gözlerine, yüzüne ve tenine kondurdukları süsler bu güzelliği örtebilmişti.

O kadar güzel ki, esmer köle kızlar gibi, savaştan dönen erkeklerini karşılamaya çıkmış soylu ve güzel kadınlarda uyanası kıskançlık bile yerini derin bir hayranlığın mutluluğuna bırakıverdi. Çünkü saf güzelliğin kaynağı, ta kendisi. O kadar

güzeldi ki ganimetten çıkmayan tanrıların putu ve ismi mi, yoksa prenses mi; tanrılardan korkmasalardı, karşılamaya çıkanlar, hangisinin daha kıymetli olduğunu düşüneceklerdi.

Şimdi her şey san. Çölün kum sarısı. Taşlar, dağlar, gök sarı. Toprak sapsan. Hanlar, kervansaraylar, tapmaklar sarıydı. Güneş yanıyordu konakların teni. Saraylar çölün rengini almıştı. Kuleler bile çöl sarısına boyanmıştı. O kadar çok çöl geçerek sonunda vardıkları güney ülkesi, o, çölden başka bir şey değildi. Prenses, ilk kez gördüğü bu ülkeyi, ömrünün sonuna kadar en fazla da sarı olarak tanıyacağını ilk anda anladı. Bu ülke sarı ama yumuşak bir günbatımı gibi değil, bir yangından arda kalmış gibi alev alev sarıydı ve her şeyde sarılıktan kalma bir susuzluk saklıydı.

Her damlası hesapla kullanılacak kadar pahalı bir şey olmalıydı ki su, onu şehre dağıtmak için kurulmuş kemerler dışında her şey kuruydu. Toprak, tuğla, mermer, hava. Ağaçlar bile burada neredeyse susuz büyüyordu. Yüzlerce yıl evvelinden kalan tabletlerde bile suyun adı yoktu. Yağmur, bu insanların dilinde yaşayan bir kelime değildi. Öğrenilmiş ve öğretilmişti. Kipi yabancı, mastarı yabancı bir çekimdi. Bir düştü en fazlası, göreni yoktu, özlemde. Bu yüzden su ile tanrı aynı manaya geliyordu ve her ikisi de aynı zamanda kadın anlamını taşıyan kelime ile birleşiyordu.

Oysa çöl? Kaç kipte, kaç çekimde, kaç manada, kaç lafızda çoğaldıkça çoğalıyor, lügatine her gün bir yenisi katılıyordu. Aynalara her an yeni bir çehreyle düşüyordu çöl. Her hali, her görüntüsü yeni bir kelimeydi.

Ama bunca susuzluğun ortasında prenses, dairesinin saz perdeli kapısını iki yana açıp da durur gibi görüldüğü halde ağır ağır akan büyük, derin ve mavi ırmakla gerçek manada karşılaştığı o ilk anda bu ülkenin hayata bir ırmakla

tutunduğunu anladı. Yedi kola ayrılan, yedi kolu da farklı isimlerle bambaşka yönlere akan ırmak olmasa çöl kılavuzları yönlerini yörelerini şaşırırlardı kuşkusuz. Her şeydi ırmak. O olmazsa yok olurdu bu ülke, bu şehir. Ama ırmak da iki çölün ortasındaydı ve ortasından mavi bir ırmak aksa da çöl hâla sapsarıydı. Bir yabancılık yeri göğü kapladı.

Her şey yabancı prensese. O herkese yabancı. Her birini ancak üç adamın kucaklayabileceği çapta sekiz yivli, nilüfer başlıklı, palmiye kaideli mermer sütunlar, renkli sütunların taşıdığı tavanlar, kırk direkli hamamlar. Dudaklarında tebessümlerle heykeller, duvar kabartmaları, resimler. Tanrılaşmış krallar, krallaşmış tanrılar. Göğün kara demiri. Pembe taşı yerin. İpek perdeler, altın ve gümüş kandiller. O vakte kadar varlığı bile hayal edilememiş hoş kokulu çiçekler. şu acı kahvenin kokusu. Mizacı da siması da yabancı hayvanlar. Ve hele yabancı topraklar üzerinde yabancı ağaçlar. Limon ve portakal bahçeleri, akağaç koruları, sedir ormanları. Ölüler kenti, nehrin batı yakası, deniz feneri. Gökyüzünü hiç kızılaştırmadan aniden doğuveren güneş. Batmayan ay.

Her şeye yabancı kalan prenses, asıl yabancılığı, mavi gül fidanını dairesinin önündeki bahçe toprağına daldırıp da hayranlıkla göğe baktığında hissetti. Yere iyice sarkmış yıldızlarla seyyarelerin gümüş topları, ırmağın üzerindeki kandil toplarına karışıyordu ama kuzey yıldızı, o demir kazık, o kutup yolcusu yerinde yoktu. Kuzeyin yıldızı belli ki güneyden görünmüyordu. O zaman prenses hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını anladı. Kendisi bu göklerde bütün parlaklığına rağmen yabancı bir yıldız olarak kalacaktı. Burada her şey, buhur esmerliği, çöl sarısı, ırmak güneşi. Oysa prenses donuk bir kuzey çiçeği, beyaz bir güzellikti. Peki nasıl olacak? Bu kuzey

çiçeğini bu çöl toprağında ne besleyip ne okşayacak? Ne ayakta tutacak, hayata bağlayacak, onu ne sağlayacak?

İndirdi bakışlarını gökten yere prenses. Şu yabancı toprakta ona tanıdık gelen tek sima, yine de, güneşle perdahlanmış tunç renkli teniyle göz alıcı şu genç hükümdardı ve omuzlarına dökülen kıvrıkcık saçları da en az gözleri kadar karaydı. Prenses, geride bıraktıkları ve kalbinde taşıdıkları yerinde durdukça ona ne kadar uzak kalacağını hissetti. Lâkin hükümdarın şefkati, nezaketi, babasının zulmüyle bariz bir tezat içindeydi.

Sanki babasının oğlu değildi.

Ama olacak iş değil yine de, babasının oğlu değil miydi?

Çoğu savaşın barış antlaşması bir evlilik akdinden geçerdi ama hükümdarın, prenesste daha fazlasını görmesi, yıldızı yıldızına, kalbi kalbine yakın bir yerde dursun diye yaratılmış olanın gelip de karşısına dikildiğini anlaması için, kuzeyle güney arasına çekilmiş bir yol boyu yetti. Yolun sonunda, "V" biçiminde katar tutmuş kuşların ve onların da üzerinden geçen bulutların gölgeleri altında, seviyorum seni, diye kendi kendisine mırıldandığında, aşkını ona değilse de kendi kendisine ikrar kıldığında, hoşnut oldu varlığından. Var olan duyguların hepsini nefsinde tecrübe ettiğini zannederdi, oysa daha evvel böyle bir şey hissetmemişti, bir inci tanesi kadar duruydu prenses, o kadar sade. Güney ülkesinde alışıldık olmayan bir esinti değdi yüzüne hükümdarın. Yumuşak. Hatırlatıcı. Yabancıydı prenses, en fazla da bu yabancı tavırlarla büyülenen hükümdarın kalbine öyle bir ferahlık indi ki. Şaşırdı. Hayranlık hali. Bu hayret ve hayranlık haliyle kendisini var oluş nedeniyle karşı karşıya buldu. Prensesi, doğmakta olan yeni ve muhalif bir güç gibi değil, gücü, bir evvel mühür hükmüyle alınına kazılmış bir yazgıyı sever gibi sevdi. Saf bilgi. Onun kalbiydi kendi kalbi.

Kalbi olmazsa bu kan bu bedende nasıl dolaşmazdı, havasız nasıl yaşanmazdı, aynen öyle. Kökleri havada bir ağaç gibi savrulmuştu ömrünce. Tutunacak bir dal bulmuştu şimdi. Toprakta kök salar gibi prenseste kök saldı. Fazla vakit geçmesine izin vermedi. Hükümdarların alışıldık evlilik törenlerinin başlangıcı için emrini verdi.

Buyruk, hükümdarın iki dudağı arasında ama buyruğun da üstünde irade vardı. Yasemen çiçekleriyle donatılmış gelin yatağı, zamanlarca boş kaldı. Bir tarafta acıya kesmiş prensesin ismi diğer tarafta âşık bir erkeğin şefkatte boy veren yalınlığı. Yalın gerçekliğinin adı bir düğünle adının yanına yazılmış olsa da, genç hükümdardan, prenses, esirgeyebileceği tek şeyi esirgedi; kendisini. Hükümdarsa, aşkında o kadar şefkatti ki kazanacağı şeyin karşısında kaybedeceğini göze alamadı, bu esirgeyişe izin verdi. Başka türlü zaten elinden gelmezdi. Bir ganimet payı olarak karşısına çıkan yazgısını incitmekten korkarak, dokunmaya kıyarak, onun kalbi gelip de kendi kalbine dokununcaya kadar beklemeye meyletti.

Lâkin, hükümdardı, üstelik âşıktı, bekleme süresini boş geçirmek niyetindeyse hiç değildi. Gönderdi ordularını dört bir yandan, ülkesi yağmalanmış prensesin gönlünün kapılarını zorlamaya başladı. Sağaltıcı, onandırıcı bir kuşatmaydı bu, babanın yıktığını oğul onaracaktı. Dokunduğu yerde gül bitiyordu, en görkemlisinden başladı. Evvelâ, prensesin adını sonsuza değin yaşatması için pembe-beyaz mermerden bir saray yaptırdı. Aşkla çalıştı mühendisleri, yıllar sürmesi gereken inşaat sadece aylar aldı. Altın, gümüş, necef, tunç, mermer ve sedir ağacından yapılmış ve bezenmesi için bile yüzlerce nakkaşın geceli gündüzlü çalıştığı bu saray, tanrılar şah i d olsundu ki hükümdarın gücünü değil aşkını göstermek içindi. Prensese başını bile çevirmedi. Prensese verilebilecek en güzel

hediye belki de onun kendi suretiydi. Hükümdar bu kez, ülkesinin en meşhur yontucusuna bir büst yaptırdı, neredeyse prenses kadar güzeldi. Prenselerin umurunda bile olmadı. Gözleri önünde, keder üstüne keder. Vermekten geçiyordu kazanmanın yolu. Hükümdar, vermenin daha ışıklı yollarını denedi. Irmakların yataklarından toplanmış altın rengi kumlan cama dönüştürmede mahir sanatçıları topladı bir buyruğuyla, bana öyle bir şey yapın ki, dedi, gelmiş geçmiş camların en lekesizi, en berrak olanı olsun. Onların çoğu taklit elmas meyveleri, yapay zeberced yapraklarıyla oy alana dururken, içlerinden biri, günlerce uğraştı camdan bir kuş üfledi. Öyle bir camdan kuş ki eşi emsali yok. Rüzgâr bir ucundan girip bir ucundan çıktığında bazen neşeli, bazen hüzünlü bir nağme bırakıyor geriye. Görülmüş işitilmiş şey değil. Prenseler dönüp bakmadı bile. Bakmadığı için de camın en görünmez yerinde, en lekesiz zannedilen yüzünde ufacık bir üfürüm lekesinin kaldığını fark etmedi. Camdan güzel elmas var, bir yüzük ısmarladı bu kez hükümdar ülkesinin nadide mücevherler kesmede nam salmış kuyumcularına, ki elması yekpare, ışık kendi hacmince çoğalıyor, dünyanın tarihinde hiçbir kadın için böyle bir yüzük yapılmış değil. Al, dedi, hükümdar, bu sana; prenses bana mısın, demedi.

Yapabilecekleri azalıyordu hükümdarın ama yılmadı. Bir has bahçe yaptırdı, sanki bir su ve ışık kenti. Labirent yolları mermer, kat kat çağıldayarak dökülen ve basamakları su ve ışığa boğan Kavuzları mermer, yapısı kapısı mermer. Duvarları su, tavanı ışık. Yine olmadı. Bu kez âşık hükümdar, prensesi özleminin saçlarından yakalamaya çalıştı. Kendisinin bile, bir kez görmüş olmakla unutamadığı kuzey ışıklarını, denizi, gelip de denizin üzerinde duran o buz mavisi bulutu, karı, fırtınayı, has bahçeye kondurması, elbet ki mümkün değildi. Ama suyu

özlediği muhakkak olan prenses için has bahçenin ortasına kocaman ve yapay bir göl yaptıracıldı. Görenlerin, deniz hakkında bir fikir sahibi olmaları bile mümkündü bu uçsuz bucaksız su kütlesi karşısında. Her bir dalının ucuna parılcaklı aynalar asılmış ağaçlar titreşirken, yetinmedi hükümdar, son bir şey yaptı. Suyun kıyısına, prensesin o güne değin görmediği zürafalar, zebralar, renkli cennet kuşları, beyaz kaplanlar ve simsiyah panterleri, masum ceylânlarla bir arada salıverdi. Bundan daha fazlası da olamazdı ki artık, daha fazlasını gösterecekti. Bu kadarım ben, dedi, bir seher vakti ellerini İki yana açarak, sana gösterecek daha fazla şeyim yok benim. Ben de her erkek kadarım. Ne bir eksik ne bir fazla. Ey benim anlamsız yaşamımı aşkıyla onurlandıran güzel sevgilim, artık esirgeme kendini, sev beni. Daha demedi.

Masum ceylânlar beyaz kaplanlarla aynı sudan tadınca, simsiyah panterler uyku arası, sırtlarını kuzuların sırtına dayayınca, artık göz gördü, kulak da işitti. Bir ürperti sardı tepeden tırnağa prensesin tüm bedenini. Reddetmek mecburiyetinde olduğu şeyin her defasında bir başka güzelliğini fark etmek çoğaltıyordu acısını ya, her defasında kendisine daha tanıdık gelen bu yüzü hatırlamamak giderek daha da zorlaştı. Değil mi ki bu bileklerde atan kan babasının kanındandı ve onun da alnında kendi babasının kanının lekesi vardı. Ama bu çekik burun, bu abanoz rengi saçlar, olgun dudaklar, sihirli bakışlar. Sonra bu fidan gibi beden, benzersiz esmer ten. Sırtında bir dağ, içinde bir deniz taşımaya alışkındı prenses çoktandır da, tenindeki bu lav, nasıl baş edeceğini bilemedi. Direnmeye çalıştı. Ey beni aşkının kudretiyle onurlandıran hükümdar sevgilim, diyemedi.

Demek istediği, taşıdığıydı. Taşındığını, kimseler bilmedi, içinde sakladı. Ama saklamak çok yorucu bir şeydi. Taşımdan daha

ağırdı. İçinde bir his olmakla, bir hissin içinde olmak birbirine zannedildiği kadar yakın haller değildi. Kimsenin kimseyi tanımadığı ve bu dünyadan olmayan bir kalabalıkta başını aniden kaldırmış da ışıklı bir yüzle karşılaşmış gibi. Daha evvel bilinmedik bir çehrede yegâne tanışını bilmiş de içinden o cümle geçermiş gibi: Sen misin? Evet benim. Ya sen, sen misin? Evet benim ben, dermiş gibi. Yoruldu prenses, taşıdı da, daha fazla saklayamadı. Ona, artık gel, dedi. Gecelerden bir geceydi.

O gece hükümdar bir oyuncak bebeği kırmak için değil, fethedilmesi gereken bir ülke toprağını çiğner gibi de değil. Ama yine de kendisine yasaların da üzerindeki bir yasayla kapanmış kapı açılıp da prensesin odasına girince, evvel ellerini gördü onun. Beyaz, ince, uzun. Solgun. Bütün ışık sanki koyu lâcivert giysisinin eteği üzerinde hafifçe kendi haline bırakılmış bu iki elde toplanmış gibi. Ya da sanki bu iki el içten içe yaydığı ışıkla etrafı aydınlatıyor gibi. Karanlığın ortasında ışığı emen ve yayan bu iki el bir kadın varlığını bütün toplarmış gibi.

Kopacağı aşikâr bir fırtınanın evvelinde, savrulmamak için prensesin ellerine kuvvetle tutunmak istedi hükümdar. O elin, o bedenin, o dupduru beyazlıktaki tenin, o lâcivert gözlü kadının güzelliğinin ötesine geçip de, baktığım gördüğünde, kendisini toprağa sımsıkı bağlayan köklerinden koparıp da ayıracak olanın yine o gördüğü şey olduğunu bildi. Bir sıkıntıyla sıkılacaktı kalbi. Beni ben yapan, dediği ve atalardan devraldığı her çivinin yerinden kolaylıkla ve gönüllüce oynayacağını fark ettiği anda, ömrünün bundan sonrasına da el konduğunu anladı. Ama kendisini köklerinden koparıp da atacak olan o elin tam da düştüğü yerden tutacağını sezdi. Gülümsedi. Bir dokunuş, bir kanat esintisi kalbinin tam ucuna dokundu. Yaşanacak nesi varsa derinine düştüğü şu kuyuda duruyordu. Prensесin rüyalarında böyle savruldu. Bitti zannettiğinde henüz

başlamadığına bile dair ince bir sezgiyle, bundan sonra olacakları bekledi. Öyle emniyette hissetti ki kendisini.

Prenses ise şu kadar yakınında duran korun aksız delikanlı heybetinin arkasında acı çeken, geçmişine güvenmediği gibi geleceğinden de emin olmayan bir insan gördü. Sade ve süssüz. Güçlü ve gururlu görünüyor olsa da, hükümdar sıfatı onları birbirine yaklaştırsa da bu genç adam babasının oğlu değildi.

Eli kolu birbirine dolanıyordu. Bir kadeh nar şerbeti akıp gidiyordu parmaklarının arasından. Ülkenin en mahir camcisına ismarlanmış kıymetli sırçalar kırılıp dökülüyordu bakışları onlara dokundukça. Üstelik gözleri buğulanıyor, omuzları çöküveriyordu yüzü alev aldıkça. Kendisine dünyanın en berrak ve serin güzelliğine bakar gibi bakan, bu kendi heybetinde masum kalmış adamın yüzünde, esenliğin ta kendisinden doğru esen rüzgârı gördü prenses. Orada öylesine atılmış, dağınık duran ipek örtüsüne bir kaside söyleyip de prensesin sol omuzunu öptüğünde hükümdar, ilk kez gülümseyen prenses, bir çocuk gördü, bir olgun erkek gördü bu can evinin içinde. Kimseye açılmamış güzellikler gördü. Gizli adın benim aşikâr adımın içerisinde. Göz görünce gönül sevdi.

Hükümdarın gücünü sevdi. Bu gücün, karşısında, tel tel çözülüşünü, sonra bu gücün karşısında kendisinin tel olup çözülüşünü, toz olup dağılışını sevdi. Bir kadın ve bir erkek arasında, biteviye yer değiştiren bu gücü ve güçsüzlüğü. Bu sevgililiği sevdi. Alnındaki hükümdarlık bandım ve sırtındaki tören giysisini çıkardığında, nihayetti bitişli bu bedeni ve onun içinde saklı canı sevdi.

Hükümdar geldi, prensesin önünde durdu. İki yıldız m birbirine yaklaşabileceğinden çok daha yakınında durdu. Hiçbir savaşa benzemeyen bir savaşın sonunda, hükmetmek için değil hükmedilmek için hasmının ülkesinin önünde diz çöktüğünde

ve hasmını da önünde diz çöktürdüğünde, prensesin de dizlerindeki derman kesildi.

Bırak kalbini, dedi hükümdar, ne olur daha fazla direnme. Görmüyor musun? Kalbini saklasa bile prenses, gözlerindeki ışıltıyı saklamasının imkânı yok. Aşkın tek lisanı, yaşanmak. Bıraktı kendini. Kuru toprağın üzerinde cennet atlarının nal sesleri. Yeleleri rüzgârlarda savruldu. Kalp kalbe, diz dize, nefes nefese geldi dayandı. İki nefes. İki kıyamet. Kelimesi yok. Cümlesi yok. Harfi yok. Hecesi yok. Hali var kelâmı yok. Ortada gizli saklı kalmadı. Açıldı bütün örtüler. İkilik aradan kalktı. Hiçbir şeye benzemiyordu bu teklik, bambaşkaydı. Adıyla adı yan yana zaten yazılı duranın, kendisi ona, o kendisine ait olacak olanın, açtı kapılarını prenses, kervanlarını saldı. Nesi varsa gönderdi, nesi yoksa gelsindi.

Kuzeyli prensesti, güneyli kraliçe oldu. Bir saltanatın varisiydi orada, burada ortağı oldu. Hükmedilmiş gibi duruyordu ilk bakışta ya, gecenin nilüfer kokulu karanlığında, aslen hükümran oldu.

Suya bir kez kanmış olmak, bir dahi susamamak anlamına gelmediğinden değil. Suyu tanıyan pınarı merak etmeyi aklettiğinden ve ten, cana tek başına yetmediğinden; hükümdarın kalbinde bambaşka kıyametler, alâmetler. Arkadan gelen gecelerden birinin sabaha daha çok var vaktinde, defne, sandal ve mersinler tatlı kokularını, geniş yapraklı ağaçlar gölgelerini salmamışken daha, kraliçesini elinden tuttu büyük tapınağın eşiğinden içeri geçirdi. Eğer tanrılara olan inancını rahiplerin önünde açıkça ikrar etmemiş birisinin kraliçe bile olsa, seher vaktinde, o kutlu eşiği aşarak büyük tapınağa girdiğini rahiplerden bir gören olsaydı, hükümdarın başı epeyce ağınrdı. Ama görkemli tapınağın dört bir yanında, tütsüleri taze tutan ve meşaleleri kollayan

kutsanmış kölelerden başka kimse yoktu. Rahiplerin kasvetli ve karanlık ilâhileri henüz duyulmuyordu.

Kraliçesini tanrılarının önünden bir bir geçirerek görülmesi gerekeni ona göstermek değil, kendi tanrılarına bir kez de onunla birlikte bakmak istemişti hükümdar, bu gözle görülür kalabalığa. Kraliçesinin yanı başında, onun uzaktan bakışıyla gözlerini açtığında, bakışı keskinleşti, görüşü netleşti. Bilgisi ilerledi. Kalbinde bir yerin açık bırakıldığını fark etti. Hayret bile etmedi. Hep öyle değil miydi?

Oysa sedir ağacıyla kokulandırılmış şu tapınağın merdivenlerine sermişti kaç kez hor ve hakir gövdesini koca hükümdar. Takdimeler sunmuştu altın tabaklar ve gümüş tepsiler içinde. incir, hurma, nar ve elma ağaçlarının gölgesinde kendi içine bakmıştı defalarca. Silip süpürmüştü tapınakların eşiklerini, kapılarını, bir köle gibi. Birinde işini bitirince içe açılıp dışa kapanan dehlizlerin, karanlık odaların, kapışma kilit vurup diğerine geçmişti. Baş dönümüştü mukaddes ocaklarda yakılan esri ti ci otların kokusundan. Sunaklarda kurbanlar kesmişti, kanlarının sıcaklığı içine değsin diye. Bıraksalar kendi kanını dökecekti. Ama bir kez olsun görememişti, olmamıştı. Kalbine tecelli İnmemişti. Yoktu, demeye dili varmıyordu ama işte yoktu, yoktu. Onlar, yani şu saçları kazılı, yüzleri hiç gülmeyen imtiyazlı rahipler, gördüklerini söylemişlerse de, ne düşünde ne de uyanıklığında hiçbir şey hükümdara görünmüyordu. Karanlığı görmüştü sadece. Rahiplerin tecelli bulduğu en içteki oda, oraya ise hükümdar bile olsa kimse giremiyordu. Her şey gizli kapaklı kapıların arkasında olup bitiyordu.

Sadece ayrıcalıklı olanların girebileceği bu iç odalar ışıktan karanlığa, aşikârdan esrara açılan kapılarıyla dururdu ayakta. Her kapı, rahipler tarafından anında özenle kapatılırdı ki erki elinden tutandan gayrisi onun tokmağına el uzatmasın, önünde

durulmasına izin verilenden ötesini zorlamasın. Tapınağın ve onun tanrılarının sırrı, hiçbir zaman halka ait değildi. Ancak rahiplerin muammalı diliyle ani atılabildi kulluğun sebebi, mahiyeti. Tanrılarla onların kullan arasındaki yolun rehberleriydi rahipler. Çünkü bu yolun aşılması için öngörülen törenler ve kurallar o kadar çetrefilliydi ki, bu yol üzerinde kul kısmının, hükümdar bile olsa, rahiplerden biri olmaksızın adım atmasının imkânı yoktu. Eh, rahiplerin istediği de zaten buydu.

Her şey esrar. Ama işte şimdi karanlığın adı aşikâr. Büyülü duman, hoş kokulu yağ kandilleri, şifalı sular ve tanrılarının vaadleri. Yanında sessizce bekleyeduran kraliçenin varlığında bile hiçbirisi alıp götüremedi hükümdarın karanlığının içini. Bir türlü aydınlanamadı. Üzerine incelikli ve ürpertil! bir ay doğmadı. Gölgesi vardı dahası, dili bir türlü çözülmüyordu. Tapınakları, sonsuz gibi görünen boşluklarda yıldızlara doğru baş kaldırırsa da adamakıllı boşluklardaydı hükümdar.

Karanlığın adı bir kez daha aşikâr.

Tapınağın soğuk dehlizlerinden gelin yatağının sıcaklığına döndükleri aynı gecede, sol eliyle peçesini kaldırdı kraliçe ve hükümdara gümüşü bir bileklikle ve kara bir kına iziyle bezenmiş ama teni hâlâ kar beyazı sağ elinden bir tas su sundu, inandırmak da, aşk kapılan açtıktan sonra. Ve kraliçenin şimdi açacağı kapı ne kuzeyin yıkılmış kapılarına ne de güneyin görkemli taç kapılarına benziyor. Suyun tadında, berraklığında ve kıvamında bir şeydi vaad ettiği. Hakikate varmak için aşktan başka yol mu var? Hükümdar bildiğinin kalbine girdi kraliçe. Bir egemenlikle iki parmağı, iki bakışı, iki sevdası arasında evirip çevirdi bu kalbi, bu kaderi. Hükümdar, hakikati bir kadının aşkında fark edecek ve bu bakışla yaşamı yeni baştan yorumlayacak erkeklerin ne ilki ne de sonuncu suydu.

Kralieyse ona boynundaki damar kadar yakındı. Bu kalp kraliçenin o kadar kendi kalbiydi ki. Kendi kalbindeki inancı bir tohum gibi o kalbe ekiverdi. Dedi, bırak kendini, ne olur daha fazla direnme, görmüyor musun? O'nun dediği olur, öyle olsun. Oldu.

Birdenbire olmadı. Ama birdenbire de olabilirdi. Çünkü hükümdarın fark ettiği öyle keskindi. Alıştırma alıştıra değil birdenbire gelen gerçekler gibi. Üstelemedi yine de. Kendisi gelsindi. Bir aşk duası döküldü sadece dudaklarından: Her şey sen nasıl istersen öyle olsun. O'nun dediği olur, diyorsun, öyle olsun. Senin Tanrı'nın istediği gibi oluyorsa her şey, O'nun istediği olsun. Yeter ki al şu kalbimi, bana ağır geliyor, senin olsun. Ve ey canım, canına, "benim" anlamına gelen bir kelimeyle isim verdi ki, senin ismin bundan sonra "benim" olsun.

Bir kez hissedilince, hakikatin haberi var. Hükümdar, kraliçesinin hem ismine hem cismine sahip, varlığına yakın manasına aşına, tapınaktan dönüp de uykuya daldığı gecenin, sabahlar rüyalara yakın durduğu zamanında, kalktı saltanat yatağından. Pencereden dışarı baktı. Kum tepelerinin üzerinde bütün bir var oluşu mavi ışığa boğan, yıkayan, kocaman dolunayı gördü. İçi kamaştı. Ürpertiyle ve mutlulukla dolu varlığı. Yatağına döndü bu sarhoşlukla. Mavi ışığın içinde yüzer gibi, uykuya daldı.

Öyle güzeldi ki gördüğu şey, dünyanın yorgunluk haliyle ve aşkın her haliyle dolu ertesi günün ardından, gecenin aynı sabaha karşısında uyandı, aynı şeyi görmek için aynı pencereden aynı kum tepelerinin üzerine baktı. Ama dolunayla değil, ufukta asılı kalmış incecik bir hilâlle karşılaştı.

Hayret, ay, bugünlerde, dolun değil, batan hilâl devrindeydi.

O zaman ancak anladı bir gece evvel gördüğünün düş olduğunu.

Dolunayın rüyası hakikatinden makbul, büyük bir katta yeri olduğunu.

Öyle ferahladı kalbi, öyle genişledi ki içi, sanki içine sığmadı. Kendisine ne olduğunu sırtından geçip kalbine dolan ürpertiyle anladı. Görmek eylemiyle yazılıyordu bu cümle. Görüşündeki zaaf, görmesindeki kusur, tül tül, perde perde, kat kat açıldı. Buhar oldu havaya karıştı, duman oldu dağıldı.

Gerisi kendiliğinden geldi.

Dolunayın hilâle karşı rüya durduğu gecenin sabaha karşısında, her an oluş halinde olan hayata iki şey birlikte tutundu. Omuzlarında erguvan renkli şal, kraliçe, yüzünde doğan güneşin tanıklığı, yatağına dönerken, bedeninde yepyeni bir hayatın tohumunun atıldığını bilmiyordu. Ama her şeyin olup da bittiği o vakitte hükümdar, yabancı toprakların prensesinin, kalbinde, yeni bir hayata dolduğunu ve yepyeni bir hayat doğurduğunu biliyordu.

Bir tek mavi gül dalı, o, daldırıldığı yabancı toprağa ölümle kalım arasında bir bağla bağlanmıştı ama bir türlü hayata tutunamamıştı.

Prenses, güneyin taht kentine ayak bastığı gün, çeyiz sandığından çıkarıp da toprağa daldırıldığında, yorgundu, hırpalanmıştı mavi gül fidanı. Ama üzerindeki birkaç mavi goncada hâlâ aslından haber vardı. Bu garip fidan, teni tenlerine, gözlerinin rengi gözlerine, dili dillerine benzemeyen prenses tarafından toprağa daldırıldığında hayretle bakakalmıştı sarayın yıllar yılı toprakla uğraşmaya alışkın bahçıvanları. Yaprağı yabancı, kokusu yabancı, çiçeği meyvesi yabancı ağaçlarla tanışıklıkları pek az değildi ama bu mavi renkli

ve yorgun güllere, goncalara bir ad koyamamışlardı. Bahçıvanlar bir yana, zamanın her türlü bilgisine sahiplikleriyle ve çok bildikleriyle övünmeyi seven saray âlimleri de ellerindeki ağaçlar kitabını ne kadar karıştırıp, yazmaktan yorgun parmaklarını satırların üzerinde ne kadar gezdirmişlerse de, bu fidana ya da onun bir benzerine rastlayanlamışlardı. Âlimler de bahçıvanlar da, ömürlerinin, ele güne, en fazla da kendilerine karşı bilmezlik utancıyla dolu böyle bir gecesinde yumuşak döşeklerine uzandıklarında uykuya hiç de öyle kolay varamamışlardı. Üstelik bu garip fidanı görmeye koşanlar da güzel prensesi karşılamaya çıkanlar kadar çoktu, ama cevap vermesi gerekenlerin verecek cevapları olmuyordu.

Mavi gül fidanına gelince. Onunki içler acısı bir yabancılık hikâyesi. Başkaydı, farklıydı. Pembe, beyaz, kayısı, mor, hatta siyah, alımlı güllere nazaran rengi hiç alışılmadıktı. Gövdesinin yanından geçenler hayranlık duyuyordu bu yüzden ama aynı nedenle küçümseniyordu yine de. Oysa kar dalları, sis bulutlan, buz ağaçları, kuzey ışıkları onun eviydi.

Rengini içmişti hepsinin, hepsinin de rengi maviydi. Bir tipiden geriye kalan buzdan gül, maviden başka ne renk olabilirdi? Orada yıldızlar konardı üzerine hepsinden korunaklı. Ama işte burada yabancıydı.

Bu gönül alıcı bahçeyi uyumla dolduran ağaçlara bakmıştı günlerce mavi gül fidanı. Böylesi bir sıcakta ve susuzlukta yaşayabilmek için en uygun şekli alışlarına. Dayanıklılıklarına. Zor günleri atlatmak için zorluğu hissetmeyi reddederek neredeyse ölümle eş bir uykuya dalışlarına. Çöl sıcağında en çok ihtiyaç duydukları şeyi, suyu, maharetle saklayışlarına, yoksa da ondan mahrum yaşamaya alışık oluşlarına. Sahip olunanı daha az kaybetmek için yaprak sayılarını azaltmışlıklarına. Çok bunaldıklarında yapraklarından en

güçsüz ve yaşlı olanları gözden çıkarışlarına. Sonra kendilerini güneşe, çöl sıcağına bir şemsiye gibi açışlarına, muhabbetle kavruşlarına.

Oysa. Çöl rüzgârı. Kum fırtınası. Irmak ayazı. Bu sarı toprak. Bu yabancı koku. Bu yabancı su. Bu yabancı toprağın üzerinde, yabancı göğün, yabancı yıldızların altında. Bu yakıcı ışık altında. Mavi gül fidanı, imkânı yoktu.

Günler geldi, suyun dallara yapraklara yürüme zamanı geçti. Mavi gül fidanında sadece cılız bir yaşam mücadelesi. Bıraksa kendisini ölüp gidecek, bırakmıyor. Ama ölümlle dirim arasında verdiği savaşta kök salamıyor, bir sürgün, bir filiz veremiyor. Kıyısında asılı kaldığı ölümden yaşama bir türlü geçemiyor. Çünkü kalbinin içindeki isteksizliği aşamıyor. Geriye kalan, ne ölüm ne dirim. Soğuğa dayanmıştı da sıcağına dayanamadı. Kar tanelerinin altında dik tutabilmişti dallarım yapraklarını da, bu güneşin altında başını bile kaldıramadı. Kurumaya yüz tutmuş köklerinin incecik tellerini toprağın öz suyuna uzatamadı. Kökünden yaprağına, toprağından dalına, içi hayatla doluvermedi. Kuruyup gitti.

Kendisinden geriye bir isim kaldı, ismi de kraliçe gibi yabancıydı. Ama âşık hükümdar, o günden sonra, buyurdu nakkaşlarına, kendisini kraliçesi ile bir arada gösteren şenlikli ve iyilikli resimlerin bir köşesinde mavi bir gül fidanı daima yer aldı. Yerine göre ya bir goncaydı ya da olgunluğunun en güzel çağındaydı.

Zaman, zaman içinde evrilip devrilip de geçedurunken, hükümdarın, içinde taşıdığı, taşınamayacak kadar ağır, gizlenemeyecek kadar büyük olunca, artık eylemsiz olmayınca, vakti saati geldi Yarın rahiplerini toplayacak ve tartışması yok bir lisanla anlatacaktı. Hayatının en zor gününün en güzel günü olacağım düşünürken daldı uykuya. Bir tarafı uyanık kaldı.

Ertesi gün devletin erkânı alışıldık olmayan bir vakitte, yani vakitsiz tikte, hükümdarın çağrısı üzerine taht odasında toplandığında bir burgu gibi merak bütün kalplerin üzerine çökmüştü bile. Savaş zamanı değildi, mıtad toplantının vaktine iki gün vardı daha. Ve her şey her zamankinden bile daha yolunda akıp gidiyorken, neden? Ama merakın asıl nedeni, bu toplantının, vakitsizlikte yapılacak olması değildi. Şu ki, ilk defa hükümdar tahtının yanına bir başrahip tahtı koyulmuş değildi.

Aslında ikinci bir taht vardı hükümdar tahtının yanında. Ama bu, hükümdarın, rahipler sınıfının kendi saltanatını sınırlayışım simgesel de olsa onaylayışı anlamına gelen, başrahibin ağır kokulu huş ağacından oyulmuş gösterişli tahtı değildi. Akasya ağacından arkalığına bir nilüfer çiçeğinin resmedildiği bu taht kraliçeye aitti. Üstelik başrahibin tahtı her zamanki yerinden çok daha uzağa kurulduğu halde bu iki taht baş başaydı, başa baştı. Hükümdarın gücüne ortak, ona eşdeğerde bir kraliçe tahtı. Başrahip salona girip de saygılı hizmetkârların kendisine, nezaketten çok korkuyla gösterdikleri yere oturduğunda, anında anladı yerinin bundan sonra hükümdarın ancak ayak ucu olacağını. Derin bir nefes aldı. Altın düğmelerle ağırlaşmış yakalığı boğazım hiç bu kadar sıkmamıştı.

Biraz sonra hükümdar yanında kraliçesiyle geldi.

Size, dedi, söyleyeceklerim var benim, buyruklarım var. Sesindeki kararlılık gözden kaçmadı. Sanki babası geri gelmişti. Zorlanmadı, sıkılmadı. Sözü fazla uzatmadı. Döndü hükümdarlık yazıcısına, yaz, dedi, sözünü tarih etti. Bundan böyle benim ülkemde, benim ülkemde demekse yerin yüzünde, yalan yok, riya yok, nankörlük yok, verilen sözden dönmek, ahde vefasızlık yok. Kul hakkı, can alma, çalma, ait olmayan yatağa uzanma yok. Terazinin taşlarıyla, sütün

kıvamıyla oynamak, ekmeği, yemişi ve eti yanlış tartmak, akması gereken suyu tutup, yanması gereken ateşi söndürmek, hele yalancı tanıklıkta bulunmak yok. Kehanet yok, büyü yok, fal yok. Gelecek hakkında hüküm vermek, kul ile onun tanrısı arasına girmek, gizliden haber vermek yok.

Hükümdar, emirlerini yazdırırken son cümleye gelince, önce eli, sonra nutku tutuldu yumuşacık zemin üzerine eğilmiş bekleyen, tığ kalemlı yazıcının. Yazılacakları, yanlış çıkması her zaman için muhtemel bir tahminle değilse de çok kuvvetli bir sezgiyle önceden bilmek gibi bir ayrıcalığı vardı gerçi hükümdar yazıcılarının. Ama bu kez olacağı gördü de yazıcı, sonucunu kestiremedi. Fetihle dönen her hükümdarın yeni bir tapmak yaptırarak şükranını bildirmesi âdettendi. Oysa bu hükümdar yeni bir tapınak yaptırmadığı gibi eskilerini de yıkıyordu. Tehlikeliydi yaptığı. Bulutlar ağır ağır süzülürken ufkun üzerinden, kurban taşında duran kendi başıydı ve başının tam üzerinde ucu keskin bir satır asılıydı. Hükümdar, yazıcının neler sezdiğini fark etmedi. Etse de bir şey değişmezdi. Sesi düşmedi, titremedi. Bir çırpıda söyleyiverdi: Bundan sonra mabet var mabutlar yok.

Sessizlik öyle bir çöktü ki taht salonuna. Neden sonra, boynundaki yakalığı çekiştirdi, mabetlerimiz ilâhsız mı kalsın, diye haykırdı başrahip. Hükümdar emreder, halk ise ona itaat eder, diye cevapladı hükümdar. Ben rahibim, diyecek oldu başrahip. Bugünden sonra rahip yok rahibe yok, hele başrahip hiç yok, diye cevap verdi hükümdar. Yazıyı yazan el, benim emrime tabi. Çizdim üzerini bütün çokluk eklerinin, sildim elimin tersiyle hepsini, Tanrı var, tanrılar yok. Ey biricik Tanrı, senden başkası yok.

Diyordu ki hükümdar; bundan böyle gücü sonsuz, kutlu varlığı, kulu ile arasına kimseyi almayacak denli ortada, tek bir

Tanrı'ya tapılacaktı. Rahipler bu tek Tanrı'ya hizmet edecek, onu anlayacak, onu anlatacaktı.

Siz hükümdar, dedi başrahip. Bu yabancı kraliçenin, memleketi olan kuzeyden neler getirdiğini ve babanızın evi, hükümdarın ülkesini dağıttığını ve azalttığını görmüyor musunuz, diye soruverdi. Sesinde, sorusunda açık olan manadan daha fazlası gizliydi. Aslolan ülkeydi, her yol ancak ülke ve devlete çıktığı nisbette muteberdi, hükümdar ve onun kraliçesi ise yoldan çoktan çıkmışlardı. Saatlerce sürdü rahiplerin saklı öfkesi, ölçülü bir kararlılıkla verdikleri gözdağı denemesi. Başrahibin ağzından sözcük değil zehir dökülüyordu. Hükümdarına sözü açık ve netti. Hiçbir şey değişmedi.

Bu ne demektir?

Bunun bir devrin sonu, yepyeni bir devrin başlangıcı anlamına geldiğini herkes hayret ve korkuyla anladı. Hükümdar, rahiplerine isyan etmişti.

Rahiplerse, adaleti en evvel kendi nüfuzlarını halkla bir yani ki yerle bir eden bu Tanrı'yı kabule asla yanaşmadılar. Bu yüzden eksik kaldı onu tanımaları, anlamaları. Ama hiçbirisinin öfkesi, başrahibin bastırmayı zor da olsa başardığı öfke kadar büyük değildi. Bastırılması gerek, çünkü o kral, bu başrahip. Öfke büyük, çünkü tanrıların desteği olmasa, destek verecek tanrılar olduğuna kimse inanmazsa, başrahip hükümdarı nasıl idare edebilirdi? Onun üzerindeki gücünü nasıl gösterebilirdi?

Hükümdar, evvel emirde büyük tapınağın, duvarları baştan sona tanrı isimleriyle dolu avlusuna çıktı. Önce isimler yok edilmeliydi. Ne yapacağı anlaşıldığında hiçbir keskiçi onun eli olmaya gönül gösteremedi. Zaten o da keskinlerin gönlünün olmasını beklemedi. Taşın içinde saklı onca tanrı heykelini oradan defalarca bulup çıkarmış, sonra kendi elinden çıkma heykellerin karşısında secdeye varmış hükümdar, yontucusunun titreyen elinden, keskiyi, kendi eline aldı. Tanrılar yontucuyu bir kez yarattıysa o, tanrıları yüzlerce kez yaratmıştı. Hükümdarınsa ellerinde, tanrılar adına akıtılmış onca kanın babasından miras kalan lekesi. Keskiyi, tanrı adlarıyla bezenmiş duvar kitabelerinden en önemlisinin hizasına getirdi. Bileğinin olanca gücü ve kalbinin bilgisiyle adı en büyük yazılmış, en derin kazılmış olanının üzerine nişan aldı ve çekici öyle bir kuvvetle indirdi ki. Minicik bir taş parçası fırladı yerinden. Hükümdarın alnını yardı, yıkadı.

Irmağın kızgın güneşi serin akşama doğru inerken hükümdar, temizlenmiş ve parlatılmış boş duvara gönül huzuruyla baktı. Duvarın ortasına; harflerin güzelliğinden ve büyüklüğünden başka hiçbir bezemeye ihtiyaç duymayan sadeliği ile, her yerde ve her şeyde tanınmak isteyen tek ve biricik Tanrının adını kazdı. Sonra onun bir adını daha kazdı.

Sonra bir daha, bir daha. Tanrı birdi ama isimleri çoktu. Aşkın, ölümün, doğumun, haşatın, bereketin, hastalığın ve sağlığın, bu dünyanın ve öbür dünyanın, yerin ve göklerin, uçan kuşların ve kalbi gizlice ağlayanların, adaletin, gücün, güzelliğin, öfkenin ve daha fazlasının, hepsi bir" di.

Pek çok tanrının isimleriyle kirlenmiş olan duvar tek ve biricik Tanrı'nın çok güzel adlarıyla doldu. Sonra hükümdar duvarın en altına, bu manzumenin son satırına, tam da ayak izi hizasına, kendi adını küçük ve ince bir yazıyla yazdı: "Tek ve biricik Tanrı'nın sadık hizmetçisi", "Senin adın bir kalpten yol bulup bu hükümdarın kalbine aktı". En son da mühürünü değiştirdi, bütün hükümdar isimlerinin başında sıralı duran ve onları da tanrı kılan ayrıcalık isimlerini ve gereksiz bütün sıfatları kendi isminin başından sildi attı. İsminden ibaret kaldı. Sıfatıysa sadece hükümdardı.

Günler su gibi gelip su gibi geçerken tapınaklara varan bütün yolları da, tapınakların insanı ürküten ve ezen duvarları gibi yıktı, yerle bir etti hükümdar. Hele dehlizlerin derinliğinde, başrahip ve onun tilmizlerinden başka hiç kimsenin giremediği iç tapınaklara varan yolları, yerle bir etmekten de beter etti. İçten başladı, dışı sonraya dolu avlusuna çıktı. Önce isimler yok edilmeliydi. Ne yapacağı anlaşıldığında hiçbir keskiçi onun eli olmaya gönül gösteremedi. Zaten o da keskinlerin gönlünün olmasını beklemedi. Taşın içinde saklı onca tanrı heykelini oradan defalarca bulup çıkarmış, sonra kendi elinden çıkma heykellerin karşısında secdeye varmış hükümdar, yontucusunun titreyen elinden, keskiyi, kendi eline aldı. Tanrılar yontucuyu bir kez yarattıysa o, tanrıları yüzlerce kez yaratmıştı. Hükümdarınsa ellerinde, tanrılar adına akıtılmış onca kanın babasından miras kalan lekesi. Keskiyi, tanrı adlarıyla bezenmiş duvar kitabelerinden en önemlisinin

hizasına getirdi. Bileğinin olanca gücü ve kalbinin bilgisiyle adı en büyük yazılmış, en derin kazılmış olanının üzerine nişan aldı ve çekici öyle bir kuvvetle indirdi ki. Minicik bir taş parçası fırladı yerinden. Hükümdarın alnını yardı, yıkadı.

Irmağın kızgın güneşi serin akşama doğru inerken hükümdar, temizlenmiş ve parlatılmış boş duvara gönül huzuruyla baktı. Duvarın ortasına; harflerin güzelliğinden ve büyüklüğünden başka hiçbir bezemeye ihtiyaç duymayan sadeliği ile, her yerde ve her şeyde tanınmak isteyen tek ve biricik Tanrının adını kazdı. Sonra onun bir adını daha kazdı. Sonra bir daha, bir daha. Tanrı birdi ama isimleri çoktu. Aşkın, ölümün, doğumun, haşatın, bereketin, hastalığın ve sağlığın, bu dünyanın ve öbür dünyanın, yerin ve göklerin, uçan kuşların ve kalbi gizlice ağlayanların, adaletin, gücün, güzelliğin, öfkenin ve daha fazlasının, hepsi bir" di.

Pek çok tanrının isimleriyle kirlenmiş olan duvar tek ve biricik Tanrı'nın çok güzel adlarıyla doldu. Sonra hükümdar duvarın en altına, bu manzumenin son satırına, tam da ayak izi hizasına, kendi adını küçük ve ince bir yazıyla yazdı: "Tek ve biricik Tanrı'nın sadık hizmetçisi", "Senin adın bir kalpten yol bulup bu hükümdarın kalbine aktı". En son da mühürünü değiştirdi, bütün hükümdar isimlerinin başında sıralı duran ve onları da tanrı kılan ayrıcalık isimlerini ve gereksiz bütün sıfatları kendi isminin başından sildi attı. İsminden ibaret kaldı. Sıfatıysa sadece hükümdardı.

Günler su gibi gelip su gibi geçerken tapınaklara varan bütün yolları da, tapınakların insanı ürküten ve ezen duvarları gibi yıktı, yerle bir etti hükümdar. Hele dehlizlerin derinliğinde, başrahip ve onun tilmizlerinden başka hiç kimsenin giremediği iç tapınaklara varan yolları, yerle bir etmekten de beter etti. İçten başladı, dışı sonraya bıraktı, ilk darbeyi kalbe indirdi,

kalbin karanlığım yok etti. Hükümdar bu büyük gücü yok etti. Kolay değildi yaptığı ama yaptı. Dehlizlerin karanlığında gün ışığı gibi halktan da saklanan bu iç tapınakların yerine kapıları her saat ardına kadar açık, pembe ateş gülleriyle donatılmış tapınaklar yaptırdı, alınlıklarına da birer mavi gül dah nakşettirdi ki Tanrı her an her yerededir.

Bundan sonra hükümdar hiç sapmaksızın, muhayyel bir çizginin üzerinden geçer gibi sağlam basışıyla yol alırken, babasından kalan her şeyi yenisiyle değıştirdi. Resimleri sildi. Putları kırdı, heykelleri devirdi. Birlikte geçirdiler ellerini yok edilecek her şeyin üzerinden hükümdar ve kraliçesi. Mukavemet eden rahiplerle uğraşmak çok zor olmadı. Çünkü tanrıları adına kalkan bu başların arkasında duran tanrılar yok olunca rahipler de bir hiç oluyordu. Hükümdar uzgörü sahibiydi, başkentinin yerini de değıştirdi. Eski tanrılar tarafından kirletilmemiş, geçmişe bulaşmamış, el değmemiş bir toprağı yeni başkenti olarak işaret etti.

Apaçık bir ihtilâldi bu. İhtilâl, din ve onun ayrılmaz parçası olan yönetim gibi sanatı da ele geçirdi. Sanattaki değışim en fazla da duvar resimlerinin, kabartmaların ve heykellerin çehresinde belirdi. Tapınaklar gibi sarayının duvarlarını da hükümdar, savaş arabaları, mızraklar, yakıcı ve yok edici silâhlar, dağlanan ve kapanmayan kanlı yaralarla değil; ırmağın kuşlarıyla, meyve ve çiçek sepetleriyle dolu iyilikli ve şenlikli resimlerle bezetti. Mezar odalarını bile halkla samimiyet içindeki hükümdarın resimleri süsledi. Her resmin can alıcı yerinde, mavi gül dalının yanında, kraliçe vardı ve alışıldığın zıddına kraliçenin sureti hükümdarınkiyle aynı boydaydı.

Bütün bunların gerçekleşmesi için beş yıl yetti. Kalbi uyanık olanlar bu değışimin zaten temel taşlarıydılar. Kalbi uyanık olmayanlar ise ilk fırsatta harekete geçmek üzere dehşet

rüyaları görecekları bir uykunun karanlığında pusuya yattılar. Her şey uyuyup da o uyumayan hicran hastası gibi değil, bir düşman gibi, gerçek yüzlerini gecenin karanlığına sakladılar. Günü saati gelinceye kadar sabretmeyi bilecek denli siyasetin inceliklerine vakıftılar.

Günü saati? Şenlikli ve iyilikli şu duvar resimlerinin üzerinde hükümdarla kraliçesinin tam ortasına, mavi gül dalının yanına minicik bir prensin gölgesi düşmüştü ya. Günü saati, mermer basamakların üzerinde neşeyle boy verip saçılan, bıraktı, ilk darbeyi kalbe indirdi, kalbin karanlığım yok etti. Hükümdar bu büyük gücü yok etti. Kolay değildi yaptığı ama yaptı. Dehlizlerin karanlığında gün ışığı gibi halktan da saklanan bu iç tapınakların yerine kapıları her saat ardına kadar açık, pembe ateş gülleriyle donatılmış tapınaklar yaptırdı, alınlıklarına da birer mavi gül dah nakşettirdi ki Tanrı her an her yerdedir.

Bundan sonra hükümdar hiç sapmaksızın, muhayyel bir çizginin üzerinden geçer gibi sağlam basışıyla yol alırken, babasından kalan her şeyi yenisiyle değiştirdi. Resimleri sildi. Putları kırdı, heykelleri devirdi. Birlikte geçirdiler ellerini yok edilecek her şeyin üzerinden hükümdar ve kraliçesi. Mukavemet eden rahiplerle uğraşmak çok zor olmadı. Çünkü tanrıları adına kalkan bu başların arkasında duran tanrılar yok olunca rahipler de bir hiç oluyordu. Hükümdar uzgörü sahibiydi, başkentinin yerini de değiştirdi. Eski tanrılar tarafından kirletilmemiş, geçmişe bulaşmamış, el değmemiş bir toprağı yeni başkenti olarak işaret etti.

Apaçık bir ihtilâldi bu. İhtilâl, din ve onun ayrılmaz parçası olan yönetim gibi sanatı da ele geçirdi. Sanattaki değişim en fazla da duvar resimlerinin, kabartmaların ve heykellerin çehresinde belirdi. Tapınaklar gibi sarayının duvarlarını da hükümdar, savaş arabaları, mızraklar, yakıcı ve yok edici

silâhlar, dağlanan ve kapanmayan kanlı yaralarla değil; ırmağın kuşlarıyla, meyve ve çiçek sepetleriyle dolu iyilikli ve Şenlikli resimlerle bezetti. Mezar odalarını bile halkla samimiyet içindeki hükümdarın resimleri süsledi. Her resmin can alıcı yerinde, mavi gül dalının yanında, kraliçe vardı ve alışıldığın zıddına kraliçenin sureti hükümdarinkiyle aynı boydaydı.

Bütün bunların gerçekleşmesi için beş yıl yetti. Kalbi uyanık olanlar bu değişimin zaten temel taşlarıydılar. Kalbi uyanık olmayanlar ise ilk fırsatta harekete geçmek üzere dehşet rüyaları göreceklere bir uykunun karanlığında pusuya yattılar. Her Şey uyuyup da o uyumayan hicran hastası gibi değil, bir düşman gibi, gerçek yüzlerini gecenin karanlığına sakladılar. Günü saati gelinceye kadar sabretmeyi bilecek denli siyasetin inceliklerine vakıftılar.

Günü saati? Şenlikli ve iyilikli Şu duvar resimlerinin üzerinde hükümdarla kraliçesinin tam ortasına, mavi gül dalının yanına minicik bir prensin gölgesi düşmüştü ya. Günü saati, mermer basamakların üzerinde neşeyle boy verip saçılan, Őakiyıp büyüyen Şu küçük prensin nabızlarında vuran zamanla gelecekti besbelli. Ama hiçbir Şey bu, için için kaynayan kazanda kendiliğinden değildi. Belli ki büyük değişimler kadar geri dönüşümler de emeğe ve sabra muhtaçtı. Olsun, o da rahiplerde yeteri kadar vardı.

Görenler prensi, önce, duvar resimlerinde kraliçeyle hükümdarın arasında, mavi gül dalının tam yanında boy veren bir fidan olarak tanıdılar. Oysa kraliçe, ikisi arasında bir cennet uykusuna düştüğu sancıların ortasında doğurmuştu bu çocuğu. Canından can, teninden ten kopar gibi, tek değil çok çığlıkla onu doğurup da, henüz yaşarken ölümün pencerelerinden bakıp geri dönmüş olmanın sağladığı ayrıcalıkla tüm yaşayanlardan ayrılınca. İnsan cinsinin öbür tekinden bu yanıyla üstün

kılınınca. Onu birkaç kat ipek kundaklara ve hoş kokulu geniş yapraklara sarıp da kucağına verdiklerinde göz göze gelmişlerdi, uzun uzun bakmışlardı birbirlerine. Bebek, altın rengi saçlarıyla lâcivert gözlerini annesinden almıştı. Teniyse babasınınki kadar karaydı ve onun da sol kaşının üzerinde bütün bir hanedanın mühürü gibi babadan oğula geçen leke vardı. Kraliçe, içi titremişti bir an, bu gözlerdeki manadan korkmuştu. Bir belâ-defterdi bu gözlerin gösterdiği. Ama anne yüreği, gördüğünü çabucak unutmuştu.

Ben senin annenim, diye fısıldamıştı kraliçe, dünyaya ait olmayan bir dilin haliyle. Sevinç gözyaşı yanağından boynuna düşüvermişti. Sütle, acıyla, basınçla dolan göğsünü bebeğin ağzına dayadığında ve bebek o göğsün ucunu arayıp bulduğunda, kendi bedeninden sökölüp alınan şey olmuştu hayat. Ama bu, hayatın, içinde kalsa anneyi öldürecek kadar fazlasıydı. Bu yüzden muhtaçtı bebek anneye, ama anne de bebeğe. Karşılıklı bir hayat alış veriş.

Zamanın kaderi geçmek. Zaman ne kadar geçse de daima güzel kalan kraliçe, sarayın merdivenlerinde bir milât gibi boy atan bu güçlü güzelliğe penceresinden bakarken. O, mermer zeminlerde, iklimini bulmuş bir fidan, toprağını bulmuş nazlı bir çiçek gibi mavi siyah güzelliğinde güneşe doğru baş kaldırırken, bütün bunlar anne doğası için alışıldıktı ya, hükümdar da oğlunu bir başka seviyordu. Bu nedenle de olan, hükümdara oluyordu.

İlk kez kucağına alıp da bu lâcivert bakışlı bebekle göz göze geldiğinde hükümdar oğlunu, sol kaşının üzerinden öpmüştü şefkatle ve nezaketle. Yaradılıştan zayıflığın bir kız çocuğunu iteceği değersizliklerin bu sarayda sözü edilmezdi elbet. Ama yine de. Erkek çocuk, her şey gibi hükümdarlığın da babadan oğula geçtiği bir onurluluk düzeninde, başlı başına bir değerdi.

Unvanın taşıyıcısı, koruyucusu. Şerefın varısı. Değerin sahibi. Soyun sürdürücüsü. Ve üstelik bu çocuk, değerini sadece erkek olmasından alıyor a benzemeyecek denli de güzeldi. Bir kez daha tamamlandı hükümdar bu güzellikte. Sırtını bu minicik kundağa dayadı. Artık dünyalar yıkılsa ona bir şey olmazdı.

Hükümdar, oğlunu çok sevdi, sevmenin nedeni yok ama her yaptığı gibi bu yaptığıyla da rahipler tarafından ayıplandı. Kınandı. Bir hükümdar, oğlunu bu kadar sevsin, dahası hislerini bu kadar aşikâr etsin. Oluyordu işte ama olacak iş değildi.

Geleneklere aykırı olarak hükümdar, içinde cehennem taşıyarak yanan hasta çocuğun başında sabahladığında. Uykusuz bekleyip de, onun alınındaki ani serinlemeyle gözündeki yaş düşüp gönlü serinlediğinde. Kendisini yaşamaya bağlayan bu en kuvvetli bağın yaşamla arasındaki en zayıf bağ da olduğunu anladı. Ona bir şey olursa yaşayamazdı.

Ona bir şey olmadı. Hükümdar, oğlunu, koca delikanlı olduğunda da, şefkatle ve nezaketle sol kaşının üzerinden öpmeye devam etti. Biri gider biri dönerken, biri bulur biri kaybederken, biri doğar biri batarken karşılaşan iki şeyden birinin kıskançlığıyla değil. Şu tek ve biricik Tanrı şahit ki hükümdar baba, oğlunu, bir hükümdarın, yerini alacağı bir gün muhakkak olan prensini sevdiği gibi de değil. Bir baba, oğlunu nasıl severse öylece sevmeye devam etti. Oğul, babada bulacağını gördü ama baba, oğulda kaybettiğini görmedi. Hükümdarın, prensine sevgisinde hükümdarca bir yan yoktu. Tanrı yine şahit ki oğlunu, güzel kraliçenin bedeninden kalbine vardığı gece, kalbinde tomurcuklanan katıksız ve bu dünyadan olmayan hazzın hatırasıyla sevdi. Çünkü prens sadece saltanatının değil şu tek ve biricik Tanrının da emanetçisiydi.

Görkemli sarayın mermer basamakları üzerinde tutuşulan bir bilek güreşinin temsili ile iç içe aktı baba ile oğulun hikâyeleri.

Öyle sevimliydi ki bu oyun, en ciddi hizmetkârların bile bir tebessüm geçirdi mana yansıtması makbul tutulmayan çehrelerinden. Önce bileklerin nasıl tutulacağı, karşı tarafın gücünün avuç içine nasıl alınacağı, gözlerinin içine nasıl fütursuzca bakılacağı. Hatta bu bakışa masum bir sahtekârlıkla nasıl aymazlık katılacağı. Savaşta hile mübah değil mi? Dirseğin yere nasıl dayanacağı, gücün nereden alınacağı, nereye boşaltılacağı bir oyunla öğretilirdi küçük erkeğe, içindeki gücün nasıl uyandırılacağı. Sonra bu gücün hissettirilmesi için kalın bilekliğin altındaki güçlü hükümdar bileğinin, henüz narin teniyle, boncuklu bileziğiyle, oğulun bileğine yenik düşmesi. Sevimli ve ayartıcı bir oyun. Büyümeye yürekli bir teşvik.

Ama gecikmedi. Her zamankinden daha sıcak bir sabah vaktinde. Güzel kraliçenin, birine şefkat değerine aşkla bağlandığı iki erkeğe yönelttiği bakışların altında. Hükümdar, kavradığı bileğin, bileği altındaki varlığını hissetti ilk kez. Elde ettiği kolay bir yengiydi yine kolay olmasına. Nihayetinde biri, erkek gövdesinin gücünü hâlâ koruduğu ikindi evveli, öğle sonrası yakıcılığında. Öbürü sadece soylu, kibar ve tatlı gül üşlü bir çocuk delikanlılığında. Ama zaman geçtikçe hükümdarın, prensinin bileğini bükmesi için daha fazla güç harcaması gerekti. Ve gün geldi, dünkü çocuğun delikanlı bileği hükümdar babasının bileğini önce zorladı, sonra yere yıktı. Hükümdar, sağ elinin altında ilk kez hissetti mermer zeminin ne kadar sert olduğunu. Ama asıl yangın hükümdarın tam kalbinin üzerindeydi. Üstelik göstermemesi gerekti. Göstermedi, geldi geçti.

Hükümdar, babasının yaptığı gibi, tahtına varis olanı daha sağlığında ortağı kıldı. Kendisini, oğlunun ortaklığında daha emniyette bildi. Kandillerin aydınlığında kalbine akıp durdu geleceğe dair bir oğul isminin teminatı. Bu biricik oğulun

mayası temiz, babasının ona harcadığı emek çoktu. Hâlâ kaynayan kara katran kazanının ortasında sırtını hiç kimseye dönmemek tedbiri, hükümdarlığın doğasında vardı. Ve böyle bir güvensizlik denizinde hükümdarın odasına gece gibi sabahın da en tekinsiz vaktinde sorgusuz sualsiz, dursuz duraksız girebilecek bir tek oğul hükümdar vardı. Karşılıklıydı güven ve korku dağları bekliyordu. Oğlunun odasına da kendisinden başkasının girmesini aynı endişelerle yasakladı. Bir yoldu aralarındaki, birbirlerinden başka yolcusu yoktu. Değil mi ki oğlu kalbinin yekpare siydi.

Kalbinin yekpare si, yirmi yaşına geldiğinde, bir köşesinden çatlayıverdi. Küçücük bir tohum düşüverdi gönlüne. Boy verdi. Bir ucu baba, diye ünledi, bir ucu devlet, dedi. Babanın yanında devletin sözü olmazdı elbet, baba en büyük devletti. Ama gösterişli yakalıklarının ve altın kösteklerinin dışında saltanatı kalmamış ve neredeyse unutulmuş olan rahipler işaret etmeseydi, kalbindeki kırığın bir ucu baba, derken öbür ucunun tanrılara çıktığını göremezdi genç prens. Tanrılarla babası nasıl da karşı karşıya duruyorlardı böyle? Bu uçurum araya nasıl da girmişti? Bu neyin ayrılığıydı, bilemedi.

Kaderin suali yok sadece sonucu var. Sarayın ırmak kapısına bir sepet içinde vurmuş olmasa da yaşanacak hakikatle ilgisi vardı bu, saçları sarı teni esmer prensin. Hakikati getirmek için değil geri döndürmek için gelmişti. Onu söylemeye değil susmaya, açmaya değil kapamaya, yapmaya değil bozmaya, yaymaya değil kaldırmaya. Hepsinin de arkasında rahipler vardı.

Diyordu ki rahipler, hükümdar, gözlerini dünyanın bu tarafına değil öbür tarafına dikmişken devletin temelleri neredeyse çatırdıyordu. Ülkeleri fethetmek, hiç değilse babadan miras almak kolaydı. Ama sonsuz gibi görünen toprakları elde

tutmayı bilmek, asıl zor olan buydu. Evet, hâlâ çok güçlüydü güney ülkesi ama zamanın neler getireceğini kim kestirebilirdi? Bu "hâlâ" sözcüğünün üzerine öyle bir basılırdı ki genç prens elde edilmiş fakat yöneticileri onları tutmayı bilmediği için elden çıkarılmış ülkelerin umum hikâyesini bir bir ezberinden geçirirdi. Susmazdı rahipler. Kötü günlerin başlangıcı da nihayetinde bir gün, bir saat, bir an değil mi? Kim sonsuz varlığa nasıl güvenebilirdi? Hiç çökmez zannedilenin aniden çökmesi bu hesapsızlıktan değil miydi? Güney, dünyanın tamamıydı ama böyle giderse göçmesi kaçınılmazdı. Halk cahildi nasılsa. Kendi yerine bir bakan ve gören olmasa göremezdi tanrılarının başına neler geldiğini. Tanrıların yaşadığı yere şükür ki hâlâ rahiplerin kalbiydi.

Hiç zor olmamıştı genç prensin fikrini zikrini, rahiplerin, ellerine geçirmeleri. Zaman uzunsa da ona sabredecek güç rahiplerde nasılsa varmıştı. Sabır acı, meyvesi tatlı. Zamanı geldi. Sabır acı meyvesini verdi. Öyle bir üfürdüler ki prensin kalbine muhabbetdârı kalmamış tanrılara dair bu sevgiyi, genç prensin kalbinin terazisinde, tanrılara ve onların rahiplerine dayanan devlet, bir baba devletinden daha ağır geldi. Kolay tartım değildi. Rahipler birbirlerinden rahipliğin sırlarını öğrenirken, o, hükümdarlığı öğrenebileceği babasından başkası yok zannediyordu. Ama işte rahipler hükümdarlığı babasından iyi biliyordu.

Netice olarak, ürkütücü olan şeydu ki sırtını bu dünyaya tamamen çevirmesinde haklı görüleb ilse de hükümdar, dünyanın tamamından ibaret ülkesini koruyamadığı için hükümdarlık görevlerini yerine getiremiyor demektir. Hoş görülemezdi. Buradan bakması için rahipler böyle boyadılar genç prensin hiç de mahmur olmayan ve büyükbabasının gözleriyle aynı delici bakışları taşıyan gözlerini. Böyle tuttular

nabzını, böyle tutuşturdular kanının rengini. Böyle geçtiler can damarının üzerinden.

Tanrılar şahid olsundu ki prensin kendi adı için değildi hiçbir şey. Her şey tanrıların, tapınağın temelinden, duvarından silinen adları içindi. Her şey kitabelerden çok daha geniş ve derin ama çok daha çabuk unutucu halkın kalbinden, atalardan kalan tanrıların adı silinmesin d İyeydi. Hüküm tanrıların adınaysa hüküm demekti. Kim ki tanrıların adını tapınakların duvarlarından, kitabelerinden ve yüreklerden silmeye, kazıtmaya kalkıştıysa karşısında bundan sonra genç prensi bulacaktı. Bu, babası bile olsaydı.

Suların öptüğü mermer basamaklarda gerçekleşti baba ile oğulun gerçek manada ilk kez karşı karşıya durması. Vakit bir yaz sabahı, alacalı sardunyalar çoktan kokuya durmuşlardı. Bir baba ile oğul gibi bakıştılar önce. Bakışlarında muhabbetin ürkek derinliği. Sonra her biri karşısında duran erkeğe kendi tanrısının adını anarak selâm etti. Bir taraf çoğuldu diğeri tekildi. Acılık girdi araya. Apaçık. Bu ilkti.

Hükümdar? Hâlâ çıkılmaz dağ, aşılmaz ova, inilmez umman gibi dursa da, çökmelerin en tehlikeli olanıyla içten içe göçüp duruyordu. Yaşlılık çökertmezdi kuşkusuz bu dağ gibi gövdeyi. Şu karşısında güçte kuvvette yeşerip duran fidan, gövdesini gövdesine, ruhunu ruhuna, inancını inancına yaslayıp dursaydı. Baba oğul dayanışsaydı. Siyaset? Oğulun babaya bakan yanında açılan bir gedikten araya girmiş olmasaydı.

Bunun adı da kader oluyordu. Bunca kader arasında en zor olanıydı hükümdarın kaderi. Gerçeği bir kez bilen, ondan vazgeçebilir mi? iyi de üzerindeki şu oğul hacmindeki ağırlık, neyin nesi?

Bu ne zor bir işti.

Eğildi mermer havuzun sularına hükümdar.

Suyun üzerinde yansıyan kendi yüzünde babasının yüzünü gördü. Kendi yüzü ise oğlunun yüzündeydi. Oğlu? Duvar resimlerinin hâlâ en can alıcı yerindeydi.

Genç prens, kalbinde bir kuş tüyü konsa dengesi bozulacak tarhların hassaslığında, ama kalbinin üzerine bir hançer dayasalar da yerinden sapmayacak inanan sağlamlığında başını koymuştu bu yola. Ülkesinin tarihçesine adının nasıl geçeceğini kestirebiliyordu. O, atalar dininden sapmış babasını yola getiren bir oğul olarak geçecekti tarihe. Ödeyeceği bedelin büyüklüğü hissinden uzak değildi, o babasına tapmayan bir evlât değildi. Ama öylesi bir kazanım için böylesi bir kayıp göze alınmaz mıydı? Ölümcül mukayeselerin sonunda yolundaki engeli aşikâr gördü. Yoluna çıkanın yok edilmesi gerekti. Ben sağ olduğum müddetçe, demişti hükümdar, benim kalbim yerinde durdukça, benim kalbim attıkça. Öyleyse hükümdarın kalbi dur sundu, güneyin başı sağ olsundu. Sonsuzu tanrılar yaşardı nasılsa, hükümdarlara düşen ölmektir. Ve ki atalar dinine göre, bir hükümdarın bedenine hükümdarlık kanı taşımayan kimsenin eli değemezdi. Gelecekse, ölüm hükümdara genç prensin elinden gelecekti.

Her olacak olanın bir sabahı bir de gecesini var. O gece hükümdar, nedenini bilmedi, dünya âlemine son kez bakanların ancak yaşayabileceği bir acıyla ta ciğerinden yandı. Özü hasret olan şu varlık üzerinde adım koyamadığı bir evlât ansıyla dağıldı da doğruldu uykunun kollarından. Seyrelmiş saçları dağınık, sırtı ter, sureti telâştı. Bu dünyaya ait olamayacak kadar bambaşka bir acıyla çıktı hükümdarlık yatağından, kraliçesinin sıcağından. Yana doğru saygıyla çekilen nöbetçilerin arasından geçerek girdi genç prensin odasına.

Oğul orada, cibinliklerin altında, tıpkı doğduğu günün güzelliğinde uyuyordu. Baba, başını, onun omuzuyla boynu arasındaki boşluğa bıraktı. Nasıl bir gaflet uykusu ki, bu ağlayışın sarsıntısından uyanmadı oğul, belli ki bambaşka rüyalardaydı. Güngörmüş koca hükümdarın içinden geçense, apaçık bir vedaydı da sebebini bir türlü kestiremedi. Kendisine bir şey olabileceği aklına gelmedi. Şu oğul şurada dağ gibi uyurken bu babaya hangi el dokunabilirdi? Oğlu için korktu sadece. Ama bu da olacak iş değildi ki. Kendisinin gölgesi, himayesi altında iken, kim şu güzel gözlü, güzel boyunlu oğul a kem nazarla bakabilirdi? Öyle emniyetten her ikisi de, bu veda duygusu da neyin nesi?

Odanın kapısından çıktı. Ama canı. Bir kez daha yandı. Gerisin geri döndü eşikten. Başım bir kez daha altın saçlı delikanlının başıyla omuzunun arasına sakladı. Kokusunu aldı onun, kendi kokusunu ona bıraktı. Sabah yakındı. Döndü odasına, derin bir uykuya daldı. Bilse, hiç uyumazdı.

Çıplak ayaklan zerrin taneleri serpilmiş zemini sessizlikle çiğneyip de babasının odasına girdiğinde oğul hükümdar, yer, gök, hava, ateş, su sarsıldı. Kapının tam önünde bekleyen, bir taş kadar sessiz ve hareketsiz koruyuculardan en sadık ve en uyanık olanın içi titredi. Bir şey gelmedi elinden, dur girme, diyemedi. Önü alınmaz bir sel gibi doldu oğul, odasına babasının. Önüne geleni devirdi. Hükümdar, uykusunda ve sırtı kapıya güvenle dönükken yakalandı. Ama hayata son bir tutunuş gücüyle açtı gözlerini. Sonra yumdu gözlerini. Olana bitene göz yummaktan başka çaresi kalmadığını anladı.

Kraliçeye gelince. Çok uzun yıllardır konuşmadığı anadili de göremediği deniz gibi uzaklarda kalmıştı ya, kraliçe geldiği günküne denk bir gaflet uykusundaydı. İki can yangım arasında

uyandı. Her şey bir ah çığığı hacmine sığacak kadar çabuk olup bitmişti.

Gördü gerçeğı. Görmez olaydı.

Ertesi gün toplandı sarayın büyük salonunda kurul. Başrahibin tahtı yeni hükümdarın tahtının yanı başında kurulmuştu. Arkalığı ak nilüfer nakışlı kraliçe tahtı ise çoktan yok olmuştu. Yeni hükümdar kısa bir konuşma yapıverdi. Benzi sarı, gözleri karanlıktı. İçindeki acı kimselerin anlayamayacağı kadar derinlere saklanmıştı. Ne taşırısam kendi başıma taşırım, dedi. Ataların dinine kesinlikle geri dönüldüğünü, alışıldık tanrılardan uzakta geçen bunca yılın bir kayıp olduğunu, başkentini eski yerine taşınacağı, kapatılmış bütün tapınakların açılacağını, yıkılmışların yapılacağını, kutsallık âdetlerinin de bundan böyle eskisi, en eskisi gibi olacağını açıklayıverdi. Her şeyden evvel de babasının kendisine verdiği ismi değıştirdi. Ölüm sonrasında da kendisini yaşatacak adın babası tarafından verilen ad olmasını reddetti.

Her şey, dedi, eskisi gibi olacak. Öyle bir olacak ki hiçbir şey olmamış gibi olacak. Başrahibin ve onun da arkasında duran rahiplerin yüzünde, haylaz babaların yaptıklarını unutturan sağduyulu torunlarını muhabbetle bağrına basan büyükbabalarının benzer bir gülümseme. Ülkeler de insanlar gibiydi şunun şurasında ve kendini toplaması da kaybetmesi kadar kolaydı.

Yeni hükümdar söylevini bitirdi. Yıllardır, tanrılara değil tek Tanrıya açılmış kapılan geçilerek büyük tapınağı girildi. Rahipler, kirli ve karanlık bir şeyden arda kalan bir şeye bakar gibi baktılar tapınağın zemin taşlarına, duvarlarına. Başrahip, elinden gelse, tanrılarında mahrum bırakılmış tapınağın mermer zeminini taş taş sökecek, temel duvarım tümünden

yıkacaktı. Ama bütün bunlarla vakit geçirmek için zaman dardı. Yıkmaktansa kurmak daha kolay oluyordu daima ve her şeyden evvel de tanrıların isimlerini, silindikleri duvarlara yeniden kazmak gerekiyordu. Hükümdarlık yontucusuna sil, dedi. Yontucunun eli titredi, emre itaat etmedi. Tanrıların adını iade edecek, sapkınlığın izlerini silecek el mi yoktu? Başrahip kendi eline aldı sapı kraliyet armalı yontucu keskisini, yıllar önce silinmiş ve sonra tekrar yazılmış duvarı bir kez daha sildi ve bir kez daha yazdı. Tanrılardan en büyük olanın adı en başta, diğerleri alt altaydı. Çok vakit alıyordu bu iş ama bunca zaman sabretmeyi bilmiş olan için bu kadarcık zamanın da adı mı edilirdi?

Tanrıların adı eski yerlerine bir bir iade edilince, sıra, eski hükümdarın ve kraliçesinin adlarının, duvarlardan kazınmasına geldi. Bütün o meyveli çiçekli, kuşlu böcekli resimlerdeki hükümdar, kraliçe ve hele şu mavi gülden geriye bir kalmasıydı. Sonsuza değin silinsindi adları. Kimse bütün bu olanları hatırlamasındı. Hele hükümdar. Öyle silinsindi ki adı zamanın kayıtlarından, böyle birinin yaşadığı, çöl ülkesinin üzerinden böyle bir rûzi garın geçtiği bile bilinmesindi. En son da, şu duvar resimleri ve kabartmalar yok mu, bir kez daha aldı keskiyi eline başrahip, kimseye bırakmadı, evvel hükümdarın, sonra kraliçenin, sonra mavi gül fidanının üzerine bir kuvvetle indiriverdi. Sakınmaya o kadar özen gösterdiyse de, oğul hükümdarın, nakşın başköşesindeki sureti bu darbeden kazasız belâsız kurtulamadı. Aldırmadı, içi, azgın bir mutlulukla dolup taşıyordu başrahabin ve hiç olmadığı kadar gülümsüyordu. Olsundu. Yeni hükümdara nakış mı yoktu?

Şu genç hükümdar dokunacak kadar yakındı ama ona da tanrı diye dokunmak yasaktı. Bu yüzden hiç zor olmadı halkın da dönmesi. Görünür tanrılara hizmet eden bir tanrıhükümdar

istiyorlardı besbelli. Görünmeyen bir tanrıya ulaşmak, zor bir yolun sonunda kapalı bir kapı gibi duruyor ve hiç de emniyet hissi vermiyordu.

Bütün bunlar olunca. Her şey olunca. Güney ülkesine ayak bastığı ilk gün hissettiği yabancılık bile bunun gibi değildi, kraliçe bir değil iki yerinden vuruldu. Can evinden vuruldu. İki canıyla vuruldu. Hangisinden kaçsa öbürünün hayali dikildi karşısına. Ey canım, dedi o koyu mavi güzlerin sahibine. Daha doğduğu gün göğsünden ilk sütü emerken karşılaştığı belâ-defter gözler bir kez daha dikildi gözlerinin önüne. Ey canımdan kopan can. Ey yaralı canım. Ey canımın yansı. Ey benim yarı canım. Cinim. Arkasını getiremedi.

İnsanın, canının bir yarısı öbür yansını nasıl böyle ederdii? Anlamaya çalıştı kraliçe, anlayamadı. Akli almadı. Zorladıkça anlamasını, yaşadığı şey karşısında, aklının gerçeği tuzla buz oldu, daha fazlasını taşımaya mecal yetiremedi. Kalpti, aşkla açılmış her yolda çatlaması gereken şey, oysa onun akli orta yerinden ikiye ayrıldı. Uzun cümlelerle değil, bütün kimyası, eczası bozulmuşlara mahsus, giderek kısalan cümlelerle konuşmaya, giderek konuşmamaya başladı. Küçülttü kendisini, bir dairenin içine kapattı. Geriye bir tek cümle kaldı: Gördüğümü ve bildiğimi şu an hatırlamıyorsam, ne olduğumu bilmiyorsam, ey saf bilinç, ben bilmekten vazgeçtim artık, sen bil benim yerime.

Bu açıklık yetti, daha fazlasını zorlamadı. Dünya âlemin suret gölgeleri üzerinde kendisine düşen oyunun burada bittiğini fark etti. Kurban istiyordu bu kıyamet. Aklını feda etti. Saraydan bir hayal, perdenin öbür tarafına süzülür gibi, çıkıp gitti. Kafesli pencerelerinden, dışarıya, kum tepelerine ve ırmağa bir daha bakmayacağı, cümle kapısından dışarı asla çıkmayacağı eski sarayın bir odasına yerleşiverdi. Sessizce acısını çekti. Ses

etmedi. Söz de etmedi. Başını geri çevirse sanki birden taşa dönüşecekti. Her şey berzahta kurulup sonra bir boşluğa savruldu. Kraliçe unuttu. Bazı geceler nasıl olduğunu fark etmeden uyandığı yatağının içinde kendisini dizlerinin üzerinde oturur vaziyette buldu. Yüzü kuzeye sırtı güneye dönük oluyordu.

Öyle gecelerde kendisine neler olduğunu hatırladı bir an, ama hemen ardından unuttu.

Her hikâyenin sonunda bir şey uluyor ya, muhayyilesi her bir son paragrafına Nuh'un tufanından arda kalmış bir yağmur yağdırmaktan öteye geçemeyen yazıcı, bu hikâyenin sonunda da, kavrulmuş anlatıya yağmur serinliği indirmekle iktifa edebilirdi. Ve dahi yabancı topraklarda bir türlü kök salamamış mavi gül fidanının, aniden yeşeriveren bir sun dal filizinin ucunda, bir gelecek zaman ağacı olarak can tuttuğunu, ışıklı ve bereketli gölgesini çöl toprağın m üzerine düşürü verdiğini tahayyül edebilirdi. Ya da kraliçenin hiç unutmadığı kuzey yıldızının, güneyin göklerinde bir an parıldayarak hemen sonrasında hızla değil yavaş yavaş, ağır ağır, göz göre göre kaydığını yazabilirdi.

Hiçbirisi olmadı bunların. Bütün bunlar uydum akıllı, uydum gönüllü öykücünün uydurmaları, ölçüp biçmeleri sadece.

Hükümdar? O işte gerçek.

Kendi ülkesinin süregiden tarihçesine, atalar dininin doğru yolundan sapmış bir hükümdar olarak geçti.

CAM IRMAĞI TAŞ GEMİ I

İç yüzüne eremedi anlatamadığım gölge, bir güneş hikâyesini zorunlu kıldığında bildim ki camın özü kum, kumun aslı taş. Ne camı kırmak ne de taşı horlamaktı niyetim. Taş ile camı birleştiren kalemin kalbine en evvel ben hamd ettim. Ama

düştüm, camın kırılğanlığına, taşın sertliğine. Camın tannanına taşın sessizliğine. Camın özü ateş, taşın özü su değil ki. Başlayalım; benimki hayli uzun bir hikâye.

İçinde taş bir gemi duran ve camdan bir ırmak akan hikâyeyi yazmaya kalkışınca. Bir yandan onca cümleyle başa çıkmaya çalışan diğer yandan da taşın içinde saklı heykel gibi günbegün ortaya çıkan şeyi seyreden yazıcı için mekân olarak, her hikâyeyi bir diğerine eklemleyebileceği kadar uçsuz bucaksız bu çöl ülkesinden daha uygun neresi olabilir ki?

Varlıkların, kızgın kumda, kendilerinden önce gölgelerinin geldiği, geriye ise sadece serin taş üzerinde bir izin kaldığı çölde. Zamanı seçmek içinse gidilebilecek en uzak yere kadar gitmeli.

Şu sessiz taşlar tanıklık etmese, yaşadıklarından bile şüphe edeceğiz. Ama yaşamıştılar. Hükümdarlarının üzerine yığıldıkları dağ mezarlar gizlemekten çok aşikâr eden, saklamaktan çok çağıran, korumaktan çok kışkırtan onlar, güneş saati ve su saatini bilip de hesapta sıfırı bilmezken. Yıldızları ve seyyareleri birbirinden ayırıp da, güneş ve ay tutulmalarını kaydetmez iken. Üstelik güneş tutulması sabah yıldızını, akşam yıldızını, battı zannedersin de yerinde durur yıldızı, gün gözüyle hiç tanımadık yıldızı, gün ortasında görünür kılarken. Tarihin ilk kadın hükümdarı, bütün yerlerin hanımefendisi, saltanatını sürmüş; bahçeleri sakız ağacı kokulu tapınağını kayalara oydurtmuştu. Ama Asya'ya tam yirmi yedi sefer düzenleyen ve neredeyse yüz yıllık bir saltanatın sahibi cihangir hükümdar da, gösterişsiz mezarının bitimini bekleyemeyecek denli aceleci, on sekiz yaşındaki çocuk kral da ölmemişlerdi daha.

Saba Melikesi Bel kıs, Süleyman'ı ziyaret etmemiş, kristal gölün yanılığında eteklerini toplamamıştı. İskenderiye'nin ırmak ağzı beş kola ayrılmışsa da meşhur feneri dikilmemiş,

kütüphanesi henüz yanmamıştı. Üç bin yıllık tarihin, bir aşkın mağlûbu son hükümdarı, kendisini imparatorluğunun simgesi yılanı henüz sokturmam işti.

Bunlar benim göz diktiğim zamana göre o kadar yeni olaylardı ki bu hikâyede yerleri bile olamazdı. Çok daha eski zamanlardı ki hikâyenin zamanı başladı.

Sanatkârlar Köyünün tarihçesinde bir yontucunun evini bir hükümdar ilk kez ziyaret ettiğinde, ırmağın erguvan rengi örtüsü üzerine ağaçlar gölgelerini salmış, köyde hayat çoktan başlamıştı. Durur gibi görünse de ağır ağır akan mavi, büyük, güzel ve derin su, toprağın iki yakası gibi hayatla ölümü de ayırırdı burada birbirinden ve doğu yakası dirilere kalmışken batı yakası ölümlere ayrılmıştı. Bütün ömrünü kraliyet mezarlarının yapımında çalışmakla tüketen işçilerle sanatkârların köyü de ırmağın batı yakasında kurulmuş ve onlar daha sağ iken ölümlere katılmıştı.

Döşemesi dallar ve tavanı sazlarla örtülü, derme çatma evlerin her birinin aynı zamanda bir işlik olduğu bu köyde tuğlacılar, duvarcılar, camcılar, nakışçılar, ressamalar bir arada yaşardı. Dağı yükseltmeyi tasarlayan mimarlar, aynı dağı delip yeraltında yol açan mühendisler de oradaydı. Ama ırmağın batı yakasında ölüm ve ona dair her şey taş olurken, taşa yazılır taştan okunurken, bu köyde en fazla da taşçılar ve yontucular vardı. Kendilerine zedelenmiş bir bel kemiği, bozulmuş bir yürüme ve bir daha asla eskisi gibi dik duramayacak bir sırt armağan edilmiş taşçılarla dolu bu köyde en ağır yük de onların omuzundaydı. Yontucuların işiyse taşçılarının sırtına yüklenmiş dağa kıyasla ancak hafif sayılabilirdi. Taşı yontmak, dağı iğneyle kazmaktı asıl işleri. Sonrasında heykelleri ve kabartılmış resimleri boyamak da onların işiydi, ressamdılar yani. Her şeyin temeli olan ve bir tür resim sayılan yazıyı da taşlara onlar

kazardı. Çok inceydi işleri. Ama onların işi, bambaşka bir nedenle zordu. Bunca işin altından kalkarken hiç titrememesi gerekirdi ellerinin ki yaptıkları iş hükümdarın hoşuna gitsin. Böylesi bir istikamet de ancak tanrıların elinin desteğiyle mümkün olabilirdi, tanrılar yönlendirmeliydi ellerini. Bundan daha zor ne olabilirdi?

Lâkin, eskinin de eskisi o dünyada sanatkâr, elinin edip eylediğinden dolayı önemsenmez, bu eli tanrıların yönlendirdiği hiç düşünülmezdi. Yaptıkları yapacakları şeyin kalıcı görkemine mukabil silik ve önemsizdi kendileri. Çünkü sanat, dünyanın gelip geçici bu yanını göstermekten çok sonsuz olan ölüm evrenini anlatmak, hükümdarı bu yolculuğuna hazırlamak içindi; sanat hayat değil, ölüm içindi. Yaptıkları söyleyecek ama onlar susacaktı bu yüzden, yaptıkları kalacak, onlar unutulacaktı. Onlardan geriye kala kala, bir taşkınyla çölleri, dayanıklı gemilerin, hafif sandalların seyrettiği denizlere çeviren ve aynı taşkınyla bütün sınır taşlarını yerinden oynatan ırmağın kıyısında kurulmuş bu köyün temel taşları kalacaktı.

Sıradan insanların ayak basması yasaktı gerçi bu köye. Ama çok uzun tarihçesinde bile köy bu kadar vasıflı bir ziyaretçinin habersiz gelişine alışkın değildi. Sanatkârlar Köyünün sakinlerinden hiçbiri, bir hükümdarı bu kadar yakından görmemişti. Gelişi, yıllarca anlatılacaktı hükümdarın, sıradan bir hadise değildi.

Güneşin, üzerinde, bambaşka zamanlara doğup battığı şu batı vadisine, gözlerine bakılamayacak denli ışıklar saçan hükümdar, bütün şaşaaşı, bütün şatafatı ama neticede kendi bedeni, kendi varlığı olarak gelip de durduğunda yontucu, lâcivert gökte sarı yıldızları boyamak için, sahte altın tozundan karışımlar denemekteydi. Elleri yıldız kabuğunun üzerinde, öylece kalıverdi. Güneşin yeryüzündeki gölgesi, kendisinden

sadece haberler verilen, adı ağıza bile alınamayan hükümdarla yüz yüze geldiğinde heyecanını dizginleyemeyecek kadar genç; ama neden sonra aklını başına toplayarak, dizleri üstüne çökmeyi, yüzü üzerine kapanmayı kestirebilecek kadar da tecrübeliydi. Sesi soluğu kesilmişti.

Hükümdar, tanrıları için gerekli devasa tapınaklar yaptırmaya, onları devasa heykeller ve resimlerle donatmaya meraklıydı. Bir saltanatın gücü ona bakılırsa taşların görkeminden okunurdu. Vakt-i saltanatında, çökmezliği göçmezliği, mi m arlan ve mühendisleri tarafından bir açılış müjdesi gibi kendisine verilmiş öyle tapınaklar yaptırmıştı ki ancak sütunlara dayanarak ayakta durabilen geniş tavanları vardı. En görkemli zaferlerin tarihi bu tapınaklarda parlak kireç taşıyla kaplı duvarların üzerine kazınmıştı. En beklenmedik yenilgilerinse bu yazıtlarda adı olmazdı. Lâkin yere yayılan, göklere uzanan, duvarlarına en fazla da tanrıların adı kazınan bu tapınaklar hükümdardan hükümdara, zamandan zamana genişler ve güzelleşirken, bir değil birçok hükümdara ait olurdu. Sadece mezar bütünü bir hükümdarın tek ve biricik mekânı olurdu. Ona ait, onunla sınırlı.

Hükümdar şimdi, tamamlandığını gözünün sağlığında görebileceği o muhteşem mezarı istiyordu. Geç bile kalmıştı bu siparişi vermekte ama ömrü savaşlarla geçmiş ve o en iyi ustanın yolunu gözleyip durmuştu. Vakti zamanı tamamlanmış olmalı, yontucunun genç şöhreti, her şeyin en iyisini isteyen hükümdarın kulağına kadar ancak şimdi gelmişti. Sunulan serin nar şerbetini reddetmediyse de vakit geçirmede, isteklerini sıraladığı emirlerini verdi. Değil mi ki ülkesinin en şöhretli yontucusu karşısında durmaktaydı ve onun, renklerin, taşın ve ışığın dilinden anladığını duymayan kalmamıştı. Kuluydu, öyleyse tanrısal krallığına en uygun sanatçı da o olacaktı.

Yontucunun, bu şöhreti kazanması kolay olmamıştı. Suyun üzerinde suyun rengini seçmeye alışkın gözlerle, incecik mermerin göğsündeki lekeleri ayırt edebilecek kıvama gelmesi, taşın içinde saklı bahar dallarını, ak nilüfer yapraklarını, öfkeli kaplanları, tanrıları, hükümdarları bulup çıkarması vakit almıştı. Sergüzeşti vardı. Sıradan bir taşçıydı başlangıçta. Ama çocukluğunu taşçı çırağı olarak geçirmişse de diğerleri taşı taş üzerinde yükseltirken, o, taşı taş olarak görenlerden, onu kırmakla yetinenlerden başkaydı. Taş kırılmaz değildi, taşçı da kırarak söylemişti söylediğini, ama taşın tam da kırıldığı yerden gerçek rengini gösterdiği kaçmamıştı gözünden. Demek ki söylemek için kırmaktan başka bir yol, yontmak vardı. Bunu fark edince taşı kırmakla yontmak arasındaki mesafeyi bir çırpıda aşmıştı.

Taş tarafından kuşatılmasa, ona egemen olmasa bu yolu aşması düşünülemezdi elbet. Taş zaten kuşatıcıydı, onun üzerinde egemenliği ise ancak çilesini çekmiş biri kurabilirdi. Keski, çivi, çekiç, balyoz, balta, taşçı kalemi. Bütün bu gürültülü, ağır ve kaba âletler arasında tanımıştı taşı ve onun her halini. Her türlü mermeri, lahit yapımında kullanılan kırmızı ve siyah dayanıklı taşları, pek kıymetli lâcivert taşını, Suriye'den getirilen kızıl kumtaşma nadiren buralarda da rastlandığını. Mercan damarlı kayalardan en uygun kütleleri seçmeyi, onları bozmadan çıkarmayı, kırmadan taşımayı. Hasılı, taştan ağır kayadan sert pek çok şeyi. Kendisi kıvama böyle gelmiş, taşı yola böyle getirmiş, yumuşatıp ipek bir örtüye çevirmişti. Birkaç yıl yetmişti. Elindeki çekici ve keskiyi taşa daha farklı bir niyetin biçiminde indirmeye başladığında, ben, demişti, taşı kırmak için yaratılmadım ki.

Bedeli ağırdı. Bu bilgiden sonra, hiçbir taşçının sonuna kadar sakla yamaya çağı güzellikteki elleri yarıldı, tırnakları çatladı,

teni kavruldu. Ama taş kıra kıra bir günü daha bitirmesi kum saatinin haznesinde gözle görülür bir boşluk bir aksa da, taşlara kazıdığıнын işaret ettiği sonsuzlukla ancak avunacak denli uyanıktı. Taşçı olan sıfatının yontucuya çıkması fazla zaman almadı bu yüzden. Ömür dediğin ne ki, zaman çabucak geçti, çıraklıktan kalfalığa, kalfalıktan ustalığa yükseldi. Ama ne yonttu, ne kazıdı, ne boyadıysa yine de içinde tam boşalmayan bir yer kaldı ve o da bir türlü dolmayan yerle yan yanaydı. Elleriye bütün yaraları, yarıkları ve çatlaklarıyla gün geçtikçe güzelleşti. Ancak görmeyi bilenler bu güzelliği görebildi.

Bir taşçının yontucuya dönüşmesinde korkulacak bir yan yoktu aslında, ikisi de taşla söylüyordu söyleyeceğini. Lâkin onun söyledikleri daha fazlasını söylüyordu, korkulacak olan da buydu. Oysa sanatın yüz bile değil binlerce yıl içinde, bir gelenek ırmağı halinde aktığı Sanatkârlar Köyünde hiçbir yontucu başlangıçta bağımsız değildi, mutlaka başka bir yontucu tarafından eğitilirdi ve varsa cevher, eğitmen tarafından fark edilirdi. Bu defa da öyle olmuştu. Sularında gölgeler dinlendirmeye alışkın ırmağa iyice sokulmuş büyük tapınağın görkemli planını çizen mimarlardan, inşasını tamamlayan yetenekli mühendislerden sonra sıra ressamalara, kabartmacı ve yontuculara gelmişti. Sanatkârlar Köyünün en ehliyetli ustası, ustaların ustası, çıraklarını ve kalfalarını yanma alarak işliğini tapınağın tam ortasına kurmuştu. Gün değmez, güneş girmez iç odalarda, meşale aydınlığında, geçtiğini fark bile edemedikleri günleri geceler, geceleri günler kovalamıştı.

Yaşım başını almış usta, kayağantaşı ile kaplanmış cilâlı duvarın üzerine tanrıları, kralları, orduları, hizmetkârları; ırmağın kuşlarını, deniz balıklarından farklı balıklarını, timsahlarını, kayıklarını; kayıkların soylu efendilerini, güzel hanımefendilerini istiflerken, kullanıla kullanıla aşınmış

kalıplarını çıkarmış, özenli ama yormayan bir ölçüp biçmeyle yerleştirmişti her şeyi. Böyle bir usul, bin yıllardır aynı kralların aynı zaferlerini, aynı tanrıların himayelerini, aynı biçimlerde betimlemeye yarardı. Usta önceden çizilmiş şekilleri yeni bir düzen içinde dizerken, ancak kalıpların dolduramadığı boşluklar kalırsa oraya da eskisinden çok farklı olmayan yeni şekiller eklerdi.

Bu kez de usta, büyük kralın, ölümler tanrısı karşısında kabul gördüğü o önemli sahneyi tanzim ederken tam da sol alt köşede bir boşluk kalmıştı. Dönmüştü öğrencisine, taş ile yontu arasındaki mesafeyi bir çırpıda silip atan şu ünlü tilmizine. Haydi bakalım, demişti, doldur bu boşluğu, görelim hünerini. Yontucu birkaç saat içinde, kalemini kenar çizgilerinin üzerinde, keskinini parlak taşın derininde kaydırıp tamamlamıştı yonttuğu şeyi. Bu, kralın ayaklarının dibinde, sıradan bir kölecikti ve ilk bakışta dikkat çeken bir yanı yoktu. Ama kölecğin suretindeki yeniliği, bütün bedenine sinmiş alışılmamış hareket halini, bakışlarında yontucunun kendi dizginlenemez bakışlarının resmedildiğini görebilmesi için yaşını başını almış ustanın bir bakışı yetmişti. Güngörmüş adam, bu yetenekli çocuğun, kendisine bırakılan yer henüz dar olduğu için taşkın kılıp akamadığını, ama alışılmadık azgın bir seli içinde sakladığını, eğer önü alınmazsa bu taşkın yontu, biçim ve rengi koruyan bütün sınır taşlarını yerinden oynatacağını yine bir bakışta anlamıştı. Vakit varken önünü almak gerekti. Ustası, bir taşçıyken yontucu olan, yontuculuktan da fazlasında gözü olan çırağının önünü böyle kesti. Onu geleneğin kalıpları içine böyle sıkıştırdı.

Zihin, kalıbına bir kere uydurulunca, yontucu, binlerce yıldan bu yana yapılmış heykelleri, kabartmaları, desenleri, biçimleri, renkleri, boya renkleri incelemekle geçirmişti çıraklığının ve

kalfalığının güzelim günlerini ve fark etmişti ki sanatçı olarak itibarı, kalıplara uymasındaki başarısındaydı. Kimsenin ondan yeni bir şey, başka bir kimse olmasını beklediği yoktu. Tam tersine aynı olması isteniyordu. Şu işliklerde herkes ter olmuş akarken, nefes olmuş solunurken, her şey bir şeye uymak zorundaydı. Oysa bu uyumun yontucuyu cendereye alan ne kadar sıkı kuralları vardı. Oturan kral heykelleri ellerini dizlerine koymak zorundaydılar söz gelimi. Şayet ayaktaysalar, sırtlan dik, omuzlan gergin olmalıydı ve bedenlerinden gençlik ve güç fışkırmalıydı. Daima bir kaplan kadar çevik, kurt kadar çekici görünürken, kaç yaşında ölmüş olurlarsa olsunlar, yaşı belirsiz bir güzellik sarmalıydı kendilerini. Gözlerinde derin bir bakış, dudaklarının üzerinde muammalı bir gülümseyiş durmalı ve bu muamma bir diğer heykelin yüzündekine hem benzemeli hem benzememeliydi. Çoğu, şu cihangir hükümdar kadar savaşçı olmasalar da, dehşet ve zulüm sinmeliydi hükümdar kabartmalarına. Düşmanların canının alınması, kanının dökülmesi, tutsak kabilelerinin sürüklenmesi. Korkulu suçlular, acımasız kollayıcılar. Hiç kazanılmamış savaşların bile üstün geleni olarak resmedilen krallar. Uygun düşeni böylesiydi ve halkın gözü en fazla da, gölge ve ışık oyununu, renk değerini hesaplamayı iyi bilen yontucunun elinin hüneriyle boyanmalıydı. Kraliçeyse hükümdarın daima, sol, yani önemsiz yanında dururdu. Bir elini saygıyla kralının ya omuzuna ya dizine bırakır, siyah ve parlak saçları omuzlarının üzerinden akardı. Gözleri, kralın gözleri kadar siyaha, teniyse onunkinden açık renge boyanır ve bu açıklık, kraliçe gibi bütün kadınların da güneşe erkeklerden daha az çıktıklarına dair bir ima taşırdı.

Geleneğin ırmağında, krallar ve kraliçeler gibi, tanrıların da uydurulacağı bir kalıp muhakkak vardı. Hep aynıydılar, hep tanrıydılar. Hareketsizlikleri en belirgin özellikleriydi, çünkü kul

kısmı tanrısının hareketine dair bir şey bilmezdi. O kadar bilmezdi ki, tanrılardan birinin sadece bir ayağını, o da her zaman sol ayağım, birazcık öne doğru atmış olması bile alışılmamış bir hareket demektir. O zaman rahipler gibi halk da bu adımı atan tanrıdan daha çok onu yontan el karşısında şaşkınlık ve korkuya kapılırdı. Öyle aşırı bir adım olarak görülürdü ki bu küçük adım, çare olarak, sanatın sırları gibi sınırlarını da korumakla yükümlü olan büyük ustalar, çırağın gözünün önüne bir dağ diker, atılan adım hemen oracıkta geri alınırdı.

Az zaman değildi bin yıl; binlerce yıl boyunca aynı bir yontucu, aynı krallaştırılmış tanrıları ve tanrılaştırılmış kralları yontup durduğunda ortaya çıkan yapıt, bir önceki sanatçının kalıbına uyar, bir sonra gelecek olanın ise kalıbını hazırlardı. Gençliğin en harlı yıllarının feda edilmesi anlamına gelen uzun ve meşakkatli bir eğitim sürecinden sonra en fazla da yontucunun kendisi bu kalıplarda sıkışıp kalırdı. O kadar sıkışıp kalırdı ki, bir gün bu kalıpların kayıtları üzerinden kaldırılrsa, bağımsız iradesiyle bir şey yapabileceği artık aklının ucundan bile geçmezdi. İşte o zaman usta unvanı, köyün meydanında düzenlenen büyük bir törenle verilirdi ona. Kendisinden bundan sonra zarar gelmezdi. Değil mi ki ölümsüz biçimin dışına çıkmak aklına bile gelmez, o da artık herkeslere benzerdi.

Yontucuyu ziyaretinin üzerinden hafta geçmemişti ki sabahın ilk ışıkları ırmağın doğu yakasından yükselirken, batı kıyısında hükümdar, kalabalık bir mimarlar ve mühendisler ordusuna mezar bütünü için kendisine seçtiği yeri gösterdi, işte, dedi, tam buraya oymanızı istiyorum benim mezarımı, ve ekledi, elinizi çabuk tutun. Çünkü hükümdarlar, mezarı bitmeden ölmekten çok korkardı, üstelik onun tasarladığı şey mezardan çok, neredeyse bir yeraltı sarayıydı. Mimarlarla mühendislere

düşense, hükümdarın içinde çizili resmin arkasına düşerek onu oradan bulup çıkarmaktı.

Tamamlanması en az yirmi yıl sürecektir inşaata başlandığında ancak hükümdarın kalan ömrü kadar zamanlan olundu ve bu yüzden zaman, aşılması gerekli en zorlu dağ gibi dikilirdi önlerine. Bir yandan özenli diğer yandan aceleci çalışırken geceyi gündüze katmalarının nedeni zamanın kum gibi akması ve kum dağları gibi ağır ağır şekilde girmesiydi. Yontucuların ise daha da az zamanı kalırdı. Çünkü zahmetli ve özenli inşaat tamamlandıktan sonra ancak açılırdı mezarın kapıları onlara ve duvarların üzerine suret düşürmeye, taşların içinden ne çıkarabileceklerini yoklamaya o zaman başlardı. Hasılı, yolu bir biçimde bir hükümdar mezarından geçen herkes zamanla yarıştı ama yarışı İması gereken aslında hükümdarın zamanıydı. Bu nedenle bilinmeyen tek şey de ne kadar zamanlarının kaldığıydı.

Bunca zamansızlık arasında kaybedilecek tek zaman, kendisini okumayı bilenlere gökyüzünün fısıldadığı güzel saati bekleyerek geçebilirdi. Bu defa da öyle oldu. Yıl d ızbil imciler, vakti saati seçti. Çok geçmedi, yıldızların en parlak olanı ufuk çizgisinin üzerinde güneşle aynı hizada durduğunda; büyük, derin, mavi ve güzel ırmağın bütün kıyıları basacak taşkınının ilk dalga uğultusu da geldi. Yeni yılın ilk günü, bolluk ve bereket mevsiminin de başlangıcıydı ki bu, başmühendis kayanın bağına külüngünü indirdi.

Doymaz bir benlik ve halkta doyurulması gereken bir tanrısallık duygusuyla anıt mezarlarını göklere yükseltmeye alışkın hükümdarların tutkularına ses çıkarmamış toprak, bu kez de bağırının delinmesine sessiz kaldı. Tahta bir perdeyle, sıradan insanların uygunsuz nazarlarından sakınılmış inşaat günden güne, hızla ilerledi. Sayılı işçilerden başka kimse bir şey

görmedi. Belli ki hükümdarın daha zamanı vardı, pay biçilen süre daha tükenmemişti ki mezar bütününün inşaatı bitti. Sıra muhteşem mezar odasının süslenmesine gelince, gizlilik de geldi, yontucunun yoluna dayandı. Herkes aradan çekilmişti, bundan sonrasını yontucu tek başına yürüyecekti.

Yolunu yürümeye başlamadan evvel yontucu saraya çağrıldı, bu davet de en az hükümdarın kulunu ziyareti kadar alışılmadıktı. Altı düz bir sal değil, yüzünü tan yerine çevirerek bindiği kraliyet teknesi onu götürüp de sarayın bahçesine açılan rıhtıma bıraktığında yontucu, sessiz ve kibar köleler ile ıhlamur çiçeği kokulan tarafından karşılandı. Hükümdarla bu kez onun mekânında karşı karşıya durduklarında ayaklarını iyice birbirine dolayan teşrifattan ötürü içi önce sıkıldı, ama hükümdar söylemeye başlayınca sıkıntısını unuttu.

Bak, dedi hükümdar, meyve tabaklarının biri gelir biri giderken, güzel kokuların biri tüter öbürü sönerken, mühendislerim ve mimarlarım, içimde saklı resmi bulup çıkardılar. Ben anlattım onlar kurdular. Sana ise bir şey demeyeceğim, ellerinin maharetine o denli güvenim var anlayacağın. Neyi nasıl yapacağın hususunda seni hiçbir bağla bağlamıyorum ama iki kaydın dışına çıkma:

Bir, elinin eylediği her ne ise ataların yolundan ayrılma.

İki, yaptığın her ne ise karanlıkta kalmasına göz yum, bu karanlığa başkaldırma.

Hükümdar, yürüyerek söylemeyi seviyordu, bahçelerde yürümeye başladı, yontucu da ardı sıra geliyordu. O, karanlıktan bahsetmeye başlamışken, yontucu, ırmağın aynasından yansıyan saf ışıkta bu çetrefil kitabın ne tür bir bilgi taşıdığını okumaya çalıştı. Ama okuyamadı, çok karanlıktı.

Hükümdar, bir zamanlar hükümdar adı altında kullandığı şu ölümlü bedeni keten bir gömlek gibi sırtından çıkarıp bir tarafa attıktan sonra, yeniden doğuşun mekânı olacak olan şu mezar odasında yepyeni bir hayata başlayacak; bu yeni hayatta kullanacağı bedenini ise boy boy heykeller, yontulmuş kabartmalar, boyanmış resimler temsil edecekti. Onların da biçimi yontucunun elinden çıkacak suretten öte suretteydi. Hükümdar işte bu bedenlerde, bu suretlerde tanrısallık istiyordu. Yontucunun zaten bildiğini bir kez daha, çabuk ama öz açıkladı.

Ağır ve kendinden emin bir sesle, beni, dedi, çiz, öyle bir çiz ki olduğum gibi değil, olmam gerektiği gibi olayım. Kendimden çok, görülmek istediğim manadan ibaret kalayım. Tanrısallığının kusursuz yanlarını çıkart ortaya, insanlığımın kusurlarını görmezden gel. Yani sana diyorum ki göğsümdeki yara izi gibi sol kaşımın üzerindeki lekeyi de görmezden gel. Öyle resimler yont ki, onlarda beni hem atalarıma, hem oğullarıma bağlayan ortak çizgi, tanrısallık olsun. Boyum tanrılara yakışır uzunlukta, yüzüm ancak onlarınki kadar parlak olsun. Hem kral hem tanrı kıl beni. Yakaran krallar ve yakarılan tanrılar arasında kendimin tanrılaştırılmış sureti karşısında durduğumda, sunu veren de ben olayım verilen de, tapan da tapmıç gören de. Kusurlar ayırır güzellik yaklaştırır çünkü güzellik tamlıktır. Çizdiğin, bu yüzden eksik değil tam olsun, yani güzel olsun. Güzelliğin bir adı da güçtür bizim dilimizde. Öyleyse tutsaklarımı ayaklarımın altında çiğnediğimi, mecali tükenmiş buğday başakları gibi saçlarından yakaladığımı, öylece silkelediğimi, elimdeki güzü öfkeyle kaldırırken verdiğim göz d ağlarını, ezip geçtiğim toprağın yüzünde ot bile kalmadığını kazı duvarlara. Ve hepsinin üzerine de ismimi yaz defalarca çünkü ismim, senin yazdığın satırdan çıkarılarak bana

verildiğinde, yaşamın öbür yüzünde var olacağım, bu yüzünde ise unutulmayacağım.

Hükümdarın cümlesine yontucunun buraya kadar bir diyeceği yoktu. Böylesine eğildiği eğitildiği, taunlarını bile soğukkanlılıkla resmetmeyi öğrendiği bir geleneğin yollarını ezber ederek gelmiyor muydu zaten? Bir kez olsun bendini aşmamış, kendini yıkmamış olan için nice dir yürünen yol tekrarlanmaz da değildi. Lâkin hükümdarın cümlesinin şu "iki" dediği kısmı yok mu, yontucu, cümlenin bu kısmında ayağına dolanan bağı bir türlü çözemiyordu. Ne kadar zordu nice uykusuz geceyi, dumanlı ateşin aydınlığında daralan nefesini, kirlenen tenini, gözünün ışığını, hepsinin önemlisi onu tanrı kılan yanını, yaratıcı elini, yeri bile unutturulacak bir mezarın ağır karanlığı içinde bırakmak. En güzel eserlerini terke razı olan eski zaman yontucularından biri olmak. Terk; çünkü sonsuzluğa uyanacağı uykuda hükümdarın asla rahatsız edilmemesi şarttı ve bu şart da ancak mezar odasının unutturulmasıyla mümkün olacaktı.

Hükümdar, onun halinden anlamıştı. Bir sarmaşık dalını gevşediği ağacın gövdesine sararken, beklenmedik bir ilgiyle, ne düşünüyorsun yontucu, diye sordu. Şikâyet, kul kısmı için makbul hal değildi, yontucu da bir kuldu şunun şurasında, sağlığını yüce hükümdar, diye cevapladı ve sustu. Ama hükümdar bütün teşrifatın ötesine geçen buyurgan bir samimiyetle, saklama, dedi, bana içinden geçeni söyle. O üsteleyince, karşı çıkmak da yanlış olurdu. Bunun üzerine yontucu, yaptıklarının görülmeyecek olmasından duyduğu kederi anlattı. Ama uzun etmedi lafı, başı önüne eğik, sözcüklerin üzerinden kısaca geçti, bir iki cümleyle açılı ver di. Karanlıkta kalacaklar, dedi, acısı yüzünden belliydi. Mezar odasının kapıları gürültüyle indirilip de mühürlendikten sora en

ufak bir ışık değişiminin onlara katacağı renk ve anlam zenginliğinden yoksun kalacaklar. En önemlisi, kimse görmezse şu kanat çırpın mavi kazları, kanatlarının ucundan sıçrayan su damlasını, ey hükümdar şu seni gösteren güzel yontuyu, ben nasıl onanacağım, görünmezsem nasıl bilineceğim? Kul kısmı ölümlü, oysa eserin onu yaratan elden daha uzun ömürlü olması değil mi uygun olan? Tanrılar bile bir surete girmişken, bir biçimde görünmüşken? Bitirdiğinde, yontucu, nefes nefeseydi. Bu son cümleyi söylemek, aklından bile geçmemişti.

Hükümdar, doğru, dedi, düşünceliydi; karanlık mezarım benim şöhretimi artırıp şeninkini saklayacak. Ama bu karanlığı küçümseme. Ben öldüğüm zaman hakikat bu mezar odasının karanlığında aydınlanacak çünkü. Sözün sihirli gücü bana yeniden verildiğinde ağızımdan çıkan ilk sözcükle bu odada başlayacak yeni yaşamım ve kutsanmış bedenim senin elinden çıkan suretlere bürünerek doğacak yeniden. Onun için sen hakikatin hizmetkârısın ve başka bir niyetin oımasm. Bu yüzden; sakın bana, niye karanlıkta kalacaklar, diye sorma.

Yontucu, muazzam bir öfkeden korktu. Oysa hükümdar azgın bir selden çok durgun bir su gibi akıyordu. Elini havuzun kenarına sarkmış bir akgünlük dalının sırtında gezdirirken, suyun üzerinden geçirirken, ama, diye ekledi hükümdar, söylenenlerin tümünü geçersiz kılmasa da yeni bir kabulü göze alanların kullandığı edatla, ama; bu dünyada kalacak bir yanımız da var besbelli. Ben sana, masallar, efsaneler, şaibeli haberler olarak anılacağımız bir zamana isim olarak kalacağımızı da söylüyorum. Bak şairlerimin mezarımın kitabesine yazdıklarına: "Sen ey gelecek zamanlarda benim taşlara kazdırdığım bütün bu yazıları okuyup yaptırdığım resimleri ve yontuları görecek olan". Benim zamanım her zamanı kapsar ey yontucu, senin de öyle olacak. Ama yarattığın

şey sonsuza değin korunacaksa bugün ile iktifa etme. Bugünü yarın için feda et. Ben yetinmiyorsam sen de yetinme. Bak, dedi, ışığa ve dışarıya iyi bak. Sonra in karanlığa.

Üç gün sonra yontucu karanlığıyla baş başa, ölçümlerini yaparken çizimlerine ise henüz başlamamışken, hükümdar mezar odasına geldi. Onun, gidişatı gözüyle görmek istemesi alışıldık bir şeydi ama gidişat henüz başlamamışken bile, bu, beklenmedik bir ziyaretti. Beklenmedik ziyaret, zahir bu hükümdarın âdetiydi. Mezar odası boştu. Duvarlar şimdilik beyaz, duru, parlatılmış birer satıhtan ibaretti. Sadece simsiyah, dayanıklı taştan oyulmuş lahit başköşede, o da bomboş duruyor, açık kapağı yolcusunu, bir an önce gel, der gibi çağırıyordu. Kendi lahdine yaslandı hükümdar, elini soğuk, parlak ve simsiyah taşın üzerine dayayarak ondan kuvvet aldı, yüzü yan karanlık yarı aydınlıktı. Yontucu, dedi, sana öyle bir haber getirdim ki, ağzını sıkı tutmasını bilersen eğer sana da yeter, bana da yeter. Anlatmaya başladı: Hükümdar daha dün gece yarısı, tapınağın en iç, en karanlık bölmesinde bir kendisi bir de başrahabin hazır bulunduğu تنها mecliste ömrünün ne zaman değil ama nerede sona ereceğini sormuştu kör kâhine. Ölüm ne kadar kesinse zamanı ve mekânı o kadar belirsizdi. Ama öyle uzun, sağlıklı ve ihtişamlı yaşamıştı ki hükümdar, artık yatacağı yer, öleceği zamandan daha önemliydi. Kâhin, bir an düşünmüştü görmeyen gözlerini boşluğa dikerek ve hükümdara kendi başkentinin, sonsuza kadar ayakta kalacağı umulan şu güneş ve ırmak kentinin adını söyleyi vermişti: Sonsuzluk Kenti. Ömrünün son günlerim ey yüce hükümdar, demişti, ismi Sonsuzluk Kenti olan bir kentte geçireceksin. Son nefesini orada verip, onun toprağı üzerindeki taş mezarına gömüleceksin.

Yontucunun içinde bir hükümdarın tanrısallığıyla yarışan yerin farkında olan hükümdara göre bu bir emniyet bilgisiydi. İçini serin tut, dedi, ben bu mezar odasında yattıkça, yaptığın, bugün saklı kalsa da yarın açılacak, içinde ben gibi bir hükümdarın ölümsüz bedeni saklandıkça senin eserlerin ve ismin de bir gün mutlaka aydınlığa çıkacak. Hükümdar basamakları tırmanırken, ismini düşündü yontucu, ilk hecesi bir somun ekmek, son hecesi su dalgası resmindeydi. Yüzlerce yıl susması karşılığında kendisine, kendi ismi mi bir avunmalık olarak verilmişti? Bu hesabın altından kalkamayacağını anladığında üzerinde durmaktan da vazgeçti. Yüzünü, hayat verilmesi gereken boş duvara çevirdi.

Bir şeye hayat vermeye kalkışan, onun içinde yaşamayı göze almalı. Bu yüzden yontucu aylarca, ağır ve rutubetli bir sıcakla dolu mezar karanlığında yaşadı. Oraya kurdu işliğini; onunla temas etti, onun dilini anladı. Ne istediğini ona anlattı. Kolay değildi katlandığı şey, mezar odasına her girişinde gözü yan karanlığa alıştı, dışarı her çıkışında, kamaştı. O kadar az ışık giriyordu ki içeri meşaleler, çırallar olmasa, incecik kenar çizgilerini çekmek, renkleri birbirinden ayırmak, zemini oymak imkânsız olurdu. Meşaleler ve çırallar vardı ama onlar da, yağlı kara bir is yayıp duruyordu.

Zaman geçti. Yontucu, duvar bezeklerini aylar sonra bitirince, bir o kadar daha zaman alacak heykellere sıra geldi. Kabartmalar incelikliyse heykeller cüsseliydi. Gecelerce, her zamankinden daha öfkeyle indirdi balyozu taşın üzerine. Saçı sakalı, tırnaklarının arası, kıymıklar, taş ufantıları, toz toprak içinde kaldı. Sert ve biçimsiz taş azapla şekle girerken, asıl azap yontucunun içinde kaldı. Bu yüzden yarı aydınlığa çıkmış, yarı beline kadar doğrulmuş bedenlerin sert ve katı mermerin içinden tam olarak çıkıp da kurtulması kolay olmadı. Ne kadar

güç işti tek parça taşta saklı şekli görüp de onu ortaya çıkarmak, bazen günlerce uğraşp da hiçbir şey bulamamak. Ama yontucunun kendi eserinin güzelliğinde avunması fazla zaman almadı.

Öyle heykeller yonttu ki, siyah ve koyu yeşil taşlardan hareketsiz tanrılar, pembe mermerden, dudaklarında mağrur tebessümlerle güçlü ve eğilmez krallar çıktı ortaya. Eğer omuz başlarına koruyucu şahinler konmamışsa, kraliçelerini kondurdu hemen sol yanlarına. Başp dik, gözleri sonsuza çevrili bu heykellerin hepsinin de yüzü doğuya, hayatın bir zamanlar var olduğu nehrin öbür yakasına dönüktü ve kaç vücutta beliriyor olsalar da görünen hep o cihangir hükümdardı. Sonra sütunlu, kemerli mezar yolunun iki yanına dizilecek güçlü aslanlar, tek boynuzlu atlar, benekli kaplanlar yaptı yontucu. Hepsinin de sırtında geniş kanatlar açılmıştı ve onların da yüzünde hükümdarın yüzü vardı. Sonraki yaşamında hükümdarın hizmetine koşacak taştan hizmetkârları yontmak da, minicik atları, arabaları, koku kaplarını, tahtları, yatakları, akla gelecek türlü eşyayı yontmak gibi yontucunun sırtına kaldı. Ölüme devredilecek olsa da bu muhteşem resmigeçit bütünüyle hayattı.

Bitirdiği her heykelin karşısında hissettiği, yontucuya öyle geldi ki, tanrıların yaratış gününde hissettiğine eşdeğerdi. Bu esrime hali içinde, kimi mezar karanlığında kimi ışlığının uyuyakaldığı odasında hep aynı güzel rüyayı gördü. Nasıl oluyorsa, güneşin parlak ışıkları altında görüyordu resimlerini, kabartmalarını ve heykellerini. Gün ışığında yıkandı yortarken, isli karalı çıraların zayıf ışığında görülenden bambaşka türlü oluyorlardı ve yontucu bile ilk kez görüyordu bu pırıl pırıl, capcanlı renkleri. Gelen geçen hayranlıkla seyrediyor, yontucununsa içi içine sığmıyordu. Rüyaydı. Her defasında,

sıkıntıyla uyandı. Sıkıntısı, rüyadan uyandığı için değil, böyle bir rüya gördüğü içindi. Çünkü hükümdarın orduları neredeyse gecelerine çekilenlerin rüyalarına dahi hükmedecek gibiydi. Yontucu bu rüyadan her uyanışında, hiçbir şey değişmedi, aynı karanlıkta buldu kendisini. Sadece içinden, ey hükümdar sana, diyebildi, bir rüya armağan ettim, rüya senin ama ilk göreni benim.

Rüya, su gibi akan zaman içinde tamamlandı. Kâhinin bilgisini aldığı günden sonra hükümdar, her seferinin dönüşü olacağına dair taşıdığı emniyetle çıkmıştı başşehrinin kapılarından. Her gidişin nasılsa bir dönüşü olacağı bilmek güzel şeydi. Bu güvenle, son seferi olduğunu bilmeden son seferinin kapısına geldi dayandı. Esmer tenli ulaklarıyla, yontucuya haber saldı. Dedi ki; az zaman kaldı, güneş bir hasat mevsimi boyunca doğup battıktan sonra büyük seferim olacak. Sefer bu, belli mi olur, mezar odam tamam olsun. Ülkesinin tarihçesinin en kanlı ve en cihangir hükümdarı ne de olsa kendi mezarına muhtaçtı. Sayılı gün çabuk geçti, hasat mevsimi bitti. Irmak taşı. Bitmesi, nefes tutumuyla beklenen mezar odası tamamlandı. Hükümdar kendi mezarını ziyarete geldi. Vakit öğle üzeri, ışık, taşmış ve yayılmış ırmağın sularından yansıyarak salkım söğüt, döküldüğü devirdeydi.

Parlak güneşi dışarıda bırakarak hayatla ölümü ayıran kapıdan birlikte geçtiler. Biri onu yapan diğeri onda yatacak olan iki kişi, mezar odasının derinliğine doğru indiler. İki erkeğin önünde iki yol açıldı, biri ölüme bakıyordu biri hayattı. Gün aydınlığı önce hafifledi sonra yarıya indi. Yontucu bir meşale yakarak yukarı doğru kaldırdı. Işık duvarda dalgalanırken, büyüleyici bir an içinde bambaşka bir âlemin perdeleri açıldı, her şey aydınlandı. Hükümdar kendi lahdinin etrafına yerleştirilmiş dört heykeli fark etti önce.

Dört heykel yan yana, sükûnet içinde, dördü de kendisiydi. Hiçbirinin yüzündeki ifade, duruşundaki heybet diğerlerinden farklı değildi. Sonra duvarlarda gezdirdi gözlerini. Resimler, kabartmalar belli belirsiz göründü önce. Sonra, kuşlar, ırmağın balıkları, palmiye, servi, ılgın, hurma ağaçları, sepet sepet meyveler, buketlenmiş çiçekler, azgın su aygır lan, can götüren sırtlanlar, gündüz uykulu gece uyanık sadık köpekler, bir gözü yan aralık uykucu kediler, munis köleler, acılı tutsaklar, tanrılar, hükümdarın kendisi sonra pek çok bedende, hepsi, gölgelerin arasından sıyrıldı bir bir, karanlıktan çıktı, kendilerini gösterdi. Her şey bir nabız vuruşunda gülümsedi. Ölümün sofrasını anlatsa da bütün bunlar hayatın bahçesinden toplanmıştı. Balık sanki suyun üzerine sıçradı, avcılar ağ attı, bir kuş havalandı, tüyleri uçtu rüzgârda; rüzgâr buğday başaklarının üzerinde uğuldadı. Asya seferinden dönen tekneler büyük velvele içindeydi. Sonra bir hükümdar gemisi büyük ırmağın üzerinde süzüldü, içinde hükümdarın ölmüş bedeninin sureti.

Hükümdar ilk kez görüyordu bu harika şeyleri, büyük ihtimalle dünya gözüyle bir daha da görmeyecekti. Her şey istediği gibi olmuştu, insanlığının güzelliği, tanrısallığının görkemiyle, kusursuz yontulup kusursuz boyanmıştı. Öldükten ve dirildikten sonra sürdüreceği hayatı, bu hayattaki kendisini ve refakatçilerini, daha ölmeden hayranlıkla seyrederken heyecandan nefesini tuttu. O kadar güzeldi ki her şey, ama, niye karanlıkta kalacaklar, sorusu ilk kez kalbinden geçip de, hep karanlıkta kalmalılar, cevabı da aklına düştüğünde, iki âlem, iki dünya hükümdarın nefes tutuşu hatminle birbirine yaklaştı sonra çarpıştı. Tutulmuş nefesi kalbini o kadar yordu ki kalp yetmezliğine düşmemek için aradığı çare, bir kan tutması fısıldadı kulağına hükümdarın, bir anda kalbinin ucunda bir burgu dönmeye başladı. Yontucuysa daha dün bitirmişti eserini

ve güzellik duygusunun kışkırttığı esrime hali içinde, dünya gözüyle görülmeyecek bütün bunların neden var olduklarını düşünerek dertlenmeyi bile bir yana itmişti, başına hiç beklenmedik bir Şey, hükümdarın kalbine değil de aklına düşen Şey gelmeseydi.

Hükümdar, hayranlık içindeydi, heyecanını saklamak hükümdarlığın âdetinden di ama o, daha evvel bu kadar güzel bir Şey görmediğini gizlemedi, açık yüreklilikle söyledi. Beğenisinin karşılığını bollukla ihsan etti. Armağanı, hükümdarlığının Şanına yakıŐacak, öyle ki yontucunun, olsaydı, torunlarına dahi yetecek denli cömertçe verilmişti. Ama Şu tutulmuş nefesin fısıldadığı korku yok mu, o rahat bırakmadı içini Gerçi zulüm, hükümdarlığın Őanından değildi. Hkmetmekti hükümdarlığın Őanından olan. Ama bu, zalim bir hükümdardı. Vermekle yetinmedi, istedi.

Yontucuya baktı gölgesi dört duvarda Őulelenirken. Yüzü yine yarı aydınlık yan karanlıktı. Söylemeye başladı. Yontucu, dedi, mühendislerim ve mimarlarıma asla çökmeyecek ve yeri binlerce yıl bulunamayacak bir mezar yaptırdım. mrmn tasvirini ise senin ellerine bıraktım, asim manası olan sureti senden edindim. DüŐlerde bile görülemeyecek incelikte kabartmalar, hayal edilemeyecek gzellihte renkler, dŐnlemeyecek grkemde heykeller verdin sen bana. Donattığın Şu mezar odasında, geçmişim gibi geleceğimin de, yaşamım gibi lmszlyęmn de senin ellerinde durduğunu ikimiz de biliyoruz artık. Hükümdar bir adım attı, dip duvara oyulmuş ak nilüfer istiflerinin üzerine düşen glgesiye yontucunun gölgesine  adım yanaŐtı. Yontucunun sağ elini tuttu gölgesinden ayrı düşen hükümdar, ama sol eline baktı; bu elleri tanıyordu ve dalgınlaŐıyordu. Hangi hükümdara dokundursan Şu parmaklarını, dedi, onu ölümsüz kılarsın.

Yontucu, sıradan bir insanın parmağının ucunu bile dokunduramayacağı hükümdarın avucundan elini çekemedi. Sıcaklık içine işledi.

Hükümdar, varlığını bağırarak ağırlı görkemi, gücümün görünür yanındır benim, diye devam etti. Ama bak, niye karanlıkta kalacaklarını ilk kez uğursuz bir merakla merak ettiğim, hiç kimsenin göremeyeceği zenginliklerim var şimdi. Karşılığında bir büyük suskunluğa tahammül etmeyi öğrendim. Oysa muhteşem bir eseri yapmış olan kadar, korkarım daha fazla, onu yaptırmış olan da görülmek, bu şöhretle anılmak ister. Hiç ışık almayacak, karanlıkta kalıp kalacak bir mezar odasını en güzel resimlerle, en ihtişamlı heykellerle donatmak hangi hükümdarın gücünün dairesinde durabilir? Buna kim tahammül edebilir? Hangi güzelliğin sahibi ona sahip olduğunu sadece bilmekle yetinebilir? Bu tahammüldür benim asıl zenginliğim. Ben bu fedakârlığa dayanacağım. Avuntum ise sahip olduğuma bir daha hiç kimsenin sahip olamayacağına duyacağım inançtır.

Devam etti, sesi eskisi kadar sakin değildi, yontucu, dedi, sen gibi bir sanatkârım var benim. İçinden tanrıların yaratın eli akıyor ve bu tanrısallık benim tanrılığımın boy ölçüşüyor. Saklı kalmaya tahammül edemeyeceksin ve ilk fırsatta görünüp bilinmek isteyeceksin. Benim mezar odamı senin kılan güzellikleri tekrar edeceksin. Oysa ben, bu mükemmelliğin tekrarına tahammül edemeyecek kadar ben'im. Hükümdar, yontucunun sağ elini bıraktı, sol elini tuttu, sen akıllı adamsın, dedi, yorma beni, anla ne olursun. Seni paylaşamam, ben isteyiciyim. Sonra geldi, sol elin küçük parmağında, gümüş yüzüğün, yılan biçimli dövmenin üzerinde durdu. Sol elinden yontucunun sanki canı çıkıyordu.

Hükümdar, yontucunun ellerini değilse de, elinin dengesini, eksikliğini kimselerin fark etmeyeceği mükemmeliyetini istiyordu. En ufak bir fazlalık yoktu oysa yontucuya göre, tanrıların, kendi ellerinin biçiminde yaratıp durdukları insan elinde; insan eli tanrının yaratıcı elinin bir modeliydi ve onun yarattığındaki mükemmellik de dengesinde gizliydi. Hükümdarın istediği şu ki yontucu eserlerini yine eskisi gibi yapsındı ama elinden çıkan hiçbir şey eskisi kadar mükemmel olmasmdı. Yontucunun bundan sonra elinden çıkacak her şeye bulaşacak belli belirsiz bir parıltı eksikliği, hükümdara yetecekti. Kimseler bilmesin, fark etmezdi, bir hükümdar, bir de yontucu bilse yeterdi.

Hükümdardı. Dur durak yoktu ki içinde, gücünün önünde bir engel olsundu. Her istediği iki dudağının arasından emir hükmünde dökülüyordu, istese elini bileğinden, canım teninden koparıp alırdı da sorgusu suali olmazdı. 13u isteği küçük bile kalıyordu. Kaldırdı başını yontucu, siyah, derin ve içli gözleriyle uzun uzun hükümdarın gözlerine baktı. Vereceği karşısında bu kadar alacak fazla mıydı? Kanı dondu damarlarında. Evvel yazılmış bir hikâyeyi okur gibi okudu hükümdarın gözlerinde az sonra başına gelecekleri, parmağının ucundan su olup akacak, kan olup saçılacak çileyi. Bir şey demek istemedi. İstese de diyemezdi. Başını önüne eğdi. Bir adım daha attı hükümdar, gölgesi yerinde değildi.

O gün yontucu, hükümdarın bedenini ebedi kılmak için kendisini vererek donattığı mezar odasına, bu kez bambaşka bir şey bıraktı. Gümüş yüzük yuvarlandı, kapağı açık boş lahde çarptı. İncecik sırça, taşlık yola düştüğünde gerçekleşen her ne ise o oldu, bir tannândır yükseldi. Umulandan daha az kan aktı mezar toprağının üzerine. Umduğundan daha az oldu acısı.

Ama kanı umulmayacak kadar siyahtı. Yontucu kendi kanının renginden korktu. Acısını unuttu.

Küçüktü elbet, yara kapanırdı. Acı siner, kan dinerdi.

Ama ne garip, daha evvel fark etmemişti yontucu, dünya sanki şu küçük parmağının yılan dövmeli ilk boğumunun üzerindeydi ve hükümdar en fazla da, tanrıların yazgısı böyleymiş, deyip de eylemini yazgıya yüklediği anda zalimdi.

Yontucunun yazgısı varsa hükümdarın da yazgısı var ve ölüm böyle anlarda elle tutulacak gözle görülecek denli yaklaşır. Çok şey demek olan yıldız her defasında aynı yerden doğsa da, her şey demek olan güneş, ışığını belli zamanlarda aynı noktalarda parlatsa da, denize nerede kavuştuğunu herkesin bildiği ama nerede doğduğunu kimselerin görmediği ırmak aynı gölgeleri koynunda sakla s a da zaman geçti, kader gerçekleşti.

Kendi mezar bütününün tamamlandığını göremeden, aceleye getirilmiş bir hikâyenin son cümlesine düşer gibi öten, öldüğü an mezarının yapımı aniden duran hükümdarların sayısı az değildi bu ülkenin tarihçesinde. Ölümün en kötü yanı, beklenmedik olmasa geriye hep yapacak bir yığın şey kalması.

Lâkın tamamlandığını gördüğü benzersiz mezarına gömülemeyen ilk hükümdar o oldu.

Üstelik o, batıyla doğunun sahibi olmakla gönenirken, kuzeyle güneyi birleştirmek, yani ki dünyayı kendisinin kılmak için çıktığı ve bambaşka bir ganimet kazandığı kuzey seferinin dönüşünde, hiç sebep yokken, aniden ve ateşler içinde yığılı verdiği döşekte ölen o hükümdardı. "Mavi Gül Dalı".

Yumuşak döşekte ve geriye ismi bile kalmayan şu yabancı kuzey ülkesinde ölümle hayat arasında düştüğü yarı uyku yarı uyanıklık halinde son günlerini geçirirken, burada ölüp gideceğini anladı, tapınağın güvenilir karanlığında dinlediği kör

kâhinin görüsüne inancı sarsıldı. O, ölüm döşegindeyken, algıyı bambaşka aynalarda evirip çeviren, uzatıp kısaltan cehennem ağzı ateş nöbetleri arasında, daha sağlığında hükümdarlığına ortak ettiği oğlunu çağırıldı yanma. Neredeyiz, diye sorabildi, bu kentin adı ne, diyebildi. O zaman oğul hükümdar, ölüm döşeginde olduğu apaçık babasına, burası önemsiz bir kent, dedi, bu kentin ismi bile kalmadı geriye, çünkü o ismi hatırlayan kalmadı, hatırlayan yok çünkü bir hafıza taşıyanların hepsi kılıçtan geçirildi.

Oğul hükümdarın sesinde acılık, kalbindeyse mavi gül dalı bir hafiflik vardı ama şurada ölen babasıydı. Baba, kaçınılmaz hayatın kapılarını açacak titreyişler arasında bir kez daha, bu kentin adı ne, diye sorunca, oğul bu sefer, onun yanan bağına bir ırmak serinliği olsun diye, bugünden sonra Sonsuzluk Kenti koydum bu kentin adını, ey hükümdar baba, diye bir çırpıda cevap verdi. Yarı hükümdardı, her sözünü kanun kılan, her zamankinden daha kılıçtan keskin, daha kıldan ince kullandığı yetkiyle, senin başkentinin bir eşi de sana yaraşır namda burada kurulacak, dedi. Başkentinin bir yansıması da onun bu kadar uzağında ışıldayacak.

O zaman, Sonsuzluk Kenti adını duyunca, hükümdar öyle bir gülümsedi ki manasını ancak başrahip, yontucu, bir de görebilseydi kör kâhin çözebilirdi. Oğul, bu tebessümü, kendisine bırakılmış son bir veda armağanı olarak alıp kabul ederken, unutulmayacak acı bir hatıra olarak zihninin bir köşesine yerleştirirken, hükümdar orada gömülmek İsteddiğini kesin bir buyruk olarak söyleyebildi. Kaderin, kuşkusuz, gerçekleştiğini öğrenmişlere özgü güvence ve ona söz geçirmeyi aklından bile geçirmeyecek razılık halindeydi. Bu istek, erkânı ve ordusu tarafından, cihangir hükümdarın, toprağı kendisinin kılmak için başvurduğu ölümcül bir yol

olarak değerlendirildi. Onun, mecalsiz bir sesle ve kendi kendisine, ben öbür Sonsuzluk Kenti zannettimdi, diye mırıldandığını ise kimse fark etmedi. Zaten fark etse de ne fark ederdi? II

Ömür beş günlük. Baba o babaydı, oğul bu hükümdardı.

Hiçbir hükümdar, babası bile olsa başkası adına yapılmış bir mezara gömülmek istemediği için, baba hükümdarın mezarı, görkemli kapısı ölümü tatmış bir bedenın üzerine mühürlenmemiş tek mezar odası, lahdi de açık kapağı hiç kapanamayan tek lahit olarak kaldı. Sakladığı sadece, kendilerine gün ışığı değmeyen yontular, resimler ve kabartmalardı, onlardan da kimsenin haberi olmadı.

Ama tarih kendisini hem ezber hem şerh hem de tekrar ederken, yontucunun Sanatkârlar Köyündeki evini ikinci kez bir hükümdar ziyaret etti, ilk hikâyenin üzerinden yakıcı bir yaz ateşi, serin sularıyla bir taşkın mevsimi geçmiş, acı dinmiş, yara sinmişti. Hükümdar geldiğinde yontucu kumtaşıyla uğraşıyordu. Dünyayı tanır, insanın binbir türlü ahvalini bilir olmuştu, biri zulmetten nişane bırakan şu iki hükümdar ziyareti arasında. O ihtişamlı bedenle yüz yüze durduğunda, toprağın yüzüne kapanmayı hemen akıl edecek kadar heyecanını zaptetmeyi, kanının soğukluğunu korumayı öğrenmişti.

Hükümdarsa, tavanı nilüfer başlıklı sütunlara dayanarak ayakta durabilen büyük tapınakta taç giyen her hükümdarın, hemen ertesi gün yaptığı şeyi yapıyor, kendisine bir mezar bütünü sipariş ediyordu. Lâkin karşısında duran sanatkârdan, içindeki resmin arkasına düşmesini isteyen hükümdarın istekliliğindeki eksik yan yontucunun gözünden kaçmadı. İhtişamın içine saklı güzel bir delikanlıya benzeyen oğul hükümdar, konuşurken, ölüme ve sonsuzluğa dair kelimelerin

ağırlığı altında ezilmiyor, henüz çok zamanı olduğuna inananların tamamı gibi, belki daha önemli bir haleti varmış gibi, onların üzerinden dağınık bir dikkatle geçip gidiyordu. Belli ki akli hayatın ötesinden çok bu tarafmdaydı ve o, ölümünden çok yaşamıyla ilgiliydi. Sundurmanın gölgesine kurulan hafif koltuğun üzerinde, bir ayağını öne uzatarak oturan hükümdar, incecik sırça içindeki buğulu çöl şerbetinin sonuna henüz gelmişti ki, yontucu yanılmadığını anladı. Hükümdar ondan ikinci bir şey daha istiyordu. Üstelik bu şey, isteklerin dile getirilmesinde ikinci sıraya konulmuş olsa da, hükümdarın öbür dünyasından çok bu dünyasına bakıyor ve onurlandırıcı ziyaretinin asıl nedeni gibi görünüyordu. Âşık hükümdar, yontucudan, kuzeyli prensesinin bir büstünü istiyordu. Mezarım için acele etme, dedi, korkarım onun için henüz vaktim var, büste ise hemen yarın başla, bekleyecek kadar zamanım yok benim.

Dili, bilindik kelimelerden çok farklı olsa da aşk, doğası icabı gizli kalamayan bir şeydi. Genç hükümdarın, bir savaş ganimeti gibi bahtına vuran ama kraliçesi kılmak istediği kuzeyli prensese duyduğu karşılıksız aşkı yontucu da duymuştu ve bu hikâye, tam da, prensesinin gönül ülkesini fethetmek için hükümdarın beyaz mermer saraylar, sun'i göller yaptırdığı, has bahçeye beyaz kaplanlar ve simsiyah panterleri masum ceylânlarla bir arada salıverdiği zamanda demleniyordu. Hükümdar, işlikten çıkarken bir an durdu, yarı belinden geri döndü, bu bakış, babasının bakışına, bu dönüş, babasının dönüşüne benziyordu ilk bakışta. Ama, dedi, yontucuya, suretini yontacağın prensesi bir gör önce, onun huzuruna çık, vakit geçirme, yarın güneş ilk ışıklarını salarken saraya gel. Kölelerinden birisini yontucunun eşliğine bıraktı, görkemsiz gösterişsiz alayıyla gözden uzaklaştı. Yontucu, onun son

cümlesinin görünmeyen yüzünde, kalbini yumuşatacağın kalbin sahibini bir gör önce, manasım okumakta hiç zorlanmadı. Fethetmek istediği ülke için yontucunun yardımına başvururken, öyle masum ve açıktı ki kalbi, yontucu, bu delikanlının, babasına benzemeyen yanlarının benzeyen yanlarından daha fazla olduğunu çok geçmeden anladı.

Hükümdar gider gitmez yontucu yerinden kalktı, şimdiye değin rastladığı taşların en değerlisini, onu sakladığı yerden çıkardı. Taş aramak için uzaklara gidip de bazen bulamadığı, bazen de bulmuş bir gönlün sevinciyle kanatlandığı günlerin birinde, vadiyle çölün kamaştığı yerdeki mermer yataklarında rastlamıştı ona. Yüzlerin en soylusunu ve en güzelini bir gün, onun içinden bulup çıkartmak niyetiyle, yumuşak keten bezlerine sararak ışığının en kullanılmaz tarafına kaldırmıştı. Duru, sessiz bir kütle, neredeyse mavi ırmağın renginde bir su mermeri. Yontucu şimdi bu yarı saydam kütleyle bakarken, gövdesine dağılmış zarif damarları ile güzellik ve sağlamlık duygusunu aynı anda uyandıran mermerin, insandaki kalıcılık ihtiyacına cevap verebilecek en uygun nesne olduğuna bir kez daha karar verdi. Su mermeri değil miydi taşların en güzeli? Büyüleyici ve dayanıklı. Kalıcı ve görkemli. İnce ve zarif. En kalıcı eserler en sert taşlara işlenerek bırakılıyordu geriye ve şu sert, katı görünümlü taş, eğer kabuğu soyulup da özüne ulaşırsa, akasya tahtası uysallığına geliveriyordu. Seçiminden bir kez daha hoşnut kaldı. Asıl maharetin taşta değil taşçının elinde olduğu herkesçe bilinse de elin yüklediğini de her taş çekemezdi. Yabancı güzelliği dillere destan kuzeyli prensesin yontusu ancak böyle nadide bir taştan çıkartılabilirdi ve bir kalp adına bir başka kalp ancak onunla fethedilebilirdi.

Taşların en güzelini, ışığı kuzeyden alan pencerenin önüne çekip kaidesinin üzerine yerleştirdi yontucu, derininde parıltılı

bir yıldız nehri akıyordu. Baktı, bakmaya doyamadı. Kusurluydu ilk bakışta ama bir kusursuzluk vaadi taşıyordu. Asi görünüyordu ama boyun eğdirmesini bilene soylulukla itaat edeceği aşikârdı. Dokundu henüz biçime girmemiş bu dağınık şeye. Soğuktu. Avuçlarının içiyle okşadı, parmaklarının ucuyla yokladı. Bu pürüzlü tenin, içinde ne sakladığım, ona ne vereceğini merak etti. Bu merakla, çok büyük bir huzursuzluk, sefere kalkmış bir hırçınlık hissetmesi gecikmedi. Kalbinin çarpmasında, nefesinin daralmasında tanıdı yontu evveli huzursuzluğunu. Bütün gece sol elinin eksiğiyle boğuştu durdu. Bir kez daha başkasının rüyasını kendi rüyasında yorumlayacaktı ama bu bambaşka bir rüyaydı. Nasıl olduysa, sabah erken oldu. Yontucu, çıplak ayakları halhallı suskun kölecilerin arkasına takıldı, sarayın yolunu tuttu. Sırtım güneşin battığı yöne çevirince tan yerine döndü yüzünü bir kez daha, kraliyet sandallarından biri rıhtıma bağlanırken aynı ıhlamur çiçeği kokuları karşıladı yontucuyu, saray aynı saraydı, su aynı, ışık aynı.

Prensese sadece iki kez görmesine izin verildi. ilkinde sabah vaktiydi ikincisinde akşam üzeri, ilkinde yontucu, sisler arasında yüzen hurma bahçesinde, bir ışık seli içinde gezinen prensesi uzaktan seyretti, ikinci ve sonuncusunda onunla yüz yüze geldi. İki gün vardı arasında bu görmelerin, fazlası gerekmedi; yontucuya sadece prensesin sayısız güzel halini görmesi için değil, gittikçe derinleşecek ağzıyla bir hükümdar uçurumuna düşmesi için de yetti. İlkinde yontucu, ona bir yontu için yeterli olacak bakışla değil de kendisi için baktığını anladığında, kendisiyle sanat diye bildiği şey arasına ilk kez mesafe girdi. Dikilip durduğu havuzun kıyısında, ne suyu delip de ışığa çıkmaya hevesli su çiçeklerini ne de gövdesinin bütün ağırlığıyla suya eğilmeye meyilli ağaçları fark edebildi. İkinci

karşılaşmalarında ise bu mavi ve yabancı kuzey çiçeği, ırmağa bakan dairesinin perdeleri yarı çekili kabul odasında idi. Yontucu ilk anda ellerini fark etti onun ve resmetmek için önce ezber etmesi gerekenlere mahsus o keskin bakışla, lâcivert kumaş üzerinde kendi ışığını yayan o iki parça aydınlığı görüp de bir iç titremesine tutulduğunda, bu elleri bir görenin bir daha unutamayacağını anladı. Neden sonra başını kaldırıp onun yüzüne baktı, tanrılar yaratmaya alışkındı ya yontucu şimdi karşısında duran bir tanrıçaydı.

Sendeledi. Bu anın uzamasını istedi. Bakışlarını ışığa doğru kaldıran ey ince güzellik, diye geçirdi içinden. Hangi dünyanın habercisi sin sen ki haberin yollarda böyle gecikti? Prensese bir halinde her halini seyretti, sonra her halinde bir halini. Ellerini, gözlerini, başını kaldırmasını, başım eğmesini; boynuna dökülen saçlarını, ille de saçlarını. Arkadan bağlanmış ve tek örgü halinde toplanmış saçlarım. Bazen dalga dalga salınmış saçlarını. Her halinde de mutlaka alnının üzerinden geçirilmiş bir taçla taçlanmış saçlarım. Prensese yüzüne çok dikkatli bakmaması hususunda nedimeler tarafından uyarılmıştı ama yontucu daha fazlasını, prensese, elini çenesine, yanağına, şakağına, alnına, burnuyla dudakları arasına götüreceği anı bekledi. Taşın kalbine dökülecekti gördüklerini; tekrarı olmayacak şu yüzleşmede her şeyi hafızasına yerleştirmek, güzelin tanımsız olduğuna dair şaşmaz bilgiyle onun çizgilerini seçmek, bir de sesini duymak istedi. Bir efsane olmaya yazgılı kahramanın sımsıkı örtülü, bıçak sırtı dudakları arasından bir sözcük çıktığı hangi masalda yazılıydı? Ama konuştu prensese. Söylediği, gelip geçen hizmetkârlardan birine, önemsiz bir cümleydi, ama serin sular, akıntılı denizler gibiydi sesi. Bu ses ruhuna çarparken yontucu sustu, konuşsaydı çölün yanık sesiyle konuşurdu. Söyleyeceğini söyledikten sonra prensese

lâcivert gözlerini kaldırdı, yontucunun yüzüne baktı. İlgisiz ve kederliydi bu bakış;

yontucuysa ırmağın sırtından geçmesine alışık olduğu binbir türlü lâcivert arasında böylesine daha önce rastlamamıştı. Şu, karşısında var, var, var olan güzelliğin hayatına ne zaman katıldığını işaret edebileceği bir dönüm noktası hatırlayamadı, sanki hep vardı. Öyle bir kazındı ki bu yüz yüzüne, unutulmasının imkânı olmayacaktı. Nereye dönse yüzünü karşısına çıkacaktı. Hükümdarın rüyasını kendi rüyasında yorumlayacağını zannederek düşmüştü hurma bahçesinin sisli ışıklı, seli i söğütlü yollarına. Oysa görüp de unutulmuş kendi rüyasını başkasının rüyasında yorumlayacağını anladı.

Bilenler bilir, rüyanın yolları kazalı belâlı. Ressamdı, güzelliği sadece görmekle kavrayabilir, o kadarıyla yetinebilirdi. Ama bir yanı da yontucuydu onun, taşı dokunarak kavramaya, öylece anlamaya alışkındı. Bir andı; güzelliği görmekle yetinen yanma, yetinemeyen yanı karşı durunca, en dokunulmaz olana dokunmak istediğini fark etti. Her defasında dokundukça kaybettiği şeyi bu defa dokundukça artıracakım anladı. Şaşırdı. Soğukkanlılığını yitirdi. Sarsıldı. Bu ne haldi? Hali şuydu ki gözle görülür elle tutulur güzelliğin yontucunun gözünden kaçması söz konusu bile değildi ama güzellikte ustalık her defasında acıda çiraklık gerektiriyor. Çünkü aşktı güzelliğin eşlikçisi ve aşkın kendisini ne kadar güzel kıldığını, ona ne kadar yakıştığını fark ettiği anda ve aklında hiç olmayan şeyi içinde aniden hazır bulunca, yontucunun korkmadığı başına geldi. Korkmadığı, çünkü böyle bir şeyi ondan korkacak kadar düşünmemişti bile. Ama sel işte, sormadan çıkageldi. Öyleyse nedensiz olamazdı böyle bir oluş, belli ki evveli vardı. Ama prenses onun yüzüne, aramızda yaşanmış bunca şeyi nasıl hatırlamazsın, der gibi bakmadı ki. Çünkü içinde yaşanan ırmaklı, saraylı, kullu,

hükümdarlı, pek çok tanrılı bu dünyada, bazı yazgılar gerçekleşmek için değildi.

Dışarıya çıktığında, yontucuya; büyük, derin, mavi ve güzel ırmak akış yönünü aniden değiştirmiş gibi geldi, oysa eskisi gibi akıyordu ırmak. Peki kaç zaman, kaç saat, kaç dakika geçmişti? O, huzura kabul edilirken güneş, ırmağın bir mızrak mesafe üzerindeydi. Ne kadar kısa zaman içinde olup bitmişti ki her şey güneş ırmağın koynunda kaybolmamıştı bile. Akşamki köle saygıyla önüne geçip de kraliyet sandalının yolunu gösterdiğinde, ölümün bu kadar evcilleştirildiği ama yine de ağlayıcı kadınların figanına ihtiyaç duyulacak denli ağır olduğu bu dünyada bile, oracıkta ölse gam yemeyeceğini hissetti yontucu. Diğer yandan, ilk kez ölmekten korktu, ey tanrılarım, bugün değil, ne zaman olursa, ama ne olur bugün değil, diyebildi. Yaman bir aşka düştüğü besbelliydi.

Dünyanın ipliğinin siyah mı beyaz mı olduğunu kestiremediği, âdeti her şeyi olduğundan daha büyük göstermek olan yavuz gecenin sabahında yontucu, bambaşka bir dünyaya uyandığını sandı. Gece ile gündüzü, varlık ile yokluğu, neşe ile kederi, ay ile güneşi içinde bir arada bulduğunda anladı aşkın tatlı, dünyanınsa sert olduğunu. Saklı bir sevdaydı bu, histen düşünceye dönüşmesi bile tehlikeyken, bilgiden eyleme çıkması tahayyülün sınırları içinde değildi. Bu olumsuzlukla, bilgi ile eylem ihtimali gelip de birbirine çarptığında eksik kaldı bir tarafı yontucunun, nefesi ciğerine dokunamadı, çokken bir kılınamadı, eğriyken doğrulamadı, yitikti bulunamadı. İstilâya uğradı. Nasıl olup da girmişti rüyalarına hiç düşünmediği o birisi? Belli ki kalpten de hayattan da bir adım önde olan bu rüyayı, keşke hiç görmeseydi. Ama kalbe dolan şu tamlık duygusu, şu kendi karanlığım aydınlatan ışık? Olur gibi değildi.

Bütün bunların içinden çıkamayınca, hesap yapmayı bir tarafa bıraktı. Kuzey ışığının, su damlası mermerin, o soğuk taş kütesinin karşısına geçip kendisini işine vermek istedi, prensesin büstünü yontmakla yetinmeye niyet etti. Taşçı kalemiyle yüzün iki yanını mermerin üzerinde işaretledi, derinliğini belirledi. Işık sabah vakti, akşam üzeri, öğle zenginliğinde odasını doldurdu. Yontucu, aklında kalan her haliyle prensesin resmini taşın üzerine geçirdi. Eline aldı keskiyi. İlk vuruşu indirdi. Kalem ağır tokmağın darbeleri altında taşın derinliğine doğru ağır ağır ilerledi. O gün orada çıraklık yıllarından sonra, serçe kokuşlu parmağının ilk boğumunu kaybettiği günlerde bile olmayan bir şey olup da yontucu, keskiyi prensesin üst dudağıyla burnunun arasındaki nehiri yontarken kaydırınca, kul yapısı, dedi kendi kendisine, avundu. Ama ertesi gün çıraklık yıllarında bile olmayan o şey olup da çekici sağ elinin işaret eden parmağına hızla indirdiğinde prensesin büstünü yontmakla yetinemeyeceğini anladı. Karadut renkli, günlerce geçmeyen lekeyi, acemilik yıllarında olsa göstermek istemez, giysisinin kıvrımları arasına saklardı. Bu kez saklamadı. Yarı bitmiş şu suretin bile gözlerine doya doya baka m ayınca, geriye yontucu diye bir şey kalmadığını anladı.

Bir ırmak suyundaki yaprak gibi yaşadığı arkadan gelip de geçen günler içinde yontucu aşkın binbir türlü halinden geçti. Her kim ki prenesten bahsetti ona muhabbet etti, her kim ki prenesten bahsetti ona düşman kesildi. Hep ondan bahsetmek istedi, oysa adının ağza alınması bile yasaktı prensesin. Vehimler sökün etti. Prenses kilitli bir kapı kadar kapalıydı, hem prenses kilitlendiği halde anahtarı üzerinde bırakılmış bir kapı kadar da davetkârdı, oysa cürmünden habersiz bütün mücrimler gibi, prenses mazurdu. Hepsini de

yontucu düşündü bunların. O kadar güzeldi ki prenses, yontucu baştan başa sevdaydı, o kadar çok saadet ülkesinin dışında kalmaya mahkûmdu ki baştan başa kara sevdaydı. Dayanırım zannetti. Tahammül de tıpkı sessizlik ve sabır gibi öğrenilebilir değil miydi? Dayanılır gibi değildi. Önce yamaçlara vurdu kendisini. Olmadı. Dağlara da sığmadı. Kumsala indi. Suya yürüdü. Su boğazına kadar yükseldi. Ne çare! Ölüm bile çözüm değildi. Zannettiği gibi değildi. Hayat ölmek değildi. Gerisin geri döndü. Acının, yaşanmaktan başka çaresi olmadığını çok geçmeden anladı; kendisini, susulacak aşkına böyle teslim etti. Öyle üzgündü ki. Çekilen bunca acının karşılığı, bir kez olsun başını onun dizlerinin üzerine bırakarak uyumayacak mı?

Bir hükümdar sevgilisi, tanrılar emri gibi yasaklanmış olanın, üstelik kendisinden haberi bile olmayanın habersizliğinde, sadece taşın ve keskinin sesinin duyulduğu gecelerde suskunluk doldurdu yontucunun içini. Her şeyi içine attı, görünen tutamadığıydı. Ama sustuğu aşk öyle ağırlaştı ki aşkından çok, onu saklamaktan yoruldu. Sustukça hesaplarına kendi ölümü dahil oldu. Göğsünü çatlatacak şu nefesin yansını salıverebil şeydi hava boşluğuna, ondan bahsedebilseydi, tek kelime edebilseydi, bir adını söyleyebilseydi bir insanoğluna. Tek kelime edemedi, vadilere bile bağıramadı onun ismini. Dili yoktu yontucunun, olsa, bir kalbi bir başka kalp adına fethetmek için sınırlarına düştüğü şu ülkede hükümdar için değil kendisi için söylerdi. Ama taşlar kadar sessizdi. İyi ama böyle bir ateşin dumansız kalması nasıl mümkün olabilir? Olmadı zaten. Prensese büstünü bitirip de karşısına yontucu gördü ki yonttuğu büst hükümdar için değil kendisi için olmuştur ve taşlar onun yerine konuşmuştur.

Yontucu, prensesi üçüncü kez, büstü tamamlayıp da saraya götürdüğü gün gördü. Görmek sevincinin yine görmek acısıyla

ölesiye boy ölçüştüğü sırada canından can ayrılırken alındığı huzurda, prensesin sol yanında ve ayakta hükümdar duruyordu. Prensese, konuşan taşlara dönüp bakmadığı, bana mısın, bile demediği gündü o gün. Hükümdarsa bir prensesin yüzüne baktı, bir de su damlası mavi mermer yontunun çizgilerinde gizli olan özneye. Taşların ne konuştuğunu anladı o an. Elini dokundursa, yanacaktı. Bu el kalbini kavradı yontucunun. Biraz sıkırsa yontucu değil de hükümdar boğulacaktı. En büyük galesi susulmak olan bu aşkın tek bilgisi hükümdarın kalbinin üzerine kaldı böylece, onun bildiğini yontucu bilmedi, hükümdarsa bildiğini konuşmadı. Ama sustuğunda hükümdar susmadı ki, onu susturan bambaşkasıydı. Çünkü prensese duyulan bu ikili aşka rağmen yürünecek asıl yol, yontucuyla hükümdarın arasındaydı.

Sarayın basamaklarını kaçarcasına inerken ağır ağır çıkan iki kişiyle yüz yüze geldi yontucu. Sanatkârlar Köyünün meşhur cam ustasını tanıyabildi. Ustanın elinde prensesin kalbini fethetmek için hükümdarın ısmarladığı, şöhreti dört bir yanı tutmuş camdan kuş vardı, öbür elineyse küçük bir kız çocuğu sarılmıştı. Öyle kendinde değildi ki yontucu, selâmlamayı unuttuğu gibi, az kalsın ustaya da çarpayazdı. Önüne baksana, diye haykırdı küçük kız, camdan kuşu kıracaksın. Sesi dört bir yanda çınladı. Çocuktan ne de olsa, sessiz saray duvarlarının alışık olmadığı bu bağırıtıya kimse sesini çıkarmadı.

Gün o gün oldu. Ölülere, batan güneşe, gelmeyen haberlere, kabul olunmayan dualara, çözülmeyen düğümlere alışkın ırmağın daima ölüme bakan batı kıyısında, işliğin karanlığına gömüldü yontucu. Bulmuşken, saklamayı öğrenmek mecburiyetinde kalması, üstelik saklamayı başardığı halde ölüp gitmemesi, ancak can alıcı bir haykırıyla bir parça durulabilecekken susabilmesi, öyle çok ağrına gitti ki, aşkın

âşığa verdiği o gerekçesiz hakla prensese bile değil, kendi kendisine kınlı verdi. Kabil olsaydı kalbini şu koca taş parçasının üzerine koyacak, sonra var gücüyle indirecekti balyozu üzerine. Ama ateşi soğutan, alevi söndüren, çığlığı bastıran, kalbi susturan, su kadar meşhur olmasa da yine şefkatli taştı. Bağrına taş basması gerektiğini, el yordamıyla bildi. Kendisini onun serinliğine, içindeki kara sevdayı taşa verdi. Her acı, bir öz armağan etmiyor imana; asıl a ulaşmak değildi onunkisi, yaşarken surete döndü, kendisini geçti. Daha çok yol vardı önünde, üstelik zamanı istemediği kadar da fazlaydı.

O kadar uzundu ki zaman, yontucu, neredeyse bildiği kelimeleri unutacaktı ve onun da adı silinecekti hafızalardan. Ta ki unutucu olmayan hükümdar, sedir ağacından, beyaz yelkenli gemisiyle, habercilerini salıp da, mezar odamın resimlerini, yontularını hazırlamaya başlasın, mimarlarım ve mühendislerim işlerini bitirdi, sıra ona geldi, buyuruncaya kadar. Nehrin karşı kıyısından değil çok daha uzaktan geliyordu haberciler bu defa ve kıymetli yüklerini aldıktan sonra ırmak yukarı günler sürecektir bir dönüş yolculuğu vardı önlerinde. Aradan geçen çok zaman, aşkını ölümsüzlüğüne önceleyen hükümdarın evvelâ o aşkı, sonra o aşkta tek ve biricik Tanrı'yı bulmasına yetmişti. Güçlü rahipleri karşısına almış, karanlık tapınakları aydınlatmış, eski tanrıların isimlerini duvarlardan sildirmiş, sildiremediklerini, duvarlarıyla birlikte yerle bir etmişti. Geçmiş olmayana yepyeni bir hayata başlamak içinse başkentini yerini değiştirmişti. Yeğindi yapmaya kalkıştığı şey ama kalkmıştı altından. Yontucu, zihninin derinlerinde sendeleyerek beş yıl üzerine işliğinden çıktığında, uykularında dahi kendisini terk etmeyen kederli bir mana gelmiş, yüzünün üzerine yerleşmişti. Üzerine taş bastırđıđı ırmak öyle derinlere

akmıştı ki, kraliçeyi silmediği bu resmin başköşesinde, hükümdarla baş başa kaldığını yontucunun kendisi bile anladı.

Kuru dalların ucundan hayat fışkırtan o güzel mevsimde, firuze rengine durmuş gökler altında, oğul hükümdar da tıpkı babası gibi, ölümünden sonrasını emanet edeceği kişiyi ırmağın, bu yeni başkenti bölen vadisinde, kayalıkların bağrına oyulmuş mezar odasının girişine götürüverdi. Sessizlik ve tenhalık vardı ortalıkta, daha birkaç gün evvel burada hummalı bir inşaatın sürüyor olduğuna kimseler inanmazdı. Kölelerin elinde meşaleler, basamakları indiler, mezar odasının yan karanlığına girdiler. Aynı rutubetli sıcak yontucunun yüzüne çarptı, zaten hiç unutmamıştı.

Hükümdar, dinç ve gergin sırtını, dayanacak başka yer yoktu, siyah, parlak lahdin soğukluğuna yasladı. O da elini dayadı, kendi mezarının soğuk taşından kuvvet aldı. Parmaklarının çoğunda altın yüzükler vardı ama yontucu, altının onda, kendisine esir olunmuş bir dünya saltanatı gibi değil, boyun eğdirilmiş, ezilmiş, terbiye edilmiş bir şey gibi durduğunu görebildi. Altın bile onda sevimliydi. Söze başlamadan evvel kendi I ah dinin açık kapağına, gel diyen boşluğuna bakarak tebessüm etti hükümdar, bu tebessüm ne kadar manidar, nazik ve inceydi. Bakışlarını yontucunun yüzüne kaldırdı. Nefesi hissedilecek denli yakın, anlayışlı, kibar fakat kararlıydı. Yakındı ve bu yakınlıkta sırtım yaslayacağı kendi mezarının dışında bir arayışın daveti apaçıktı.

Ama değil mi ki hükümdar, ölüm sonrasına kendisini bırakacak olan yontucuya, nasıl görünmek istediğini bir bir ezberletecekti şimdi ve bu şereflenme belli ki bir kez daha yontucunun omuzlarına çökecekti. Her şey tamam, diye başladı âşık ve kraliçesine kavuşmuş, gönlünüyse sağlam bilginin arık suyunda yıkamış hükümdar, şimdi yontucu kalemi senin elinde.

Sesi yumuşak ve diğer insanların sesi gibiydi. Hayatı emniyete almışların ölüm sonrasına duyduğu güven içinde, sözcükler ağzından su gibi dökölüverdi. Sona kalması gerekeni, bu güvenle, en başta söyleyiverdi.

Bak, dedi, hayal edilebilir tanrıların yüzünü, yüzüme nakşetmekten vazgeç. Yeteri kadar ağırım zaten, daha fazlasını da sen yükleme. Olanın hikâyesini anlat sadece, beni görünmezliklere gizleme. Her şeyi, şu güzelim gün işığının altında göründükleri kadar yont. Sadece ışık ve gerçeikle iktifa et. Beni de istisna etme bu halden, en fazla beni dahil et. Kusurlarımı, gizleme benim, görünür kıl. Gizleme, sol kaşımın üzerindeki lekeyi. Acı çekiyorsa çehremi, gösterebilirsen eğer sırtımdaki şu dağı, içimdeki denizi. Yüzümdeki sükûtu, içimdeki mahşeri, genişlerse bedenimi, çökerse belimi, kırırırsa tenimi. Değiştirmekten, mükemmelleştirmekten vazgeç. Tanrı kılma beni, bir insan olarak resmet. Hükümdar, bir an durdu, sonra devam etti. Hepsi, dedi, muammalı gülümsediler atalarımın, tanrı kılındılar bu gülümsemeye, benden ağlamayı esirgeme. Yont, öyle bir yont ki yonttuğu tanrı değil, ölümlü bedeniyle bir kul olsun. Öyle ki ne başkaları ne de kendisi bu ölümlü bedene bir tanrılık vasfı yüklüyor olsun.

Hükümdar, yüzü pembeleşmişti, bak, dedi, sadece beni değil, şu ırmak boyunca akan yaşamı da olduğu gibi tesbit et. Her anı bambaşka bir isimle lisana girecek kadar güzel ve önemli olan güneşi, ırmakta süzülen gemileri, onları yönlendiren dümencileri, sepetteki san, turuncu, parlak ve lezzetli meyveleri, harman zamanını, savrulan tohumu, damlayan teri anlat.

Yontucu duyduklarına inanamadı. Beş yıllık yalnızlığında, onun bile kulağına gelmişti hükümdarın kabulleri redleri, bir ihtilâl hükmünde edip eyledikleri, rahiplerle arasına giren zıtlık,

sırtını kimi dayayabildiği kimi ondan bile mahrum kaldığı halk ile arasındaki dalgalanma. Ama bu kadarını tahmin bile etmemiştir. Her hükümdarın bir diğerine, hepsinin de tanrılara benzemesinin muteber tutulduğu bir suretler aynasında, kendisini kusursuz bütünden ayıran özellikleri silmenin alışıldık olduğu bir düzende, bu hükümdar o özellikleri tam tersine vurgulamak, abartmak istiyordu. Bir olarak, tek olarak, kendisi olarak tanınmak istiyordu. Lâkin bu tanınış, birbirine dayana dayana yükselen bir bütünün ortasında en fazla da yalnız kalmak demek olmuyor muydu? Ama razıydı hükümdar çünkü kendisini biliyordu ve kendisini bilmek, o tek ve biricik Tanrısını bilmek oluyordu.

Neydi bu ki, hükümdara bütün bir geçmişi, kendisinden adım sapılmayan atalar dinini, ataların ta kendisini karşısına alma cesaretini vermişti? O atalar ve onların dini ki bu ülke onlara yaslanarak ayakta dururdu, bir an yekinseler yerlerinden, bütün ülke batıp giderdi. Yontucuda hükümdarın Tanrısına dair merak bu hayretle başladı. Hayretti hayranlığın başlangıcı, o zaman yontucu hükümdarı tepeden tırnağa boyayan ışığıyla, kraliçede gördüğünün, çok daha fazlası olduğunu anladı. Zoraki susturduğu kalp, aşkı bambaşka bir güzelliğin hayranlığıyla seyretti. Başını kaldırıp hükümdarın yüzüne baktı. O da güzelliğin kaynağına kraliçe kadar yakındı. Yanılmıştı yontucu. Kimseler çalmamıştı kendi rüyasını; iki kişi aynı rüyayı görüyorlardı sadece, üstelik birinin rüyası henüz yarımdaydı.

Hükümdar, basamakları çıkıp aydınlığa karışırken yontucu, zenginliğin, onu gizlemeye tahammül demek olduğunu bir zamanlar kralların en zengin, en güçlü olanından öğrendiği günü düşündü. Şimdiyse öyle tatlı bir esinti kalmıştı ki hükümdarın arkasında, karanlığa mahkûm eserlerinin gün ışığında seyredildiği mezar rüyasından ve kendisini prensese

gösteremediği bedeli fazlasıyla ödenmiş o yasak rüyadan sonra böyle ferahlatıcı bir esinti geçmemişti üzerinden. Beş yıldan beri ilk kez dünya ona gülümserken, o da dünyaya muhabbetle karşılık verdi, beş yıldan beri ilk kez elinden doğru dürüst bir şey gelsin istedi. Ellerini hissetti.

Hünerin iltifata tabi olduğunu bilecek denli insan ruhuna tanıdık olan hükümdar yontucuya bir sınır çizgisi çekmemişti. Yaptıkları, bir mezar karanlığına gizlenmeyecekti, görülecekti gözünün görürlüğünde, yontucu canının sağlığında bilindiğini bilecekti. Bu artık yontucu için önemini yitirmiş bir bilinmek müjdesiydi. Ama içinde heykele, resime, renge dair sindirilmiş isteklerin hepsine cevap vermekteydi hükümdar, cevap vermek şöyle dursun, yontucunun söylemek istediğinin ta kendisiydi hükümdarın ondan istediği. Yıllarca susmuş olan, bu söylemeyi önemsemeden edemedi.

Ağır ağır gezdi mezar odasını, enine boyuna inceledi. Ondan sonra günlerini bu mezar odasında geçirdi. İşe önce kabartmalardan başladı. Seyyar merdivenlere tırmanarak, bitki liflerinden sarılmış, düğümlü iplerle eşit parçalara ayırdı parlatılmış kireçtaşı zemini, ardından daha da küçük parçalara ayırdı. Bu oranların her birinin insan ruhunun sıcak ahenginde karşılığı vardı, ezici değillerdi, ürkütmekten çok yaklaşıyorlardı. Böyle bir orantıyı daha evvel hiç kullanmamıştı, yaptığından hoşnut kaldı. Sonra, böldüğü zeminin üzerine hiçbiri daha evvelki kalıplara uymayan yepyeni şekillerini yerleştirmeye başladı. Hazırlık çizimlerini, öncü biçimlerini taşa aktardı. Elinin çektiği her çizgide, hayalı karşısına dikilen ustasını hatırladıkça kendi kendisine gülümsedi. Hükümdarı düşündü, yanında olsaydı herhalde o da gülümserdi, iki gülümseme birden bıraktı suretlerinin yüzüne. Yılların alışkanlığını atması, önündeki bendin yıkılması için birkaç deneme yetti. Suydu her şeyin ilâcı,

içindeki tortuyu, elindeki bağı suya verdi. Kalbinin sızısı? Yerinde ama galiba başka bir biçimdeydi.

Öyle hevesle işe koyuldu ki yontucu, sanki kendi mezar odasını donatıyordu. Biçimlerini çizmeyi tamamladı neden sonra, keskin kenar çizgilerinin üzerinden geçirdi. Resimlerini, kimi zemini yonttu dışarı kabarttı; kimi çökertti, duvarın içinde aradı. Her iki halde de birer gölge sahibi kıldı onları. Taşın içindeydi mana, ama ışığın kardeşi olan gölgeyle açığa çıkıyordu ancak; gölgelere ve ışığa türlü manaların oyunlarını emanet etti. Sarmaşıklar, suda yaşayan ve bir o yana bir bu yana salınan bitkiler, asma dalları, göğün boşluğunda zarafetle süzülen turnalar, tembel tembel dolanan tavuklar, bıçağını hazırlamış kasaplar, gaflet içinde otlayan koyunlar, kurtlar, sevinçle zıplayan oğlaklar. Hepsini de aslına benzer biçimlerde yonttu. Akşam bastırıp da yuvasının yolunu bulamamış yavru kırlangıcın şaşkınlığını, yavru kırlangıca pençesini birazdan geçirecek san kedinin sinsi adımlarını da olduğu gibi resmetti. Ölüm halindeki dişi ceylânı da, ceylânı parçalayan dişi aslan ve inlerinde aç susuz, annelerini bekleyen yavru aslanlar gibi, hayatta nasıllarsa öylece gösterdi. Ceylânın yavrularını çizmeye ise eli varmadı. Ay ışığında yıkanan tapmaklar, ırmağın sularında dinlenen saraylar, kıyıda mor ve beyaz zambaklardan esans çıkarmaya alışkın güzel kadınlarla donattı hayatın safhalarını. Rüzgârın letafetle savurduğu yapraklar üzerinde dili çözülen şairin kendine tapmanı, bembeyaz keten çarşaflar üzerinde dağılan siyah mürekkep damlasını. Duası tıkanmış rahiplerin öfkesini. Harman zamanını, fırınların ekmek sıcaklığını, sucuların şarkısını. Genç kızlarla oğlanların ay ışığı kaçamaklarını. Hayatta olup biten her şeyi duvarlara yansıtırken, yontucu, elinden gelse gecenin sessizliğinde, günün rehavetti vaktinde daima duyulan keski

sesini de çizecekti, düşlerini de dökecekti. Ama bunları geçti. Sıra hükümdarın doğrudan kendisine, bedenine, tenine, suretine dokunan resimlere geldi. İşe, onun oturduğu tahttan başladı. Üzerinde oturan kraldan daha uzun ömürlü olacağı belli, sadelikli tahtı açık yüreklilikle resmetti. Krala pay biçtiği ölümsüzlük, bedenin değil ruhun ölümsüzlüğüydü. En önemlisi, hükümdarı dokunulmazlığın yalnızlığı içinde değil, kraliçesinin yanında, onunla baş başa, göz göze, diz dize resmetti. Nefes nefeseliklerin elbet burada yeri olmazdı ama gün geldi, mavi bir gül dalının daima boy verdiği bu resimlere anne ve babasının kucağında, bir altın top gibi el üstünde tutulan, küçük ve güzel bir prensin görüntüsü yerleşiverdi. Yontucu, onun da sol kaşının üzerindeki lekeyi, bir hükümdarlık mühürü gibi babadan oğula geçen bu işareti ihmal etmedi. Bir aileye dönüştükleri bu resimlerde kraliçe kocasının, sağ, önemli yanında duruyordu, elinde bir koku kabı oluyordu genellikle ve şefkatle okşuyordu hükümdarının omuzlarını ve bazen sadece elini değil başını da onun dizlerine bırakıyordu.

Resimlerin kabartı iması bitince her bir çizgisi kutsal addedilen resimle gösterilen yazıyı da yontucu yazdı. Güzeldi hükümdarın ismi, bu ismi sık sık tekrarlardı. Âdet üzere, beyzi bir çerçeve içinde bir dokunulmazlık alanına çekilmesi gereken adlardı bunlar. Ama yontucu, çerçevenin bir ucunu açık bıraktı. Hükümdardan halkına, hükümdarın Tanrısından kuluna yol vardı çünkü. Bu nedenle tek ve biricik Tanrının isimlerinin çerçevesini de kırıverdi. Hükümdarın çok söyler şairleri gelecek asırlara sesleniyorlardı ama mezar odasının duvarları en fazla da tek ve biricik Tanrı'nın çok ve güzel isimleriyle doldu. Yontucu bu isimlerin üzerinden teker teker geçirdi avucunun içini. Elinden bir hafiflik geçti. Şu, karşısında dilinin tutulduğu

hükümdar, bu tek ve biricik Tanrı'nın eseri değil miydi? Öyle güzel ve iyiydi ki.

Taşın boyanmasıydı âdet olan. Yontucunun, kullandığı boyalara güveni sonsuzdu. Asırlarca dayanacaklarını, solmayacaklarını, bambaşka renklere dönüşmeyeceklerini biliyordu. Kimi bir deniz kabuğunun, kimi bir çömlek parçasının içinde karıştırdı renkleri. İstese, sonsuz sayıda renk elde edebilirdi. İstemedi. Kimi iç açıcı, kimi kasvet verici, ama hepsi de canlı ve kalıcı renklerle yetindi. Gözlerini karla hiç ovmamış kadınların ülkesinde buz mavisi, yağmur grisi gibi, kar beyazının da adı olmazdı elbet ama renklerin en zor olanı, kendisinden başka bütün renkleri yutanı, renksizlik kılanı, göz yakıcı çığ beyaz bile onun duvar resimlerinde yumuşadı, uysallaştı. Hacmini buldu, boyun eğdi, renklerden bir renk oldu. En çok da bir yıldız ırmağının üzerinde akan lâcivert gökyüzünün altında güzel durdu. Çünkü kraliçe her defasında yıldızlı gök altında beyaz bir elbise giyiyor oluyordu.

Yontucu her şeyi üstün bir gerçekçilik duygusuyla tamamladı. Tasvirleri arasında bu gerçekçilikle bağdaşmayan tek sahne, lâcivert ırmağın burgaçlı dalgaları arasına saldığı, batacağı ya da yol alacağı zamanın tek anlık aynasından belli olmayan taş geminin üzerine kaldı. Onun da tek yolcusu vardı.

Derin bir hayranlıkla seyredilebilecek bütün bu güzel ve alışılmamış şeylerden sonra yontucu heykellere başladı. Kaymaktaşı, kireçtaşı, kumtaşı. Pembe mermer, siyah mermer, ak mermer. Siyah dayanıklı taş, billur taşı. İşi ağırdı yontucunun, gündüze geceyi kattı. Yonttuğı heykeller, daha evvel bu ülkede yapılmış hükümdar heykellerinin hiçbirine benzemiyordu. Her defasında sağlamca oturttu koca gövdeyi zemine. Bildi ki dengesi bozulsa, kırılacak, geriye hiçbir şey kalmayacak. Resimdi heykelin de özü, yontmak istediğı biçimin

resmini kütlenin dört bir yüzüne, dört bir yönden resmetti; sonra keski ve çekiçe belirginleştirdi. Bakırdandı yontucunun keski, göklerin dayanıklı cevheri demir o zamanlarda henüz yeryüzüne düşmemiştir.

Kütle küçüldükçe yontucu, resmi her defasında tekrarlardı. Keskinin her vuruşuyla taş gövdeden bir parça eksildi, her eksilmede aradığı biçim bütünlendi. Bir tanrı güzelliğinde değil ancak ve sadece kendi güzelliğinde resmetmeye kalkıştığı hükümdarı heykellerinde kendisine böyle benzetti. Ama ne kadar yüreklendirilmiş olsa da, hükümdarın; sol kaşının üzerindeki leke gibi alnındaki yara izini taşa geçirirken de, göğsündeki çekilmeyi, belindeki genişlemeyi, saçlarındaki seyrelmeyi yontarken de, eli titredi. Eli tam da sol kaş üzerindeki lekedeydi ki hükümdar ansızın çıkageldi. Yont, dedi, korkma. Sanki yontucu taşı da hükümdar taşçı kalemiydi.

Hakikati korkusuzca söyleyebildiği için hayatı da değiştirmeye cesaret yetiren hükümdar kalplerdeki değişikliklerin ancak sanatla kalıcı olacağını bilgisine sahipti yeterince. Derin sezgisiyle sanata el attığında, şu, yontucu diye tanınmış adamın, kendi gönlünde yatan aslan olduğunu anlamıştı en baştan. Sırtını yaslayabileceği en çevik dağın karşısında durduğunu fark eden her saltanat sahibinin yapacağı gibi o da, sanatın altın anahtarını onun sultanının ellerine kendi elleriyle teslim etti. Yontucuydu unvanı şimdiye kadar, başına bir kraliyet ismi geldi, kraliyet yontuculuğuna yükseltildi. Yontucu emre itaat etti, zorunlu bir itaat değildi bu üstelik, hükümdarın gönlünde coşan denizin, kendi gönlünün ırmağı ile aynı derin sudan olduğunu da çoktan fark etmişti.

Eski başkentin batı yakasında, üzerinde uçan kuşlarından, akan bulutlarından manalar çıkarılan ölümler kentinde kurulu işliğini tümünden terk etmek için, beyaz yelkenli, sedir ağacı

tekneye bir kez daha bindi yontucu; vardığı kenti hemen o gün, aynı tekneyle terk etti. Yakıcı ve tüketici bir yazın ateşinden çıktıklarında oldu bu. Gemiye binmek için rıhtım basamaklarının suyun içinde kalanına adımını attığında ıslandı elbisesinin etekleri. Hayranlıkla seyredilmeye alışkın kente son kez döndüğünde en fazla da büyük hükümdarın mezarının oyulduğu vadiye ve kayalıklara baktı. Sonra sonsuza değin güneye çevirdi yüzünü. Damarlarına yürüyen yepyeni hayatı, zamanın yıprattığı bir kabartmanın üzerinden onarıcı bir elin geçişi gibi hissetti. Hayatın mucizesine bir kez daha iman ettiğinde ırmak yolu yarılanmıştı bile. Güneyde yaşayan, geniş kanatlarını açmış beyaz kuşlar kendisine öyle tanıdık geldi ki yabancı birisi onun yıllarca yaşadığı bir kenti terk ettiğini değil, yıllarca ayrı kaldığı sıla kentine döndüğünü zannedebilirdi.

Rahiplerin karanlık tapınakları tarafından kuşatılamamış olan bu yeni başkentte sanatçıların şenlikli ve aydınlık işlikleri her taraftaydı. Kendisine sadakatle bağlı kalfalarla, hepsi de yürekli ve istekli ustalarla yontucu, mezar karanlığında bulduğunu aydınlığa çıkardı. Yeni üslûp, tapınak ve saray duvarlarına, çarşıya pazara, dağa taşa yayıldı, önüne çıkan her şeye sirayet etti, sıradan insanların bile hayatına sızdı. Bileğin gücü kalpten gelen istek ve hevesle hürleşince, tonlarca ağırlıktaki taşlar yontucunun elinde birer tüy kadar hafifledi, sanat da inanç gibi tümünden değişti.

Sadece din ve sanat değil, her şeyin aynası ve anası olan dil de değişti. Yepyeni bir hayattı çünkü bu, kendi kelimelerini de beraberinde getirmesse olmazdı. Dil âlimlerinden çok, yetenekli şairler yeni kelimeleri bulup da koy masaydılar yerine, şüphe yok ki eski kelimeler kifayet etmeyecekti. Yepyeni kelimelerle yepyeni şarkıları en evvel hükümdarın kendisi söyledi. Hepsinde de ırmağın serin esintisi, kraliçe, tek

ve biricik Tanrının adı, her okunuşunda kendisinde yepyeni şeyler bulunan evren kitabından nişaneler vardı. Her şeyin tamamlanması için bir beş yıl daha gerekti. Büyük hükümdarın kuzey seferi üzerinden on yıl geçmişti.

Sanattaki değişim de hayattaki kadar derin olduğu için, yontucunun on yıl arayla yonttuğu heykeller, çizdiği resimler arasında, söz gelimi oğul hükümdarla baba hükümdarın yontuları arasında, hatta hükümdarın iki yontusu arasında dağlar kadar fark oldu. Tek istisnası oldu bu durumun, o da kraliçenin yontusu. Hükümdar, kraliçesinin büstünü yontucuya ikinci kez yaptırdı, ilkinde yontucu, prensesi iki kez görüp de onunla bir kez yüz yüze geldiğinde, geleneğin cenderesine sıkışıp kalmıştı, bu mükemmelleştirme alışkanlığıyla, kraliçenin yüzüne bir tanrıçanın yüzünü kondurduğunu sanmıştı. Ama işte şimdi, onun yontusunu ikinci kez çıkarmaya kalkıştığında, gerçeği olduğu gibi, ışıklar nasıl gösteriyorsa öylece göstermesinin yolu önünde açıldıktan sonra da, kraliçenin iki yontusu arasında hiçbir fark olamayacağını anladı. Kraliçeyi, gerçeğine ne kadar uygun olarak resmetse de bu gerçeğin güzellikten başka adı olmadı. Çünkü ikisi de kendisiydi. O kadar güzeldi ki kraliçe, gerçeklik bile onun yontusunda gerçeküstü bir güzellik olarak tezahür etti.

Hâlâ hatırladığı gibiydi kraliçe, o kadar ki her şeyi bastırmış ama hiçbir şeyi unutmamış olan yontucunun hatırasına bu son görüşten, sadece kraliçenin giydiği büklümlü ipek elbisenin rengi katıldı. Siyah. Elleriye hâlâ çehresi kadar beyazdı ve gözlerinden aynı ırmak akıyordu. Yontucu o zaman, taşlara kazınmış bir tanrıça hikâyesini okur gibi değilse de, kaderinin güzel olmak olduğunu kestirebildi kraliçenin, belli ki güzel olarak yaşayacak güzel olarak ölecekti. Bastırılmış bir aşkın

renklerine boyadığı güzelliği, gerçekte kendisi olarak istese de göremeyeceğinin ise farkında bile değildi.

Hükümdarın suretleri gibi kraliçenin yüzüne dair daire de beş yıl arayla tamamlanıp, büstün saraya yollandığı günün akşamında yontucu, sükûneti derininde taşıyan deniz gibi yorgundu. Bu sükûtle baş edemeyeceğini anladı. Taşın, keskinin, çekicin sesini duymazsa sabaha çıkamazdı. O telâşla, kendi kendisiyle yüzleşmenin kıyısına vuracağım bilmeden, suretler denizine bir haber sırçası attı. Siyah, dayanıklı taşın içinde kendi suretini aramaya başladı. Genel heybeti yonttu, ayrıntılara yüzden başladı. Gözlerini, burnunu, dudaklarını işledi. İki kaşının ortasına gelip de yerleşen çizgiyi, yontusunun alnına yerleştirmesi için tek keski darbesi yetti. Gerçek gibiydi. A a gülümsedi. Yüzü bıraktı, ellere geçti. Küçük parmağının kusurunu gizlemeyen, aşikâr eden sol eline bir çiçek verdi. Çiçeklerin en zarifi, su üzerinde bir o yana, bir bu yana salınsa da, en soylusu bir ak nilüferdi bu. Baştan başa kraliçeydi. Bastırdı göğsüne nilüferi yontucu, taştan göğsü ses verdi.

Kurdun çobanı, ağacın oduncuyu, balığın avcuyu görebileceği kadar aydınlık ama yan uyku yan uyanıklık halinde geçen gecenin sabahında, ışık, taşın gölgelerini çıkaracağı kadar çoğaldığında yontusunu tamamladı. Geçti karşısına, çevresinde dolandı, yarattığı kendisine baktı, hayretler içinde kaldı. Gördüğü; tanımadığı, bambaşka bir yüzdü çünkü. Uzun zamandan bu yana taştan çiçeklerinde neyin değiştiğini sezse de bilemeyen, hissetse de göremeyen yontucu, taştan fışkıran bu yeni hayata, taşın içinden sükûnetle ve güzellikle bakan bu yeni yüzüne hayranlıkla ve korkuyla baktı. Çok yüzle karşı karşıya durmuştu ya, sonunda kendi kendisiyle yüz yüze geldi. O yüzde okudu kendi hikâyesini.

Hikâyesi basitti: Irmak suyu gibi gırdaplı, çağlayanlı akan zamanın önünde kendisini de derin bir suyun aydınlığına katacak denizi beklemişti yıllarca. O denize kavuşma halini en fazla da elinin yaratın gücünü gerçekleştirdiğinde hissetmişti. Taş kırmak için yaratılmadığını fark ettiğinde başlamıştı kendi yarattığı eserin önünde secdeye kapanmaya.

Sanatkârlığı tanrı kılmıştı onu, hu tanrılıkla kendinden geçmiş, onun verdiği heyecanla esri m işti. Ama her defasında kavuşulacak büyük denizin, somuz hazzın bilgisine açılan kapının önünde kalmış ve her kanmanın arkasından eskisinden daha çok susamıştı. Defalarca yaratmıştı kendi elleriyle şu tanrıları. Hepsine birer birer suret vermişti. Oysa tanrıların çok olmasına da ihtiyacı yoktu bir bedende suret bulmalarına da. Şimdi kırık kanatlarıyla yüzüne gölge salan şu yeni yüz, elinin altında, kalbinin üzerinde daimi ışığını saldığında, yaratılış gayesinin ne olduğunu sezdi, yaratmak için değil, yaratılmış olarak yaratıldığını bildi. ilk kez, yaratılmış olmanın sade bilgisi, yaratmanın geçici sevincinin önüne geçti. Tanrı değil kuldu, kulluğunu bildi. Öyle bir ferahlık indi ki kalbine şimdiki zamanın üzerinde geçmiş zamanın izini sürmekten vazgeçti. Aşkın sıcaklığı bambaşka ve uyarıcı bir kimliğe büründüğünde, hakikatin hizmetkârı olarak eğitilmiş olanın önünde bambaşka bir hakikatin yolu açıldı.. Bir çift ak güvercin kanadının aydınlığında verdiği bütün sözleri hatırladı. Hükümdarın kalbindeki umman, geldi, kendi kalbine dayandı. Kalbi, hükümdarının kalbinin tam yanındaydı ve o da tek ve biricik Tanrı'ya açılmıştı. Artık sana inanıyorum, demek, an meselesi. O an gelip de yılların yorgunluğu üzerinden kalktığında dayanamadı, vaktin bütün uygunsuzluğuna rağmen, her şeyi göze alarak hükümdarın kapısını çaldı.

Bekleniyordu. Söylenmesi an meselesi olan o anda söylendikten sonra, hükümdarla yontucu muhabbetle gülümsediler birbirlerine. Birinin yazdığını o biri imzaladı; biri söyledi, gördün mü, diye sordu sonra, öbürü inandım, diye cevapladı. Bunu bir hükümdar, bir yontucu, bir de tek ve biricik Tanrı değil, herkes bildi. Yontucunun kalbi tek ve biricik Tanrı'ya açıldığında, duvar resimlerinin taş gemisi ırmağın üzerinde usul usul yüzmeye başladı. Hâlâ tek yolcusu vardı.

Beklendik bir sonuçtu bu ama bütün varlığını önce kraliçesinin varlığına, sonra prensinin gelecek ümidine bağlamış olan hükümdar, canının sağlığında, gözünün görürlüğünde son bir şey daha istedi. Rahiplere göre, bu da, her yaptığı gibi, adı bilinip de manası bilinmeyen tarih boyunca görülmüş işitilmiş şey değildi. Yaşayan isim, konman beden ve uzun bir yolculuktan ölüm. Kraliçesinin bir anlık ayrılığına tahammül edesi olmayan hükümdar ölüm sonrasında dahi onu koynunda, bağrında, yanı başında istiyordu. Mimarları, kendi mezar bütününe kraliçenin mezar odasını eklemek için planlarını çizmişlerdi bile, mühendisleri ise hazırlıklara çoktan başlamışlardı. Bu mezar odasının girişi, kraliçenin biricik varlığına, yüce kadınlığına yaraşır bir cümle kapısı ile ayrı olacaktı. Fakat iki mezar odası içten içe birbirine açılacak, bu iki sevgili gövde ölümden sonra da birbirine kapanacaktı. Hükümdar emirlerini verdi, inşaat başladı. Zamanı şimdi artık her hükümdarınki gibi azdı. Ellerini çabuk tutmalarını bu işte eli olan herkese emretti. Bu emre en fazla da yontucu dahildi.

Hükümdarın mezarını bezerken, alışkanlıklarını bulaşık kaldığı yerden söküp atması zor olmamıştı yontucunun ama kimseler fark etmese de bu yeni sanatın henüz kalfalığını yaşadığını kendisi fark etmişti. Şimdiyse susturmayı başardığı aşk, kalbine dökülen umman, elinin geri gelen esnekliği. Daha

fazla ne istenebilirdi? Kraliçenin mezar odasının, ustalığının başyapıtı olacağını anladı. Gülümseyen başyapıtının, önüne dikilip de beklediğini hisseden her sanatçı gibi, onu bitirmeden ölmekten çok korktu. İlk kez zamanın kendisine yetmeyeceğini zannetti. Bir kez daha, ne zaman olursa o zaman ama şimdi değil, ne olursun, dedi, eserini tamamlayacak kadar yaşamayı tek ve biricik Tanrıdan istedi.

Kraliçenin mezar odasını bezemeye hemen yarın başlardı, fakat şu kılı kırk yaran mühendislerle çok düşünür zor beğenir mimarlar, zamanın kendilerine ayrılan kısmını bunca uzatıp durmasalardı. Yontucu zamanı boş geçirmeye niyetli değildi, işliğine kapandı yeniden. Nefti gölgeli, yeşil hareli yumruk büyüklüğünde bir mermer parçasını aldı bir eline. Diğerine de keskinlerin en sertini, taşa en fazla söz geçirenini. Yontmaya, taşın ortasından başladı, bir parça kopardı, bir parça daha. Güç ilerliyordu ama yılmadı. Güzelim elleri hiç bu kadar yarılmamıştı, aldırmadı. Bilek gücü, göz nizamı, gönül sızısı. Yonttukça yonttu. İncellettikçe inceltti. Çıkarıp attığı, geri kalandan daha fazlaydı. Yumruk kadar taşın yontulması için bir heykel zamanı harcadı. Neden sonra yaptığını pencerenin önüne koydu. Işığın, zar gibi inceltilmiş taştan ağır ağır süzüldüğünü gördü. Bir düşse yere, dağılıp kırılacak, tuzla buz olacak. Buna artık taş denmezdi. Cam kırılğanlığında, sırça şeffaflığında, taş sertliğinde bir koku şişesi yapmıştı yontucu. Bütün zamanların hanımefendisi, güneyin ve kuzeyin nilüfer çiçeği, yontucunun şu zavallı kalbinin, gerçek saltanatının farkında değil kraliçesi ve onun mezar odası için bambaşka bir şey, taşın kendi lisanı dışına çıkacağı bir açılış cümlesi söylemek istemişti.

Kıh kırk yaran mühendislerle çok düşünür, zor beğenir mimarların işi nihayet bitti, yontucu, güzel kraliçenin ölümlü bedenini sonsuzluğa saklayacak olan mezar odasını mesken tuttu, kendisini neredeyse diri diri gömdü bu mezara, vaktinin çoğunu orada geçirdi. Demek kaderi güzellik olan kraliçe de ölecekti ve o öldüğünde mevsim çiçeklerinin en tazelerinden örülmüş bir tac bırakılacaktı göğsüne. Kendisi de ölecekti yontucunun, bu ölüm yakınlığını düşünmek bile içini bir hoş etti: Sen ölürsen ben artık ölümden korkmam. Ama bu hoşluğa rağmen ortada çok büyük ve daha dünyevi bir sorun vardı. Araziye söz geçirmekte mahir mimarlar, hükümdarın mezar odasına açılan ilâve kraliçe odasına ulaşabilmek için, sert dönemeçlerle tam yedi kez yön değiştiren dik ve uzun bir merdivenden başka çıkar yol bulamamışlardı. Bu merdivenin yontucu için bir tek anlamı vardı: Işık da sert dönemeçlerde tam yedi kez yön değiştiriyor ve daha yarı yola varmadan tümüyle yok oluyordu. Neticede, kraliçenin odası, karanlık değil kapkaranlıktı. Bu kadar karanlık bir odada büyük hükümdarın mezarını hazırlarken bile çalışmamış olan yontucunun yedi kat daha fazla meşale yakması gerekecekti şimdi duvarları bezerken. Oysa yedi kat fazla ışık, yedi kat fazla is demekti. Bunca is'e resimler, heykeller, kabartmalar nasıl dayanacaktı? Hasılı sorun devasaydı.

Meşale, yağ kandili, çıra; hepsi de aydınlatıyordu gerçi, ama ışığını bir yanmaya borçlu olan her şey gibi bedelini pahalı ödetiyor, yağlı isli bir karayı, geriye bırakıp duruyorlardı. Eğer şu mezar odasını bambaşka bir usulle aydınlatmayı başaramazsa, en koyu deminden yağlı isli bir kara, başyapıtına bulaşıp kalacaktı, yontucunun içi karardı. Bunun bir yolu olmalıydı. Üzerlerinde taş taş yükseltilmiş dağların altında uyuyan en eski zaman hükümdarlarım düşündü. Kalfalığına

denk düşen bir onarım esnasında, çıra ışığında birkaçını görebilmişti o mezar odalarının. O dağların derinliği de zifiri geceydi. Ama renkler ve biçimler tertemiz parıldamıştı göz göze geldiklerinde. Işıkla hiç mi buluşmamıştı ya da en eski zaman sanatkârları isi yok etmenin bir yolunu mu biliyorlardı? is vermeyen çıra? Dumansız ateş? Hayır olamazdı. Öyleyse eskilerin bilip de kendisinin bilemediği bambaşka bir yol vardı. Sorduğunda, bilinmiyor ki, demişti ustası, eski zamanların ustaları kendileriyle birlikte alıp götürdüler bu sırrı, ve susmuştu.

Günlerce uğraşan yontucu, farklı kandil yağları, çeşitli meşale odunları denedi. Olmadı. Ne yapsa faydası yok, önünü alamadı. İsi az susam yağma batırılmış sedir odunuyla iktifa ettiyse de yaktığı her meşale, aydınlatmaya başladığı şeyi bir yandan da karartmakta kararlıydı. Öyleyse ışığı tasarrufla kullanmalıydı. Yontucunun sıkıntısı; isli, nemli ve vadinin bütün sıcaklığını soğurmuş havayı solumasıyla arttı. Bu sıkıntıyla bunaldı, başını kraliçenin pembe mermer lahdi ne dayayıp uykuya daldı. Göğsünün üzerinde çöreklenmiş bu sıkıntıyla uyandı. Nihayetinde öyle bir zaman geldi ki artık hiç uyu yamadı. Kendisini, yedi keskin dönemeci geçerek dışarı, açık havaya attı. Âh, dedi, bu aydınlık, bu ışık. Işıktı her şey. Bir mucize lâzımdı şimdi ama onun da olum yoktu. Önü tümünden kapatılmış mucizeler dünyasının masum beklentisi ve mümkünler dünyasının kaba yalınlığı ile baş başa kaldı. Ama aradığını hiç beklemediği bir yerde buldu.

Can havliyle hayata saeılan beden bulması gibi olmadı ışığın yolunu bulması, ona da yol gösteren biri oldu. Üstelik bu yol gösterici o kadar basit bir yöntemi fısıldıyordu ki yontucu nasıl olup da akıl edemediğine şaşırılmayı bile bir tarafa bıraktı. Ustaydı, her şey, aramadığı bir çırağı bulmasıyla başladı.

Yontucu onu iki kez reddetti, böyle birini beklemiyordu çünkü, ama gelen de beklendiği için gelmiyor ki, üçüncüsünde kabul etti.

Her şey taş gibi ağır, bıçak gibi keskin, yontucu kalemi gibi sert, onun sırtında büyür, onun içinde ağırlaşırken; kraliçenin mezar odasına dökeme d iği ışık, karşısına aysız gece gibi dikilir, yontucunun hayatındaki hiçbir şey kendisinden hoşnut bir ırmağın suyu gibi akmazken. Sıcak mevsiminin tam ortasında bir akşamdı. Yanıyordu dört bir yan. Tam da rüzgârın yıprattığı yerden kopacaktı ki kapının saz perdesi yavaşça aralandı. Elinde rengârenk camlardan kesilmiş kandiliyle geldi gelen. Hiç beklemeden söze girdi. Belli ki sözünü esirgemez biriydi. Yontucuya çırak olmak istiyordu.

Çekik gözleri, sırtına salınmış sık örgülü saçları, incecik bedeni ile bu gelen öyle hafifti ki ağır taş kütlelerinin ve onlardan da ağır düşüncelerinin arasında yontucu, neredeyse kendisini tutamayıp gülecekti. Başını kaldırdı, sesine sinmiş hayretle, sen mi, dedi, bir kadın? Öyle gençti ki gelen, hem neredeyse çocuk bir kadın, diyecekti, demedi. Sadece, olmaz, senden bana çırak olmaz, diyebildi. Görünürde fildişinden oyulmuş bir madalyon kadar sakın ve inceydi genç kadının çehresi, içindeki direnci yontucu hemen fark edemedi. Ama biri reddedip öbürü diretince, biri olmaz, deyip de öbürü nedenini merak edince; kadın, dedi yontucu, bana çırak olmayı göze aldığına bakılırsa bu işte bir geçmişin, elinde bir alışkanlığın olmalı. Söyle bana, hangi işliklerde çalıştın, hangi taşçıların, hangi yontucuların yanında tav buldu senin hamurun?

Kadın, yontucunun gözlerinin içine esirgemez gözlerle baktı. Taşçı ya da yontucu değilim ki ben, dedi, cam ustasıyım, sırçalar üflerim, hamurumsa babamın ikliminde tav buldu, ey yontucu, beni hatırlamadın mı? Sesi işliğin boşluğunda yükseldiğinde,

yontucu, vaad bile edilmemiş bir aşkın mağlûbu olarak saray merdivenlerinden inerken karşılaştığı cam ustasını ve yanındaki küçük kızı hatırladı. Hayal meyal bir hatırlamaydı bu, kader çizen hatırlamalar cinsinden değildi ve demek ki aradan bir çocuğu kadın kılacak kadar çok zaman geçmişti. Yine de sıkıntıyla baktı genç kadının yüzüne yontucu, öyle kararlıydı ki bu yüz, ısrarının nedenini merak etti, neden, diye soruverdi.

Duydum ki, dedi, camcı, daha evvel kimselerin görmediği güzellikte resimler, heykeller yontuyor ve bunların en güzellerini şimdi kraliçenin mezarı için tasarlıyor muşsun. Kimselerin hayal bile edemeyeceği şeyler geçiyormuş zihninin resimlerinden. Bunları görmeye geldim.

Yapılışlarına, tanrıların senin elinden tutmasına, emrin kalbe dokunmuş ânına tanık olmaya geldim. Dahası, camın hünerini tamamlamak için taşın bilgisine talibim. Peki ama, dedi, yontucu, hep benden dört bir yan. Tam da rüzgârın yıprattığı yerden kopacaktı ki kapının saz perdesi yavaşça aralandı. Elinde rengârenk camlardan kesilmiş kandiliyle geldi gelen. Hiç beklemeden söze girdi. Belli ki sözünü esirgemez biriydi. Yontucuya çırak olmak istiyordu.

Çekik gözleri, sırtına salınmış sık örgülü saçları, incecik bedeni ile bu gelen öyle hafifti ki ağır taş kütlelerinin ve onlardan da ağır düşüncelerinin arasında yontucu, neredeyse kendisini tutamayıp gülecekti. Başını kaldırdı, sesine sinmiş hayretle, sen mi, dedi, bir kadın? Öyle gençti ki gelen, hem neredeyse çocuk bir kadın, diyecekti, demedi. Sadece, olmaz, senden bana çırak olmaz, diyebildi. Görünürde fildişinden oyulmuş bir madalyon kadar sakin ve inceydi genç kadının çehresi, içindeki direnci yontucu hemen fark edemedi. Ama biri reddedip öbürü diretince, biri olmaz, deyip de öbürü nedenini merak edince; kadın, dedi yontucu, bana çırak olmayı göze aldığına bakılırsa

bu işte bir geçmişin, elinde bir alışkanlığın olmalı. Söyle bana, hangi işliklerde çalıştın, hangi taşçıların, hangi yontucuların yanında tav buldu senin hamurun?

Kadın, yontucunun gözlerinin içine esirgemez gözlerle baktı. Taşçı ya da yontucu değilim ki ben, dedi, cam ustasıyım, sırçalar üflerim, hamurumsa babamın ikliminde tav buldu, ey yontucu, beni hatırlamadın mı? Sesi işliğin boşluğunda yükseldiğinde, yontucu, vaad bile edilmemiş bir aşkın mağlûbu olarak saray merdivenlerinden inerken karşılaştığı cam ustasını ve yanındaki küçük kızı hatırladı. Hayal meyal bir hatırlamaydı bu, kader çizen hatırlamalar cinsinden değildi ve demek ki aradan bir çocuğu kadın kılacak kadar çok zaman geçmişti. Yine de sıkıntıyla baktı genç kadının yüzüne yontucu, öyle kararlıydı ki bu yüz, ısrarının nedenini merak etti, neden, diye soruverdi.

Duydum ki, dedi, camcı, daha evvel kimselerin görmediği güzellikte resimler, heykeller yontuyor ve bunların en güzellerini şimdi kraliçenin mezarı için tasarlıyor muşsun. Kimselerin hayal bile edemeyeceği şeyler geçiyormuş zihninin resimlerinden. Bunları görmeye geldim.

Yapılışlarına, tanrıların senin elinden tutmasına, emrin kalbe dokunmuş ânına tanık olmaya geldim. Dahası, camın hünerini tamamlamak için taşın bilgisine talibim. Peki ama, dedi, yontucu, hep benden öğreneceksin. İyi çırak, ustasına da öğretir oysa, sadece yük değildir, ona hafiflik de verir. Taş hakkında hiçbir şey bilmeyen sen, bana ne verebilir, ne öğretebilirsin? Camcı, sözünü esirgemedi. Yontucu, dedi, bitmiş heykelin üzerinden geçen son kumtaşı cilâsını bilirsin elbet, ben de bilirim. Bu cilânın eksikliğini yontucusundan başka kimse fark etmez, olmasa da olur ama olsa mükemmel olur. Bitirdiğin her eserde eksikliğin acısını çekmiyor musun? Bir yanın eksik senin, o eksiğin bütünü olmaya geldim. Gel inad

etme, tamamlayıp da tam edemediğın demde ihtiyacın olan şey benim. Görmüyor musun, ben senin serçe parmağınım.

Görmüyorum, diye diklendi yontucu, hakkında bu kadar fazla bilinmesinden ve bilinenin fütursuzca söylenmesinden incinmişti. Öbürüyse, daha fazlasını biliyorum, diye ısrar etti. Güzel kraliçenin yedi kat merdivenle inilen mezar odasında meşale isinden korktuğın için ışığı tasarrufla kullanıyormuşsun. Işığı tasarrufla kullanmak zorunda kalan bir sanatçı! Ne gaflet, ne eziyet! Ve ne garabet! Oysa, diye devam etti, seni bu çileden kurtaracak çareyi de biliyorum ben. Gülümsedi. Yontucu onun beyaz bir elbise giymiş olduğunu neden sonra fark etti. Bir an düşündü, sonra, ne yani, dedi, iyice hırçınlaşmış bir sesle, sen şimdi mezar odasını aydınlatabileceğini mi ima ediyorsun? ikinci kez yaralanmıştı. İma etmiyorum ki, diye cevapladı kadın, öyle olduğunu açıkça söylüyorum sana. Ben camcıyım unuttun mu, ışığın bilgisi bende ve sen ışığın en küçük zerresine bile talipsin.

Yontucu fazla düşünmedi. Her şeye yapışan iğrenç isin tehdidi olmadan aydınlatılmış bir dip duvarını düşünmek bile onu kıskırtmaya yetebilirdi ama şu kadının, bu bilgiye sahip olabileceğine dair inancı yoktu. Küçük parmağının yerini ise onun kendisinden başka hiçbir şey tutamazdı. En önemlisi de, gökyüzündeki en uzak yıldızlar kadar uzaktılar birbirlerine, camcıdan taşçıya çırak olduğunu hangi tarihler yazmıştı?

Yontucu haşinken camcının sakindi çehresi. Başıyla, tezgâhın üzerindeki koku şişesini gösterirken, vazgeçme benden, dedi, bu kadar küçümseyici olma. O kadar inceltmişsin ki yeşil su taşını, bir düşse cam gibi kırılacak, içine nefti renkli servi yağı koyulsa, ışığı sızdıracak.

Görüyorum ki cam kadar inceltilmiş taşın merakındasm. Bense sırçaların kırılğanlıkları arasında taş kadar sağlam ve ağır olan

camı dökmeye meraklandım. Döktüğüm camı, yonttuğun şişenin üzerine hızla indir sem, bir düşün bakalım ne olur? Anlayacağın, birlikteliğimiz, dünyanın üzerindeki en zıt birliktelik gibi görünse de yaptığımız iş aslında birbirinin aynı. Yetmez, dedi yontucu son kez, tatsızlık olmuştu; benim aradığım çırak sen değilsin, senin düşlerinle oyalanamam ve cam gibi kırılğan bileklerin sahibiyile zaman har cay amam; tezgâhına, işinin başına döndü. O zaman, bir çocuğa benzeyen kadın, yan yatmış, sessiz sakin duru veren yontucu baltasını göz açıp kapaması arasında kaldırıp aynı hızla, diğer tezgâhın üzerindeki mermer kütlesinin bağrına öyle bir indirdi ki, yontucu sese döndü, mermerin ikiye yarıldığını neden sonra fark etti. Bir sessizlik oldu önce, sonra, tamam, dedi.

Ayrıntıları konuşmanın gereksiz olduğu bir güzergâhta yolları böyle birleşti.

Hemen o gün camcı, yan taraftaki işliğe taşınmaya başladı. Yalnızdı. Her şeyi kendisinden öğrendiği babası öleli çok olmuş, annesi ise hatıralarından bile silinmişti. Öyle küçük ve inceydi ki taşıdığı bir yığın şey, yontucuya, bu iş hiç bitmeyecekmiş gibi geldi. Ama sonunda bitti ve ertesi sabah camın ustası, taşların dilinden anlayanın kapısındaki saz perdeyi bir kez daha araladı. Elinde nar, ekmek ve incir vardı.

Neden sonra söze başladı. Önünde yapılması gereken bir "şey" vardı; kraliçenin odasını ancak o şey bittiği zaman aydınlatacaktı. Sakin bir çocuktu görünürde ama güvenilir bir kaya gibi durduğunu yontucunun anlaması için fazla zaman gerekmedi. Öfkelenmedi taşın ustası, sabrı elbet bilirdi, merak da etmedi. Kraliçe odasının duvar bezemelerini sona bıraktı, işe heykellerden başladı, içindeki şekli bulup çıkarmak için, işliğinde, balyozunu taşın üzerine var gücüyle her indirdiğinde, yan taraftaki işlikte, raflara sıra sıra dizili sırçalar titredi. Hepsi

de içlerinde kokulu yağları, şifa sularını, nadir yağın yağmurun damlalarını ya da gözyaşlarını saklayacaklardı. Gök mavisi, erguvan rengi, ırmak yeşili. Akşam lâciverdi, çöl sarısı. Çiğ kırmızı. Ateş kırmızısı. Aralarında lal rengi bir sırçanın yokluğu yontucunun gözünden kaçmadı.

Ağır taşın önünde bükülen belini, ağrıyan sırtını dinlendirmek aklına bile gelmezdi yontucunun, şu genç kadın her defasında elinde hoş kokulu bitkilerden çıkartılmış sıcak çaylarla ya da serinletici içeceklerle kapısını ar a lam a saydı, taş tezgâhının bir köşesine su, hurma, zeytin bırakmasaydı. O nadir dinlenme zamanlarında genellikle camcı anlattı, yontucu dinledi. Camın tarihçesini, mahiyetini, halini dinledikçe yontucu, daha fazla dinlemek istediğini fark etti. Öyle kuvvetliydi ki anlatici, dinlenme zamanları uzadıkça uzadı; yontucu, sırrına eremese de camın dilini söktü, alfabetine erdi, metnini öğrendi. Camın özü kumdu, kumun da özü taşı, üzerinden zaman, rüzgâr ve su geçmişti sadece. O halde cam taşı. Şaşıyordu bu ince hesaba yontucu, sonra gülümsüyorlardı birlikte.

Kumun, başlı başına bir zaman macerası olan tarihçesini anlatıyordu camcı. Denizlerin ve ırmakların yaratımından sonra yaratılmıştı kum. Irmağın önce derûnunda, sonra kıyımdaymıştı. Güneşle doymuştu gündüzleri, gecenin güneşin dense sabrı ve sükûtu öğrenmişti. İrmak taşmıştı üzerine yüzyıllarca, sonra geri çekilmişti. Kum yıkanmıştı, hırpalanmıştı, canı acım işti iyice; başlangıçta siyah olan rengi kehribara dönerken kıvam bulmuştu.

Su, iyi bir kıvam vericiydi ama asıl hadise kumun ateşle terbiyesin deydi. Ancak ateşe düşünce kum, sırçaya dönüşüyordu çünkü. Cam hamuru sadece yanarken biçimleniyor, soğuyup katılaştıktan sonra en harlı nefes bile ona kâr etmiyordu. Ama, diyordu cam ustası hemen

arkasından, cam, sert ve kırılğan da olmalıydı, biri olmazsa camın camlığı eksik kalırdı. Kırılıyordu, demek kalbi vardı ama bir kez kırılınca bir daha toplanmıyordu. Toplansa bile bir daha asla eskisi gibi olmuyordu ve kalp bu yüzden en fazla da cama benziyordu. Denk geliyordu, şeffaflığın, camın en önemli özelliği olduğu çıkıyordu ortaya. O kadar şeffaftı ki cam, içi ile dışı birdi, karanlığı, gizlisi saklısı yoktu, samimiyetin ta kendisiydi. Ama onu var eden saydamlığı, hacmini boşlukta görünmez kılıyor, yokluğuna da neden oluyordu aynı zamanda. Çünkü ışığı çekiyor, sonra o ışıkta kendisi yok oluyordu ve öyle sadıktı ki eğer ışıkta yok olmuyorsa bu kez ışığı çoğaltarak yeni yüklerle geri gönderiyordu.

Cam, ışık gibi, suyun da içinde yok oladururken ve yontucu bir cırankan değil ancak bir başka ustadan edinilecek bunca bilgiyi edinirken, camın ustasına üstün bir ilgiyle bağlanıp duruyordu. Burnunun üzerinde masum bir kırışık, ağzının yanlarında sevimli birer gamze. Yüzünde, işini kalbi edinenlerin hepsine mahsus o gülümseme ve bakışı ceylân, endamı rüzgârken, bunca incelikli hesabın arasında dolaşır ama ayaklan birbirine dolanmazken, yontucu onun yüzüne bakıyordu ve cam kadar ince ve kırılğan bir kalbi olmadığını fark ediyordu, hiç de. Katı değildi gerçi bu kalp, ama taş kadar sağlam ve dayanıklıydı. Lâkin taşların ustasının kalbi cam kadar kırılğan, yüzüyse kalbinden geçen her neyse, okunacak kadar ince ve şeffaf oluyordu böyle zamanlarda.

Kalpten surete yol var, cam ustasına sadece bir okumak kalıyordu.

Yontucunun, heykelleri işliğinde, öğrendikleri zihninde çoğalıp dururken, ırmağın serinlediği, hilâlin doğduğu sulardı, gecelerden bir gece camcı da suretinden kalbine kapalı yolu açtı. Dallara asılı cam kandillerden saçılan ışık yüzünü yalayıp

geçerken, yontucu, dedi, hükümdar sadece âşık bir delikanlı, henüz acemi bir kralken, sevgilisinin kalbini fethetmek için başka ellerin hünerine muhtaçken sarayın mermer basamaklarında karşılaştığımız günü, o gün babamın elindeki camdan kuşu hatırladın mı? Yontucu o günkü can havlini unutmazdı elbet camdan kuşu ise silik soluk hatırladı. Dahası, eserin kendisinden çok, Sanatkârlar Köyünde etrafında oluşan hayranlık halesi aklında kalmıştı. O kuşta, dedi, camcı, vasat gözlere görünmese de bir kusur, bir üfürüm lekesi vardı. Şimdi onu yok etmem gerek.

Öyle bir baktı öyle anlattı ki, onun içinde tutkuya dönüşmüş niyet ağacını yontucu, ilk birkaç cümlede fark etti. O kadar derindeydi ki kökleri, bu tutku ağacı sulanmadıkça, bu zarif bedenin yeni bir işe başlaması mümkün değildi. Camdan, öyle duru bir kuş üflemeliydi ki, prensese tannân edenin bir eşi olsun, onun da rüzgâr bir ucundan girsin öbür ucundan çıksın. İncecik, ürküntülü, korkulu. Bir dokunulsa bin kırılacak, bir sorulsa bin anlatacak. Ama o küçük üfürüm lekesi yok mu, kuşun tam kalbindeki, bir babasının bir kendisinin bildiği, işte o yok olsun. Bir de, türlü tonda kırmızı arasında lâl rengini tutturamamıştı bir türlü camcı, rengini ırmağın kan rengi şafağından alsın, içine aşk, ölüm ve gül damlasın, yani lâl rengi camdan bir kuş olsun. O, bunları anlatırken, başı sol tarafına, kalbinin üzerine eğik dinleyen yontucu ürperdi. Camcının istediği, mükemmelin sınırlarının da ötesinde bir şeydi. Hiç kimsenin görmediği rengi var kılmanın, hiç kimsenin göremediği lekeyi ise yok etmenin peşindeydi. Cama lâl rengini vermesi zordu camcının ama üfürüm lekesini kaldırması daha da zor olacaktı besbelli.

O günden sonra camcı evvelden berkitilmiş, babadan devşirilmiş hünerin, sınanmış bilginin zenginliğinde, yontucunun gözlerinin önünde camın bütün hallerinden geçti.

Cam ile ne yapılmışsa, camda ne varsa hepsini kendi nefsinde tecrübe etti. Üç mevsimi olan ülkede çölü denize çeviren taşkın boyunca da, arkadan gelen ekim ve hasat zamanlarında da, geceler ve günlerce kızgın bir cehennem ağzına benzeyen fırının karşısında, bambaşka kıım bileşimlerini bambaşka ısılarda eritti, bambaşka nefeslerle üfledi. Durmadan dinlenmeden çalıştı, çalışmanın böylesine kimseler tanık olmamıştı, onun kadar çatışan bir de yontucu vardı. Keskinin taş üzerinde çıkardığı tekdüze sese camcının nefesi eşlik ederken, taşın bağrından kopan ses vadilerde çın tadıysa da, camcının nefesini duyan olmadı. Taşı yontmak ne kadar ağır işliyorsa camdan bir şey çıkartmak da o kadar çabuk oluyordu. Biri zamanla yarıştıyordu da öbürü zamanı tüketiyordu. Bu yüzden camcı, yontucunun işliğine her gelişinde taşın içinden ağır ağır kurtulan bir şeyle karşılaşırken, yontucu, cam ustasına her uğrayışında rafa yerleştirilmiş pek çok yeni şişeye tanıştı.

O zamana değin kimselerin görmediği harikulade şeyler çıkardı ortaya camcı, görenler hayranlıkla kendinden geçti. Bulmak aramaktaydı, ama o ararken, aramadıklarını da buldu, uğrunda sefere çıkmadıklarını da fethetti. Sarımtırak ya da yeşilimtırak şeffaf camlar elde etti. Düz bir satıh halinde yaydı, silindir biçiminde yuvarladı onları. Üzerine hangi asitleri dökerse, camın hareleneceğini ve bunlarla nasıl nakışlar yapabileceğini öğrendi. Yivler, bir astar tabakası çekerek katlar, desenler, yumuşak menevişler yaptı. Bir taraftan bakınca başka, öbür taraftan bakınca başka görünen iki yüzlü camları, donuklaştırılmış kalpsiz camları, arka tarafını söyleyen ama göstermeyen buzlu camları, içindekinin mahiyetini değiştiren

ve göz boyayan yanar döner camları, kendisini olduğundan başka türlü gösteren astarlı camları buldu. Camın kimi taraflarını kalın kimi taraflarını ince bırakarak ışığın az ya da çok yoğunlukta süzülmesini sağladı. Işığı olduğundan fazla veren adeseleri, ya da olduğundan az verenleri, arkasındaki manzarayı hayal meyal gösteren karanlık camları, bu tür yalancıları buldu. Işıktı camı gösteren, hem yok eden, sonuna kadar kullandı bu oyuncuyu. Cam, ateşin sıcaklığım henüz içmişken üzerine serin su döküp yol yol çatlattıktan hemen sonra tekrar ateşin koynuna bıraktı, ortaya çıkan ürkütücü ve yabancı buz güzelliğini seyretti. Sonra alttaki tabakayı kumlu ve sert bir taşla oyarak bu güzelliği hayale benzetti. Ateşin çıkabileceği son ısıda erittiği hamuru aniden ve çok düşük bir soğuklukla burun buruna getirdi. Billûr! Dondurulmuş zaman gibi cam. Gül pencerede zaman yoktu, camdaki zamansızlığı elde etti.

Sırrı, kendisinden sonraki yüzyıllarda şaşaaıyla kullanılıp sonra umarsızca unutulacak bu usullerden ötesi yoktu. Burada durdu cam ustası, renklere geçti. Ruha sükûnet veren mavi camı, başka bir âlemi anlatan moru, aynı anda çok şeyin rengi olan kırmızıyı, bedeli daima pahalı ödenen sarıyı ve hiçbir bedel istemeyen yeşili zaten biliyordu; ara renkleri buldu. Taş rengi, kum rengi, toprak rengi. Kül rengi, mermer beyazı, saz rengi. Rengârengin yolu bir kez açılınca, lal rengi kendiliğinden geldi ama o leke hâlâ üflediği kuşun kalbinde, camcı, bulunduğu renge bile sevinemedi.

Yine de bütün bu usullerle kadehler, kandiller, kâseler, vazolar, buhurdanlar, şamdanlar, koku ve tütsü kapları, gözyaşı şişeleri yaptı. Nisan yağmuru, gülsuyu ve çiçek özü sırçaları. Irmağın güzel gözlü kadınları için boya ve sürme kapları, çölün güçlü ve özlemleri için alışılmadık karışımların

muhafazaları. Ne yaptıysa eşsizdi, incecikti, aydınlıktı. Soylu, ışıltılı ve kırılıgandı. Ahenkti, güzelliği dahası. Başardığı her ne idiye kalbini gururla doldurdu camcının lâkin aradığı, bu küçük gururla yetinmesine yetmedi. Bir de baktı ki hepsi süstü, hünerdi, fazlalıktı. Kaç kez daha denedi kaç kez daha yanıldı. Kaç kez buldum zannetti de bulduğu aradığına yakın ama o olmayan bir şey çıktı. Defalarca yaptı, defalarca yaptığını kendi elleriyle kırdı. Ne kadar küçüldüyse de camın kalbinde hâlâ o leke, çıldıracaktı.

Aşmak da çıldırmak gibi, bir sınırlık mesafede an meselesi, aradığını tam vazgeçeceği anda buldu. Yanıp, geriye külü bile kalmadığında ancak; kum ona lâl renkli lekesiz camdan bir kuş verdi. Mevsimlerin en harlı, en alevlisinde öyle bir ateş yaktı ki cam ustası, bundan daha fazlası olamazdı. Alnından akan ter, içinden kopan ateş. Ateşin karşısına geçti, biraz daha yaklaşırdı tutuşacaktı, aldırmadı. Değil mi ki camın kıvamı ateş. Teninin yangını, saçlarının alazı; yaratamayan tanrıların yangınına benzeyen şu iç yangınının yanında hiç kalırdı. Bir kez daha aldı eline üfleme çubuğunu, bir kez daha sıcak hamura daldırdı. Kalıp lâzımdı, koydu kalbini orta yere. Nefes lâzımdı, tuttu bir an nefesini. Tuttuğu nefes, mevsimlerdir fokur fokur kaynayan ruhunu terbiye ederken, o, ateşten çıkan camı döndürmeyi ilk kez akıl etti. Üfleme çubuğunun ucundaki hamuru öyle bir döndürdü ki, dönmek evrenin sırrı, bu dönüş ancak donen ve yanan her şey; güneş, yer ve gökler eşlik edebildi. Cam ustası bu alev dönüşüne bakarken bildiği her şeyi önce unuttu, sonra hatırladı. Bu son olsun, dedi, kalbinin en lekesiz yerinde tuttuğu nefesini salıverdi. Âh etti. Bir alev topu, göğe yükseldi. Kaldırdı tek nefeste üflediği iâl kuşunu, ışığa tuttu. Güçlü ışığın hiçbir tortuya takılmadan, hiçbir lekeye bulaşmadan süzül düğünü gördü. Dünyanın birden fazla

zamana yayılan yaratımı henüz bitmişti sanki, ırmaklar kendilerine ayrılan o ilk yataklarda akıp duruyorlardı. Cam ustası, kalkıp dönse kendi etrafında, gökler de onun etrafında dönecek; elinde, kanadına tutunduğu dupduru, lekesiz lal kuşu, olduğu yere yığıldı.

Günler sonra kendisine geldiğinde, lâl rengi camdan kuşun başköşede ışıdayıp durduğunu gören cam ustası, yontucuya, vakit tamamdır artık, dedi, yarın güneş ırmağın üzerinde yükselmeye başladığında kraliçenin mezar odasına götür beni, karanlığı aydınlatacağımdan kuşkun olmasın. Yontucu baş uçundaydı, yanında asık yüzlü hekim ve hekimin elinde de sağaltıcı bitkilerden hazırlanmış bir ilâç vardı. Haddini aşanların ya zıddına döndüğü ya aslına vardığı döngü kıyametinden sağ salim çıkmış olan cam ustası hiç olmadığı kadar iyiydi, ilâcın acılığna bile aldırmadı. Bütün yollar önünde açılmıştı.

Sabahın ilk ışıklarıyla çıktılar açılmış yola. Koruları, bahçeleri, ovaları, vadileri, geçerek mezar odasının girişine vardıklarında meşaleyi yontucu tutuşturdu. Yere sağlam basan, ceylân gibi sağa sola koşturan camcı ise girişten ölü odasına kadar bütün dönemeçleri, basamakları, köşebaşlarını bir bir saydı, açılırları hesapladı titizlikle. Sonra geri döndü, yukarı çıktı. Irmağın bıraktığı sarı kumun, esintisiz bir suyun yüzü kadar düz sathına elindeki ince dalla pek sade birkaç şekil çizdi. Neredeyse tepeyi bulmuş olan güneşe bakarken kıstı gözlerini, mezar odasının girişine baktı birkaç defa daha. Sonunda, ölümsüz güneşin daimi ışıklarını şu kapıdan, karanlıklara gömülmüş ölü odasına kadar yansıtabilmek için tam yedi adet büyük aynaya ihtiyacı olduğunu söyleyiverdi, hepsi bu kadardı, başka da bir şey istemiyordu. Ne kadar kolaymıştı! Yontucu bunu nasıl düşünemediğine hayret ettiyse de, bir kıskançlık geçmedi içinden, öfke de duymadı. Bağı açılmış ve yüzüne dökülmüş

saçlarını geriye doğru atmaya çalışan camcıya baktı. Kumların üzerine oturmuştu ve neredeyse sevimli bir çocuktu.

En nadide ve görülmemiş büyüklükteki aynaların kraliyet ışığına ısmarlanması, günlerin sayılması, günü gelince taşınması uzun zaman alırken sabırsızlık da yontucunun neredeyse canına dayandı. Ama gelmez zannedilen gün sonunda geldi ve aynalar yerlerine yerleştirildi. En doğru açılar yukarıdan aşağıya, aydınlıktan karanlığa, yaşamdan ölüme doğru birçok denemeden sonra bulundu. Bu ne kadar yorucu bir işti böyle ama sonunda tamamlandı. Geriye sadece, altı ayna içinde toplanan ışığı mezar odasına yansıtacak son aynanın diklenmesi kaldı. Girişte, ilk aynanın yanında duran camcı, haydi, diye bağıınca, yontucu son aynayı düzeltti ve mezar odası birden bire aydınlığa boğuldu. Bir mezar odasını aynaların içinde yunmuş yıkanmış bambaşka bir ışığın altında, bir su ışığı zamanın aynasında gün gözüyle görünce yontucunun önce gözleri kamaştı sonra nutku tutuldu. Böyle bir şeyi daha önce hiç görmemişti. Demek en eski zaman yontucularının unutturduğu meslek sırrı buydu. O, ancak bir mucizeye tanıklık edenlerin yaşayabileceği seçilmişlik duygusuyla, çıplak duvarlara bakmaya doyamazken, sağa sola koştururken, diğer yandan hafif ayak sesleri geldi; cam ustası, elinde lâl renkli kuş, duvara yaslanmış aynanın içine bir görüntü olarak düşüverdi önce, sonra da kendisi geldi. Bakındı etrafına. Yılan başlıklı, gövdesi derin yivli, yekpare sütunları, koridorları, basamakları, boş duvarları, tavanı, zemini, ve kraliçenin boş, pembe mermer lahdini birer birer gözden geçirdi. Döndü yontucuya, lâl kuşunu işaret ederek, bu, dedi, benden kraliçeye. Kraliçe, dediğinde bedeninden ürperti, gözlerinden ışık geçti. Kendi elleriyle sunu hücreğine koydu armağanını, yontucu sesini çıkarmadı. Bundan

kıymetli sunu daha ne olabilirdi, onunla açılımdı kraliçenin kapısı, onunla kap ansındı.

İkisinin de dizlerinde derman kalmadığında oldukları yere, taş ufakları, toz toprak ile kaplı zemine oturdular. Son aynanın tam karşısındaydılar. Çok büyük bir sıkıntıyı üzerinden atmışlara mahsus soluklanmayla yontucunun gözleri boydan boya aynaya kaydığında, ikisinin de sırtlarını kraliçeye dayadığım ve ikisinin arasında kraliçenin pembe mermer lahdi, şu ölüm yatağının durduğunu görebildi. O kadar güzeldi ki gördüğü şey, kendisine bir başkası, cam ustasına kendisi gibi bakarken, camcının da kalbi kamaştı. Bir şey hiçbir şeye dönüp bakmazken ama iki şey aynı şeye bakarken, onlar, bir mezar aynasının derinliğinde baktılar birbirlerine. Her ikisi de birbirinin yüzünde o aynı şeyi gördü. Bunun üzerine biri başladı, diğeri başlamak için sarf ettiği kelimeyle onun sözünü kesti. Birlikte sustular bir anda sonra aynı anda yeniden birlikte başladılar. O kadar aynıydı ki sarf ettikleri kelime ve o kadar benzer nedenlerle sarf edilmişti ki, asıl cümle şimdi söylenmezse bir daha da söylenemezdi. O zaman yontucu ömrühayatında hiç kimsenin yanında duymadığı bir sığınmayla, güvenle, ferahla, hepsi bir anda, başını cam ustasının dizlerine bırakınca, yıllardan bu yana sustuğu ummanı önce sızdırıp sonra taşırınca, ömrünün kördüğüm olmuş bağınyı şu, çocuk kadının dizleri üzerinde çözöverdi. Yoluna çıkan bütün kuş tüylerini topladığını, bütün kekik dallarını kokladığını anlatır gibi ona, kraliçeden bahsetti. O söylemeden cümleler kendiliğinden geldi, mecali kesilmiş damlanın buluttan düşmesi gibi ya da şu, kanadından ayrı düşen tüy gibi. Yıllarca bir taş katmanının altına bastırılmış ırmak öyle bir akıverdi ki, çöllere düşmeyen yağmurlar yontucunun içine iniverdi.

Ağır perde kalkınca adı geçse de geçmese de, hep ondan konuştular. Hiç, dedikleri gibi hep, dedikleri de oydu; ben, dedikleri kraliçeye çıktı, sen, dediler, yine kraliçe oldu. Irmaktan yükselen buğu, dünyanın üzerindeki ter gelip toprağın üzerinde durduğunda başını daha fazla tutamadı cam ustası, bu kez o, yontucunun omuzuna dayandı. Nefesin bir âh alevi olduğunu öğreneli çok olmamıştı şunun şurasında ama mezar aynası sözünün sıcaklığıyla buğulandı. Buğulanan aynanın derinliğinde sıyrıldı kimlikler tenlerinden, birbirine karıştı, suretler bozuldu. Her güzelliğin yanında bir aşk duruyordu bu karışıklıkta. Ama güzelliğin varabileceği o en saf kaynakta beyaz iplik ak iplikten önce ayrılıp sonra ona katışınca, ne sevenin ne sevilenin kimliği kaldı; cam ustası, yontucu ve kraliçe diye bir ayrılık kalmadı, onları birbirinden ayıracak bir tek aşk kaldı. Kraliçenin suretini çıkarmaya niyetlendiğinde ortaya çıkanın cam ustasının aslı olmasına hiç şaşırmadı yontucu, neden şaşırsındı? Aşk vardı.

Yaşanma ihtimali sonsuz kere tıkanmış ama bir kez söze dökülünce de n tümden açılmış bir akışa kendilerini bıraktıklarında, düşünmek gibi bahsetmek de suç olmaktan ıktı. Her ikisinin de anlattıkları, ancak yaşamadıkları kadar çoktu. Yaşanan, yaşanmamışlığının tanığını yekdiğerinde bulunca baş başa vermiş iki suretten biri diğerine aşkın kelimesini sordu; diğerisi gülümsedi ve ona aşkın, bu dünyadan olmayan bir zamanda, bütün ruhların toplandığı mekânda, ruhun, szleştiği ve seviştiği tanışım bu dünyada hatırlaması olduğunu anlattı. Ama, dedi biri, hesapta ruhun, tanışını bu dünyada hiç bulamaması, ona rastlayamaması var. Diğerisi, buldum zannedip de yanılmak var, diye ekledi. Bulup da tanıyamamak var, dedi biri. Ve ki bulup da onun tarafından hatırlanmamak var, diye tamamladı diğerisi. O gün orada, biri

aşkın ne olduğunu anlatıp da öbürü ne olmadığıyla tamamlayınca, taşların ustası, kendisi konuşamadığında taşlar onun yerine konuşmuş yılların yorgunu, kraliyet yontucusu, dünya âlem üzerinde öğrenebileceği son şeyi, bütün bilgilerinin en değerlisi olduğunu bile bile, şu çocuk kadından öğrendi: Ezel yazgısının bazen ancak ebede sığabildiğim, şu dünyanın bazen onu içine alamayacak kadar küçük kaldığını. Binlerce yıl sonra yaşayacak insanların kullanacağı ezel ve ebed sözcükleri kullanılarak kurulmamıştı cümle, cam ustası bu kelimeleri elbet bilmiyordu. Ama manasının ırmağı bilinen ve bilinmeyen bütün kelimelerin denizine akan bambaşka kelimelerle söyledi. Tıpkı yerin yüzünü yarararak ayrı ayrı akarmış gibi görünen ırmakların, yerin altında birleşerek o büyük ve tek denizi oluşturması gibi.

Güneşin batmasına bir hayli zaman vardı ve kavurucu çölün dur durak dinlemeden estiği, kumun fırtınaya dönüştüğü, hayatın bile yandığı demlerdi. Fakat yerin yedi kat dibinde, mezar odasında, serin bir rüzgâr esti aniden. Güneş, gün ortasında önü kapansa ve alevler saçan siyah bir güneşe dönüşse, neftleşse gölgeler, hava ancak bu kadar soğuyabilirdi. Öyle üşüdüler ki bir köşede duruveren ağır, kaba örtüyü aldılar üzerlerine, kıvrıldılar oldukları yere, taş döşeyin üzerine. Bir çocuk uykusuna daldılar ki, gördükleri masum rüyanın, uyandıklarında, anlatması yok, hatırası yok. Hatası yok, sevabı yok. Hesabı, defteri, kaydı, kitabı yok.

Önce yontucu uyandı. Örtüyü çekti cam ustası diye tanınmış bu çocuk kadının açılmış omuzunun üzerine. Eline kalemini, keskisini aldı, ana duvarın karşısına geçti. İlk olarak bir kendisinin, bir de cam ustasının suretlerini çizdi. Yontucunun mesleği elindeki keskidenden, camcınıninki ise önündeki büyük ateşten belliydi. İkisinin de kalbi, sol göğüslerinin üzerinde, apaçık, görünürdeydi. Cam kadar ince, kırılğan ve şeffaftı bu

kalpler ve ikisinde de aynı asıl saklıydı. Aslı aşikâr etti yontucu, kraliçenin en güzel suretini çizmeye geçti. O, kraliçenin suretini çizerken cam ustası uyandı aniden, gülümsedi. Yazıcının kalemi burada kırıldı.

Bir kadının ağırlığını devralıp, kendi ağırlığının da yarısını ona devrettikten sonra yontucu, kalbinin bir yanında aşikâr edilmiş sırların hafifliği, diğer yanında sır edilmiş yüklerin ağırlığı, gâhi çalkantılı bir deniz, gâhi durgun bir suydu. Susulmuşu söylemeye başlamışların tamamını kuşatan yarı acı yan tatla, ama çoğu zaman hoşnutlukla, çalıştı durdu. İslî karalı meşalelerin zahmetli aydınlığında görmeye alışkın olduğu onca resimden, kabartmadan, heykelden sonra bir mezar odasında ama gün ışığında ilk kez seyretti kendi elinden çıkmış gümüşi sulardan balık kapan kuşları, ak nilüferlerin yapraklarını, ille de sazlıklardan havalanan kuşları. Bütün zamanların ve mekânların hanımefendisi sevgili kraliçeyi, onun tanrılaştırılmamış kocası kralı. Mavi gül dalını, daim hemen yanı başında boy atan genç prensi. Prensini; ne kadar büyüse de annesinin hayalinde daima kalacak olan resmini, çocukluğunu; babasının ümit beslediği, bel bağladığı gençliğini; alnının tam ortasından geçen hükümdarlık bandını, ensesinde topladığı saçlarını. Bu hikâyenin bir mezar karanlığındaki aynayı buğulandıracak kadar yanan ama susan asıl kahramanlarını, kraliçenin aşkıyla dolu kalplerini göğüslerinin üzerinde taşıyan yontucu ve cam ustasını. Hepsinden çok da tek ve biricik Tanrının, resmini değil ama sayısı pek çok olan güzel adlarını.

Kemâldi yontucunun istediği, her şey o kadar mükemmeldi ki, aylar yetmedi kraliçenin mezar bütününün donatılması için, yıllar gerekti ama yılların her biri de rüzgâra binmiş gün gibi geldi geçti. Bu zaman içinde yontucu hayatın resimlerini de, bezeyip durduğu ölümün duvarının üzerinde seyretti. Her şey

ışık, ayna, gölge ve cisimdi. Tıyneti, yaprağı önce okşamak sonra dalından koparmak olan rüzgârın gölgesi yoktu ama defnenin titreyişleri aynadan aynaya yansıyıp, duvar bezemelerinin üzerine düşüverdi. Gölge gölge üzerinden geçip de resim resim üzerine düşerken yontucu da hayatının en şaşırtıcı, en hayran edici hallerini yaşadı. Kiminin gölgesi ağır, kimininki neredeyse şeffaftı ve bunca gölgenin tek tanığı dizlerinin üzerinde oturduğu yerden yontucuyu seyredip duran cam ustasıydı. Kim bilebilir ki yontucu, mezarın cümle kapısı önünden süzülerek geçen göçmen kuşların yorgunluğunu, sürüler halinde su içmeye inen yelesi terli taylorları da karşı duvara resmedebilir, sevimli cam ustasının tek ve biricik Tanrı'nın isimlerini ezberlemeye başladığını da gösterebilirdi. Zahmetle geçen ömrünün şunca cık soluklanmasında, kalbinin ağrısı öyle bir ışığa durmuştu ki küçük parmağının sızısına bile aldırmayabilir, hatta yıllar evveline, büyük hükümdarın devrine bu hislerle geri dönülse, resimlerinin, yontularının karanlıklara karışacağı gerçeğıyle bile o kadar dertlenmeyebil iridi. Şayet bir sabah vakti, aynalardan yansımali gölgelerin biri; hükümdarın, dayandığı duvarın altında kaldığını, kraliçeninse sınırları artık bu dünyanın taşlarıyla işaret edilemeyecek bambaşka bir ülkeye sığındığını göster meşeydi. Duvara kan düşmeseydi.

Uzun anlatmak gereksiz artık.

Tamamı, sıra sıra, dizi dizi taşa işlenmiş resimlerden de okunabilecek bu hikâyenin sonunda mavi gül dalının refakatçisi, renklerin som altın dokunuşu genç prens, durup dururken değil, incecik hesapların sonucunda, bir hayli sabırla ve pek çok göze alışla ellerini kana buladığı günün sabahında, çocukluğunun bir masalı olarak bile hatırlamak istemediğı tek ve biricik Tanrı'yı inkâr etti, te'yi büyük yazmaktan vazgeçti.

Ünlü söylevini verdi, daha da ünlü buyrukna meşini gönderdi dört bir tarafa. İrmağın akış yönünü değiştiremedi ama, babasının yok ettiği bütün güçleri, onları kaybetmişlere bir bir iade etti. Tanrıların bütün heykellerinin eski yerlerine yeniden dikileceğini, eski tapınakların yeniden açılacağını, şu yenilerin ise kapanacağını söyledi. Her şey eski ile yeni arasında gidip gelirken, yeni'den eski'ye döndürülürken, sonrası dizginsiz bir sel halinde geldi. Kayıp güçlerini geri kazananların azgın mutluluğunda bütün kıymetler kıymetsiz kaldığında, değer ölçüleri bir kez yıkılıp hepsi yeniden kurulduğunda yok edildi hükümdarın sapkın ilân edilen bedeni. Yakıldı, külü havaya, manası suya savruldu. Yaptığı her şey gibi mezarı da yerle bir edilirken, heykelleri parçalandı, resimleri silindi, kabartmaları kırıldı. Kendisinden geriye bir mezar bile kalmadı, nerede yattığını kimse bilmedi. Bu daha başlangıç; ölen hükümdardı ama kraliçenin mezarının yapımı da aniden durdu. Duvarları sapkın bir inancın resimleri ve isimleriyle dolu bir mezar odası mı yeni hükümdarın annesine mezar olacaktı? Hiç olur muydu? Ona eski tanrıları hoşnut edecek yeni bir mezar odası mı yoktu?

Azgın kalabalık yayından boşalmış oklar gibi dört bir yana savrulduğunda, onun da güzergâhına, yedi kat yerin altındaki mezar odasına inmek düştü. O, ismini kimselerin bilmeyeceği merak bile etmeyeceği sıradan bir askercikti. İçeri girdiğinde, daha ilk adımında, kraliçe odasının büyüleyici güzelliğini anlamlandıramasa da aydınlığı karşısında şaşırdı. Bir an duraklayarak etrafına bakındı, köşedeki yontucuyu gördü. Bir çömlek parçasının içinde boya parçalarını yağla ezen, bâlâ en güzel beyazı boyayan yontucu, askerin önce yüzüne sonra ellerine baktı sakince. Gül desenli diken süslü kabza askerin sağ elinde sıkıldı. Kılıcını dört bir yana savuracak, parçalayacak ve yok edecekti askercik, bunun için gönderilmişti ama yok

etmenin en kestirme yolunun karanlığa gömmek olduğunu anında sezdi. Bir taş parçası aldı yerden, savurdu. Lâl rengi camdan, lekesiz kuş taşlık zemine düştü, düştüğü yerden, incecik, tannân etti, tuzla buz oluverdi. Bitmedi. Asker çok daba büyük bir taş parçasını yerden alırken aynaların ışığı, yontucuya her şeyi son bir kez gösterdi. Büyük ayna kırıldı, rüya dağıldı, her şey karanlığa karıştı. Neden kırıldığını kıran bilmedi, neden kırıldığını cam bilmedi. İçinde taş bir gemi duran ve camdan bir ırmak akan hikâye bitişinde her halde bir kırılma içermek mecburiyetinde olduğundan böyle oldu. Sabahtı. Lâle bahçesinden bir kuş havalandı, bir tomurcuk patladı, o hengâme arasında rengini kimse görmedi ama bahçivanın tanzimine göre siyah olması lâzımdı. Asker? Hepi topu on altı yaşındaydı. Irmağı hiç görmemiş uzak mı uzak köyünde, ellerini öpmeyi sevdiği bir annesi ve geriye bir şan götürdüğünde evlenmeyi düşlediği, kendisinden de çocuk bir sevgilisi vardı.

Yeni başkent terk edildi çok geçmeden. Yıkılması için neden yoktu, böyle bir emir de verilmedi. Evinde yaşayan, yolunda yürüyen, çarşısında çalışan kalmayınca, olduğu gibi rüzgâra, kuma ve yağmura bırakılınca, nasılsa kendiliğinden yıkılırdı. Yağmacılarınsa vakit geçirmek, âdetleri değildi. Ama zalim bir sevinçle coşan ve zamanın nasıl işlediğini iyi bilen rahipler, söze egemen olanın, sözün sihirli gücüne de egemen olacağına bilgisiyle, kentten ayrılmadan önce şu tek ve biricik Tanrının adını tapınak duvarlarından silmeyi ihmal etmediler. Bu öyle önemli bir işti ki, yolcuları taşıyacak dizi dizi gemiler, ırmakta akıntıya karşı bekletildi. Bir zaman tanrıların adını büyük tapınağın duvarlarından hükümdar, kendi elleriyle silmişti. Şimdiyse hükümdar yoktu ama yıllar boyunca hükümdarın eli olmuş olanın o adlan yerli yerine ladesiydi uygun düşeni. Dört bir yana, taşıdıkları haber kadar karanlık ulaklar salındı.

Aynı yolun gerisin geri yürünmesi, hiç yürünmemiş gibi olmasına yetebilirdi. İstenen de zaten her şeyin hiç olmamış gibi olması değil miydi?

Yaprakların, gövdelerinden sarsılarak koptuğu vakitte, en iç odalarına kadar ışık seline boğulmuş büyük tapınağın avlusunda, ana duvarın karşısında toplanıldı. Atalar dininin geçmişinde bile hiçbir ayin bugünkü kadar görkemli olmuş olamazdı. Yontucu ilk adımlarını attı, toprağa gölgeleriyle birlikte düşmüş yaprakların üzerinde bağcıkları çözülmüş sandaletlerini sürüye sürüye dolaştı. Yüzünden okunan sakinlik değil yorgunluktu. Atacak adımı kalmamıştı, yolun sonuna gelindiğini anladı.

Keskiyi yontucuya uzatırken, sil, dedi başrahip. Bilmez değildi ki yontucunun kalbinin kimin kalbinin yanında durduğunu, bu yaptığı zulüm değilse neydi? Oysa görebilseydi, yontucunun gözlerinde, kocaman aynaları yerle bir eden siyah taşın görüntüsünden başka bir şey kalmadığını seçebilirdi. Susmak zorunluluğunun kalbe yüklediği iç sıkıntısına bile dayanması mümkün değildi artık yontucunun. Bir titreme geçti ki üzerinden, birkaç damla kanını eski bir mezar odasına bıraktığında dahi karanlıkla bağlıydı gözleri, böyle üşümemiş böyle titrem e m İşti.

Sil, dedi başrahip bir kez daha. Nasıl silsindi? Tek ve biricik Tanrının adı üzerinden bir inkâr, bir muhalefet çizgisi nasıl geçirsindi? Ey biricik ve tek Tanrım, dedi, kaldırdı başını ne gelirse göklerden geleceğinin emniyetiyle, daha da bir şey diyemedi. Hem kelâmı kendisine yetmedi, hem canı bu kadar konuşurken kelâma gerek hissetmedi. Canını dişine takmışların son nefeste topladıkları o hayata tutunmuş gücüyle değil, sonsuz bir karanlığa yuvarlananların kendini bırakmışğma düşmemek için de değil ama bu kadarı yeterli. İsyân etmedi. Sitem etmedi.

Teslim etti ki; yokluk da bir ol'uş hali, demek ki ol dedi, ol'mayıverdi. Ama geri dönmek? Mümkün değil. Gidecek yer mi? Nereye? Başrahip keskiyi uzattı. Yontucu keskiyi aldı sol eline, sağ eli titredi; sağ eline geçirdi, sol eli titredi. Bütün vücudu ter içindeyken, benim elim kalkmaz, diyebildi, böyle bir eyleme. Başrahip üsteledi, gözlerinden öfke ağzından tehdit döküldü. Bir kez daha tekrar etmeyeceği belliydi ve aksi halde ne olacağını herkes bilirdi.

O zaman. Dağa yaslanıp denize bakan incir ağacı sarsıldığında, derinliğinde kaç kâbusu, kılını kıpırdatmaksızın uyutan ırmak, tahammülsüzlük ile sarsıldığında, üzerinden en ufak bir esinti geçmediği halde köpürüp savrulduğunda. O zaman yontucu, sağ elinde sımsıkı kavradığı ağır keskiyi kaldırdı. Hiç düşünmedi, titremedi, tereddüt etmedi. Bütün keskilerin eğer aşk ve şevkle değilse, öfkeyle kalkıp hınçla indiği bu hikâyede, hiç şaşmaması gereken yere son hızıyla indirdi. Sol elinden vazgeçti. O kadar kendinden emindi ki sağ elinin, sol eline eylediğinden bir an bile pişmanlık duyup duymadığını, onu yazan öykücü bile merak etmedi. Karanlık, deliksiz, kesintisiz bir uykuya yattı. Uyandığında hatırladığı, bütün kıyamet rüyalarını unutmuşlara mahsus o rüyaydı.

Haydi taşçı, vaktidir zamanıdır, ellerinle bitirelim bu hikâyeyi. Ellerini, derdi annesi, en fazla ellerini öperdi.

Avuç içleri ateş, parmakları kalem, teni su; yontucu birini diğerinin üzerine bıraktığında elleri her şeyiydi.

Taşın serinliğini avucunda, ateşini parmak uçlarında duyduğundan bu yana, elleri çırılçıplaktı. Sadece, sol elinin serçe parmağında gümüş bir yüzük, onun da üzerinde yılan biçimli dövme; her iki bileğinde üzeri kakmalı birer bileklik; olmasa, yontucunun bilekleri yerlerinden oynardı. Bir de

bileğiyle başparmağının tam birleştiği yerde, ipek rengi, kuş bakışı bir gamze, gören bir daha unutmazdı.

Ellerinden akardı hayat. Onun için yontucu, bir mezar karanlığına terk etmeden önce, bitirdiği her yontunun ellerini şefkatle öperdi, onun soğuk ellerinin üzerinden kendi ellerini geçirirdi. Kendi avucunun içini dayardı onun avuçlarına. Son bir ölüm alırdı ondan, son bir hayat bırakırdı.

Ama yontucu en fazla da ellerinden yara alırdı.

Kendi ellerine bakardı, birinin diğerinden daha zayıf yaratıldığım bilerek.

Biçimi taştan, güzeli renkten çıkarmak adına nesi varsa sol elinde toplanmıştı. Sağ eli ancak sol eline yardımcıydı. Ona bağlı, ona mecbur. O varsa vardı, o yoksa bir anlamı kalmazdı.

Ey benim sağ elim, derdi, yontucu kendi ellerini muhabbetle seyrederken, sen neden böylesin?

Sağ elinden bir şey gelmezdi. Gelse belâ bile, kendisine belli ki şu sol elinden gelecekti ve yontucu, bir gün mutlaka gelecek ölüm, mutlaka sol elinden gelecek zannedirdi. Solak yontucu, sağ elinin sadakatini nereden bilsindi?

Ben? Irmağın kenarında, ismini bilmediğim ama taşlara kazılı resimlerinden hatırladığım san çiçekli ağacın altında, eğildiğim ve avuç içlerimi suya gösterdiğim zamanlarda gördüm onun da ellerindeki kuş bakışı gamzeyi. Bir görenin bir daha unutması mümkün değildi. Ve, Cam Irmağı Taş Gemi koydum bu kitabın adım bütün itirazlara kulaklanmı tıkayarak. Değil mi ki kimi taş gemi oldum cam ırmakların üzerinde yüzmeye kalkıştım; kimi cam ırmak oldum taş gemilerin bağrımında yüzmesine alıştım. Ama her halde de sadece cam ırmağın değil taş geminin de kınıldığma tanığım.

Netice: Cam ırmağında taş gemi yüzdürmeyi bir türlü başaramadım.

ZEYL: NİHADE'NİN BEŞİNCİ DEFTERİ

Zeyli kendisinden ayrı düşmüş bir hikâye, bitmiş bir romanın üzerinden geçirilen bir tekrar denemesi olmamalıydı Nihade'ninki. Ama Nihade. Gelmiş geçmiş roman kahramanlarının en tekinsizi. En güvenilmezi.

Şimdi, evrilip çevrilen ve sonunda Numan'a döndürülmeyen kalbimin emniyetinde. Koyu renkli gölgeleri olan buhur baharat dükkânının derinliğinde. Büyük derdimin yaşanmış ve yaşanmamış bütün hikâyesiyle baş başa, ve yalnızca ben'den ibaret kaldığımda, bana verilen dayanıklılıktan hoşnut, gülümsüyorum karanlık bir tebessümle. Tebessümüm karanlıkları yırtan yangından kalma, dizginsiz akıyorum hikâyeden hikâyeye. Mürekkebine sim katılmamış kalemimle başlıyorum yazmaya.

Haydi, bir kez de benim defterimden, benim için okuyun bütün bu olanları. Siz ki bu hikâyenin en iyi okurusunuz. Bir kez de benim için ateşe atın benden geriye kalanı. Defterim, ben Yedikule'nin kumsalındaydım, bir yeniçerinin idamı gecesinde başladı.

Evvel, üdabaşınm emriyle ayağına demir vuruldu. Suçu, hükmü, mahkemesi. Öyle kopmuştu ki inciler bağından, katline ferman verildi. Neticesi: ismi defterden silindi.

Mahbesinden alındı sonra, Yemiş İskelesine indirildi. Geceydi. Çok karanlıktı. Şehir kendi karanlığına çekilmiş, sağda solda kör fenerlerle dolaşan bir İki kişi.

O, yolları geçerken birçok muhafızın arasında, limandaki gemiler birer hayalet, içlerinden biri ağır ağır hareket etti. Zaman yoktu ya, hayat akıyordu yine de. Kahve kokusu, yemiş

kokusu, kına kokusu. Tarçın, karanfil, zencefil. Keşmir kumaşları, ipek şallar, pahalı esans şişeleri. Hepsi de sonsuz hareketlilik ve neş'eyi beklemek üzere ağır kepenklerin arkasında duruyordu.

Güneşin doğuşu o kadar yakındı ki. O kadar yakınken hayat, bu gidiş? Nasıl olurdu?

Bir kayığa bindirildi. Padişahının sarayı usul usul uzaklaştı menzilinden. Yağmur damlası. Martı çığlığı. Sonra Fatih Mehmed'in, Süleyman'ın camii silindi. Hepsini son kez gürdü, son kez gördüğünü bile bile. Bu yüzden yaman oldu bu gidiş. Gidilecek yer oysa hiç uzak değildi. Yedikule'nin surlarına, cümle kapısına dayandı kafile. Yük ağırdı. Emanet, eminine teslim, ağır yükünden kurtulan emanetçiler, gerisin geri döndüler. Giden gitti, kalan kaldı.

Gece yarısı. İstanbul uykuda. Muhafızlar çok, o bir başınaydı. Bir başına olmasa da zaten fark etmezdi. Emir büyük yerden gelmişti. Kutlu Cuma gecesi olduğuna kimse bakmadı. Akşamları yatsı arasında olması gerekirdi üstelik olacak olanın. Ama yatsı çoktan kılınmıştı. Vakit o vakit, saat o saatti. İstanbul'un bütün müneccimleri uykuda, bütün İstanbul rüyalardaydı. Bir o, bir cellâtlar uyanıktı. Bir de ben uyanıktım. Uyanık olan başkası yoktu.

Tam karşımda duruyordu Yedikule. Ben kıyıdaydım. Durgundu İstanbul'un suları. Dalgaları saymak için inmiş değildim kumsala. İç içe açılan, açıldıkça derinleşen uçurumlardan yuvarlana yuvarlana düşmüştüm Yedikule'nin yoluna. Tam oradaydım, binbir güçlkle ve düşe kalka, gözyaşı, çamur, humma arasında, dilenerek, sürünerek, yalvararak, ne halim varsa onunla, ulaşabildiğim yeniçeri zabiti efendinin işaret ettiği noktadaydım. Yedikule'nin kıyısında, onun bütün kulelerini görebileceğim yerde duruyordum. Hangi ev, hangi

yapı alırdı ki beni içine böyle bir gecede, ben kendi içime bile sığamıyordum.

Bir top patlayacak demişti yeniçeri zabiti efendi, tek pare, diye üstelemişti. Bir ölümün gerçekleştiğini nasıl anlayacağımı, bir dersi öğretir gibi, yol yolak belletir gibi belletmişti. Bak şimdi, dinle, demişti: Yedi kule'den, karanlıkta. Eylem eylendiğinde. Künyesine şerh verilir. Gizlidir şimdiye kadar yapılan iş. Aşikâr etmenin vakti gelince. Tek parça top sesi. Ardından siyah bir kandil suya verilir.

Ayaklarımın altında çakılın sertliğini kumun serinliğini duyuyordum. Orada heyula gibi Yedikule'nin surları. Bütün bunları bana anlatırken yeniçeri zabiti efendinin, alnına düşen bir tutam saçı sakinlikle kaldırdığını hayal meyal hatırlıyordum.

Çok geçmedi. Bir kıvılcım önce. Sonra tek parelik bir top sesi. Yedikule'nin surlarını aştı, İstanbul'un gecesine halka halka dağıldı. Uzaklaştı. Hafifledi. Ve bitti.

Bir ürperti geçti bütün İstanbul'un üzerinden, yeri, gökleri, suları ve ateşi, yedi tepesi birden sarsıldı. Sonra her şey duruldu, sustu.

İsmi Mansur'du, bir yeniçeri.

Gece. Yeâikule surları içinde.

İsminin üzerinden bir iptal serüveni geçti Siyahtı yeniçeri kâtibinin kullandığı mürekkebin rengi."

Ne kadar zaman yetti Mansur'un bedeninin, Mansur'un bedeni ki benim yurdum, dışarı çıkartılmasına? İstanbul'un bütün camilerinde okunan sabah ezanlarının gelip de beni bulduğu o vakitte. Et siyah, kan kırmızı. Her zamanki gibi bir gece olsa idi, yurdumdan uyanıp da bir bardak buğulu kiraz şerbetini yudumlayacağım o saatte. Meyyit kapısından çıkan muhafızların, daha da ağırlaşmış yükleriyle bir sandala

atladıklarını, kıyıda, çok değil, sadece biraz açıldıklarını, sonrasında yüklerini suyun koynuna usulca bıraktıklarını, seçebildiğim saatte. Her şey olup bitiyordu ve ben sadece bakıyordum. Sağ yanımda deniz. Karşımda Yedikule.

Yedikule'nin yedisi birden yıkıldı üzerime. Sonrası bir büyük sessizlik ki dışı sükût, içi kıyamet. Gözlerimi yumdum. Kendi cesedimin taşınmasına tanık tutuldum.

İstanbul'un yedi tepesi. Gecenin cellâdı, yeniçeri zabiti, bu uykulu sandal, şimdi bütün renkler gri. El yordamı. Kurşuni. Rüzgârın uğultusu. Bütün İstanbul barut kokusu.

Çığlığını tuttum önce, damarlarımda kezzap dolaşıyor sanıyordum. Çığlık, nefes. Boğulacak Nibade. Tuttuğum çığlığı öyle saldım ki sonunda, ama gecenin boşluğuna değil, kendi içime. Öyle bir aktım ki toprağın üzerine değil, yine kendi kendime. Çok ağır geldim kendime. Yeşil bir buhar kapladı içimi, acı yeşil keskin bir kezzap kokusu sardı genzimi. Bir daha da terk etmedi. Her duygunun, her oluşun, her tadın refakatinde. Nefes alıyorken ve veriyorken. Uyanıkken ve uyuyorken. En fazla da uyuyamıyorken. Şimdi bana her şey acı yeşil keskin kezzap kokusu. Önce gülün kokusu kayboldu. Sonra limon çiçeğinin, beyaz karanfilin. Birer birer hafifledi içimde tuttukları yer. Hepsi birer hatıraya dönüştü. Koku uzmanı. Itırların büyücüsü Nihade bir daha hiçbir çiçeğin güzel kokusunu alamadı. Şimdi anlatıyorum ya size, bir yanımın bir yanımdan kopması, kokulan kaybetmemle başladı.

Bilmek, her defasında yeniden ölmek. Göğüs kafesimin içinde yakılan ateş: Kurban. Bir ölümün bilinen haberine bir daha uyanmamak için, bir daha ölmemek için uyumadığım o bitmeyen gecede. Yedikule'nin kumsalında. Olanlar olmuş da, bana olana bir türü akıl er diremeyince. O kadar büyüdü ki benim dışımda dönen dünya ben içinde küçücük kaldım.

Ruhuma, kalbime, zihnime, bedenime, ne kadarsam o kadarıma üşüştü benim taşıyamadığını şey. Bunca ağırlık altında. Düşüp bayılıp da sonra hiçbir şey olmamış gibi uyanamayınca. Ve söyleyemeyince, üstelik susamayınca. Kanım hacmini, nabzım haddini, zihnim tahammülünü aştı. Akla sığması gerekiyordu olan şeyin. Aklım almadı. Halim bu dünyanın hallerine sığmadı.

Sırça fanus taşlık yol; tek cümle! Oluş tek anlık. Böyle hissedince, gerçeği yüzeyinde yorumladığım ayna, derininden, zahirinden, çok değil tek yerinden, ama tam orta yerinden çatladı. Bir yılan dilinde çatallandı yolum. Herkesin yürüdüğü yoldan orada ayrıldım. Kapandı dünyanın kapılan bana, kendi içime kapandım. Kimselerin bilmediği, sadece: Beni. Bana. Benim. Bambaşka bir dünyanın kapılarını açtım. O kadar zor yollardan geçerek geldim ki bu kapanıklığa, ne artık ben dünyayı olduğu gibi görebildim, ne dünyanın üzerinde yaşayanlar benim gördüklerimi ve gittiğim yeri görebildi.

Olmazsa öleceğim şey yok olduğunda, bu yok oluşu aklım almadığında, aklımın almadığını reddettiğimde çekilmiş olmalıyım yarattığım şeyin içine. Şey, dediğim karanlık, şey, dediysem bir dünya. Yoluyla yordamıyla, olayları ve şahıslarıyla, zamanı ve mekânıyla, bütün inandırıcılığı ve beni inandırmasıyla. Önce dışımdaki mekân inceldi. Birkaç çizgiye indi. Sonra silindi. İstanbul'dan geri kalan: İçinde ben olmayan İstanbul'un gecesi, içine çekildiğim dünya, dışımda bıraktığım dünyadan öyle güzel, öyle gerçek ki. B öylesi ne kaybol muşken, İstanbul'u göreme m. Böyle başladım görmediklerimi görmeye, duymadıklarımı duymaya. Olmayan şeylere dokunmaya. Önce biraz korktum. Sonra. Kayıtsız şartsız bir kabullenişle teslim oldum. Önce biraz ürkek, sonra istekliydim. Bu halim. Bu gidişim. Bu çekilişim. Şu dünya âlemin adına yaşamak diyerek

bana dayattığı kabul etmediğim yaşamayı reddedişim. Canım acımasın. Olanı yok sayışım. Her şey bir inkâr düğümü. Öyle sıkı bağladım ki istesem ben bile açamazdım.

Böyle itirazsız gittim o en uzak ülkeye. Bir daha dönüş olmasın diye yolları tahrib ettim, tahrib edemediğimi de bilerek isteyerek unuttum, zihnimden siliverdim. Bir lügat ihlâliyle attım bütün köprüleri. Artık konuştuğum kelimelerin genel geçer lisanlarda karşılığı yok. Saçma? Saçma gibi görünen şeyin bütün karşılığı Nihade'de geçerli. Karanlıklara böyle karıştım. Derin denizlerin dibine böyle indim. Okyanusun zeminine dokundu ayaklarım. Sis arkasına böyle sığındım. Buzdağının arkası. Görünür yanımdan daha büyük olan görünmez yanımla suyun altında böyle sakladım.

Daha evvel vardı elbet, ilk değildi. Lâkin bu, vurup da bırakmayı, alıp götüreni. Sessizce vuruyordu. Aniden oluyordu. Hiç beklenmedik zamanlarda, bazen geliyor, diyordu. Ama çok defa haber bile vermiyordu. Ben şimdi okyanusun dibinde kavkısı kırık deniz kabuğu. Derin akıntılarla bir o yana bir bu yana yalpalayan su yosunu. Yorumu, yaşamamış kimselere mümkün değil, kelimesi lisanlarda muhtelif. Orada ben şimdi bambaşka bir haldeyim. Canımın acımadığı yerdeyim. Bambaşka bir Nihade'yim.

Şimdi ben, aynam kırık, iki Nihade. Ama bir yanımla öbür yanımla yarım değil. Biri diğerinin ne tamamlayıcısı ne aynası. İkisi de birbirine benzemez. İkisi de Nihade. Bir yanımla minyatür sathı İstanbul, derinliksiz, gölgesiz, renksiz ve sessiz. Bir yanımla gerçek. Tıkandı şuurum, bir yanımla ergin öbür yanımla çocuk. Bir yanımla şimdi, bir yanımla zamansız. Bir yanımda korumam gereken ne idiye öbür yanımda savurdum, bir yanımda konuşmam gerekeni öbür yanımda sustum. Anladım, bir benden bir ben daha çıkartan dünyanın bir yarısı yangın, bir

yansı su değil. Bir yarısı hatıra, öbürü unu tuş değil. Dairenin hem merkezi hem çemberiyim. Bir yanım Mansur bir yanım Numan olacak değil.

Halimin özeti, taşıyamadığımdan kaçışım dır benim. Şimdensonra bir rüyadayım ben. Rüya gerçeğin sılası. Başka türlü nasıl tahammül edilir gerçeğe, bilmiyorum ki ben.

Her şey anlamını yitirip de kavramlar lügat karşılığını kaybedince ve ben gerçeği reddedince ölüm de yok oluyordu o zaman ve Mansur var oluyordu. Fatih'in büyük ve güzel camiinden çıkıp da başıboş ve dağınık dolaştığım yolların sonunda sanki hep oradaymış gibi duruveren ev aniden alıyordu beni içeri. Kurtuluş oluyordu. Üzerime gelmiyordu taşı, toprağı. Kamaşıyordu gözlerim. İçim ışıyordu ani bir aydınlanmayla. Her şey bitiyordu aniden, her şey yeni başlıyordu. "Aniden"di büyüğü sözcük. Hayat buluşum. Coşuşum. Yeniden kendimi buluşum. Aniden oluyordu. Mantıksız hiçbir anlamı yoktu bunun çünkü böyle bir uzak ülkede, mantık yoktu kıyas yoktu. Ben, ol, deyince her şey oluyordu.

Her şeyini böyle yaptım evimin. Çatısını çattım. Sofasını, merdivenini kurdum. Bir kere kurduktan sonra kendi kurduğumu taş taş öyle sağlam oturttum ki, temellerini zorlayacak, yine onun kendi sağlamlığıydı. Öylesine tehlike yoktu. En son, kapısının önüne bir nisan dalı, bahçesine bir gül ağacı, penceresinin önüne sarı sardunya ve mangal kenarına bir sarman kedi kondurdum. Gelecekti Mansur. Yedikule'nin gecesinden de evveline dönmüş değil miydim?

Defalarca gittim dar aralık sokaktaki karanlık eve. Sadece bendeki anahtarla açtım kapısını. Bir evin anahtarından daha çok ceviz bir sandığın anahtarına benziyordu. Olsun, açılıyordu ya kapı. Her defasında anahtarı kilide soktuğum anda yer ile

gökler sarsıldı, her defasında kimseler görmedi duymadı ama yer yerinden oynadı. Her defasında süzüldü camlardan sızım sızım yağmur. Her defasında başım sükûta dönmüş, içim doygun, bütün ırmaklarım durulmuş. Mangal üzerinde usulca kaynayan bir demlik, limon çiçeği kokusu, her defasında bir bahar ikindisi ya da bir kış öğleden sonrası. Her defasında ben, tek bir Nihade. Yekpare. Her defasında ben tamam. Her yanım acısız.

O, her defasında yüksekçe bir sedirin üzerinde oturuyordu. Çehresi dört camlı pencereden gelen ışıkla aydınlanıyordu. Başı hafifçe sol omuzuna, kalbine doğru eğik. Kalbinin üzerinde bir yara kanayıp duruyordu. Her defasında ben yerde, dizlerinin dibinde oluyordum. Kollarımı dizlerinin arkasından geçirerek sarıyordum, kavuşturuyordum. Başımı dizlerinin üzerine bırakıyordum. Elini hissediyordum saçlarımın üzerinde, avuç içinin temasım. Yorgundum. Konuşmuyordum. Konuşsam yok olacaktı. Tül yırtılacaktı. Ben yok olacaktım. Dağılacaktı şu ev, şu kış öğleden sonrası, şu bahar ikindisi. Saatler geçiyordu tek kelâm dökülmüyordu dilimizden. Sadece ondan bana her defasında, sayfalarca yazılmış mektuplar kalıyordu. Her defasında sadece kartuş kalemin sarı kâğıt üzerindeki cızırtısı duyuluyordu. Ben seyrediyordum o yazıyordu. Her defasında ağır yükümlerle dönüyordum geri. Sayfalarca yazı, onun yazısı, yazdıkları. Bir karanlık tebessüm bırakıyordum geriye. Ondan karanlık bir bakış alıyordum.

Suç gibi, günah gibi değil, bir sır gibi sakladım Mansur'un yazdıklarım. Sayfalarını, satırlarını, cümlelerini, kelimelerini, harflerini. Çekmecelerin, dolapların değil, servi ağacından sandığımın en derininde, kimselerin bulup ulaşamayacağı yerde, üst üste yığdım. Onun da üzerine sırma işli havlular, gül desenli ipek mendiller koydum.

Bende bitmiş tükenmiş ne varsa, ne kaybolduysa, neyin yeri dolmuyorsa, neyin eksigi kapanmıyorsa; tamamlanmayan, yarım kalan, ne'm varsa, hepsini bu mektuplarla tamamladım. Bütün o harflerin bana, ruhuma, tenime, canıma teması, ne kadarsam o kadarıma, bütün boşluklarıma dolması. Beni yüz yüze getirmesi benimle. Hepsi beni. Hepsi bana. Benim için. Bana ilgili. Hepsi ben. Ruhum nefes aldı, ölecekti yoksa. Nasıl tamamlandığımı ben bile anlamadım. Anladığım tek şey, aşkın yazısı beni derleyip toparlıyordu. O zaman kendimi iyi hissediyordum. Cümlenin kıyası; o suhuf olmasa ben yarımımdım. Yarım değil, paramparçaydım. Mansur'un harfleri, onları istiflemesi, satır satır yazdıklarıydı mananın manası bence. Her harfini benim kalbim beklerdi. Her harfinin kâğıt üzerine düşerken aldığı biçim zannımca bir hadiseydi. Kimsenin yazısı onunki gibi değil, kimsenin cümleleri o değildi. Onun cümleleriyle kırılırdı dünyanın sınırları, demem o ki her şey onun cümleleriyle biter yine orada başlardı. Neredeyse Mansur'dan fazlasıydı Mansur'un yazdıkları. Ve ki yazdığından fazlasıydı yazısı. Dünya var oldukça hiçbir okuyanın hiçbir yazana veremeyeceği bir değerbişle bağlandım suhufta kara birer nokta, leke, münhani, yazdıklarına. Onun harflerine, kelimelerine, cümlelerine, olmayan bir değeri yüklemedim ben. Sadece onların değerini bildim, onlarda saklı olanı gördüm ben. Her biri ona meçhul bana ayan. Ona sır bana serencam. Onun için onun yazdıklarıyla varım. Onlarsız hiçim ben. Onlar olmasaydı ben olmayacaktım. İki satır yazmasaydı yok olacaktım. Öyle kurdum onun mektuplarından oluşan tapmağımı. Kâğıda, mürekkebe, harfe, cümleye, yazıya öyle taptım. Öyle taptım ki, bir tek harfinin biçimi, vişneçürüğü renkli mürekkebinin kâğıda bıraktığı iz uğruna yakabilirdim

bütün bir İstanbul şehrini. Sonra da o yangında kendim yanabilirdim.

Ama bir Nihade değil ki iki Nihade'yim ben! Zekâmın ve aklımın, duygumun ve ruhumun hasılı benliğimin burada kalan yanıyla, kaçan, giden, geri çekilen, reddeden, terk eden yanı; buhur baharat dükkânı ile Fatih'teki ev, ben ile öbür ben arasındaki uçurum açılmaya başlayınca başladı bana da olan olmaya. Tamam. Uzak ülkedeymişim. Sakinmişim. Sessizmişim. Su altı bahçelerindeymişim. Bir yosunmuşum bir o yana bir bu yana. Dünyalar kopsa kimin umurunda? Ama bir de şu beni bana gösteren gözüm, burada kalan yanımla olmasa. Yani bir ben, bir beni gözetleyip durmasa, kınamasa. Bir ben, bir beni hükmetmese de rahat boraksa. Demek istediğim, varlığından bugün bile şüphe etmediğim Fatih'teki evi yalanlayan bir yanı olmasaydı keşke şu ben'in. Ama. Bir yanımla bu dünyadan kaçarken bir yanımla kalmışım. Yarımla eksilmişim de yarım tamamlanmamışım. Sis arkasında kocaman bir dağ, benden sonra bir ben var.

Öyle bir bahçeye çıkmış yolum ki cennetin öbür yüzü cehennem. Arada bir tül perde sadece. Birinden baksam öbürü görünecek. Gidilmeyene gitmenin ağır bedeliyle ödedim görülmeyeni görmenin bedelini* Ne zaman Fatih'teki evi görüp gösteremesem, görünmeyen yanımla görünen yanımdan kaçtım. Sessiz sedasız çekti bana olan şeyi. Karanlığımı böyle taşıdım. Böyle sığındım buhur baharat dükkânının gölgeleri arasına, Numan'ı bana kader olan şeye bir kazayla böyle karıştırdı: Numan? Asıl hikâyeye! Yazılması bana rastlamasıyla başladı.

Bir hevesle düşmedim onun hikâyesine ben. Tekinsiz karanlığımın kazası oh Numan. Şunun şurasında karanlığım güvenilmezdi ama bana da aşikâr değildi. Beni giden yanımla

güçsüz, kalan yanım acımasız. Bu tarafta kalan yanıma rastladı* Ayak kalmanın sırrına vakıf olanların hepsi kadar bencildim bu dünyada kalan yanımla haksızlığa uğramış olmanın verdiği güçle güçlüydüm, incinmemi gerektirecek varsa giden yanıma yükleyip götürmüştüm. Denize düşenin yılanı değil, kendisi kurtarmak için uzanan ele sarılmaktan başka yol bulamadığı bir gerçek] manzumesinde lüğatini yalnızca benim tanzim ettiğim yabancı bir dildi konuştuğu] Sadakat, ahde vefa. Kaip kırma korkusu. Kendini bir başkasının yerine koyma. Om azalarıyla hareket, onun hissiyle hissetme, fikriyle fikretme. Yoktu. Yoktu huni benim lüğatimde, hayatın o kadar ortasında kalmıştım. Genzimde tükenmeyen < yeşil keskin kezzap kokusu, kendimi yerine koyabileceğim, yine kendimdim en faz Ölmek için öldürmem gerektiğini biliyordum* Bu yüzden beni tutanın üstü yığılıyordum* Acımıyordu canım. Bir canım vardı. O da bana lâzımdı*

Yedikule'nin gecesi Mansur'u alalıberi bir güz bir de kışın yarısı geçmişti. Akşa üzeriydi. Dün gibi aklımda, hiç unutmadım ki, İstanbul üşümüştü. Ufkun üzerind kar dökülmeye başladı. Burada kalan yanımla açtım çalınan kapıyı. Bir kurşunilik! doldu içeri. Esame taciri. Karanlık bir adamdı, ocaktan geliyorum, dedi. Mansur ağa: diye başladı, hesabı çıkarıldı, onda biri ocakta taksim olundu, kalanı senin, di devam etti. Masanın üzerine yaydı bana kalanları. Birkaç kâğıt, bir cüz kesesi, I mendil, bir çift kundura, bir tarak, birkaç düğme* Aralarında Mansur'un mühü yoktu* Hayatta kalan yanım hayattan alacaklı* Bana kalan, yok denecek kadar azdı. Ne dediğini anlayacak ve ne diyeceğimi anlatacak kadar karanlık yanımla baktım esrar tacirine. Bu kadar mukaddime yetti.

Belli ki ocağın cümle kapısı, birkaç aslanlı altın uğruna bana bile açılacak kadar zayıflamıştı. Kapının aralığından baktım

içeri, kasvetli çeşme, kırık nişan testileri, hatırası hazin Orta Camii. Yolsuzluğun, alanla satan arasında nasıl yol olduğunu gördüm. Yol, ocağın ağasına kadar ulaştı. Yolsuzluk o kadardı. Bir isim. Bir hüviyet. Esame. Satıldı. Satan varsa alan da vardı. Bedeli vardı bu saltanatın. Üstelik tek başıma ödeyemeyeceğim kadar ağırdı.

Yolun sonunda, nefti gölgeleri olan buhur baharat dükkânında. Çok değil sadece birkaç gün sonra. Kardan geriye keskin bir ayaz kalmıştı. Dükkânın kuytusundaydım. Bugün geleceğini adımı bilir gibi biliyordum. Kapı açıldı. Girdi içeri. Elinde, satın aldığı bir hayat: Esame. Yan gelirine ortak olmazsam ayakta duramayacağım buhur baharat dükkânının ve Mansur isminin yeni sahibi. Narin gövdesi. Güzel ve ince yüzü. Yüzünü çevreleyen kumral sakalı. Bal rengi gözleri. Saz benizi. Orada öyle munis ve incelikli. Utançla tebessüm arasında dururken. Gerçek ismini hiç merak etmedim. Sadece bu zorlu ocağın içindeki uyumsuz varlığının nedenini düşünerek hayret ettim.

Ne Nur ne de Nur'un annesi. En savunmalı kalelerinin bir bir düşeceğinden haberi yoktu gölgeler arasında beni ilk gördüğünde. Oysa esamenin eksik parçası bende, ben biliyordum. Hiçbir hazırlığını yapmadığım ama gidişatını bildiğim hikâyenin kaçınılmaz sonu, nikâh bizi birbirimize bağlayıp da ben Numan'a dünya, Numansa bana ihtiyat akçesi hükmünde katıldıktan sonra. Kar, sabahlara kadar ağır ağır bahçedeki ağaçların derinliğine döküldüğünde, yağmur sicim gibi gökten yere indiğinde, pembe şeftali çiçeklerinin yaprakları rüzgârın önünde ağır ağır uçuştığında. Kıyamet yaklaşmış, gökler yarıldığında, canım onun tenine katıldığında, onun ismi değildi boşluğa fısıldadığım isim. Ona en yakın olduğum zamanda bile onun yanında değildim. Ben ben değildim ve

genzimi yakıyordu hep o bildik koku. En küstah haklılık cümlesini o zaman sık sık tekrarlıyordum: Ama ne yapabilirim? Gözlerimde bakışların en soğukkanlısı en haini, geceyle güzelleştim.

Gece benim güzelliğimi artırırken gördüm tekinsizliğimi. Kendisinden başka her şeyi yalanlayan ham bir dirençle katıldım onun hayatına. Günlerce onu Mansur diye bildim. Mamur diye yaşadım. Utanmadım. Biricik, kıyas unsuruydu Mansur. Nereye baksam karşıma çıkıyordu. Üstelik eksik çıkıyordu. Herkes orta benzediği nisbette muteber ondan uzaklaştığı ölçüde eksik kalıyordu. Bu yüzden Mansur coşkun bir denizken Numan ince bir su oluyordu. Bazen yeşil bir elmanın sertliğinde gece vurup da uyandığım anlarda, ağır ağır yanan bir kandilin zayıf sarı ışığında, ben uyanık o yorgun. Genzimde acı yeşil keskin kezzap kokusu. Zihnimin üzerinde farkında bile olmadığım silinti. Bakardım ona. Öyle ince, öyle güzel ki. Öyle uzak öyle aykırı ki içinde savrulduğu hikâyeye. Şimdi size şu hikâyeyi anlattığım buhur baharat dükkânının gölgeleri arasında, dönüp de yaşanmışa bakabilecek hatırayı toparlayabildiğim, kendimi hükmedebildiğim, kınadığım ve bildiğim şu zihin emniyetinde. Biliyorum ki yaradılışı ve bütün bir varlığı onun kadar muhabbet ve razı oluşla kucaklayan bir kişi daha görmedim ben. Belirgin vasfıydı hayranlık. Güle. Çiçeğe. Var olan her şeye. Ve hepsinde Nihade'ye. Her şeyi kelâma çevirmeden yapamadığı halinin, kendi farkında bile olmadan olu verdiği şairliğinin arasında kaybolup giderken, bir büyük yangın kavurup dururdu o ince bedeni. Bense en acımasız yanımla ezip geçerdim onu. Ben bile ne yaptığımı bilmezdim.

Yangınım bir durulup bir harlandıkça sürmüş olmalıyım Numan'ı da o büyük yangının ortasına. Durup sükûn buldukça

bir daha bir daha açılıyordu ya bana alevli kapanın kapısı. Düşüyordum da bir daha çıkamıyordum ya. Çoğalmak gibi göründükçe yok oluyordum ya. En büyük acıyı da, bütün bunlar olup biterken, gözümün önünden perde kısacık bir an için kalktığında. Bir teki bile bunların büyük zulümken, ona neler yaptığımı anladığımda. Kınayan yanımin kınamasına uğradığımda. Ama sadece bir an, hemen ardından gözümün önünde yine perde, her şeyi unutup da geriye sadece bir tortu bir yorgunluktur kaldığında, yine ülkeme çekilip de bir büyük unutuşa gömülüp hiçbir şey olmadığında çektim. Böyle ittim karanlık kuyulara Numanh. Onu böyle yok ettim.

Ay gibiydim. Ona hep aynı yüzümü gösteriyordum. Başka bir yüzümün olduğunu ben bile bilmiyordum. Doğruydu bakışlarımın Numan'ın üzerinden kayıp ötelere aktığı. Ancak önümü görebilecek kadar bakıyordum Numan'dan yana. Bu yüzden görmüyordum bana gelen ve giden yollarda kandiller yaktığını, yastığıma gül yağ, yorganıma bir sap gül, tenime ipek bir örtü bıraktığını. Benim için bembeyaz bir lâleyi suya attığını. Bense dalından kırıp da bir bardağa daldırdığım filbahriye su vermeyi de, filbahri buhurunu imal etmek gibi, hep böyle akşamlarda unutuyordum.

Ara sıra bir rüzgâr vurup da sis kenara doğru çekilir gibi olmasa, bana ne olduğunu hayal meyal savrularak anlamasam, görünmezim çıkmayacaktı açığa. Ama hem gören hem görülen olan yanımla ben, bende saklı kalan kısmımla ben. Bana ne olduğunu anEayamasam da bir şey olduğunu anlıyordum bir türlü. Derinleşiyordu mana, çıldırmış olmayı idrak etmeyi imkânsız kılan o sert sarmal eşikte: Şüphe! Ama uzun sürmüyordu, suyun üzerindeki akiste bulanıyordu her şey. Kelimeler tuz buz. Dağ, gürültüyle suyun altına bırakıyordu

büyük kısmını. Ve ben yine uzak ülkede kendisini emniyete almış Nihade.

Ama yine de. Dolduracağımı hiç söylemediğim dört defteri ona okumadığımda. Onun doldurduğu defterleri merak etmediğimde. O önce susup sonra susamayınca. Yanıp dayanamayınca. Merak, fark ile mümkün, varlığını fark ettiği karanlığı merak etmeye başladığında. Kilitler parçalanıp da bir bir. Ne defterler. Ne filbahri buhuru. Genzimde acı yeşil keskin kezzap kokusu. Neden sonra nihayet tahayyülünün sınırları kırılıp da olmaz zannettiklerinin olduğunu anladığında, bütün bir oluş ta temelinden sarsılıp da yerine bir daha oturamayınca, bana sormaya, beni yormaya başladığında. Bu tarafta kalmış yanımda en ikna edici yanıyla ikna ediyordum Numanü. Kestirme cümlelerle kapatıyordum onun bütün kapılarını. Öyle söylüyordum ki söylediklerime ben bile inanıyordum. Çünkü o aşka duyduğu inançla bana inanmaya razıydı, hazırды çoktan. Öyle acı bir tebessüm ki ne aynalara sığar ne başka bir şeye. Numan aşktı ve her aşk gibi kalbinde yetmezlik, görmesinde kusur vardı. Bense ismin gücüne inanmıyordum.

İsmin gücüne filân iman etmiyordum ben, kelimelerin hikmetleri üzerinde yorulmuyordum. İhanetse eğer bu, evet, isme ihanet edenlerdendim. O her şeye bir isim koymadan yapamayan kâğıtların ve kalemlerin zarif efendisi, benim gül çehreli saz benizli sevemediğim sevdiceğim, aşkı kelimelerin mizanında tartarken ben gövdemde sarsıla sarsıla hissediyordum ve gövdemin bir yanıyla Mansur'u koynuna alan denizin derininde duruyordum. O hayatı kelâma vurarak tüketirken şiir gibi, ben hayat kadar sahici. Hayatı bir kez kaybetmişlerin bilgisiyle biliyordum, hayattı sadece güçlü olan. Benim için kelimeler eğer içi hayatla doluyorsa muteber oluyordu. Kelimelerin içini çünkü, sadece hayat

doldurabiliyordu. Yoksa kelimeler iğreti, acemi ve utangaç kalıyordu. Kelimeler vuramazdı beni soyutluklarında. Ve ben kelimelerle vuramazdım hiç kimseyi. Ben kan'sam Nihade kan olurdu. Revansam Nihade revan demek olurdu. Bendim mana. Bendim kendi manamı kendi ismime sığdıran. Ben doğrudan doğruya hayattım. O ise isimlerle kuruyor ve yıkıyordu ayrıntıları. Bu yüzden Numanı bilerek ve isteyerek anlamıyordum. Belki de bu yüzden Numan7 m baktığı lügatlerde anlamı olmayan bir isme sahiptim ben. Ve yine de o ismin içini Numan için kan olan bir hayatla dolduruyordum ben.

Büyük bir yangının haberini taşıyan son gün, kapıyı çekip çıktığım ana kadar onun iman ettiği şeyi inkâr etmek benim silâhım oldu. Bilgi olarak söylediğim ve düşündüğümde benim kalbimde beni küçülten her şey bu yüzden doğru göründü bana ama Numan'a sadece bir büyük bilmezlik armağan etti. Bilmezlikte bunaldı. Defalarca sınıandı benim aşksızlığımda aşka güven adına. Defalarca o kaybetti ben kazandım, kazanmayı bile düşünmediğim bu sınavda.

Ne desem doğru görünüyordu aşka dair. Doğru görünüyordu da aşka dair kelâm, Numan7m hayatına bir kurtuluş getirmiyordu. Mabedin, yerinden oynayan, sonra rüzgârın önünde savrulan koca taş parçaları bir türlü birleşip de, her şey yekpare, eski yerine oturmuyordu. Oysa biliyordum. Bir adım. Tek bir hamle. Benim kalbimden benim gövdemden gelecek. Ama saikası kalp, mahiyeti samimiyet olsun. Her şey ilk günkü gibi olacaktı. Numan o kadar aşktı ki her şey hiçbir şey olmamış gibi olacaktı.

Ama olmuyordu. Fatih'teki ev yok oluyordu. Nihade ateş oluyordu. Ve Numan, Fatih'in her biri kendinden başlayan ve biten daracık sokaklarının labirentinde kayboluyordu. O zaman yalan düşüyordu Numan7m aynasına bana baktığında. İhtimal

veremiyordu her şeyin bir yalan olmasına. Çıkış yolu kalmayınca deniyordu kendisini yalanlamayı. Sonra avcısının menziline dizlerindeki derman kesilen karaca gibi yığılıp kalıyordu olduğu yere. Ne bir adım ileri ne bir adım geri. Ölümü bekliyordu. Sonra sabah olunca, benden başka yolu yok, yine bana uyanıyordu.

O öyle incelikli ve bir çocuk kadar korumasız, bir hatanın süreğinde hata hata üzerine, hatanın yorumu kader, kaderin sırrı gayret. Gayreti bana meçhul. Bir Nur bir de Nur'un annesini feda etmişken. İstanbul'un sabaha karşı ateş olurdu. Nihade ateş. Sultan ateş. Kulu ateş. Bu zaman ateş. Geçmişim ateş. Geleceğim külliye ateş. Numan bir gelincik sadece. İçi ateş dolu zahiri ateş.

Böyle bir karanlık ancak daha büyük bir karanlığın eseri olabilirdi ve ancak bütün İstanbul'u tutuşturan bir yangınla yok edilebilirdi. Hazirandın on beşi böyle geldi çattı. Oysa kiraz yaprakları ilkyaz rüzgârının önünde uçuşuyor, hava letafetle sıcaktı. Böyle bir havada koptu yangınların en görkemlisi, en muazzamı. Yangınların en görülmemişi bir kıvılcımla başladı. Kul kıyama başlayınca devlet kamete kalktı. Bir çizginin üzerinde böyle birleşti akıp gelen yangınların tümü. Numan'ın, Nihade'nin, Sultan Mahmud'un ve kapı kulunun. Kalbi ateş olanın gövdesi de ateşe böyle dönüştü. Kalplerin taşıyamadığı yangın kentin üzerinde parladı. İstanbul dört bir yanından önce alev alev tutuştu. Sonrasında bir duman çöktü ki üzerine, İstanbul yok oldu.

Orta Caminin önünden geçerken gördüm gözün görmediğini. Kimsenin kimseyi tanımadığını. Ananın oğula sahip çıkamadığını. Ağaçların, kuşların, balıkların tutuştuğunu. Kışlanın yandığını, alevlerin her yanı sardığını. Mermer cümle kapısının gelip de önüne dayananların üzerine devrildiğini.

Çatıların birer alev topu halinde ve gürültüyle düştüğünü. Her çöküşte bir alev sütununun göğe yükseldiğini. Mahşer dediğin göz kirpimi bir zaman parçası. Boğum boğum duman. Kızgın kül yağmuru. Genzimdeki acı yeşil keskin kezzap kokusu hiç bu kadar keskin olmamıştı.

Ne esamenin ateşe düştüğü an. Ne Nur'un babasına son cümlesi. Hatta ne de Numan'm, o güzelim çehrenin, o kumral sakalın, o saz benizin, o bal yeşili gözlerin, o zarif endamin, o İnce bedeninin önce suya, sonra toprağa en son da ateşe kapandığı an. Neden bütün bedenimin alev almadığını düşünmedim hiç. Çünkü bütün bedenimden sadece bir zemherir ürpertisi geçiyordu ve ateşin manası ile boy ölçüşebilecek tek mana Numan'ın dört defterinin yangını oluyordu.

Kırmızı bir gül kurutulduğunda rengi siyaha dönüyor. Gelinciğin ortasında bir yangın hatırası. Ve varlığın, ateşi söndürecek unsuru, su değil kan gibi duruyor. Bu duruşla tamam oldu Numan'a dair kader. Onun kaderi bana rastlaması, benimse yazılacak daha yazım vardı.

Acı, bilmenin hengâmesi. Bu acıyla, içinde inci saklı istiridyenin açılması gibi açılmaya başladı Nihade'nin siyah gözleri önünde yine Nihade'nin seyri, mahiyeti, karanlığı, muamması. Sis in dağılması vaktin girmesiyle başladı. Karanlık, bir anda değil, perde perde kalktı gözlerimin önünden. Önce bir kamaşma. Sonra ağır ağır çöken mana. Ona uğrayan yanımla, siyahlar giymiş tekinsiz bir gece yolcusu gibi hayatından geçtiğimi. Uğradığımı., kalmadığımı, sadece uyanıklık ve acımasızlıkla baktığımı. Onun esemesi ateşe düşerken fark edebildim ben.

Onun kanlı bir gelincik gibi ateşe düştüğü an. Gördüğümün dumanı yok alevi yok. Öyle bir yandı ki külü hiç yok.

Sadece tek kelime edebildim.

Numan, dedim.

Sustum. Kimseler duymadı, ben duydum.

Zihnimin. Benliğimin. Ben neysem o ben'in. Keskinleşen dikkatinde. Olması gerektiği yere dönüşünde. Uzaklığı, kırılmayı, aldanmayı, bölünerek çoğalmayı ve her çoğalmak gibi azalmayı düzelten doğrultan yanımla. Bütün insanlarla ve Numan'la aynı bir insan olan yanımla. Sisin dağ önünden usulca yana kaydığı. Berraklaşan suyun derinliğinde dağın geri kalanının ayan beyan seçilebildiği bir anda. Nasıl bir alaz yalamış olmalı ki beni, nasıl bir yangının arıtmasına düşmüş olmalıyım ki ne soracağımı bilmesem de soru sormayı akıl ettim. Hangi perde açılmış olmalı ki, merak ettim. Bir soru, cevabını kaldırmak yürek İstiyor. Öyle bir soru ki. Akıl yetmezliğini kabul edecek olan yine akıl. Akıl kendisinden başlayıp kendi üzerine kıvrılıyor. Bunu kavradığı anda Nihade kendisini yalanlamazsa bu hikâyede bir daha yalan olmaz. Nihade kendisini yalanlamadı ama Mansur'u, Yedikule'nin heyulâ gecesinden sonra kendisinden başka kimsenin görüp görmediğini hatırlamaya çalıştı: Bütün bunlar gerçekten yaşandı mı yoksa hepsini ben mi vehmetmişim? Yok muydular yoksa? Kendi felâket ihtimalimle yüz yüze geldim.

Kanım damarlarımdan çekildi usulca. Sonra öyle bir taştı ki. Gözyaşını bilmiş olsaydım kan ağlayacaktım. Koştum. Koşacak kimsem yoktu. Sordum, soracak kimsem yoktu. Bu yoksullukla düştüm buhur baharat dükkânının üst katına. Hah, sedir, yüklük. Çekmeceleri, dolapları karıştırdım. Arıyordum ya aradığımın nerede olduğunu düşünemeyecek kadar şuursuzdum. Burada değildi. Aslında fazla bir şey de hatırlamıyordum. Sonunda servi ağacından sandığımı

hatırlayabildim. Kilidi açtım. Bedeninden ayrılmış da sonra gerisin geri dönüp yine bedenine girmiş bir ruh ancak bu kadar rahatlayabilirdi. Mansur'un mektupları. Acı yeşil keskin kezzap kokusu. Hepsi oradaydı. Demek ki Mansur vardı. Yazdıkları olmasaydı, onun Yedikule'nin heyulâsı gece içinde yoklara karıştığına inanacaktım. Ama işte. Vardı, yazdıkları varsa o da vardı. Yazdıkları yoksa yok oluyordu Mansur. Mektuplarının, kâğıt parçalarının varlığına indirgenmişti varlığı. Ama ısrarla, inatla, inançla, güvenle: Vardı.

Çıkardım hepsini servi kokulu sandığımdan. Oturdum yere, dizlerimin üzerine. Pas rengi İran halısının kıvrım kıvrım dalları, yeşil yaprakları, şakayık gülleri, mor kıvrırcık sümbülleri. İlkyaz ikindisinin güneşine bırakmadım kendimi. Adı Mansur olan hüküm sahibi efendimin, hükmü sahibini geçen hatlarını, harflerini, çizgilerini, yazılarını, yazdıklarını. Hepsini yere halının üzerine yaydım. Tomar tomar, dizi dizi, deste deste. Başka sıfat yoktu, olsaydı bu çokluğu onunla da tanımlayacaktım. Onlarca, değil, yüzlerce mektup. Hepsi kalem. Hepsi kâğıt. Hepsi ruh. Hepsi koku. Hepsi ten. Hepsi dokunuş. Hepsi emek. Hepsi kıymet. Hepsinin başında bir beduh. Bunların bazıları katından, zarfından hiç açılmamış, demek ki okunmamıştı. Bir kısmının hitap satırı, sernamesi yoktu. Bir kısmınınsa isim yeri boştu. Tarih atılmıştı her birinin başına, sonuna, ya da kıyı köşesine. Bu tarihlerin bir kısmı bu hikâyenin çok evveline, bir kısmı ise ahirine aitti. Zamanı uyumsuzdu, zaman dizimi yoktu hasılı. Bir kısmı da bu mektupların, birbirinin aynıydı. Bazıları ise mektup değil birer boş kâğıttı.

Birini çektim içlerinden, rastgele, öylesine. Açtım. Halının üzerinde pembe bahar dalları. Kâğıt sararmıştı. Ama mürekkep solmamıştı daha. Şunun şurasında ne kadar olmuş Mansur

İstanbul' un gecesine karışalı? İlk satıra, kâğıdın en başına, ser name sine baktım.

Nahl-i Meryem, Nar ağan. Nihade.

Bir başkasını açtım.

Güz yaprağım. Bahar dalı. Kırağı.

Bir başkasını aldım. Okuyamadım. Kelimeler, harfler, kıvrımlar çizgiler, incecik, alt alta, üst üste, iç içe. Kargacık burgacık. Yığılmış. Kâğıt dolu. O kadar dolu ki satır aralarında, yanlarda, altta ve üstte hiç boşluk kalmamış. Daha bir başkası. Satırlar başlangıçta düzgün. Giderek sıklaşmış ve sonra hizasından kaymış. 13ir hiza kaybıyla mürekkebin titrediğini gördüm. Kelimelerin kâğıttan dışarı çıktığını. Yazının giderek bozulduğunu, harflerin kırıldığını. Birbiri üzerine düştüğünü, yıkıldığını. Sanki bir büyük rüzgâr esiyor da bütün harfleri önüne katıyor, bütün yazıları ürküntülü bir dalgalanmayla dalgalandırıyor. Sanki suya bir büyük taş atılmış da su kendi içinde açılıyor. Sanki harfler bir girdap ağzında, sırtlarına konanı taşıyamıyor. Harfler kelimelerinden, noktalar kürsü erinden, keşideler gövdelerinden kopuyor. Mim kendi kuyruğunda, Be kendi noktasında boğuluyor. Nun noktasız, Ayn gövdesiz kalıyor.

Harflerin bu dünya ile bütün bağlantılarının koptuğunu gördükten sonra gördüm bu yazılardaki kelimelerin, delalet ettiği manalara bakan yanılla da karşılıksız kaldığını. Manaların lafızlarından koptuğunu. Manasızlaştığını. Birbirini tutmadığını. Çağrışım çağrışım açılıp ama kapı kapı kapanmadığını. Dağıldığını. Buhar olduğunu. Havaya karıştığını. Başladığını ama bitmediğini. Her şeyin her şeyden ayrıldığını, doğru dürüst bir şey anlatmadığını, sadece sayıkladığını.

Bütün bunları gördüm. Görüşümün ne kadar süreceğinden habersizdim. Arada derin bir uçurum, ipek köprü koptu kopacak. Ha düştüm ha düşeceğim. Büyüdü harfler gözümün önünde. Gördüğüm şey bir hücumla üzerime geldi ki. Ben bu harfleri tanıdım. Hepsi aşına aşkım, bana. Ne olmuş sana bana? Bütün vücudumu öyle bir ateş bastı, içime öyle bir dehşet doldu ki. Akli bir an için başına gelenin yapacağı tek şeyi yaptım. Bir kâğıt çektim önüme, boş, bomboş bir kâğıt parçası. Bir de kalem aldım elime. Kalemi hokkaya batırdım. Pas rengi halının üzerine mürekkep damlattım. Mektuplardan birini çektim yanıma. İki büklümdüm. Baktım yazdım. Baktım yazdım. Zaman su gibi aktı, güneş ufka dayandı.

Nahl-i Meryem, Nar ağacı. Nihade. Güz yaprağım. Bahar dalı. Kırağı.

Evvel selâm. Ahır selâm.

Bütün bir sayfayı doldurdum onun kelimeleriyle. Boş yer kalmadığında kalemi elimden bıraktım. Doğrudum. Arkama yaslandım. Melekler inmedi gökyüzünden, konmadılar harflerin üzerine. Ter içinde. Nefes nefese. Derin bir korkuyla ve dehşetle. Bir kendi yazdıklarına bir de Mansur'un yazdıklarına baktım. Mim'lerin kuyruklarından, Keflerin keşidelerinden, Se'lerin peltekliğinden. Şın'ların dişi dokülmüşlüğünden tanıdım kendi yazımı. Bir ben çekebilirdim ancak bu hatları böyle ürkek böyle acemice. Ben yazmıştım bütün bu mektupları.

Kar tanesinin, gök semanın en yüksek bulutundan yeryüzüne düşmesi kadar hızlı, bir o kadar da sakin oldu gerçeği fark edişim. Anladım her şeyi. Yedikule'nin gecesine karıştıktan sonra Mansur'un bana tek satır yazmadığını, bana bütün bunları Mansur'un yazmadığını, dahası Yedikule'nin

gecesinden sonra benim hayatımda Mansur diye birinin hiç var olmadığını anladım. Kâğıtların sathına dökülmüş gördüm iç yüzümü. Kendimle yüz yüze geldim. Bir ayna tutuldu, kendi gözümle gördüm benimle bir arada yaşamayan ama ben olan benimi. Öteki benimi. Seyreden de ben, seyredilen de. Sername de ben imza da. Yazan da ben yazılan da. Acıyla gitmişim acıyla döndüm gittiğim yerden geri. Hayret! Nerelere gidip de dönmüşüm ben? Bir yangının hararetinde çözüldü bütün büyüler. Üzerimden siyah bir perde kalktı. Sis çekildi. Dağ göründü. Nihade hastaydı, "iyileşti". Bir yanı öbür yarımına katıldı, tamamlandı. Gittiği yerden geri döndü.

Varlığını fark ettiğim anda yok oldu. Onu yok etmem için varlığını görmem gerekmiş. Bir Nihade bir Nihade'yi gördüğü anda ikisi bir resmin üzerinde birleşti.

Gördüm kendi serencamımı. Encam ile serencam arasında bir sır farkı, gördüm kendi esrarımı.

Hiç itiraz etmedim. Kayıtsız şartsız boyun eğdim anladığım gerçeğime.

Razıyım artık her şeyden razıyım.

Geçtim. Her şeyden geçtim. Bir Numan'dan geçemedim.

yük çünkü. Aşkın başlangıcı kader kitabında tek cümle, o da tek kelime: Ust üste yığılınca isimler ve hiçbiri diğerini yok etmeyince. Gönlün bir aynası iki görüntüyü üst üste getirince. Anlardım aslolanın isim değil ateş olduğunu. İsimler gelip geçerken aslolanın sadece aşk olduğunu. Evveli ahiri külliye yalan olduğunu! Ama olmadı. Keşke olsaydı. Keşke isminin telâffuzunu kalbimde tutsaydım. Bir ismi sevmekle başlıyorsa her şey, ismini sevseydim ey ismini sevdiğim, diyebilseydim. Numan, deseysen ne kaldıysa benden geriye, Numan, diyebilseydim, ey ömrümün hasılatı. Ey benim ismim. Ey südde-

İ saadetim. Bana gelmeyecek misin? Senin için giydim en güzel elbiselerimi. Senin için taşıdım kalbin mucizesini. Senin için saçlarıma gülyacağı damlattım.

Diyemedim; aşkın başladığı, kalbin kıpırdadığı anı hayranlığın şiddetiyle fark etmedim ben. Aşkın kalbimde nasıl geliştiğini anbean seyretmedim. Büyülü bir dokunuş nikahımı sermedi. Bir yağmur uykusuna düşmedim, uyandığımda bütün yaralarım sağalmadı. İstanbul'un pembe çiçek açmış bütün badem ağaçları ben değilim şimdi. Ben sarmadım bütün servi ağaçlarını evvel baharda, güya gül sarmaşık değilmişim. Öyle kamaşmadı gözlerim, öyle ışımadı içim. Etime bıçakla kazılı yazıyı silebilirdim yerinden. Yapamadım. Sadece hicap üstüne hicap, azap üstüne azaptım.

Oysa olabilirdi. Her defasında yeniden olabilirliği, aşkın en büyük suçu ama en büyük mucizesi. Her defasında, bir daha olmaz, denilenin üzerine gelmesi. Çünkü, mahiyeti, değişmek olan kalp, bir daha tekrarlanmaz zannedilene tekrarlıyor. Oysa benim kalbim orada bir taş gibi duruyor.

Sadece geçmişe bakabildim. Öyle fark ettim Numan'ın hoyrat bir gece yolcusu değil emniyetli bir liman olduğunu. Bütün bir geçmişini yeniden okuyarak yaslandım Numan'a. İlk kez gördüm o ince ve zarif bedeni. O da ilk kez gördü karanlık gölgeleri olan dükkânda beni. Bir çift lâl küpeyi yastığımın altında, mendilimi köşe minderinin üzerinde unutuşumu. Saçlarımda örgülerini çözüşümü. Altında bir fincan kahve içtiğimiz nar ağacım. Kendi gövdemi, kendi güzelliğimi hatırladım. Bir kez daha; hicap üstüne hicap, azap üstüne azaptım.

Bu azapla ben, filbahri çiçeklerini tutan el oldum sadece. İstanbul'un semasında kurşuni bulut. Her şey yerli yerinde. Böyle geçtim koku kazanlarının başına. Böyle topladım arda kalanları. Kırılmaktan ve yanmaktan kendisini kurtarabilmiş

olanları, ipinden kurtulmuş buhur habbeleri, sırçası tuzla buz olmuş fanuslar. Kavanoz kırıkları. Amber topları, misk çubukları. Haziran gülünün yaprakları. Bahçede zamanı geçmeye durmuş filbahri çiçeklerini öyle kopardım kavrulmuş dallarından. Öyle kaynattım. Öyle damıttım. Terim dumanıma, isim gözyaşıma karıştı. Nur'u hatırladım sonra. Sonra Nurhın annesini. Elimi kaynar kazana daldırısam yanmayacaktım. Çiçeklerin dili var. Mavi, mutluluk için. Sarı: Neş'e. Huzur: Mor. Hepsini beyaza çevirdim. Macunu, Arap zamkım öyle hazırladım. Sabaha yakın, kuruttuğum buhur tanelerinden birisini avuçlarımın arasına aldım. Ellerimde son kınanın lekesi. Bileğimde gümüş bilezik. Ufaladım. Ateşe attım. Sonrası tanıdık cümle, ben hatırlıyorum artık, siz de biliyorsunuz:

"Buhurlandı, saldı kokusunu. Ben dayandım."

Akşam çöktü İstanbul'un üzerine. Kışlanın, sarayın, celi âti ann, hükümdarın, kuytudaki buhur baharat dükkânının üzerine. Bir romanın son cümlesini okuyan okuyucu kadar yorgun ama onu yaşayan da olan benim üzerime. Geriye dumanı tüten bir yangın, kül yığınları, bir de karanlık kaldı.

Şimdi. Özerimdeki simsiyah örtünün ağırlığı altında. Bir hilâl ufku olmayan bu kentin sokaklarında süzülüp dururken ben. Bu vaktin Istanbulunda yaşamıyorum ki bir bilinçteyim sadece ben.

Beni bilincinde saklayan, şu uydum akıllı, uydum gönüllü yazıcı, gerçeğin bir değil çok cepheli olduğunu hesaba katarak geldi, benim karanlığımın kapısına dayandı sonunda. Gördüğü, içini aydınlatmıştır umarım, sorulan cevaplanmış, akli ikna olmuştur. Ama şimdi, bir "Be" hikâyesinin nihayetinde, bu defterin kapağını, onu sonsuza değin kapatmak için açıp da baktığını söylüyor, öyle mi? Gülerim ona. Kendi defterini nasıl

kapatabilir ki? Ve hafızası, hiçbir şeyi unutamayacağı kadar kuvvetli. Ne kötü!

Ve dahi siz ona mı güveneceksiniz? Büyük denizin kıyısında, bir gülibrişim ağacının gölgesine yığıldığından bu yana öyle darmadağın ki o da en az benim kadar güvenilmez. O da farkında üstelik, o da biliyor bunu.

Son aylarda, dağınıklıktan ödü kopuyor. Belâ dediği aklının ürettiği teorilerin sarmalına kapanmış; ilim de sanat da bir terkiptir, deyip duruyor. Terkip: Dağınık unsurlardan tutarlı bir bütün çıkarma hali, ona göre.

Zannmca, cümle söylenmez, his de hissedilmez değil. Cümleyi herkes söyleyebilir, hissi herkes hissedebilir. Ama dağınık kalırsa bunların bir kıymeti yok. Parça güzelliği herkese göredir. Kıymet, dağınıklığı aşip tutarlı bütünü kurabilme yeteneğinde. Bilimi bilim, sanatı sanat, düşünceyi düşünce kılan temel ilke, bir bütün kurabilmekte. Öyle söylüyor.

Öyle dağınık ki. Doğrudur; küçücük kâğıtlara, peçetelere, kendisine gönderilmiş mektupların boşluklarına, zarflarına, daha pek çok yere yazıp da, çekmecelere dolaplara kapattığı, yastığının yorganının altında unuttuğu, ceplerine koyduğu, masaların üzerinde bıraktığı cümleler arasında kaldığı. Onları unutmaktan da, öylece kalmalarından korktuğu kadar korkuyor. Çünkü her cümlenin, bir diğeriyle arasında bir uçurum. Hepsini birleştirip de ortaya bir terkip çıkaramazsa kendi bütünlüğünden endişe ediyor, cümlesinin dağınıklığında o da dağılıp gidiyor. Terkip: Aklın onayı. Akh kendisini terkip yeteneği üzerinden okutuyor. Ve o aklım seviyor.

Hiçbir şey için değil, sadece aklının kendisini terk etmediğini bilmek için muhtaç yazıya. Ama bu yüzden en fazla da takılıp kaldığı cümlede kaybediyor.

Farkımız zannedildiği kadar çok değil aslında. "Normal, iyi, doğru, güzel, uyumlu, hoş" yazıcıyla birlikte kaçıyoruz o en uzak ülkeye. Birlikte iniyoruz o büyük denizin derinine. Bir büyük meraka yenilerek giriyor bizimle aynı cehenneme. Birlikte görüyoruz kimselerin göremediklerini, görmeye yürek yetir eme diklerini. Aynı sesleri duyuyor, aynı acı yeşil keskin kezzap kokusunu hissediyoruz genzimizde.

Ama biz kalıyoruz o dönüyor, en derine indiğinde bile onun aklı suyun yüzünde. Biz vurgun yeyip de öylece boğulurken, hoşça bir tebessümle geri dnmezken, o vazgeçiyor. Biz kalacak kadar yrekliyken o korkuyor ve kaçıyor. Biz içeri giriyoruz, o, kapılardan pencerelerden bakıyor. Biz başkalarını hesaba katmayacak kadar kendimizken onun aklı, sürekli hesap yapmasını emrediyor. Biz aıyoruz o bağlıyor.

Biz aşıyoruz o bağlanıyor. Bizim düştüğümüzü o çıkıyor. Bizim dağıldığımızı o topluyor. Biz geçiyoruz o takılıyor. Biz kmsyoruz o önemsiyor. Bizim alevlendirdiğimizi o söndürüyor. Biz yanıyoruz o sönüyor. Biz karıştırıyoruz o birleştiriyor.

Aramızdaki fark yalnızca bu. Hepsi bu. Üstelik o, gördüklerini ceplerine doldurup öyle dönüyor gerisin geriye, sermaye kılıyor, yangın alıp gl satıyor. Biz terkip yapmıyoruz, o yapıyor. Biz iziyoruz üzerini bütün yazılmışların, o, inadına inadına yazıyor. Kendisini yazının btnlediğini zannediyor. Zan! Yalan! Yazan yazıcı oluyor da kalan Numan, Nihade ya da Mansur oluyor.

Yazsın bakalım. Birazcık da o dayansın. O oyalansın.

Bu yüzden, bütün isimlerin birbirine karışarak kamaştığı bu vasatta, tahlil edip de terkip edemediği, ayrıştırıp da birleştiremediği yani ki, yıkıp da kuramadığı her şeyin altında

kaldı. Açmak için söylediği kapadı, söylemek için söylediği susmasına yaradı.

Çünkü vasattı, hatta vasatın altındaydı. Ama heveskârdı. Bizimle aynı yolculuğa çıkmaya kalkıştı her defasında. İndi derine. Ama vurgun ihtimali belirince gözü korktu. Korktuğu için de her defasında geri döndü. Üstelik her dönüşünde, kendi farkında değil, bir parçasını orada bıraktı.

Ne yapsın! Biz razıydık dağılıp parçalanmaya onunsa tek isteği bütün halinde kalmaktı. Ne de çok bağ koydu önüne, hepsi de akıl ötürü. Sonra tuttu hepsini kutsadı, hepsine taptı. Ne çok güldürüyor beni şu öykücü. O görmedi, âmâlar çoktan gördü.

Birkaç alkış. Yetti.

Yetti mi? Yetmedi.

Büyük ve engin denizin kıyısında, acı kokulu zeytin ağaçlarının yakınında, gül ibrişim ağacının gölgesine yığıldığından bu yana darmadağınık.

“Gizli özne” taşıyan şu garip lisanla tekellüm edilmiş bu kitap, apaçık bir ben tazarrusu ile sona ersin şimdi. Yakarış? Kuşkunuz olmasın göklerin kapısı açılrsa önünde ve ona ne istediği sorulsa, ne istemesi gerektiğini fark etmeyecek, bir cümle, ondan vazgeçecek, bir kelime, bir harf isteyecek.

Yazı? Yazı dediğiniz birkaç satır, birkaç harf kırığı. Bir kamış kalem, biraz mürekkep artığı.

Korkarım bu yüzden hep kaybedecek. Cümlesini ne yapacağını bilmiyor çünkü. Bu gidişle hiç de bilmeyecek.

GÜLİBRİŞİM TAZARRUSU

Bütün yaz'ı bir gül ibrişim ağacının altında oturarak geçirdim. Göğsümün üzerinde alışık olmadığım sancı. Hayır, acının

bereketinden yana nasibim yoktu. Tepemde her şeyi tüketen kızgın güneş, dayanılır gibi değildi. Zaten dayanamadım.

Gülibrişim ağacının kuzey toprağına yabancılığmdandır besbelli. O gün bugün toz duman, darmadağınım.

Ama ben dayanamazken, az uzağımda inşaat işçileri, elleri paramparça, aynı kızgın güneşin altında, geldi de geçer dünyaya dair umursamaz bir şarkıya başladıklarında, anladım kalp de o kadar güvenilir şey değilmiş.

Elimde, ne yapacağımı bilmediğim, hiçbir kapıya uymaz anahtarlar, şimdi size aşka, hayata ve ölüme dair pek bilindik cümleler söyleyeceğim.

Pek bilindik, çünkü ne söylesem bir evvel söylediğimin ya şerhi ya ezberi çıkıyor. Söylemediğim bir tek söz kalmadı sizlere, hissettiğim bunca şeyden. Bu yüzden şimdi sadece susabilsem ve dinleyebilsem.

Durgun bir suyun yüzüne eğilir gibi dönüp kendi yüzüme baktığımda sonu gelmezmiş gibi görünüyor dilimden döküleceklerin. Ama evet, size bundan sonra ne söyleyebilirim?

Başka kelimelerim yok benim, ay m kelimelerle dönüşmek mecburiyetindeyim. En fazla, mürekkebin rengini değiştirmek olası. Tekrar de diyebilirsiniz zarifâne, tekrar da diyebilirsiniz, arifane. Hepsi de kabulümdür efendim.

Bak, şimdi ben; dünyanın hây-u hâyuna bir gönül huzuruyla hoşça tebessüm edebileceğim kadar ölümün bana yakıştığı yerdeyim. Herkesi affedebilecek kadar yunmuş yıkanmış, her şeyi anlayabilecek kadar gadre uğramış. Kalkışına t olduğum her gece otobüsüne bir yüreklilikle Allah kavuştursun, diyebilirim. Çt dilenecek bir tek helâllik kaldı. Dünya beni hiç terk etmeyecek bir korku bırakmış bu dağlara, keşke o

dünyanın gelip geçiciliğine dair iki kelâm da ben edebilseyi Veya daha iyisi, sözü küçümseyebilseydim.

Ama adamakıllı eskimiş bir lisanla tekellüm ediyorum hâlâ, inkâra muhalif bir k sözcüğünün yer almadığı bu lisanda telâş içinde değilim üstelik. Oysa gülibr ağacının gölgesine yığıldığımdan bu yana, toplanmam gerek, gün gibi ortada yüzden söylemeliyim.

Her gün biraz daha artıyor küçücük kâğıtlara yazıp da çekmecelerde, ceplerir yastığımın yorganımın altında, defterimin kitabımın arasında darmadağın bıraktığım cümlelerin sayısı. Kendisini fedaya asla yanaşmadığım belâyı akıl, bı dağınık cümleden bir bütün çıkarmayı başarmamı emrediyor ki aklımın yer durduğundan emin olabileyim. Hâlâ terkip yapabildiğimi bilmeliyim. Al< kendisini terkip yeteneğim üzerinden okutuyor, yoksa çekip gidiyor, Doğrudur cümlemi ne yapacağımı bilmediğim. Ardı ardına dizildiklerine ki kanmasın. Her biriyle diğerinin arasında devasa bir boşluk. Bir uçurum. Oı uçurum derininden topluyorum. İndiğim yerde, benim gördüğümünden daha parla! ışığa muhatap, aşına birkaç yüz. Her defasında geri dönememekten korkuyorum. ± ben dönüyorum sonunda. Onlar kalıyor. Ben ceplerime dolduruyorum gördü; görülmemesi gerekenleri, onlar kaybediyor. Ben yukarı taşıyorum, onlar bırak Ben hâlâ başkalarını hesaba katıyorum, onlar yok sayıyor. Ben önemsiyorum, c küçümsüyor. Aramızdaki fark sadece bu. Ben terkip yapabiliyorum, onlar yapamaz.

Bu yüzden, bir bütün olduğumun. O uzak ülkeye gidip de döndüğümün. O kalmadığının, dağıtıp da topladığının emniyeti İki cümle arasındaki yekparelik yüzden muhtacım bunca dağınık cümleden bir bütün çıkarmaya, Cüz'ü kül yapmaz.

Küçümsemek istediğim sözün berkitilmiş duvarının altında ne kadar açık ki dursam da. Anlamıyor musunuz, bambaşka bir şey bu. Dağılıp gitme korkuyorum, Bu yüzden hâlâ söylüyorum.

Yabancı bahçelerde büyümeye bırakılmış bir fidanın hikâyesini söylemeye kalkışmışken, nasıl da unutuyoruz bizi bir bahçeye bırakanın ansızın geri çağırabileceğim. Bu mezbelede ne kadar da gafilim. Üstelik bize sonsuzluğu en kuvvetle hissettiren duygunun kendisi de gelip geçici. Ne acı! Yekpareliği en fazla hissettirenin kendisi binbir pare.

Aşktan söz ediyorum. Kendisini doğru okumayı bilenler için bir kaza belâ içermese de yanlış okuma sahipleri için bu akıl çeldirici, gönül kırıcı şeyden. Ama doğru okuması da yok ki.

Sakin, durgun ve masum bir gölün sathına bir taş düşercesine, düştüğünü biliyorum artık ilk taşm. Denge kırılması. Ne oluyor da hiçbir şey ilk anın aydınlığında kalmıyor? Ne olur hayat bir kez de beni haklı çıkartmasın.

Hem, ben kendi ağzımla söylüyorum bütün bunları. Taşı karanlığa ben atıyor, ben geçip gidiyorum üzerinden kendi adımlarımla kırık taşların. Kimsenin benim yerime taş attığını ve konuştuğunu iddia edecek halde değilim. Gör ne haldeyim.

Tanrım, nasıl bir çölüm şimdi ben ki her yağmur damlasını, daha bağıma düşmeden, kurutuyorum.

Elimin üzerindeki damarlarda ömrüm düğümleniyor. Şunun şurasında kaderler de iki parmak arasında. Tanrım, bu sayrılığı ben saldım onu hiç hak etmeyenlerin başına. Konuşmaya cesaret verince, gece. Söz, hiç dokunmaması gereken yere nasıl da dokununca, gündüz değil. Bu bir aldatmaca.

Benim bu işin üstesinden gelmeyi başarmam gerek. Feda edilmesi gerekeni feda etmekten söz ediyorum. Üstelik bunu, gönül huzuru, ağız tadı, can sağlığıyla feda ettiğimde feda

etmek de olmuyor adı. Benim bu İşin üstesinden can ansıyla, gönül kırıklığıyla, ağız acılığıyla gelmem gerek.

Varlığım inkâr ederek baş edemem tehlikeyle. Var olduğunu bile bile, göz göre göre görülmeli bu hesaplaşma.

Ey rüzgâr! Hatırlıyor musun, bir keresinde yemenimin rengini merak ettindi. Senin estiğin yerdir diyerek düştümdü bu okyanus kıyısına. Oysa sen eserken bendindimdi. Bu yüzden en kalınası zamanında dönüp vazgeçiyorum kumsalın ışığından. Çünkü çok usandım kendi aşkımda değil başkalarının aşkında sınanmaktan.

Şimdi sen acıyı öğrendin. Yepyeni gözlerle bak şimdi bana. Çünkü ben hiçbir acıyı yenileyemesem de ve ağızımdan alışıldık sözcüklerden başka kristaller dökülme de kalbimin şu kırığı yok mu, işte o.

Çok büyük bir şeyin arkasından düşülen tehlikeli sessizlikteyim ben şimdi. Tehlike o ki, tehlikenin ta kendisinin farkında bile değilim. Hem kaybeden bir şey olduğumdan böyledir bu, hem kayıp bir şey olduğumdan.

Susmuş bir yanardağ. Dinmiş bir rüzgâr. Sönmüş bir yıldız. Bir ırmak, yatağından sessizce nasıl kayabilir?

Bir hayat kendisinin neresinde durur? Sorulması abes bir soru bu hâlâ. Bir ateş topu gelip de çarpınca, tek bir soru kalıyor geriye: Bir hayat bir hayatın neresinde durur?

Masumiyetin tam ortasına bir damla kan düşmesi, hayatın bilindik cilvesi. Şimdi ben, bütün bir hikâyesini yüklediğim insan oluşumla. Kulak vermiş, ayak seslerini dinlemekteyim. Nasıl taşıyabilir, üstesinden nasıl gelebilirim? Üstelik ben gibi bir kalp taşıyorken. Üstelik ben kalbin sebebinden değilse de sonucundan sorumluyken. Hem söyledim ya, kalbin de

güvenilir şey olmadığı yepyeni bir bilgi olarak bana sunulmuşken.

Ne, cennetten düştüğü gibi kalmış ki? Bu da geçer, diyelim mi? Bu da geçer, diyelim.

Ama Tanrım, yine de: Ne kadar yabancı bir yer burası. Ve nereden düştüm ben bu fenâyâ? Öyle sert düştüm ki bu fenâyâ, dizlerimin sıyrılmadık yeri, tenimin acımadık yanı kalmadı. Yitirdiğim cennetten çoktan vazgeçtim amma, vaad ettiğin cennet, azıyla yetmemem, çok çok güzel olmalı.

En son, yağmurlu bir gecenin sapağında karşılaştım kendimle. İyice kirlenmiş kötülenmiş şu çehremle, bu ben değilim, desem de, kuşku yok, bu benim. Çoktan geçmedim ki; ben neyim! Ben neyim, diye gelmedimse de dünyaya, belli; ben neyim, diye diye gideceğim.

Kader maddesini okumadığım kitap kalmadı, altından kalkamadım. Ne kadar kolaymış oysa; sonunda bıraktım kendimi kadere. Amennâ. Her yanım kaza belâ. Her belâda bir beli. Amentü billahi.

Görklü Tanrı m, hû Sultanım. Gül ibrişim ağacının gölgesindeyim hâlâ. Kendisinden başka herkeslerin unuttuğu bir anadilin sahibi olmakla gönenirken ben, benden başka hiç kimsenin anlayamayacağı gün gibi ortada bir lisanın karşısında lâl ü ebkem kesildim.

Tanrım, kanatlanmaya kalktıkça düşüşümden şikâyet etmeyeceğim artık sana. Ama tek bir kelime ver bana. Öyle bir kelime ki onunla bütün manaları konuşmak mümkün olsun. Ya da tek bir harf, tek bir cümle. Çok şey istiyorum biliyorum. Zan sahipleri, bir harfin, bir cümlenin peşinde zannediyor beni. Ama sen biliyorsun.

Nazan BEKİROĞLU, 3 Mayıs 1957 tarihinde Trabzon'da doğdu. İlk ve orta tahsilini aynı kentte yaptıktan sonra Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1979). Dört yıl lise öğretmenliği yaptı. KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'ne öğretim görevlisi olarak girdi. (1985). Orhan Okay yönetiminde sürdürdüğü Halide Edib Adivar'ın Romanlarının Teknik Açısından Tahlili konulu doktorasını tamamladı (1987). Aynı bölümde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. Şair Nigâr Hanım konulu çalışmasıyla doçent oldu (1995). 1998'den itibaren aynı fakültede açılan Türkçe eğitimi bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmakta olan Nazan BEKİROĞLU 4 Mayıs 2001'de profesör olmuştur

Şehirli bir ailenin üç çocuğundan en küçüğü olan Nazan Bekiroğlu; kendi ifadesiyle “ehl-i kalem ve kelim” bir baba ile titiz ve oldukça eğitilmiş bir annenin, iki de ağabeyin ikliminde epey nazlanarak, korunarak, esirgenerek büyümüştür. Çocukluğunda Türkçesi bozulur diye sokak yasaklanmış ve arkadaşları seçilmiştir, bunun için konuşurken Karadenizliliği hiç hissedilmez. Bekiroğlu, Türk Edebiyatı dergisi röportaj yazarı Belkıs İbrahimhakkıoğlu'na verdiği bilgilerle, kendini ve (birbirini andıran) hikayeleriyle şiirlerini şöyle anlatmıştır.

Doğduğu ay (3 Mayıs), ruh dünyası ve ardından şiir ve hikayelerinde hep yer almıştır. Altı yaşına kadar oturdukları, konak yavrusu denilebilecek büyük evde yaşadıkları, hikayelerinin şuur altı malzemesini hazırlamıştır; “Çini dolap tutamakları, billur kapı kolları, vitraylardan süzülen efsunlu hava, kapı yanında açan filbahri çiçekleri, taş duvarlardan fışkıran yabancı incir dalı, kocaman halının göbeğine düşen sarı ikinci güneşi, geceleri yatağa uzanan dalga sesleri ve bu seslerle karışan martı çığlıkları.” Bütün bunların izdüşümleri

daha çocukluk yıllarında sanatkar ruhunu yoğuran dünyanın temelini teşkil etmişlerdir.

On dört yaşında babasının vefatıyla beraber ailenin ekonomik ve sosyal rengi değişir. Konaktan apartman dairesine geçiş yazarın içe dönük ruh yapısının teşekkülünde ve duyarlılığının şekillenmesinde etkili olmuştur. Daha sonra yüksek tahsil için aileden uzaklaşması bakışlarını dış dünyaya çevirmesini Anadolu'yu ve insanını tanıtmayı sağladı. Öğrencilik yıllarında halk edebiyatı ve Orta Asya estetiğinin peşinde idi. Bunu bir ölçüde ilk hikâyelerine de yansıttı. (Hava Hanım Öldü) . Gerek sanatkâr, gerekse akademik kişiliğinin gelişmesinde hocası Orhan Okay'dan teşvik ve destek gördü.

Kendi ifadesiyle, kendini asıl buluşu mezuniyet sonrası yıllara rastlar. 1979 yılında apartmandan tekrar eski, müstakil ve bahçeli bir eve taşınırlar. Böylece sanatkârimiz, ruhunu harekete geçiren atmosfere yeniden kavuşur. Daha sonra bir İstanbul seyahatinde hayatına Osmanlı ve Topkapı girer ve bu saray giderek, adeta bir tutkuya dönüşür. Ama onu çeken Osmanlı'nın zaferleri ya da yenilikleri değildir. "Saray"ı özellikle insanî yanı ile yakalamaya çalışır.

Bekiroğlu, edebiyata ve özellikle şiire meraklı bir aileden geliyor. Baba ve anne şiiri duyan ve duyuran insanlar. Babası "Hedef" adlı bir mahallî bir gazetenin sahibiydi. Basılmamış roman denemeleri ve pek çok şiirleri bulunan, tarihe ve bilhassa Osmanlı tarihine meraklı bir zattı. Bekiroğlu "güzele ilgi duymayı" babasından öğrenmiştir. Okumayı, kendisine sevdiren babasıdır. "İçinde Bir Sızı Var" hikayesinde kahraman da babasıdır.

Bir zamanlar Tanpınar'ın etkisinde kaldığını şu anda bu etki üzerinden attığını söyler. Hayran olduğu Dostoyevski'den insan ruhunun labirentlerini vermesi bakımından etkilenir. Oscar

Wilde'in insan ruhunun evrensel prensipler doğrultusunda ve çok sade çizgilerle hikayeler yazmasından etkilenir. Nun Masalları döneminde Oscar Wilde gibi hikayeler yazmak ister. Nun Masalları'nın sade görünümünde onun etkisinin olduğunu söyler. Mustafa Kutlu'dan teknik anlamda geleneğe yaslanması yönünden etkilenir. Sezai Karakoç'tan geleneğin dönüştürülerek bugün nasıl kullanılabileceğini öğrendiğini söyler.